

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
DEKORATİF ÜRÜNLER EĞİTİMİ

**İÇ ANADOLU BÖLGESİ NEVŞEHİR İL MÜZESİNDE BULUNAN EL
SANATLARI ÖRNEKLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Derya ATİLA

ANKARA-2009

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
DEKORATİF ÜRÜNLER EĞİTİMİ

**İÇ ANADOLU BÖLGESİ NEVŞEHİR İL MÜZESİNDE BULUNAN EL
SANATLARI ÖRNEKLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Tomris YALÇINKAYA
Hazırlayan : Derya ATİLA

ANKARA-2009

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Derya ATİLA'nın, İç Anadolu Bölgesi Nevşehir İl Müzesi' nde Bulunan El Sanatları Örnekleri Üzerine Bir Araştırma başlıklı tezi 23.10.2009 tarihinde, jürimiz tarafından El Sanatları Eğitimi Anabilim / Anasanat Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Başkan): Yrd. Doç. Dr. Tomris YALÇINKAYA

.....

Üye : Prof. Dr. Hüdaver COŞKUN

.....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Aysen SOYSALDI

.....

ÖNSÖZ

Bir ülkenin gelenek ve göreneklerinin, yaşama biçiminin kuşaktan kuşağa aktarılmasında, gelişerek devam etmesinde büyük rol oynayan el sanatları, insanların iklim ve diğer dış etkenlere karşı doğan ihtiyaçları karşısındaki faaliyetleri ile başlayan en eski bir sanat koludur. El sanatı ürünleri yapıldıkları dönemlerden bu güne bir köprü kurmakla birlikte, gelişimindeki kronolojik süreç hakkında günümüze bilgi ulaştırabilen en önemli kaynaklardır.

Günümüzde el sanatları örneklerinin korunduğu ve belgelendiği müzeler toplumumuzda yeterince tanınmamaktadır. Sanal ortamda gerçekleştirilen “müzeler” bu alanda kişileri bilgilendirmede önemli bir rol üstlenmiştir.

Bu araştırmanın yürütülmesinde el sanatlarıyla ilgili çok sayıda örneğin bulunduğu Nevşehir İl Müzesi örneklem olarak ele alınmıştır.

Bu araştırmanın plânlanıp yürütülmesinde bana yardım eden ve yön veren sayın hocam Yrd. Doç Dr. Tomris YALÇINKAYA’ya, araştırma esnasında büyük kolaylık sağlayan Nevşehir Müzesi çalışanlarına, araştırma sırasında çok büyük yardımlarını gördüğüm yakın arkadaşım Asuman DOĞAN’a, maddi ve manevi desteğini esirgemeyen canım aileme teşekkür ederim.

Derya ATİLA

ÖZET

İÇ ANADOLU BÖLGESİ NEVŞEHİR İL MÜZESİNDE BULUNAN EL SANATLARI ÖRNEKLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

ATİLA, Derya

Yüksek Lisans El Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman:Yrd. Doç. Dr. Tomris YALÇINKAYA

Ekim - 2009

Araştırma, İç Anadolu Bölgesi Nevşehir İl Müzesi'nde bulunan el sanatları ürünlerini sınıflandırarak; kullanım yeri, malzeme, teknik, renk, bezeme ve kompozisyon şekilleri açısından incelemek, müzelerimizde yer alan ve maddi kültürümüz olan el sanatlarımızın tanıtılmasına katkıda bulunmak üzere plânlanmış ve yürütülmüştür.

Bu araştırma; 4 ana bölümden oluşmaktadır. I. ve II. Bölümde araştırmanın kapsamı, yöntemi ile ilgili bilgiler yer almaktadır. III. Bölümde araştırmanın kavramsal çerçevesi, bilgi formları, bulgular ve yorum konularına yer verilmiş, IV. Bölümde ise sonuç ve öneriler yer almaktadır.

Araştırma; İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan Nevşehir İl Müzesi'nde teşhir edilen el sanatları ürün örnekleriyle sınırlıdır (işleme, örgü, dokuma ve takı örnekleri). Müzede korunan el sanatları ürünlerinden 162 örnek araştırma kapsamına alınmıştır.

Nevşehir Müzesinde incelenen etnografik örneklerin belgelendiği ürünlerin fotoğrafları çekilerek; malzeme, teknik, renk ve kompozisyon özellikleri bilgi formları üzerinde analiz edilmiştir.

Müzede incelenen işleme örnekleri; havlu, peşkir, uçkur, yatak çarşafı, çevre, yazma, bohça ve kırlenttir. İşlemelerde pamuklu dokuma kumaş kullanıldığı görülmüştür. Tekniklerden hesap işi ve Türk işi tekniği, renklerden

yeşil ve mavi, bezemelerden ise bitkisel bezeme yoğun olarak kullanılmıştır. İşlemelerde yoğun olarak pamuk ipliği ve sim iplik kullanıldığı gözlenmiştir.

Müzedede incelenen Kadın giysilerinden Bindallı, şalvar, salta (ceket)nın zemininde kadife, işlemesinde Maraş (dival) işi kullanıldığı ve bitkisel motiflerin yoğun olarak yer aldığı saptanmıştır. İşlemesinde sim iplik yoğun olarak kullanılmıştır.

Müzedede incelenen başlık ve takılar grubunda; tepelik, alınlık, fes kancası, saç bağı, gerdanlık, muskalık, yanakdöven, göğüslük, kemer ve kemer kaşı yer almaktadır. Kadın başlıklarının ana malzemesi olan feslerin süslemesinde tepelik ve penezlerin yoğun kullanıldığı görülmüştür. Takılarda ise gümüşün yanı sıra süsleyici malzeme olarak taş yoğun olarak yer almıştır. Kabartma ve taş kakma tekniği ile bu takıların süslendiği ve geometrik bezemenin daha çok kullanıldığı belirlenmiştir.

Müzedeki keselerin (para, tütün, tarak ve saat keseleri, para cüzdanı) büyük çoğunluğu tığ örgü tekniği ile yapıldığından, malzeme olarak daha çok pamuk iplik kullanılmıştır. Renklerden yeşil, mavi ve kırmızı keselerde sıkça kullanılırken, bitkisel bezemenin yanında geometrik bezemenin de yoğun olarak kullanıldığı saptanmıştır.

Örgü grubunda patik, eldiven ve çorapların yer aldığı görülmüştür. Örgülerin büyük kısmını oluşturan çoraplar beş şiş tekniğiyle ve yün ipliklerle örülmüştür. Çoraplarda beyaz ve yeşil renkleri sıkça kullanılmış, geometrik ve bitkisel motiflerle bezemeli olduğu gözlenmiştir.

Dokumalar grubunda yer alan halı, kilim, heybe, çanta, kolan ve dokuma kumaşların genelinde yün ipliği kullanılmış; tekniklerden halı tekniği, renklerden kırmızının yanı sıra siyah, krem rengi, sarı ve mavinin yoğun olarak kullanıldığı gözlenmiştir. Geometrik motiflerle bezeli dokumaların yoğunlukta olduğu belirlenmiştir.

Müzede yürütülen çalışmalarda, Nevşehir Müzesinde yer alan bir çok örneğin depolarda korunduğu gözlenmiştir. Etnografik eserler açısından zengin birikimi olan Nevşehir Müzesinin de bir çok müze gibi sergileme alanları yetersizdir.

Nevşehir Müzesinde, birçok eserin envanter bilgilerinde eksiklik olduğu gözlenmiştir. Bu alanda bilgilerin hızla güncelleştirilmesi, elektronik ortamda tanıtılması ve sergileme alanlarının düzenlenmesinin gerekliliği gözlenmiştir. Bu alanda araştırma yapan kurum ve kişilere destek verilerek depolarda gün ışığına çıkartılmayı bekleyen birçok eser atıl durumdan kurtarılmalıdır.

Anahtar kelimeler: Nevşehir Müzesi, Etnografik Eserler, El sanatları, İşlemeler, Dokumalar, Kadın Giysileri, Keseler, Örucülük, Metal Takı ve Başlıklar

ABSTRACT

A RESEARCH ON SAMPLES OF HANDICRAFTS AVAILABLE IN NEVŞEHİR PROVINCIAL MUSEUM IN THE CENTRAL ANATOLIA REGION

ATİLA, Derya

Postgraduate Study in Department of Handicrafts Education

Consultant: Assoc. Prof. Dr. Tomris YALÇINKAYA

October- 2009

Present research was planned and carried out in order to classify handicrafts works in Nevşehir Provincial Museum in the Central Anatolia Region and then examine them in terms of areas of use, materials, techniques applied, color, ornament and forms of composition, as a consequence, to contribute to promotion of our handicrafts, which represent our material culture in museums.

This research is composed of 4 main sections. Sections I and II include scope and method of the research. Section III is about conceptual framework of the research, information forms, findings and comments while the last section, IV, covers conclusion and recommendations.

The research is restricted to samples of handicrafts works exhibited in Nevşehir Provincial Museum in the Central Anatolia Region (such as pieces of needlework, knitting, weaving and jewelry). Of the handicrafts samples kept in the museum, 162 pieces were included in the study.

The pieces documenting ethnographical samples in Nevşehir Museum which were handled were pictured and features such as materials, techniques applied, color and composition were analyzed on information forms.

Samples of needlework examined in the museum include towels, *peşkir* (napkin), waistband, bed sheet, handmade surroundings, hand-painted kerchief,

bundles and small pillows.

It was seen that cotton fabric was used for needlework. As for techniques applied; Antep needlework and Turkish technique; colors such as green and blue; vegetative ornaments were commonly used. As for the yarns used in needlework, cotton yarn and purls were dominantly used.

Of the female wear pieces examined in the museum; it was seen that the ground for *Bindalli*, baggy trousers and *salta* (blazer) was mainly velvet while Maraş (*dıval*) needlework was put alongside vegetative motives on most of the pieces. Purl was used for a weaving material on a frequent basis.

The group of caps and jewelry included in the research sample includes cap stone, frontoral accessories, fez hook, hair ribbon, neckband, amulet cap, *yanakdöven* (a type of accessory falling downward from the hair), bibs, belts and belt buckle. In connection with ornament of fez, which is the main material of women caps, cap stones and *penez* (round coins used for dress decoration) were seen to have been used intensively. As for jewelry; silver was mainly decorated by using stone. Relief and stone inlay were techniques used for ornament of such accessories and mostly geometrical ornamentation was used then.

In majority of the bags seen in the museum (money, tobacco, hair comb and watch bags and wallet) were made of using knitting needlework, and cotton yarn was used as material. While green, blue and red were the most frequently used colors in bags, it was seen that geometrical ornament was used as must as vegetative ornament.

The knitted group is composed of bootees, gloves and socks. Socks, constituting majority of the knitted pieces, were woven with five needle technique by using wool yarn. White and green colors were frequently preferred in socks while geometrical and vegetative motives were main items used for ornament.

As for the woven group, wool yarn was used in majority of the items such as carpets, rugs, bags, saddlebags, girth and weaving fabrics; carpet technique was applied as the mostly used technique, and red, black, beige, yellow and blue were used as predominant colors. It was found out that woven pieces decorated with geometrical motives are common.

The activities carried out in the museum showed that many samples in Nevşehir Museum are being kept in storing houses. Nevşehir Provincial Museum, which is rich in terms of ethnographic pieces, faces lack of exhibition halls like many other museums.

In Nevşehir Museum, it was observed that inventory information regarding many items were incomplete. It was concluded that information in this area must be updated shortly, promoted in electronic media and exhibition areas must be arranged. Both persons and organizations carrying out research in this area must be supported so that many work pieces can be disclosed and thus can be saved from being useless items.

Key words: Nevşehir Museum, Ethnographical works, Handicrafts, Needlework, weaving, female wear, bags, knitting, metal jewelry and caps.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
TABLolar LİSTESİ.....	xxi
 1. GİRİŞ.....	 1
1.1. Problem.....	1
1.2. Amaç.....	11
1.3. Önem.....	12
1.4. Varsayımlar.....	13
1.5. Sınırlılıklar.....	14
1.6. Tanımlar.....	15
 2. YÖNTEM.....	 21
2.1. Araştırmanın Modeli.....	21
2.2. Evren ve Örneklem.....	22
2.3. Verilerin Toplanması.....	22
2.4. Verilerin Analizi.....	22
 3. BULGULAR VE YORUM.....	 23
3.1. Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi.....	23
3.1.1. Nevşehir İli Hakkında Genel Bilgi.....	23
3.1.1.1. Nevşehir İlinin Tarihçesi.....	23
3.1.1.2. Coğrafi Konumu.....	25
3.1.1.3. Kültür ve Sanat.....	27
3.1.1.4. Turizm.....	33
3.1.2. Nevşehir İl Müzesi.....	34

3.1.3. Nevşehir İl Müzesi Etnografik Eserleri.....	41
3.1.3.1. İşleme.....	41
Tarihçesi.....	41
İşlemelerin Kullanım Alanları.....	45
İşlemelerde Uygulanan Teknikler.....	49
İşlemelerde Kullanılan Renk ve Motifler.....	51
3.1.3.2. Geleneksel Türk Giyim-Kuşamı.....	54
3.1.3.3. Geleneksel Kadın Başlıkları.....	59
Kadın Giyiminde Başa Giyilenler, Sarılanlar ve Takılanlar.....	63
Baş Süslemelerinde Kullanılan Anadolu Kadın Takıları.....	63
3.1.3.4. Takı.....	67
Takı Çeşitleri.....	69
Takı Yapımında Kullanılan Madenler.....	72
Takı Yapımında Kullanılan Teknikler.....	73
3.1.3.5. Kese.....	75
Kese Türleri ve Şekilleri.....	76
Keselerin Yapıldığı Teknik İle Kullanılan Malzemeler.....	78
Keselerde Motif ve Renkler.....	80
3.1.3.6. Örücülük.....	81
a. Tığ (Kroşe) Örücülüğü.....	83
b. Şiş Örücülüğü.....	85
Oyalar.....	86
Çorap.....	89
Eldiven.....	92
3.1.3.7. Dokumacılık.....	93
Halı.....	95
Kilim.....	104
Cicim.....	108
Sili (Zili).....	109
Kolan.....	109
Kumaş.....	110
3.1.4. Nevşehir İl Müzesi El Sanatları Örnekleri Bilgi Formları.....	113

3.1.4.1. İşlemeler.....	113
3.1.4.2. Kadın Giysileri.....	155
3.1.4.3. Başlıklar ve Takılar.....	163
3.1.4.4. Keseler.....	195
3.1.4.5. Örgüler.....	206
3.1.4.6. Dokumalar.....	211
3.1.5. Nevşehir İl Müzesi'nde Bulunan El Sanatları Örneklerinin Analiz Tabloları	222
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	251
4.1. Sonuç.....	251
4.2. Öneriler.....	255
KAYNAKÇA.....	258
EKLER	
Ek-1 Bilgi Formu Örneği.....	273

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Sekil No</u>	Sayfa No
1. Kapadokya-Göreme.....	26
2. Kapadokya-Ortahisar.....	27
3. Soğanlı Bebek.....	31
4. Nevşehir Müzesi.....	35
5. Nevşehir Müzesi III. Salon (Etnografik Eserler).....	36
6. İşleme Örnekleri-III. Salon.....	37
7. İşleme Örnekleri-III. Salon.....	37
8. Geleneksel Kıyafet Örnekleri-III. Salon.....	38
9. Geleneksel Kıyafet Örnekleri-III. Salon.....	38
10. Takı Örnekleri-III.Salon.....	39
11. Erkeklerle Ait Günlük Kullanım Eşyaları-III.Salon.....	39
12. Dokuma Örnekleri-III.Salon.....	40
13. Dokuma Örnekleri-III.Salon.....	40
14. Çevre.....	46
15. Peşkir.....	47
16. Uçkur.....	48
17. Yatak Çarşafı.....	49
18. Bindallı Entari.....	57
19. Cepken.....	58
20. Geleneksel Başlık.....	61
21. Tepelik.....	64
22. Fes Süsü.....	65
23. Alınlık.....	65
24. Yanakdöven.....	66
25. Kıstı.....	70
26. Bilezik.....	71
27. Kemer.....	72
28. Saat Kesesi.....	77
29. Para Kesesi.....	77

30. Çorap.....	91
31. Eldiven.....	93
32. Pazırık Halısı (M.Ö. V. yy).....	97
33. Pazırık Halısından Detay.....	98
34. Pazırık Halısından Detay.....	98
35. Halı.....	103
36. Kilim.....	108
37. Kolan.....	110
38. Havlu.....	113
39. Hamam Havlusu.....	113
40. Havlu.....	114
41. Havlu.....	114
42. Havlu.....	115
43. Havlu.....	115
44. Büyük Havlu.....	116
45. Büyük Havludan Detay.....	116
46. Peşkir.....	117
47. Peşkir.....	117
48. Peşkir.....	118
49. Peşkir.....	118
50. Peşkir.....	119
51. Peşkir.....	119
52. Peşkir.....	120
53. Peşkir.....	120
54. Peşkir.....	121
55. Peşkir.....	121
56. Peşkir.....	122
57. Peşkir.....	122
58. Peşkir.....	123
59. Sumat Peşkiri.....	123

60. Peşkir.....	124
61. Peşkir.....	124
62. Peşkir.....	125
63. Peşkir.....	125
64. Peşkir.....	126
65. Peşkir.....	126
66. Peşkir.....	127
67. Peşkir.....	127
68. Sumat Peşkiri.....	128
69. Sumat Peşkiri.....	128
70. Peşkir.....	129
71. Peşkir.....	129
72. Peşkir.....	130
73. Peşkirden Detay.....	130
74. Peşkir.....	131
75. Peşkirden Detay	131
76. Peşkir.....	132
77. Peşkirden Detay	132
78. Peşkir.....	133
79. Peşkirden Detay	133
80. Peşkir.....	134
81. Peşkirden Detay	134
82. Peşkir.....	135
83. Peşkirden Detay	135
84. Sumat Peşkiri.....	136
85. Sumat Peşkirinden Detay	136
86. Peşkir.....	137
87. Peşkirden Detay	137

88. Peşkir.....	138
89. Peşkirden Detay	138
90. Uçkur.....	139
91. Uçkur.....	139
92. Uçkur.....	140
93. Uçkur.....	140
94. Uçkur.....	141
95. Uçkur.....	141
96. Uçkur.....	142
97. Uçkur.....	142
98. Uçkur.....	143
99. Uçkur.....	143
100. Yatak Çarşafı.....	144
101. Yatak Çarşafı.....	144
102. Yatak Çarşafı.....	145
103. Yatak Çarşafından Detay	145
104. Çevre.....	146
105. Çevre.....	146
106. Çevre.....	147
107. Çevre.....	147
108. Çevre.....	148
109. Çevre.....	148
110. Yazma.....	149
111. Yazma.....	149
112. Yazma.....	150
113. Namaz Başörtüsü.....	150
114. Bohça.....	151
115. Bohçadan Detay	151
116. Bohça.....	152
117. Bohça.....	152
118. Bohça.....	153

119. Bohça.....	153
120. Kirlent.....	154
121. Yastık Örtüsü.....	154
122. Bindallı Entari.....	155
123. Entarinin Ceket Kısmı.....	156
124. Entarinin Ceket Kısmından Detay	156
125. Entarinin Etek Kısmı.....	157
126. Entarinin Etek Kısmından Detay	157
127. Bindallı.....	158
128. Bindallının Etek Kısmından Detay	159
129. Şalvar.....	160
130. Şalvardan Detay	161
131. Şalvardan Detay	161
132. Ceket.....	162
133. Geleneksel Başlık.....	163
134. Geleneksel Başlık.....	164
135. Geleneksel Başlık.....	165
136. Geleneksel Başlık.....	165
137. Tepelik.....	166
138. Tepelikten Detay	166
139. Tepelik.....	167
140. Tepelikten Detay	167
141. Tepelik.....	168
142. Tepelikten Detay	168
143. Tepelik.....	169
144. Tepelikten Detay	169
145. Tepelik.....	170
146. Tepelikten Detay.....	170
147. Tepelik.....	171
148. Tepelik.....	171
149. Alınlık-Cıngıl.....	172
150. Alınlıktan Detay	172

151. Alınlık-Cıngıl.....	173
152. Alınlıktan Detay.....	173
153. Fes Kancası.....	174
154. Fes Kancasından Detay	174
155. Fes Kancası.....	175
156. Fes Kancasından Detay	175
157. Saç Bağı.....	176
158. Saç Bağı.....	176
159. Saç Bağı.....	177
160. Dulukçalık.....	177
161. Gerdanlık.....	178
162. Gerdanlıktan Detay.....	178
163. Gerdanlık.....	179
164. Gerdanlıktan Detay.....	179
165. Gerdanlık.....	180
166. Gerdanlıktan Detay.....	180
167. Gerdanlık.....	181
168. Gerdanlıktan Detay	181
169. Muskalık.....	182
170. Muskalıktan Detay	182
171. Muskalık.....	183
172. Bilezik.....	183
173. Bilezik.....	184
174. Bilezik.....	184
175. Bilezik.....	185
176. Bilezik.....	185
177. Yanakdöven.....	186
178. Göğüslük.....	186
179. Kemer.....	187
180. Kemerden Detay	187
181. Kemer.....	188
182. Kemerden Detay	188

183. Kemer.....	189
184. Kemerin Kaş Kısmından Detay	190
185. Kemerin Toka Kısmından Detay	190
186. Kemer Tokası.....	191
187. Kemer Tokasından Detay	191
188. Kemer Tokası.....	192
189. Kemer Tokasından Detay	192
190. Kemer Tokası.....	193
191. Kemer Tokasından Detay	193
192. Kemer Tokası.....	194
193. Kemer Tokasından Detay	194
194. Para Kesesi.....	195
195. Para Kesesi.....	195
196. Para Kesesi.....	196
197. Para Kesesi.....	196
198. Para Kesesi.....	197
199. Para Kesesi.....	197
200. Para Kesesi.....	198
201. Para Kesesi.....	198
202. Para Kesesi.....	199
203. Para Kesesi.....	199
204. Para Kesesi.....	200
205. Para Kesesi.....	200
206. Para Kesesi.....	201
207. Para Kesesi.....	201
208. Para Kesesi.....	202
209. Para Kesesi.....	202
210. Tarak Kesesi.....	203
211. Tarak Kesesi.....	203
212. Tütün Kesesi.....	204
213. Saat Kesesi.....	204
214. Saat Kesesi.....	205

215. Para Cüzdanı.....	205
216. Çorap.....	206
217. Çorap.....	206
218. Çorap.....	207
219. Çorap.....	207
220. Çorap.....	208
221. Çorap.....	208
222. Çorap.....	209
223. Çorap.....	209
224. Patik.....	210
225. Eldiven.....	210
226. Halı.....	211
227. Halıdan Detay.....	211
228. Halı.....	212
229. Halıdan Detay.....	212
230. Halı Yolluk.....	213
231. Yolluktan Detay	213
232. Kilim.....	214
233. Kilimden Detay	214
234. Zili Kilim.....	215
235. Zili Kilimden Detay.....	215
236. Yastık.....	216
237. Heybe.....	216
238. Heybe.....	217
239. Heybe.....	217
240. Çuval.....	218
241. Çanta.....	218
242. At Süsü.....	219
243. At Süsünden Detay	219
244. Şal.....	220
245. Şal.....	220
246. Kaşıklık.....	221

TABLÖLAR LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	Sayfa No
1. Nevşehir Müzesi’nde İncelenen Ürünler.....	222
2. Nevşehir Müzesi’nde İncelenen İşlemeler.....	223
3. Nevşehir Müzesi’nde İncelenen İşleme Örneklerinde Kullanılan Zemin ve İşleme Malzemeleri.....	224
4. Nevşehir Müzesi’nde İncelenen İşleme Örneklerinde Uygulanan Teknikler.....	225
5. Nevşehir Müzesi’nde İncelenen İşlemelerde Kullanılan Renkler.....	226
6. Nevşehir Müzesi’nde İncelenen İşlemelerde Görülen Bezemeler.....	228
7. Nevşehir Müzesi’nde İncelenen Kadın Giysileri.....	229
8. Nevşehir Müzesi’nde İncelenen Kadın Giysilerinde Kullanılan Zemin ve İşleme Malzemeleri.....	230
9. Nevşehir Müzesi’nde İncelenen Kadın Giysilerinde Uygulanan Teknikler.....	231
10. Nevşehir Müzesi’nde İncelenen Kadın Giysilerinde Kullanılan Renkler.....	231
11. Nevşehir Müzesi’nde İncelenen Kadın Giysilerinde Görülen Bezemeler.....	232
12. Nevşehir Müzesi’nde İncelenen Kadın Başlıkları ve Takıları.....	233
13. Nevşehir Müzesi’nde İncelenen Kadın Başlıkları ve Takılarında Kullanılan Malzemeler.....	234
14. Nevşehir Müzesi’nde İncelenen Kadın Başlıkları ve Takılarında Uygulanan Teknikler.....	235
15. Nevşehir Müzesi’nde İncelenen Kadın Başlıkları ve Takılarında Görülen Bezemeler	236
16. Nevşehir Müzesi’nde İncelenen Keseler.....	237
17. Nevşehir Müzesi’nde İncelenen Keselerde Kullanılan Malzemeler.....	238

18. Nevşehir Müzesi'nde İncelenen Keselerde Uygulanan Teknikler.....	239
19. Nevşehir Müzesi'nde İncelenen Keselerde Kullanılan Renkler.....	240
20. Nevşehir Müzesi'nde İncelenen Keselerde Görülen Bezemeler.....	241
21. Nevşehir Müzesi'nde İncelenen Örgüler.....	242
22. Nevşehir Müzesi'nde İncelenen Örgülerde Kullanılan Malzemeler.....	243
23. Nevşehir Müzesi'nde İncelenen Örgülerde Uygulanan Teknikler.....	243
24. Nevşehir Müzesi'nde İncelenen Örgülerde Kullanılan Renkler.....	244
25. Nevşehir Müzesi'nde İncelenen Örgülerde Görülen Bezemeler.....	245
26. Nevşehir Müzesi'nde İncelenen Dokumalar.....	246
27. Nevşehir Müzesi'nde İncelenen Dokumalarda Kullanılan Malzemeler.....	247
28. Nevşehir Müzesi'nde İncelenen Dokumalarda Uygulanan Teknikler.....	248
29. Nevşehir Müzesi'nde İncelenen Dokumalarda Kullanılan Renkler.....	249
30. Nevşehir Müzesi'nde İncelenen Dokumalarda Görülen Bezemeler.....	250

1. GİRİŞ

1.1.Problem

İnsanların kendilerini tabiat şartlarından korumak ve gerektiğinde süslenme yoluna giderek iyiyi ve güzeli arama tutkusu el sanatlarının doğmasına ve zamanla gelişmesine neden olmuştur. (A.F.V:1988,s.39)

Dünyadaki küreselleşme incelendiğinde el sanatlarının evrensel bir anlayışa hızla geçiş yaptığı gözlenmektedir. El sanatlarının dünya üzerindeki gelişim ve değişim süreci incelendiğinde M.Ö. IV. ve V. Yy.a ait birçok örneğin Mezopotamya ve Orta Asya kültürüne ait olduğu görülmektedir.

Çok zengin bir el sanatları potansiyeline sahip olan Türk milletinin kültür tarihi incelendiğinde, asırlar öncesinde bile yaratıcı gücünü kullanarak madenlerden, taşlardan, bitkilerden ve hayvanlardan elde edilen hammaddeleri değerlendirerek çeşitli ihtiyaç maddeleri yaptığı görülmektedir. Orta Asya'dan Anadolu'ya uzanan göç yolunda karşılaştıkları kültürlerden de etkilenecek günümüze kadar uzanan el sanatlarımızı oluşturmuşlardır. (Altuntaş:1994,s.1)

Tarihi süreç içinde bu alanda elde edilen özgün örneklerin bir bölümünü oluşturan; Asya'da Pazırık ve Noin Ulu'da bulunan, eski kurganlardan çıkarılan el sanatları örnekleri yüksek bir kültür çevresine işaret etmektedir. Metal elbise süsleri, küçük plakalar, eyerler, elbiseler, işlemeli örtüler, kap-kacak, çanak-çömlek, ahşap parçaları, mücevherler, halılar, küçük heykelcikler bu konuda bizleri aydınlatmaktadır. Hun prenslerine ait kurganların içine dolan kar sularının yüzyıllar boyunca erimeden kalması ile halıların, keçelerin, kumaşların, işlemlerin, ağaç eserlerin hatta cesetlerin çürümeden, bozulmadan günümüze ulaşması mümkün olmuştur. (Diyarbakirli:1972,s.111)

Ayrıca,Mısır'da Teb kazılarında elde edilen birçok el sanatı örneğine ulaşıldığı da bilinmektedir. Priscilla A. Gibson-Roberts'e göre; M.Ö. VIII-X. yy.lara

ait Mısır kazılarında bulunan patik, ilk örgü örneğidir. (Koç,Sezgin: 2003,s.227)

Ele geçen örneklerden anlaşıldığına göre, tüylü halılardan evvel yapılmış olan kilimlerin milattan 1500 yıl önce Hindistan’da dokunduğu kabul edilmektedir. (Görgünay:Tarihsiz,s.2) Arkeologlar tarafından yapılan kazılarda, milattan 600 yıl öncesine ait bir kilim parçası da Mısır’da ortaya çıkarılmıştır. (Özbel:1949,s.5)

Ülkemiz sahip olduğu el sanatlarının çeşitliliği, zenginliliği ve üretim miktarı bakımından çok şanslı bir durumdadır. Anadolu bir çok el sanatı ürününün yapıldığı, çeşitlendiği, tanıtıldığı önemli bir uygarlık beşiğidir. Anadolu’nun hemen her yöresinde birbirine coğrafi olarak çok yakın olan en küçük yerleşim birimlerinde dahi el sanatları konusundaki zenginliği, çeşitliliği görmek mümkündür. (Türk El Sanatları:1993,s.11)

Türklerin yüzyıllar boyunca yapı geldikleri halı, kilim, kumaş, işleme, oya, maden, tahta, deri, türbe, çeşme gibi mimari anıtların çeşitli taş, metal ve çini işlerinde olsun, güzel yazılarda, minyatürlerde, tezhip işlerinde olsun hepsinde ince bir biçim ve renk anlayışı titiz bir işçilik kaygısı hüküm sürmüştür.(Barışta:1988, s.5)

El sanatları bir milletin kültürünü temsil etmekte ve tanıtmaktadır. Bu nedenle el sanatları ürünleri de o ülkenin kültürel kimliğinin en canlı belgeleridir. (Yazıcıoğlu:1977,s.31) Bir ülkenin gelenek ve göreneklerinin, yaşama biçiminin kuşaktan kuşağa aktarılmasında, gelişerek devam etmesinde en büyük rolü yine el sanatları oynamaktadır. (Meydan Larousse:1990,s.14) Bu nedenle bütün milletler el sanatlarına önem vermekte ve geçmişten geleceğe uzanan bir kültür hazinesi olarak korumaktadır.

El sanatı ürünleri; asırlar boyunca evlerimize, giyim ve kullanım eşyalarımıza ayrı bir güzellik ve ayrı bir anlam katmış, müzelerimizde toplumumuzun zevk, düşünce, inanç ve kültürünü yansıtan değerli belgeler olarak yer almıştır. (Görgünay:1986,s.32)

Köylü veya şehirli kadın, ev veya toprağı ile uğraşmasının yanında boş vakitlerini el işleriyle de doldurur. Sahibi olduğı çadırdan saraya kadar ihtiyaçlarını karşılamak, genç kızlar çeyizlerini hazırlamak, sırasında erkeğın yanında iktisadi bakımdan yardımcı olabilmek için elinin emeğini ortaya koymaktan çekinmez. Türk köylü kadınının yaptığı işlerde halk sanatlarının geleneksel karakterini, milli sanat zevkini, ruhunda taşıdığı yaratıcılık fikrini, his ve arzularını bazen figüratif motiflerle sembolize ederek, bazen soyut formlar içinde hallederek halısında, kiliminde, çorabında, oyasında en güzel renklerle dile getirerek anlatır. (Akbi1:1970,s.5)

El sanatlarını sınıflandıracak olursak; belirli başlıklar altında şu türlere ayırabiliriz.

- **Arkeoloji ve sanat tarihi araştırmalarında incelenen el sanatları;** seramik-çini, taş işleri, ahşap işleri, madeni eserler, tekstil (halı, kilim, kumaş, keçe), kitap sanatları (hat, minyatür, cilt, tezhip, ebru), cam eserler.

Mimariye bağı el sanatları; taş süsleme, tuğla süsleme, alçı süsleme, fresk ve duvar resimleri, çini, ahşap süsleme, madeni süsleme. (Ar1ı:1982,s.39,56)

Kullanıldıkları hammaddeye göre el sanatları:

- Hammadde olarak lif işleyen el sanatları,
- Hammadde olarak ağaç işleyen el sanatları,
- Hammadde olarak taş işleyen el sanatları,
- Hammadde olarak toprak işleyen el sanatları,
- Hammadde olarak maden işleyen el sanatları,
- Hammadde olarak deri ve hayvansal atıkları işleyen el sanatları,
- Hammadde olarak ince dallar, saplar ve ağaç şeritleri işleyen el sanatları

olmak üzere yedi ana grup altında toplanmıştır. Ayrıca her ana grup kendi arasında alt gruplar oluşturmaktadır. (Ar1ı:1987,s.1)

Ar1ı; hammaddeleri, geleneksel üretim teknikleri, yayılma alanları, kullanılan araçları, diğ er bilim dallarıyla olan ilişkileri, ekonomik ve sosyal yönleri vb. gibi konuların yanı sıra el sanatları atlaslarının da bilimsel olarak hazırlanması gereğini

vurgulamıştır.

El sanatları özellikle orta çağda geliştirilmiştir. Yakın zamana kadar yalın araçlarla yürütülen el sanatları, gelişen teknoloji ile birlikte makineleşmenin içindeki yerini almıştır. XIX. ve XX. yüzyıllarda türlü araçlar, aygıtlar ve makineler, el sanatlarıyla uğraşanlara çeşitli kolaylıklar sağlamıştır. Teknoloji sayesinde ustalar, daha sağlam ve kaliteli işler çıkartmaya başlamıştır. (Kazancı:2003,s.1) Günümüzde insanoğlunun teknolojiye kat ettiği mesafe, teknolojinin gittikçe artan bir hızla ilerlemesi ve ihtiyaçların hızla karşılanması gerekliliği gibi nedenlerle el sanatlarına duyulan ilgi azalarak yok olmaya yüz tutmuştur.

Bilim ve teknolojiye gelişmeler ve yeni ticaret yollarının bulunması dışında yabancılara ve yabancı mallara tanınan ayrıcalıklar, zanaat örgütlerinin yozlaşması ve bozulması, köyden kente olan göçler, bazı el sanatlarının çağlarını tamamlamaları, nüfusun artması, ihtiyaçların çeşitlenmesi ve çoğalması, kişi alışkanlıklarının değişmesi, moda, kullanılan hammaddelerin azalması ya da ortadan kalkması ve bilinmeyen başka nedenlerden dolayı bu el sanatlarının bir kısmı gerilemiş, bir kısmı değerini kaybetmiş, bir kısmı üretim biçimlerini değiştirmiş, bir kısmı da tümüyle ortadan kalkmıştır. Bütün bunlara rağmen bir kısmı da varlıklarını sürdürme çabası içindedirler. (Arlı:2003,s.67)

El sanatlarını tehdit eden bunca etmene son yıllarda yenileri de eklenmiştir. Bir çok el sanatları ürünü yerlerinden alınarak, sökülerek, parçalanarak, dağıtılarak, haraç-mezat satılmakta, daha kötüsü eritilerek veya yakılarak yok edilmektedir. Bu talandan kurtulanlar ise bilinçsizce sınıflandırılmadan, bakımı bile yapılmadan kadir kıymet bilmez kişiler ve araçlar tarafından depolanmaktadır. Daha şanslı olanlar ise kamuya ait etnografya müzelerinde, bazı özel müzelerde uygun olmayan ya da yetersiz koşullarda muhafaza edilmekte, çok azı da sadece statik olarak sergilenmektedir. (Arlı:2003,s.67)

Türk kültür ve sanat tarihi sürecinde yapıldıkları dönemin, coğrafyanın, bölgenin, yörenin ya da grubun sosyo-kültürel ve ekonomik yapısını yansıtan el

sanatı ürünleri yapıldıkları dönemlerden bu güne bir köprü kurmakla birlikte, gelişimindeki kronolojik süreç hakkında günümüze bilgi ulaştırabilen en önemli kaynaklar olduğu tartışılmaz bir gerçektir.(Mercanoğlu:2004,s.2)

El sanatları bir milletin yaşam biçimini, inançlarını, duygu, düşünce becerisini yani kültürünü ifade eden en önemli belgelerdir. Bu nedenle derlenmeleri, bilimsel yayınlarla ve geçmişten günümüze yapılan ürünlerin sergilenmesi ve tanıtımı yapılmalıdır. En önemlisi de kültürel varlıklarımızı çağımızın imkânlarından da yararlanarak yeni kuşaklara aktarmak zorunluluğudur. Bu ancak, araştırmacıların çalışmaları ve müzecilikle sağlanabilir. (Türkiye Müzeleri:2002,s.8)

Müzeler, toplumun bilimsel ve kültürel geçmişini yansıtan, geleceğini biçimleyecek öğeleri araştıran, toplayan, koruyan, sergileyen, belgeleyen, yaşatan ve yönlendiren yaygın bir eğitim kurumudur. Yani müzeler hem bilimsel hem de bilgi, iletişim, belgeleme ve eğitim merkezleridir. (Türkiye Müzeleri:2002,s.8)

Müzelerin Tarihi Gelişimi

Müzecilik kavram olarak XVII. yy.da ortaya çıkmıştır. İlk müze yapısı, İtalya'daki Uffiz Galerisi'dir. İlk bilim müzesi olarak ise 1683'te Oxford Ashmelean Müzesi kurulmuştur. 1819'da Madrid Prade Müzesi daha sonra Berlin, Mermitage ve Belvedere Müzeleri ile Amerika'da Philadelphia ve Charleston Müzeleri açılmıştır. (Yaldız:1993,s.20) . Çağımızda müzecilik; alan olarak bilimden sanata, uygarlığın gelişimini simgeleyen çeşitli dallarda etkinlik göstermektedir.

Türklerde müzeciliğin tarihini, çok eskilere Selçuklu çağına kadar indirmek mümkündür. Konya'nın ortasındaki höyüğün etrafını bir sur duvarı ile çevirirken Türk tarihinde ilk müze denemesini yapan Selçuklular, buldukları her döneme ait, her çeşit işlenmiş taşı bu sur duvarlarının görünür yerlerine yapıştırarak sergilemek suretiyle, bir bakıma bir müzeci anlayışıyla davranmışlardır. Anadolu'daki birçok Türk mimari eserlerinde, karşılaşılan daha

önceki medeniyetlere ait işlenmiş parçalar da bu eserlerin yok olmalarını önleyen bir davranış, kısacası bir çeşit müzecilik gibi değerlendirilebilir. (Eyice:1989-1990,s.5-6)

Osmanlı Dönemi'nde de çeşitli eski eserlerin korunmaları gayesiyle depolandıkları ve böylece saklandıkları görülür. Bu tutum her ne kadar çağımızın müzeciliğine ters düşse de pek çok eserin böylece yok olmaktan kurtarıldığı ve bugünkü müzelerimizin çekirdeğini teşkil ettikleri de bir gerçektir. Osmanlı sarayının mahzenlerinde yüzyıllardır saklanan pek çok eski eser, burası Topkapı Sarayı Müzesi olduktan sonra gün ışığına çıkarılarak teşhire konulmuştur. (Eyice:1989-1990,s.6)

Ancak Türk müzeciliğinin ilk başlangıcını, Sultan Abdülmecid zamanına, 1846 yılına götürmek gerekir. Bu tarihte Aya İrini Kilisesi, Tophane Müşiri Fethi Ahmet Paşa tarafından eski silahların ve eski eserlerin toplandığı bir müze haline getirilmiştir. 1875'e kadar Aya İrini'de işlevini sürdüren müze, bu tarihten itibaren Çinili Köşk'e taşınmıştır. (Türkiye Müzeleri:2002,s.8)

Türk müzeciliğindeki en büyük atılım ise 1881'de Osman Hamdi Bey'in ilk Türk müdür olarak İmparatorluk Müzesi'nin başına getirilmesidir. Değerli ressam, müzeci ve arkeolog Osman Hamdi büyük çabalarla ilk Türk müzesi olarak muhteşem bir yapının inşasını gerçekleştirmiş ve Türk müzelerinin simgesi haline gelmiş olan şimdiki İstanbul Arkeoloji Müzesi'ni 1891 tarihinde ziyarete açmıştır. (Türkiye Müzeleri:2002,s.8) Osman Hamdi Bey, Türk müzecilik tarihinde yeni bir dönem açmıştır. Hamdi Bey'in gayreti ile hızla gelişen Türk müzesi kısa süre içinde binası, içindeki eserleri ve teşhiri ile dünyanın sayılı güzel müzelerinden biri seviyesine ulaşmıştı. (Eyice:1989-1990,s.7)

Cumhuriyet Dönemi Müzecilik ve Müzeler

Osman Hamdi Bey ile temeli atılan Türk müzeciliği, Ulu Önderimiz Atatürk'ün kültüre ve eski eserlere verdiği önem sayesinde gelişmiş ve

Cumhuriyet Dönemi'nde hemen hemen her kentte bir müze yapılması imkânı ortaya çıkmıştır. (Türkiye Müzeleri:2002,s.9) Atatürk Cumhuriyet'i kurduktan sonra, "Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür, Cumhuriyet zengin Türk milli kültürünün üzerine kurulmuştur" diyerek Türk kültürüne verdiği önemi bir kere daha belirtmiş, müzeleri Türk kültürünün maddi varlıklarının korunduğu ve sergilendiği yerler olarak saymıştır. (Önder:1989-1990,s.12)

Atatürk'ün Türk kültürü, Türk tarihi ve sanatına verdiği önemledir ki, tarih ve kültürün maddi belgelerinin toplandığı ve sergilendiği müzelere Atatürk büyük ilgi göstermiş, bir çoğunun kurulmasını bizzat sağlamıştır. (Önder:1989-1990,s.19) Bir çok müzenin kurulması veya yeniden düzenlenmesi, anıtların ve ören yerlerinin korunmaları, onarımları, Türk bilim adamlarınca kazıların yapılması, ilgili fakülte birimleri ve araştırma yapacak kurumların oluşturulması, müze uzmanları ve arkeologların yetiştirilmeleri; bunlar için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması onun ilgisinin ve sevgisinin eseridir. (Yaldız:1993,s.26)

Bugün Türkiye'mizde Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü bünyesi içinde 99 Müze Müdürlüğü ve bunlara bağlı birimlerde 200 civarında müze binası bulunmaktadır. Bunlara ek olarak Kültür Bakanlığı denetiminde diğer kurum ve kişilere ait 98 adet özel müze bulunmaktadır. Ülkemiz çok sayıdaki değişik uygarlıklara ait zengin arkeolojik ve kültürel mirası ve diğer kültürel değerleri açısından dünyanın emsalsiz bir ülkesidir. (Türkiye Müzeleri:2002,s.9)

Bir ülkenin kültür tarihine ışık tutarak, o ülkede yaşayan insanların maddi ve manevi kültür öğeleri ile ilgili eşyayı sistemli bir biçimde toplamak, sınıflandırmak, teşhir etmek amacına yönelik hizmetler, kurulan ya da kurulacak olan etnografya müzelerinin görevidir. (Öztürk:2003,s.67)

Etnografya Müzeleri

1926 yılında Türkiye’de ilk defa Ankara’da Etnografya Müzesi kurulmuştur. (Ocakçıoğlu:1938,s.5,8) Türk toplumunun ortak değerlerinin önce ülkenin genelinde sahip çıkılan, tanınan ve korunan duruma getirilmesinde Etnografya müzelerinin yararı büyüktür. Etnografyanın ülkemizde konuşulduğu yıllarda yapılan girişimler sonraları yeterince önemsenmediği için Cumhuriyet Dönemi’nde kullanılan ve geçmiş dönemlerdeki kültürel yaşamımıza ışık tutacak pek çok ürün bugün müzelerimize ve koleksiyonlara yeterli ölçüde kazandırılmamıştır. (Öztürk: 2003,s.67)

İnsanlık kadar eski olan hatta onunla başlayan etnografyanın bir ilim konusu olarak tanınması XIX. Yy.da mümkün olmuştur. Bununla beraber eski medeni kavimler bu ilme hizmet ettiklerinin farkında olmadan etnografik malzeme toplamaya büyük önem vermişlerdir. (Yener:1960,s.25,27)

Türkler, el sanatları alanında yüzyıllar boyunca çok zengin örnekler vermiş ve bir çok sanat dalını başarı ile teşhir etmişlerdir. Bizlere ulaşan veya belgelenen el sanatları örnekleri müze koleksiyonlarında ya da özel koleksiyonlarda koruma altındadır. (Katlı:1998,s.1)

Etnografya iki kısımdır.

- Milli Etnografya
- Genel Etnografya

Milli etnografya; bir cemiyete, bir millete ait olup o milletin etnografyasını tetkik eder. Genel etnografya ise ulusaldır, her milletin etnografyasından bahseder. (Karpuz:2001,s.77)

Etnografik nitelikteki kültür varlıkları; halkın sosyal hayatını yansıtan insan yapısı araç-gereçler dahil bilim, din ve mihaniki sanatlarla ilgili, belge değeri bakımından korunması gerekli insan yapısı taşınırlardır. (Eski Eserler ve Müzelerle İlgili Mevzuat:1996,s.39)

Bu tür eserlerin pek çoğunda sanatsal ağırlık pek aranmaz. Etnografik eser toplayan birinin, eserin sanat ve estetik değerinden çok, belli bir topluma özgü oluşu ve toplumca kullanılmış olup olmamasına, toplumdaki işlevine dikkat etmesi gerekir. (Öztürk:2003,s.68)

Kültürümüzün en önemli belgelerinden olan Anadolu'nun pek çok yerinde güzel örnekleri bulunan el sanatları ürünleri giyim, kuşam, süsleme, süslenme ve estetik konularında çok zengin kültürün varlığını kanıtlamakta, yerli ve yabancıların hayranlıklarını kazanmaktadır. (Özder:1995,s.3)

Gerek Anadolu sanatlarına gerekse geleneksel Türk sanatlarına ait pek çok eser yurt dışına çıkarılmış, halen de çıkarılmaya devam edilmektedir. Dünyanın pek çok yerinde bulunan müzelerde kültürümüze ait pek çok eserden oluşan etnografik sanat eserlerinin varlığı bilinmektedir. (Koç, Pamuk:2003,s.245) Yurt dışındaki müzelerde Türklere ait eserlerin bulunduğu ülkelerle temas kurarak düzenlemeler yapılması Türk kültürü ve kültürümüzün tanıtılması bakımından önem taşımaktadır.

Sanal Müzeler

Sanal Müze, müze mekanı ve müzede sergilenmekte olan eserlerin sanal ortamda aslına uygun olarak yeniden inşası ve izleyiciye klavye ve/veya mouse işaretçileri aracılığıyla bu mekanları gezerek eserleri izleme ve inceleme sağlayacak ve internet, cd, dvd gibi ortamlarda yayınlanarak doğrudan ya da uzaktan erişilmesi mümkün olan etkileşimli bir bilgisayar uygulamasıdır. (http://www.entegresoft.com/i/Sanal_muze.doc)

Sanal Müze, değişik medya imkânlarından faydalanılarak hazırlanmış sayısal nesneleri ve bunlara ait bilgileri barındıran, ziyaretçi ile iletişimin kesintisiz olması ve muhtelif erişim şekillerini karşılamak için alışıldık iletişim metotlarının ötesine geçen, dünya çapında erişimini olanaklı kılmak amacıyla fiziksel anlamda bir mekâna ihtiyaç duymayan müzeler şeklinde tanımlanmaktadır (Schweibenz, 2004).

Bilişim teknolojilerinin gelişmesi ve toplumun geneline yayılması ile birlikte diğer tüm kurumlar gibi müzeler de sayısallaşmaya başlamış ve sanal müze olarak adlandırılan yeni bir müze türü ortaya çıkmıştır. Her ne kadar teknolojik gelişme ile paralellik gösterse de sanal müze tartışmaları 20. yüzyılın ilk yarısından itibaren başlamıştır. (<http://inet-tr.org.tr/inetconf11/bildiri/47.pdf>)

Sanal müzeler, dünya çapında erişim sağlarlar. Bugün bir müzenin sahip olduğu birikiminin sadece içinde bulunduğu toplumun değil dünyanın mirası olduğu kabul edilmiştir. Günümüzde müzeler müze koleksiyonlarını internet ortamına taşımaktadır. (<http://inet-tr.org.tr/inetconf11/bildiri/47.pdf>)

Şimdilerde el sanatlarımız, bazı üniversitelerde yer alan fakültelerde ders olarak okutulmakta, buralarda el sanatları üzerine yapılan araştırma ve incelemelerle desteklenmektedir. Günümüzde bütün bu kurum ve kuruluşların yanında yeni kurulan dernek ve kooperatiflerle Türk El Sanatı'nın yurt düzeyinde yaygınlaştırılması çalışmaları yaygın bir şekilde devam etmektedir. (Türk El Sanatları Araştırma Raporu:1989, s.7,10)

Kuşaklardan kuşağa aktarılarak günümüze ulaşan müze, kütüphane ve koleksiyonlarda bulunan el sanatları örnekleri, Türk insanının üstün teknik gücünü, sanat zevkini ve yaratıcılığını göstermesi bakımından büyük önem taşımaktadır.

Türk el sanatımızın gün ışığına çıkarılmayı bekleyen örneklerini müzelerimizde tespit edip belgelemek ve el sanatlarımızın bilinmeyen yönlerini tespit ederek tanıtmak, üniversitelerimizde el sanatları alanında çalışmalar yapan araştırmacılara döküman sağlamak ve daha büyük kitlelere hitap etmek bu araştırmanın ana temasını oluşturmaktadır.

El sanatlarıyla ilgili sorunların ortaya konularak; kurumlar, kuruluşlar, üniversiteler ve şahıslar olarak sorumluluk alanlarının belirlenmesi, özellikle de koordinasyonun sağlanması gerekir.

Son dönemlerde el sanatlarımızla ilgili olumlu kıpırdanmaların olduğu bir gerçektir. Özellikle çağdaş toplumların monoton endüstriyel bir toplum yapısından sıkılarak sanata, tarihe ve etnografyaya yönelmeleri ülkemizi de etkilemiştir.

El sanatları, sahip çıkıldığı ve değer verildiği sürece varlığını korumuş, günümüze kadar ulaşmayı başarmıştır. Günümüzde de el sanatları, geliştirilerek hayatın her alanına uyarlanmalı, gelecek nesillere birer kültür unsuru olarak aktarılması sağlanmalıdır.

Araştırmada İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan Ankara, Kayseri, Nevşehir, Konya ve Sivas illerinde bulunan, Kültür Bakanlığı'na bağlı etnografya müzeleri ve özel koleksiyonlarda yer alan el sanatları ürünleri çok çeşitlilik göstermektedir.

Bu araştırmada belgelenmeye çalışılan el sanatları ürünleri; kullanım yeri, malzeme, teknik, renk, bezeme ve kompozisyon şekilleri açısından incelenmeye çalışılmıştır. Araştırma aşamasında konuyla ilgili yazılı kaynaklar taranmış ve araştırma, el sanatlarıyla ilgili çok sayıda örneğin bulunduğu Nevşehir İl Müzesi'nde yürütülmüştür.

1.2.Amaç

Uzun bir geçmişe sahip olan Türk el sanatları, yüksek sanatsal değerleriyle dünya el sanatları arasında önemli bir yer tutmaktadır. Ülkemiz sahip olduğu el sanatlarının çeşitliliği, zenginliği ve üretim miktarı bakımından çok şanslı bir durumdadır. Anadolu bir çok el sanatı ürününün yapıldığı, çeşitlendiği, tanıtıldığı önemli bir uygarlık beşiğidir. (Türk El Sanatları:1993,s.11)

Bu araştırmanın amacı;

-Müzecilik anlayışının yaygınlaşması,

-Etnografik eserlerin belgelenmesi ve korunması,

-Müzelerde korunmakta ve sergilenmekte olan Geleneksel el sanatlarımızın Türk kadınının özgün yaratıcılığını yansıttığı örneklerin -işleme, örgü, dokuma- ve özelliklerinin incelenmesi, belgelenmesi, tanıtılması, bu bağlamda somut olmayan kültür mirasımızın yeni kuşaklara aktarılması,

-Nevşehir İl Müzesi'nde bulunan el sanatları ürünlerinin sınıflandırılarak; kullanım yeri, malzeme, teknik, süsleme ve kompozisyon şekilleri açısından incelenmesi,

-Nevşehir Müzesi ve el sanatları örnekleri ile ilgili yazılı kaynakların taranması, elde edilen bilgilerin kavramsal çerçevede sunulması

-El sanatları alanında çalışmalar yapan araştırmacılara döküman sağlaması,

-Maddi kültürümüz olan el sanatlarımızın; yurt içinde ve yurt dışında tanıtılmasına hizmet edecek olan sanal ortamlarda ve sanal müzelerde sunulmasına katkıda bulunması.

1.3.Önem

İnsanlık tarihinde bilinen en eski günden itibaren el sanatları insanlar için büyük önem taşımıştır. İlk zamanlarda daha çok ihtiyaçlarını gidermek ve dış etkilerden korunmak amacıyla yapılmıştır. İleriki zamanlarda süslenmek amacıyla geliştirilerek günlük hayatımızda önemli bir yer tutmuştur.

Kültür hazinelerinden olan el sanatlarına gereken önemin verilmemesinin nedeni ile el sanatlarımız gerilemiş hatta kaybolamaya yüz tutmuştur. El sanatlarımızı, gelecek nesillere canlı örnekler aktarabilmek, yozlaşmasını önleyerek geleneksel haliyle sürdürmek ve gelişmesini sağlamak el sanatı ürünlerinin kullanıma sunulmasını sağlamak, bir milletin varlığının, kültürünün, geçmişinin,

geleneklerinin, göreneklerinin ve yaşam biçiminin en önemli yansımalarından biri olan el sanatlarını sürdürebilir kılmak gerekmektedir.

Kuşaklardan kuşağa aktarılarak günümüze ulaşan müze, kütüphane ve koleksiyonlarda bulunan el sanatları örnekleri, Türk insanının üstün teknik gücünü, sanat zevkini ve yaratıcılığını göstermesi bakımından büyük önem taşımaktadır.

Asya'dan Avrupa'ya birçok bölgede yaşayan Türkler, tarihsel süreç içerisinde birçok medeniyetleri bünyesinde barındırmıştır. Bu nedenle Türk el sanatlarının yayıldığı, yapıldığı ve kullanıldığı alan çok geniştir. Bu da Türk el sanatlarının ve eski örneklerinin derlenmesinin, belgelenmesinin ve müzelerde sergilenmesinin önemini artırmaktadır.

Nevşehir İl Müzesi'nde bulunan el sanatları ürünlerinin; kullanım yeri, malzeme, teknik, süsleme ve kompozisyon şekilleri açısından incelenmesi, bilinmeyen yönlerinin tespit edilerek tanıtılması, konuyla ilgili yazılı kaynakların taranarak el sanatları alanında çalışmalar yapan araştırmacılara döküman sağlaması ve el sanatları alanına katkıda bulunulması açısından bu araştırma önemlidir. Ayrıca el sanatlarımızın daha büyük kitlelere hitap ederek yurt dışında tanıtılması için de sanal müzelerimizin bütün çalışmalarına katkıda bulunması açısından da önem taşımaktadır.

1.4.Varsayımlar

1. El sanatlarının somut olmayan kültürel birimlerin sergilendiği etnografya müzeleri; gelecek nesillere bilgi aktarılmasında temel kaynaktır.
2. El sanatlarının tanıtımının geniş kitlelere ulaşması ve kültür özelliklerinin yaşatılması gereklidir.

3. El sanatları alanında müzelerde bulunan örneklerin tanıtılması önemli bir sorundur ve sanal müzeler bu konuda bir çözüm yoludur.
4. Nevşehir Müzesi'nde yer alan örnekler, bu yörede yapılmış El sanatlarının genel özelliklerini taşımaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

-Araştırma; İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan Nevşehir İl Müzesi'nde teşhir edilen el sanatlarının işleme, örgü, dokuma, takı ve geleneksel giysi örnekleriyle sınırlıdır.

-Araştırma; Nevşehir İl Müzesi'nde bulunan el sanatları ürünlerinin; kullanım yeri, malzeme, teknik, renk, süsleme ve kompozisyon özellikleriyle sınırlıdır.

-Araştırma bulguları; yazılı kaynaklar, elektronik ortamdan elde edilen veriler ve Nevşehir Müzesinde incelenen etnografik örneklerin belgelendiği bilgi formları ile sınırlıdır.

1.6.Tanımlar

- Ajur:** İplik kesilerek ve çekilerek (delikler oluşturulur) yapılan nakış. (Korkusuz:1980)
- Antep İşi:** İplik sayılarak ve çekilerek yapılan ajurlu işleme. (Korkusuz:1980)
- Antika:** Süsleme ve kenar temizleme amacıyla yapılan basit bir ajur. (Korkusuz:1980)
- Arabesk:** Girişik bezeme. (Türkçe Sözlük:2005)
- Atlas:** Yüzü ipek, tersi pamuk, parlak, ipekli dokuma kumaş. (Günay:1986)
- Belik:** Saç örgüsü. (<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec>)
- Bezeme:** Sanat eserlerinin yüzeyini desen ve motiflerle süsleme. (Ünver:2001)
- Bindallı:** Üzeri metal, metal bükümlü ipliklerle işlenmiş, kadife yada atlasan yapılmış, değişik beden ve modelde gelin elbisesi. (Barışta:1999)
- Bohça:** İçine çeyiz, çamaşır, elbise vb. konulup sarılan dört köşe kumaş. (<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec>)
- Bordür:** Çerçeve şeklinde, desenli veya düz, dar, uzun parçalardır. (Türkçe Sözlük:2005)
- Bürümcük:** Ham iplikten dokunmuş ince pütürlü bez. (Korkusuz:1980)
- Büzgü Bağı:** Keselerin ağzını büzüp, kapatmaya yarayan iplik bağı.
- Cepken:** Göynek üzerine giyilen, üzeri işlemelerle bezenmiş kadife, atlas, çuha vb. gibi kumaşlardan yapılmış uzun kollu, yakasız, önden açık kısa ceket. (Barışta:1999)
- Çatki:** Alından geçirilerek başın çevresine çember gibi bağlanan bağ, kuşak. (Püsküllüoğlu:1995)
- Çevre:** Mendilden daha büyük kare biçimde, oya veya nakışlarla süslenmiş parçalardır. Çevreler boyuna bağlandığı gibi belde kuşağa da asılır. Başa bağlanan çevreler de görülmektedir. (Onuk-Çerçioğlu:1997)
- Çit:** Yazma, yemeni, başörtü. (Püsküllüoğlu:1995)
- Çuha:** Yün dokumalar, yünlü kumaştan yapılan esvap. (Koçu:1969)
- Dival İşi (Maraş İşi):** Kadife, atlas gibi kalın kumaşlar üzerine klaptan veya

simle ve sarma tekniğiyle yapılan bir nakıştır. (Diker:1973)

El Düğümü Bağlama (Çarşaf Bağlama): İşlemelerin etrafını temizlemek ve süslemek için uzun bırakılan en ve boy ipliklerinin alet kullanmadan basit düğümlerle bağlandığı süsleme. (Korkusuz:1980)

Entari: Basma, patiska vb. kumaşlardan yapılan uzun bir libas, düz ve süssüz kadın elbisesi. (Koçu:1969)

Etnografik Eser: Halkın zevk, duyuş ve geleneklere göre kendi ürettiği veya başka bir toplumdan alarak zamanla zevk ve göreneklerine göre kendine mâl ettiği eserlerdir. (Öztürk:2003,)

Etnografya: Muhtelif kavimlerin hayat, eşya ve meskenlerinin bir kelime ile yaşayış tezahürleri ve kültürlerinin tetkik ve tasviridir. Yani etnografya tasviri bir ilimdir. (Yener:1960)

Figür: Süslemede insan ve hayvan gibi canlı varlıklar için kullanılan genel deyim. (Türkçe Sözlük:2005)

Firkete: Oya yapmada kullanılan “U” şeklinde uzun bir metal. (Korkusuz:1980)

Form: Şekil, biçim. (Türkçe Sözlük:2005)

Gelin Teli: Gelin tuvaletinde duvağı süsleyen, 1-2 mm eninde gayet ince uzun gümüş tellerdir. Aşırı zenginler gümüş yerine altın kullanmıştır. (Barışta:1999)

Göynek: Hakim yakalı, önü kapalı (üstten üç veya beş düğme açık olabilir), dokuma kumaştan yapılmaktadır. (Türk Halk Oyunları Giysileri:1999)

Gözeme: İşlemelerde bir motifin etrafını renkli ipek veya iplik sayılarak onu çevrelemek üzere yapılan süs. (Arseven:1957)

Halı: Çözümlü iplikleri üzerine düğüm atılarak ve aralarından atkı ipliği geçirilerek dokunan kadifemsi, havlı yüzlü dokuma yaygılardır.(Türk El Sanatları:1993)

Halk Bilimi: Ülkemizde çeşitli halkların yaşama tarzlarını, düşüncelerini, yaratmış oldukları maddi ve manevi kültür öğelerini sistemli bir şekilde tasvir eden etnolojinin bir dalı olan etnografyaya halkbilimi denilmektedir. (Barışta:2003)

Harç: Kenar temizleme ve süsleme amacıyla kullanılan sim-sırma

karışımı bir materyal. (Korkusuz:1980)

Hayat Ağacı: Ölümsüzlüğün simgesi olarak Türk süsleme sanatında doğal veya stilize edilmiş motif. (Ünver:2001)

Hesap İşi: İpliği sayılabilen kumaşlar üzerine, sayılarak yapılan iki yönlü işleme tekniği. (Erdoğan:2006)

İşleme: İğne iplik yardımıyla her çeşit kumaş üzerine yapılan süslemelerdir. (Erdoğan:2006)

Kanaviçe: Aynı ismi taşıyan, küçük kareli delikli bir malzeme üzerine yapılacak örneğin, sayılarak çıkartılması ile meydana getirilen bir iştir.(Barışta:1999)

Kasnak: İç içe geçen iki tahta veya çelik çemberden meydana gelir. (İlter:2006)

Kemer Tokası: Kemer tokası, kemerlerin birleştiği noktada bütün veya geçmeli olarak bulunan, değişik teknik ve motiflerle süslü bölümdür. Kemer tokaları, metal kemerlere veya kıyafete uygun herhangi bir kumaştan hazırlanmış kuşaklara tutturularak kullanılmaktadır. (Özbağı, 1989)

Kenarsuyu: Dokumaların kenarına yerleştirilen süslü bölüm, kenar süsü. (Püsküllüoğlu:1995)

Kese: İçerisinde çeşitli eşya taşımaya yarayan ağzı büzmeli küçük torba. (Kültür ve Sanat:1990)

Kırlent: Yatak yada koltuk vb. üzerine konulan yüzü işlemeli yada işlemez küçük yastık. (Püsküllüoğlu:1995)

Kıvratma: Ham ipekle dokunmuş bir tür bürümcük kumaş. (Günay:1986)

Kilim: Çözümlerin atkılar tarafından tamamen gizlendiği atkı yüzü dokumalardır. Hammaddesi yün ve kıldır. (Türk El Sanatları:1993)

Klips: Çanta ağızlarını kolye, küpe, bilezik, yaka iğnesi vs. açıp kapamada kullanılan tutturma aracı. (<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec>)

Kompozisyon: Ayrı ayrı parçaları bir araya getirerek bir bütün oluşturma, düzenleme işi. (Püsküllüoğlu:1995)

Kordon Tutturma: Süslenecek kumaşın üstüne çizilen desenin, çizgilerine serilen kordonun gizli iğneyle tutturulmasıyla yapılan bir iğnedir. (Barışta:1999)

Kum iğnesi: Bazı kaynaklarda “ince iş” olarak geçen bu iğne, yan yana

sıralanmış, gözeme dizilerinden oluşmaktadır. (Barışta:1999)

Kurgan: Eski kentlerin yıkılması ile oluşmuş tepelere kurgan, höyük yada tümülüs denir. (Aytaç:1981)

Kurtçuk: Tığla yapılan, pamuk dolgulu, kurtçuğa benzeyen motif.

Motif: Bir çoğu yan yana gelerek bir bezeme işini meydana getiren kendi başlarına birer birlik olan unsurdur. (Korkusuz:1980)

Nebati: Daha çok tahıl grubu bitki ile ilgili, bitkisel. (Türkçe Sözlük:2005)

Oya: Süslemek ve süslenmek amacıyla ve kullanılan iğne, mekik, tığ, firkete gibi aletlerle yapılan bir Türk el sanatıdır. (Türk El Sanatları:1993)

Paris Puanı: Kumaş kenarlarını katlayıp, birbirine tutturmak için yapılan süsleme. (Korkusuz:1980)

Patiska: Pamuk ipliğiyle sık ve düzgün dokunmuş, iyi nitelikli bez. (Püsküllüoğlu:1995)

Penez (Penes): Ziynet altını taklidi olarak yapılmış, süs için kullanılan sarı tenekeden pul. (Püsküllüoğlu:1995)

Pesent: Çok fazla kullanılan bir işleme tekniğidir ve atkı-çözüğü ipliklerinin sayılmasıyla gerçekleştirilir. (Korkusuz:1980)

Peşkir: Daha çok kaba bir bezden yapılan, kenarları saçaklı elbezi yada peçete işi gören işlemelerdir. (Barışta:1999)

Piko: İplikle yapılan çıkıntılı süslerdir. (Korkusuz:1980)

Saçak: Dokumaların kenarlarındaki iplik püskülü. (Püsküllüoğlu:1995)

Sarma: Çizilen desenin sınır çizgileri, üzerinde iğne ile ipliğin karşılıklı olarak bir noktadan batırılıp, bir noktadan çıkarılması işlemiyle uygulanan bir serbest stil iğnesidir. (Barışta:1999)

Sembol: Bir şeyi tanıtan, soyut bir fikri temsil eden şekil, işaret. (Aytaç:1981)

Serpme: Serpilmiş, etrafa dağılmış durumda olan. (Püsküllüoğlu:1995)

Sırma: Haddeden geçirilerek iplik gibi ince hale getirilmiş (sıyrılmış) altın veya gümüş tel. (Öğüt:1971)

Sim: Çok ince altın ve gümüş tellerin ince ipek veya pamuk iplikleri üzerine sarılması ile yapılır. (Korkusuz:1980)

Somut Olmayan Kültürel Miras: “Toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar” anlamına gelir.

Somut olmayan kültürel miras; diller, dinler, gelenekler, görenekler, töreler, anonim halk edebiyatının sözlü ürünleri, seyirlik oyunlar, ritüeller, mitler, el sanatları geleneği gibi konuları içerir. Somut olmayan kültürel miras bir anlamda kültürel çeşitliliğimizin bir aynasıdır. (<http://eden.kulturturizm.gov.tr>)

Spiral: Sarmal biçiminde olan. (Türkçe Sözlük:2005)

Stilize: Karakteri kaybolmadan basitleşerek, bezeyici ve şematik hale sokulmuş biçim yada motif. (Ünver:2001)

Sumat Peşkiri: Yer sofrasının çevresini kuşatacak büyüklükte hazırlanmış ve işlemelerle süslenmiş uzun peşkirlerdir. Yer sofrasının çevresine oturanların hepsinin dizlerine örtülerek kullanılırdı. (Barışta:1999)

Suzeni: Kasnakta tığ ile yapılan nakış. (Korkusuz:1980)

Süsleme: Bir yüzeyi estetik açıdan daha etkili kılmak amacı ile yapılan her türlü çalışma. (<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec>)

Şalvar: Göbek altı bol büzgülü, uçkurla bağlı, ağı geniş, rahat harekete elverişli ve ayak bileklerine kadar uzanan bir giysi parçasıdır. Şalvarın üstü geniş, altı ise dardır. (Türk Halk Oyunları Giysileri:1999)

Tafta: Parlak, sert ve sık dokunuşlu, iki yüzü de aynı kumaş. (Günay:1986)

Telkari: İnce altın ve gümüş tellerin, kıvrılarak, sarılarak ya da örülerek, çeşitli desenler oluşturacak şekilde hazırlanmış” kasnak (ana iskeletin) içine tutturulması işlemidir.(Gerdan:2007)

Tel Kırma: Makas kullanılmadan, telin kıvrılarak koparılıp yapıldığı işleme. Özel başlı basık gümüşten bir iğne ile işlenir. Altın, gümüş ve bakır renginde madensel tel kullanılır. (Barışta:1999)

Tepelik: Fes, külah gibi kumaş yapılı başlıkların tepesine oturtulup, kenarlarına da para, zincir gibi sarkıt süsler eklenen metallerdir. (Kırtunç:1990)

Tılsım: Doğaüstü işler yapabileceğine inanılan güç. (Püsküllüoğlu:1995)

Tohum İşi: Kabarık ve düğüme benzeyen, desenin içini doldurmak için

yapılan süsleme. (Korkusuz:1980)

Türk İşi: Desen özelliğine göre sayılarak veya çizilerek yapılan bir işleme. (Korkusuz:1980)

Uçkur: Uzun, dar ve bazen “kuşak” da denen, şalvarın belini sıktırmak için kullanılan bir bezdir. (Ther:1993)

Üçetek: Uzun kollu olup kol ağızları yırtmaçlıdır. Önü açık, belden itibaren üç parça eteklidir. Bunların dışında cepken ve göynek de yöresel özellikte giysilerdir. (Türk Halk Oyunları Giysileri:1999)

Yanakdöven: Fesin yanlarında, yanaklara sarkıtılarak kullanılan, dairesel, üçgen ve sembolik şekillerde zincir, penez ve boncuklarla süslü takılardır. (Özbağı:1993)

Yazma: Pamuklu bezler üzerine elle yapılan veya ahşap kalıplarla basılan renkli süsleme. (Kültür ve Sanat:1990)

2. YÖNTEM

2.1.Araştırmanın Modeli

Araştırmada, betimsel çalışma modeli izlenmiştir. Nevşehir İl Müzesi'nde sergilenen (etnografik) el sanatları ürünlerinin incelenmesinde tarama yöntemi kullanılmıştır.

Yazılı kaynaklar, Nevşehir Müzesi'ndeki el sanatları ürün örnekleri araştırmanın materyalini oluşturmaktadır. Araştırmada müzedeki envanter kayıtları incelenmiş, yazılı kaynak taramaları Gazi Üniversitesi Kütüphanesi, Nevşehir Müze Kütüphanesi, Kayseri Halk Kütüphanesi ve Milli Kütüphane'de gerçekleştirilmiştir. Ayrıca internetten görsel ve yazılı bilgilere ulaşılmıştır.

2007 yılında Nevşehir Müzesi'nde sergilenen, 162 adet el sanatı ürün örneğinin fotoğrafı çekilmiş, bilgi formları hazırlanmış, aşağıda belirtilen çeşitli ürünlerden elde edilen veriler tablolaştırılarak yorumlanmıştır;

- 72 adet işleme (havlu, peşkir, uçkur, yatak çarşafı, çevre, yazma, bohça, kırlent)
- 4 adet geleneksel kadın giysisi (bindallı, şalvar, ceket)
- 4 adet geleneksel başlık
- 35 adet takı (tepelik, saç takıları, kemer, bilezik, gerdanlık)
- 22 adet kese (para, tütün, tarak ve saat keseleri, para cüzdanı)
- 10 adet örgü (çorap, patik, eldiven)
- 14 adet dokuma (halı, kilim, heybe, çanta, kolan ve dokuma kumaş).

2.2.Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini İç Anadolu Bölgesinde bulunan Etnografya müzeleri; oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise, İç Anadolu Bölgesi Etnografya müzeleri arasından (Ankara Etnografya Müzesi, Kayseri Güpgüpoğlu Etnografya Müzesi, Konya Etnografya Müzesi, Nevşehir Arkeoloji ve Etnografya Müzesi, Sivas Atatürk Kongre ve Etnografya Müzesi) tesadüfi yöntemle seçilen Nevşehir İl Müzesidir. Araştırma kapsamında Etnografya Müzesinde sergilenmekte olan 162 adet örneklem materyali de tesadüfi yöntemle seçilerek incelenmiştir.

2.3.Verilerin Toplanması

Araştırmada, Nevşehir İl Müzesi'nde sergilenen ürünlerden 162 adet el sanatı örneği incelenmiş, müzedeki envanter bilgileri doğrultusunda bilgi formları düzenlenmiştir. Araştırma konusu ile ilgili yazılı kaynaklar ve elektronik ortamdan alınan bilgiler değerlendirilmiştir.

2.4.Verilerin Analizi

Verilerin analizinde; Nevşehir Müzesi'nde incelenen el sanatları ürünlerinin özellikleri -cinsi, teknik, malzeme, renk, bezeme ve kompozisyon özellikleri- incelenerek tablolastırılmış ve yorumlanmıştır.

Araştırma konusu ile ilgili yazılı kaynaklardan ve elektronik ortamdan alınan bilgiler kapsamında araştırmanın kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur.

Tablolarda sayısal dökümlerin alınmasında $fx100/n$ formülü uygulanmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

3.1. Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi

3.1.1. Nevşehir İli Hakkında Genel Bilgi

3.1.1.1. Nevşehir İlinin Tarihçesi

Nevşehir yöresinde yapılan kazılardan elde edilen buluntulara göre ilin çok eski bir tarihi vardır. İlk yerleşme izleri M.Ö. 3000 yıllarına ait olup Hitit Egemenliği'ne kadar geçen çağlarda yörede küçük, bağımsız, yerli topluluklar oturmuşlardır. (Nevşehir Yıllığı:1973,s.3)

Nevşehir, Asurlular çağında Katpatuka, klasik çağlarda Kapadokya diye adlandırılan bölge (Kayseri-Niğde-Aksaray üçgeni) içinde yer alıyordu. İlk çağlardan beri bilinen en eski adı Nissa (Nyssa)'dır. (Nevşehir Yıllığı:1973,s.3) Nissa'nın Romalıların, İranlıların, VII. Yy.da Arapların ve Alparslan'ın Malazgirt Zaferi'nden sonra da Türklerin eline geçtiği bilinmektedir. Nissa sonradan bugünkü Nevşehir'in bulunduğu yere nakledilmiş ve adı da Muşkara olarak değiştirilmiştir. (Rehber:1961,s.3)

Gerek Küçük Asya ulaşımındaki yol üstü konumu, gerekse verimli toprakları dolayısıyla tarih öncesi ve tarih çağlarında yerleşme gören Nevşehir bölgesi, yakınında bulunan kaya kiliseleri, gelişmiş bağcılık ve şarapçılığa rağmen uzun süre, köylerden oluşan bir yöre olarak kalmıştır. Selçuklu, Danişmentli, Moğol, Eretna, Karamanlı, Dulkadirli dönemlerini Kayseri ve Niğde'ye göre oldukça sönük yaşayan bölge, Yavuz Sultan Selim döneminde (1515) Osmanlı topraklarına katılır. (Mülayim:1996,s.124)

Nevşehir'in kimler tarafından ve hangi tarihte kurulduğu kesin olarak bilinmiyor. Fakat; Nevşehir, Osmanlılar devrinde yeni baştan ve hemen hemen bütün eserleriyle Nevşehirli Damat İbrahim Paşa tarafından kurulmuş ve kuranın

adına kıyasla da Nevşehir adını almıştır. (Yalçın:1961,s.4)

1071’de Malazgirt Savaşı’nın Türkler tarafından kazanılması ile Anadolu kapıları Türklere açılmış ve Nevşehir dolayları bu tarihte Türklerin eline geçmiştir. Nevşehir, Selçuklular zamanında önem kazanmamış, onun gerçek adı ancak Osmanlılar zamanında, 23. padişah olan III. Ahmet zamanında ortaya çıkmıştır. III. Ahmet’in damadı ve o zamanın sadrazamı Damat İbrahim Paşa, Nevşehirli idi. Kendisi sadrazam ve padişahın da damadı olunca doğduğu beldeyi hatırladı. Bu kıyıda kalmış, unutulmuş eski kasabayı yeniden ele aldı ve çok güzel Türk eserleriyle süsledi. Şehre de kendi adını verdi. (Yalçın:1961,s.4-6)

İbrahim Paşa’nın şehre en büyük iyiliği ve yardımı, imar plânının devam ettirilmesini sağlamak için zengin vakıflar bırakması olmuştur. Böylelikle onun zamanında yapılan eserler ayakta kalabilmiş ve devamlı onarılmışlardır. (Yalçın:1961,s.7) Damat İbrahim Paşa, Nevşehir’i kültür-eğitim açısından bir İslâmlık merkezi haline getirdi. Asikli Dağı’ndan kasabaya kadar su kanalı projesi gerçekleştirdi. Bir medrese, hastane ve kervansaray yaptırdı. Damat İbrahim Paşa zamanında Nevşehir’in nüfusu 17.000 idi. (Birant:1993,s.104)

1730’da Damat İbrahim Paşa’nın öldürülmesiyle Nevşehir eski önemini yitirdi. 1870’de sancak haline getirilen Kırşehir’in, 1902’de Ankara iline bağlı olan beş sancaktan birinin bucağı oldu. Niğde Mutasarrıflığı içinde yer alan Nevşehir, Cumhuriyet Devri’nde Niğde’nin il olması ile buraya bağlandı. (Nevşehir Yıllığı:1973,s.7)

20 temmuz 1954 tarihine kadar Niğde iline bağlı bir kaza olan Nevşehir, bu tarihte il olmuştur. Nevşehir, Orta Kızılırmak’a dökülen Güvercinlik Dağı’ndan çıkan ufak bir çayın üzerindedir ve genişçe bir düzlük ortasında yükselen Kahveci Dağı’nın yamacında kurulmuştur. (Bilge:1966,s.14)

3.1.1.2. Coğrafi Konumu

Nevşehir, Orta Anadolu Bölgesi'nin Kızılırmak vadisinde kurulmuş, 38-39° enlemleri, 34-35° boylamları arasında bulunmaktadır. Doğusu Kayseri, batısı Niğde (Aksaray), güneyi Niğde, kuzeyi Yozgat ve Kırşehir illeri ile çevrilmiş, hemen hemen İç Anadolu yöresinin çanak çukuru içerisinde. Denizden yüksekliği 1150 metredir. (Nevşehir Yıllığı:1973,s.9)

Nevşehir ili genel olarak az engebeli bir bölgedir. İl topraklarının genel görünüşü yüksek yayla karakterindedir ve bir İç Anadolu yaylasıdır. İl toprakları içinde önemli yüksekliklere rastlanmaz. Nevşehir, aslında Niğde ve Kayseri topraklarında yükselen önemli dağların siperi içine girer. (Yalçın:1961,s.16) Nevşehir; Erciyes, Hasandağı ve Melendiz dağları arasındaki volkanik bir saha içerisinde yer alır. Bu saha Kızılırmak Platosu ve Kızılırmak'ın güney ve kuzeyinde devam eder. (Nevşehir Yıllığı:1973,s.10)

Yöre arazisi III. zamanda ve IV. zamanın başlarında Erciyes, Melendiz ve Hasandağı'ndan püsküren tüflerden oluşmuştur. Tüf; kül, yanardağ çakılı ve çamurdan meydana gelen ve hava ile karşılaşınca sertleşen yumuşak taş oluşumdur. Tabakalar halinde de oluşabilmektedir. Bu tüf formasyonu, yanardağların faaliyetlerinin kesilmesinden sonraki dönemlerde yağışların, yamaçlardan inen sellerin, rüzgâr, çöküntü vs. doğa etkenlerinin oyma ve aşındırmasına uğrayarak; bir başka deyişle tabiatın elleriyle kazınarak Kızılırmak Vadisi'ne doğru meyil alır biçimde erozyona uğramıştır. (Birant:1993,s.13)

Bu vadiler zamanla gitgide genişleyerek yamaçları geriletmiş, gerileyen yamaçlar arkalarında erozyondan etkilenmeyen ve böylece aşınmaktan kurtulabilen değişik biçim ve yükseklikte kaya blokları bırakmışlardır. Bu haliyle bölge, jeoloji-doğa işbirliğinin ve coğrafi şartlarla yapısal özelliklerin bütünleşmesinin dünyadaki özgün örneklerinden birini oluşturmuştur. (Birant:1993,s.13)

Aynı coğrafi yapı, Nevşehir'in komşusu Aksaray ilindeki Ihlara Vadisi'nde ve ilin öteki komşusu olan Kayseri'deki Soğanlı Vadisi'nde de görülür. Üzeri taşla korunmuş sütunlara “peri bacası” adı verilir. Bu şekiller daha çok Göreme-Ürgüp-Avanos üçgeni içinde yoğunlaşmıştır. Yerli ve yabancı turistlerin akın akın görmek için geldikleri en ilginç peri bacaları Göreme, Zelve, Kızıl, Devrent (Pembe Vadi), Kılıçlar, Güllüdere, Bağlıdere, Killik (Kaya Harman), Güvercinlik, Görkündere, Zemindere, Pancarlık, Halaçdere vadileridir. Buradaki peribacaları biçim, renk ve boyutları açısından farklılıklar göstererek turizmde çekici olmaktadır. Biçim olarak gövdeleri koni ya da silindirik, simetrik ya da asimetrik, tek ya da ikili-üçlü birleşik gövdeli, başlıklı ya da başlıksız gibi çeşitleri vardır. (Tuncel:1996,s.43)

Şekil No:1 Kapadokya-Göreme (<http://www.nevsehir.com>)

Doğal görünümünün toplu olarak en iyi izlendiği daha yüksek noktalar da vardır. Bunlar “kale” adı verilen, aşınım sonucu ortaya çıkan ignimbritten oluşmuş yaklaşık 50 m yüksekliğindeki Ortahisar ve Uçhisar tanık tepeleridir. (Tuncel:1996,s.43)

Şekil No:2 Kapadokya-Ortahisar (<http://www.nevsehir.com>)

İç Anadolu Bölgesi'nin stepler yöresinde Nevşehir ili yer alır. Bu stepler arasında çeşitli bitki türlerine rastlanır. Stepler genellikle ilkbaharda açan kır çiçekleri ve kısa ömürlü efemer adlı otlar ile kaplıdır. Buralarda ormanlara ancak dağ yamaçlarında rastlanır. Küçük lekeler halindedir. Ayrıca meyve ağaçları ve üzüm bağları ilin büyük bir kısmını kaplar. (Nevşehir Yıllığı:1973,s.12)

Nevşehir ve yöresi karasal iklim bölgesi içerisine girmektedir. Yazları sıcak ve kurak, kışları sert ve soğuk geçer. Yağmurlar daha çok ilkbahar ve sonbaharda yağar. (Nevşehir Yıllığı:1973,s.13)

Soğuk ve karlı mevsim güz sonundan mart ayının ortalarına kadar sürer. En sıcak ay ağustos, en soğuk ay ocak ayıdır. Karasal olan bu iklimde yaz ve kış mevsimleri arasında önemli sıcaklık farkları görülür. (Yalçın:1961,s.17) Bölgeye kuzey yönlü rüzgârlar hâkimdir. Nevşehir ve çevresinde hâkim rüzgâr, poyraz ve lodostur. (Nevşehir Yıllığı:1973,s.13)

3.1.1.3. Kültür ve Sanat

Nevşehir, tarihi boyunca birçok büyük kişiler yetiştirmiş, bunlar Türk

tarihinde ve İslâm âleminde büyük yerler işgal etmişlerdir. Nevşehirli Damat İbrahim Paşa, Hacıbektaş Veli ve Gülşehirli Karavezir bunların en önemleridir.

Nevşehir il sınırları içinde Sulucakarahöyük'e yerleşen Hacıbektaş Veli, buranın büyük bir kültür merkezi haline gelmesine sebep olmuştur. En çok gelişme gösterdiği devirlerden biri de Damat İbrahim Paşa'nın sadrazamlık devrine rastlamaktadır. Camii, han, hamam, medrese, imarethane, sübyan mektebi ve çeşmeler yaptırmıştır. Halen 4 müze, 3 yer altı şehri, 2 tarihi şehir harabesi görülebilecek durumdadır. (Nevşehir Yıllığı:1973,s.81-82)

Nevşehir'in önemi, 1. yy.dan itibaren Hristiyanlığın hayata geçirildiği, öğretildiği ve yayıldığı yerleşim merkezlerinden biri olmasıdır. Bizans Dönemi'ne ait fresklerle kaplı kaya kiliseleri, istilacı kavimlere karşı korunmak için yapılmış yer altı şehirleri, Selçuklu ve Osmanlı Dönemi'ne ait ipek yolu üzerine inşa edilmiş kervansaraylar, camiler ve hamamlar farklı özelliklerindendir. (Nevşehir'in 50. Yılı:2004,s.94)

Nevşehir'in ilçelerinden olan Avanos, Ürgüp, Acıgöl, Kaymaklı, Derinkuyu, Gülşehir, Hacıbektaş, Kozaklı yukarıda adı geçen doğal, tarihi ve kültürel çekiciliklere sahip önemli turizm merkezlerindendir. (Nevşehir'in 50. Yılı:2004,s.94)

Kapadokya'da El Sanatları

Kapadokya'nın tarihi ve doğal zenginliği çağlar boyunca bölge insanı tarafından doğal malzemelerle yoğrulup bütünleşmiş ve sanata dönüşmüştür. Kapadokya halkının geçim kaynağı olan uğraşlarda, bu doğal ve kültürel varlığın mirası önemli yer tutmaktadır. Kültürel mirası canlı tutmasının yanında ekonomik bir getirisi de olan el sanatları çömlekçilik, halı (kilim) dokumacılığı, el yapımı bebek üretimi ve oniks taş işlemeciliğidir. (www.nevsehir.com)

- Çömlekçilik

Çömlekçiliğin Kapadokya'daki geçmişi, Hititlere kadar uzanmaktadır. Anadolu'da çömlek yapımı Neolitik devirde (İ.Ö. 7000'li yıllar) Çatalhöyük'te başlamış, İ.Ö. 2000'lerde Mezopotamya'dan ticaret için gelen Asurlular Hititlere çömlek yapımını öğretmişlerdir. Bu el sanatı bölgede yaşayan medeniyetler tarafından bugünlere kadar sürdürülmüştür. Kapadokya'nın toprak kaplarıyla ünlü yöresi Avanos'tur. Volkanik bir arazi üzerine kurulu olan ilçe, bir yandan Kızılırmak'ın getirdiği nitelikli çamur, öte yandan yakın çevredeki elverişli kil yatakları dolayısıyla yoğun bir seramik üretimi için uygundur. Çeşitli işlemlerden geçilerek üstün nitelikli bir seramik hamuru haline getirilen yağlı kırmızı toprak basit görünümlü atölyelerde şekil kazanır. (www.nevsehir.gov.tr/nevsehir/sosyo-kulturel-yapi)

Yerli halkın "işlik" veya "çanak hane" adını verdiği atölyeler, güneş almayan gösterişsiz mekânlardır. Zemini toprak olan bu atölyelerde bir ila dört arasında tezgâh bulunur. Kapiya yakın, ışık alan bir duvar kenarına kurulan tezgâha bölgede "çıkırık" adı verilir. Çamur teknelerinde suyla karıştırılarak bekletilen çamur bir süre sonra kıvamını bulur, elde edildiği yatağın türüne göre silisli, gevşek, yumuşak veya yağlı, sert ya da milli özellikler gösteren çamur türlerine göre üretilecek kap türü de seçilir. Malzemenin zenginliği, çömlek ustasına farklı büyüklükte seramikler hazırlama imkânı tanır. Ayakla çevrilerek hareket verilen çark üzerindeki çamur topağı dönmeye başladığında, birkaç dakika içinde inceliyor yükselmeye başlayan kütle sonunda inanılmaz bir şekil kazanır. Çarkta çekilen formlar ustaca yerinden kaldırılıp "yanalak" adı verilen havadar bir tezgâh üzerinde kurumaya bırakılır. Bu sırada boyama ve cila işlemleri gören kaplar yeterince kuruduktan sonra fırınlara istiflenir. 600-700 °C civarında bir ısıda pişirilen kaplar sertleşerek istenen özelliğe kavuşturulur. (www.nevsehir.com)

Formlar ve boyutlar ihtiyaca ve çamur türüne göre şekillenir. Geleneksel üretim, boyları 20 cm'den 1.5 m'ye kadar değişen, çömlek, küp, testi ve güveçlerden oluşan işlevsel gereçler üretimidir. Son yıllarda Hitit ve Frig seramikleri başta olmak

üzere, Anadolu'nun en eski formlarını tekrarlayan hediyelik eşya üretimi başlamıştır.

Günümüzde Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyük kentlerde, hatta Avrupa'nın büyük kentlerinde dekoratif aksesuarlar satan mağazaların vitrinlerini süsleyen Avanos yapımı testiler, antik çanak, çömlek reproduksiyonları bölgenin en önemli gelir kaynaklarından biri haline gelmiştir. (www.nevsehir.com)

- Halı-Kilim Dokumacılığı

Kapadokya'da Bizans döneminden bu yana sürdürülen dokumacılık, bir ara eski yaygınlığını yitirmiş ancak yörede turizmin gelişmesiyle yeniden canlanmıştır. Halı dokumacılığı en çok Ürgüp ve Avanos'ta, kilim dokumacılığı ise Kozaklı ve Gülşehir'de yaygındır. Avanos'ta çubuk desenli, parçalı kilim dokumacılığı da yapılmaktadır.

Dokuma ürünlerin, yer halısı ve kilim, sedir ve divan örtüsü, yastık halısı, seccade olmak üzere çeşitleri mevcuttur. Yörede kök boyası kullanılarak dokunan eski halılarda çoğunlukla Selçuklu motifleri hakimdir. Ama bugünkü motiflerde çevre yörelerin etkisi görülmektedir.

Başka bir dokuma türü de "culfa" adı verilen kaba kumaş dokumasıdır. Culfa tezgahlarında dokunan bu kumaşlar şalvar yapımında ve bele sarılan şal kuşaklar için kullanılır. Çoğunluğu Ürgüp ve Göreme'de bulunduğu tesbit edilen bu tezgahlarda bugün üretim yapılmamaktadır.

Kapadokya'da çok sayıda bulunan halı satış mağazalarında sadece yöreye ait olan halı ve kilim örnekleri sergilenmemekte, Türkiye'nin hemen her bölgesine ait halı ve kilim türleri bulunmaktadır. (www.nevsehir.gov.tr/nevsehir/sosyo-kulturel-yapi)

- El Yapımı Bebekler

El yapımı ünlü Kapadokya bebeklerinin yapım merkezi, Ürgüp'e 50 km. uzaklıktaki Soğanlı Köyü'dür. Çok değil, bundan birkaç yıl öncesine kadar fakir bir köy olan Soğanlı, bu bebeklerin yapımı sayesinde gelişerek müreffeh bir köy olma niteliği kazanmıştır. (www.nevsehir.com)

Şekil No:3 Soğanlı Bebek (www.nevsehir.gov.tr)

- Oniks-Taş İşlemeciliği

Kapadokya'nın günlük yaşamı üzerinde eskiden beri taşların büyük etkisi olmuştur. Taşın konut, ibadethane, mimari dışında kullanıldığı bir başka alan da süs eşyası üretimidir.

Özellikle Hacıbektaş çevresinde yoğun olan oniks taşı sarı, pembe, kırmızı, beyaz renklindedir. Damarlı taş adı verilen birden fazla rengi içeren çeşitleri de bulunmaktadır. Üzerine çeşitli motifler işlenen ve biçimlendirilen oniks taşı kişisel süs eşyası ve ev aksesuarı yapımında kullanılır. Geçmişte, özellikle Hacıbektaş dergâhına bağlı kişiler arasında Teslime Taşı olarak bilinen kolyelerin yapımında kullanılmıştır. (www.nevsehir.com)

El Sanatları Ürünlerinin Satış Yerleri

Kapadokya'da satışa sunulan el sanatları ürünleri daha çok halı-kilim; çanak, seramik ve oniks taşından yapılmış aksesuar ağırlıklıdır. El sanatları ürünlerini turistik eşya olarak satan mağazalar Avanos, Ürgüp, Uçhisar, Göreme, Ortahisar, Nevşehir, Derinkuyu, Çavuşin ve Soğanlı Köyü'ndedir.

Avanos'ta 13 adet halı ve kilim satış yeri, 47 adet çanak ve seramik atölyesi ve bunlara ait satış yeri bulunmaktadır. Ürgüp'te 32 turistik eşya satış yerinin 24'ünde halı ve kilim satışı yapılmaktadır. Ürgüp'te bir El Sanatları Çarşısı da mevcuttur. Uçhisar'da 6 adet halı satış yeri, 4 adet oniks taşı satış yeri bulunmaktadır. Göreme'de 6 adet turistik eşya satış yeri vardır. Bunların üçünde halı ve kilim satılmaktadır. Ortahisar'da 1 adet halı satış yeri, 2 adet oniks taşı satış yeri bulunmaktadır. Nevşehir kent merkezinde 2 adet Derinkuyu'da 1 adet halı ve kilim satış yeri vardır. Çavuşin'de 1 adet oniks taşı satış yeri bulunmaktadır. Soğanlı Köyü'nde köylüler tarafından yol üzerine kurulan tezgahlarda el yapımı bebekler satılmaktadır. (www.nevsehir.gov.tr/nevsehir/sosyo-kulturel-yapi)

3.1.1.4. Turizm

Turizm; günümüzde döviz girdisini artıran, istihdam yaratıcı özellikleriyle ulusal ekonomiye katkıda bulunan uluslararası kültür ve ticaret alanlarındaki etkisi ile dünya barışının korunmasında büyük payı olan bir sektördür. (Nevşehir'in 50. Yılı:2004,s.94)

Nevşehir, İç Anadolu Bölgesi'nde Kayseri, Aksaray, Niğde Kırşehir illeri arasında kalan Kapadokya'nın merkezinde yer almaktadır. Ege, Akdeniz ve Karadeniz'deki turistik yörelerden farklı özelliklere sahiptir. Çok sayıda yerli ve yabancı turistin ziyaret ettiği Nevşehir'in en önemli üç özelliği doğa, tarih ve kültürdür.

Doğal mağaralar, antik şehir harabeleri, eski kaleler, kayalara oyulmuş yer altı şehirleri, kaya kiliseleri, camiler, kervansaraylar, kütüphaneler, hamamlar ve eski kent dokusu turistlerin ilgi gösterdikleri yapıların başında gelmektedir. Ayrıca Avanos'taki çanak-çömlek ile yöredeki halı-kilim atölyeleri onyx (damarlı akik taş) işçiliği gibi yöresel el sanatları ürünleri de bölgeyi ziyaret eden turistlerin ilgisini çekmektedir. (Nevşehir'in 50. Yılı:2004,s.94,96)

Nevşehir'in ziyaret eden turistlerin temel ziyaret amacı doğal, tarihi ve kültürel değeri olan yerleri ziyaretidir. Yani Nevşehir'e daha ziyade doğa ve kültür turizmi amacıyla seyahat edenler gelmektedir. (Nevşehir'in 50. Yılı:2004,s.96) Nevşehir ve yöresi tarihi hazineleri ve turistik değerleri yönünden dünyada hiçbir ülkeye nasip olmayan bir zenginliğe sahiptir. Hitit, Bizans, Selçuk ve Osmanlı devirlerine ait kıymetli eserleri bünyesinde saklayan çok yönlü bir bölgedir. (Nevşehir Yıllığı:1973,s.82)

3.1.2. Nevşehir İl Müzesi

Orta Anadolu Kapadokya bölgesi Kaya Kiliselerinin bulunduğu Nevşehir’de ilk müzecilik çalışmaları Nevşehirli Damat İbrahim Paşa Kütüphanesi’nde toplanan arkeolojik ve etnografik eserlerle başlamış, daha sonra 1965 yılında Damat İbrahim Paşa Külliyesi içerisindeki İmaret binası onararak, kütüphane depolarındaki müzelik eserler buraya taşınmıştır. (Önder:1977,s.155)

Restorasyonu tamamlanan ve Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa’nın 1726-1727 yıllarında yaptırmış olduğu külliye’nin bir bölümü olan Aşevi ve Sübyan Mektebi, 1967 yılında burada Nevşehir Arkeoloji ve Etnografya Müzesi olarak hizmete açılmıştır. (Gerçek:1999,s.454) Müzenin kurulması ile yıllar önce ihmal edilen ören yerlerinin çevre düzeni, kiliselerin restorasyon ve konservasyonu ile yer altı şehirlerinin temizlenmesi ve ışıklandırılması gündeme gelmiştir.

Müze kurulma fikri, zamanın Merkez Kütüphane müdürü Hamit Özalp tarafından ortaya atılmıştır. Hamit Özalp 1963-1964 yıllarında çevreden topladığı tarihi eserleri kütüphanenin bir odasında muhafaza etmiştir. Hamit Özalp’ın çalışmaları sonuçsuz kalmamış, 1966 yılında Nevşehir’de bir müze açılması, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nce kararlaştırılmıştır. Müze daha sonra, 1987 yılında şimdiki Kültür Sitesi bünyesinde bulunan yerine taşınmıştır. Müzede arkeolojik ve etnografik eserlerin sergilendiği salonlar mevcuttur. Prehistorik Dönemden günümüze kadar olan eserler sergilenmektedir. Höyüklerde yapılan kazılarda ele geçmiş eserler ile birlikte satın alma ve hibe yolu ile müzeye gelmiş eserler mevcuttur. (Nevşehir Müze Müdürlüğü Notları:Kasım-2007)

Şekil No: 4 Nevşehir Müzesi

I. Salon: Bu salonda XVIII. Yy mimari eserlerine ilişkin fotoğraflarla yine aynı yüzyıla ait erkek-kadın giyimlerini ve saray hayatını tasvir eden minyatürler, el yazması kitaplar, yazı takımları bu salonda sergilenmektedir.

II. Salon: Bu salon arkeolojik eserlere ayrılmıştır. Sergilenen eserler arasında, tarih öncesine ait baltalar, toprak kaplar, Hitit devri çanak-çömlekleri, Frig devri fibulaları, süs eşyaları, Bizans devri bilezikleri, sedef işi İsa tasvirleri ayrıca Roma devrine ait çeşitli müzelik eserler bulunmaktadır.

III. Salon: Bu salonda etnografik ve el sanatlarına ilişkin eserler sergilenmektedir. Sergilenen eserler arasında porselen ve fayanslar, kaplar, konsol gaz lambaları, Osmanlı devri erkek ve kadın giyim eşyaları, ok ve yaylar, silahlar, mutfak eşyaları, kadın süs eşyaları yer almaktadır. (Önder:1977,s.155)

Şekil No:5 Nevşehir Müzesi III. Salon (Etnografik Eserler)

Müzenin bahçesinde Bizans devri büyük boyda küpler, değirmen taşları ve çeşitli devirlere ilişkin kitabeler, mezar stelleri, sunaklar, mimari parçalar vardır. (Önder:1977,s.155)

Müzedeki Eser Sayısı: 4051 adet Arkeolojik, 3251 adet Etnografik, 10731 adet sikke, 2 tablet, 128 mühür ve mühür baskısı, 93 adet el yazması kitap olmak üzere toplam 18.256 adet eser mevcuttur. (www.nevsehir.com)

Şekil No:6 İşleme Örnekleri-III. Salon (Nevşehir Müzesi)

Şekil No:7 İşleme Örnekleri-III. Salon (Nevşehir Müzesi)

Şekil No:8 Geleneksel Kıyafet Örnekleri-III. Salon (Nevşehir Müzesi)

Şekil No:9 Geleneksel Kıyafet Örnekleri-III. Salon (Nevşehir Müzesi)

Şekil No:10 Takı Örnekleri-III.Salon (Nevşehir Müzesi)

Şekil No11 Erkeklerle Ait Günlük Kullanım Eşyaları-III.Salon (Nevşehir Müzesi)

Şekil No:12 Dokuma Örnekleri-III.Salon (Nevşehir Müzesi)

Şekil No:13 Dokuma Örnekleri-III.Salon (Nevşehir Müzesi)

3.1.3. Nevşehir İl Müzesi Etnografik Ürünleri

3.1.3.1. İşleme

Tarihçesi

İşleme; pamuk ya da ipekten yapılmış, beyaz ya da renkli, kalın ve ince kumaşlar bazen de keçe ve deri üzerine ipek, yün, keten, pamuk, metal vb. gibi iplikler kullanılarak elde veya makinede iğne ve tığ ile düz ve kabarık değişik iğne teknikleri yardımı ile yapılan süslemelere denir. (Köklü:2002,s.1) Nakış, dikişin dekoratif bir şekilde yapılmasından doğmuştur ve insanlık kadar eskidir. İşlemeler kişinin yaratıcı gücünü, dehasını, el becerisini ortaya koyan canlı belgelerdir.(Ünver:2001,s.21)

Yaşamaya başladığı günden itibaren süslenmeyi de ihmal etmeyen insanoğlu bu sahada da birçok yenilikler yaratma yoluna gitmiştir. Bu sebeple de balık ve hayvan kemiğinden, dikenden, madenden veya telden iğneyi icat etmiştir. (Gönül:1973,s.13)

İşleme sanatının başlangıcının, tarih öncesi çağlara kadar uzandığını, yapılan kazılardan elde edilen bulgular ortaya koymuştur. (Yılmaz:1986,s.9) Giyecek ve kullanılacak eşyaları bezemek arzusu ile doğan işleme, süsleme sanatlarının en eskilerindendir. Bu sanat kolunun ilk örneklerine eldeki kaynaklara göre Orta Asya dolaylarında rastlanmaktadır. (Berker:1974,s.3) Araştırmalar sonunda işleme sanatının, XIII. Yy.da Türklerle beraber doğduğu Orta Asya'dan Avrupa'ya yayıldığı ortaya çıkmıştır. (Korkusuz:1980,s.v)

İşlemecilik, Osmanlı Türklerinde her millettten fazla ileri gitmiş, özellikle XVI. Yy.da en güzel eserlerini vermiştir. Bu tezyini sanat Türk sınırları içerisinde kalmamış, sınırları aşarak Balkanları ve işlemeleri ile meşhur olan Macaristan'da hatta Avrupa'da etkisini göstermiştir. Batıda eski Türk işlemelerinin kıymeti çok eskiden takdir edildiğinden bunlar her tarafta aranmaya başlanmış, toplanan ve satın

alınan parçalarla koleksiyonlar teşkil edilmiş ve Türk işlemeciliği hakkında ciltlerle eserler yazılmıştır. (Ünal:1956,s.83)

Osmanlı Türkleri devrinde işleme sanatı, fetihlerle başlayan yayılma, öteki uygarlıklarla yakın ilişki kurma, hatta karşılıklı mübadele olanağı vermiştir. Bu nedenle gelişen Türk El Sanatlarından işlemecilik; Balkanlar, Orta Avrupa, Macaristan ve Kuzey Afrika'yı etkisi altına almıştır. (Berker:1974,s.3)

Osmanlı kültürünün bir parçası olan el sanatları, sultanlarca sosyal, ticari ve ekonomik ilişkilerle geliştirilmiştir. Sultanlar her çıktıkları sefere bilim ve sanat adamlarını da götürmüşler, gittikleri ülkelere bilim adamı ve sanatçıyı İstanbul'a getirmişlerdi. Bu durum imparatorluğun el sanatları açısından çok zengin bir merkez olmasına sebep olmuştu. Fatih Sultan Mehmet'in ölümünden sonra, sultanların giyim kuşamlarını bohçalayarak saklama adeti yanı sıra, ata-akraba yadigârının ve çeyizin sandıklarda saklanmasıyla günümüze kalan parçalar, XV. Yy.dan başlayarak Osmanlı el sanatlarını incelememize olanak vermektedir. (Barışta:1998,s.50)

Bugün müzelerimizde ve özel koleksiyonlarda rastlanan işlemlerin en eski örnekleri XVI. yy.a ait bulunmaktadır. Elimizde bu yüzyıldan daha önceki devirlere ait işleme örneklerinin bulunmayışının en önemli nedeni işleme kumaşının çok ince ipek ya da deriden olması gibi uzun süre korunmasını imkânsızlaştıran malzeme nitelikleridir. İkinci neden de işlemeli eşyaların fazla kullanılması, eskiyip harap olmak suretiyle ortadan kalkmasıdır. (Berker:1974,s.5)

Türk işlemlerini tetkik etmek ve toplamak için bir Alman heyeti 1907 yılında Anadolu'ya gönderilmiştir. Anadolu dahilinde kalmış olan işlemlerin yurt dışına çıkmaması için il müzelerince toplanmasına başlanmıştır. Ankara Etnografya Müzesi'nde büyük bir koleksiyon teşkil edilmiştir. Topkapı Sarayı Müzesi'nde de çok zengin bir işleme koleksiyonu bulunmaktadır. (Ünal:1956,s.83-84)

Bilinen en eski ev işlemleri olan XVII. yy.dan kalma işlemler ince, desensiz keten kumaş üzerine yapılmışlardır. XVIII. yy.ın aşağı yukarı sonlarına

doğru ince pamuklu kumaştan, tülbentten yapılmaya başlanmıştır. XIX. yy.ın yarısından bu yana yapılan işlemler ise, genellikle daha kaba pamuklu üzerine yapılmıştır. Ev işlemleri için has ipek kumaşlar pek kullanılmamıştır. (Ther:1993,s.16)

Eski işlemlerde işleme her zaman ipek iplikle yapılmıştır. Daha geç işlemlerde de esas olarak ipek kullanıldığını görüyoruz. Fakat çarşıdan satın alınabilen merserize pamuk iplik, ipek ipliği tahtından indirdi. Türk ev işlemlerinin tipik bir özelliği, madeni tellerin kullanımıdır. XVI. ve XVII. yy. işlemlerinde, bazen altından ya da gümüşten çekilmiş ince tellerin kullanıldığı görülmektedir. Çoğu eski yağlık, uçkur, çevre ve havluda en sık rastlanan madeni ipliklere Türkçede “sim”, “sırma” ya da “klaptan” denir. Gümüş ipliklerin bir başka türü ise, “tel” idi. Tel aşağı yukarı 1 mm eninde gümüş şeritti; iğneye geçirilmeksizin doğrudan doğruya kumaşa batırılarak çalışılırdı. (Ther:1993,s.16-18)

Osmanlı Çağı’ndaki işlemler, üç ana grupta incelenebilir.

- Halk tipi ev işlemleri
- Çarşı işlemleri
- Saray işlemleri (Yılmaz:1986,s.12)

Eski Türk el işlemlerini, saraylarda haremde yaşayan kadınlar, sarayın ihtiyaçlarını karşılamak için saray atölyelerinde çalışan erkekler ve dükkânlara satılmak üzere, bu tür işlemleri evlerinde kadınlar yapardı. Eski dönemlerde Türk askerlerinin de boş vakitlerinde işleme yaptıkları bilinir. Bugün müzelerde ve özel koleksiyonlarda gördüğümüz işlemlerin büyük bölümü evlerde, ev hanımları ve kızlar tarafından çeyiz olarak işlenmiştir. (Ther:1993,s.21-22)

Türklerin güzel sanatlar düzeyine çıkarmış olduğu Türk işlemeciliği , tarihi tekstil, el sanatları içinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Günümüzde bu sanat dalının ürünleri yerli ve yabancı ülkelerin müzelerinde, özel koleksiyonlarda yer almaktadır. Kısa bir zaman öncesine kadar önemi bilinmeyen, elden çıkarılan işlemlerin geleneğine, göreneğine saygı duyan, belli bir estetik düzeye ulaşmış olan bilinçli

kişilerin ellerinde toplandığı ve koleksiyonlar ile müzelerin oluşturulduğu bir gerçektir. (Köklü:2002,s.4)

Avrupa ve Amerika müzelerinde bulunan Türk işlemleri, koleksiyon meraklıları tarafından yurdumuzdan kaçırılmış ve halen de kaçırılmaktadır. Bu eserler, görenleri adeta büyülemektedir. Günün modacıları, yeni modeller için bu kaynaklara başvurmaktadırlar. (Korkusuz:1980,s.vi)

Manevi kültür boyutunda Türk işlemleri söz konusu diğer toplumlardan farklı olarak doğum, evlenme ve ölüm gibi yaşamın üç ana dönemindeki olaylar çevresi yanı sıra sünnet, hacca gidiş ve sefere çıkış gibi olaylar çevresinde kümelenmektedir. (Barışta:1999,s.2)

Türk işlemleri, bölgelere göre gelişmiş ve o bölgelerin iklim şartları, örf ve âdetleri ile etkilenmiştir. Türk kadın ve kızları geleneklerine uyarak çeyizlerini, giysilerini, kullanacakları eşyaların üzerini işlemek gereğini duymuşlar, ince bir zevkle renk, motif ve tekniği birleştirip sanat eserleri meydana getirmişler. Konu ve renk için çevrelerinden yararlanmışlardır. Türk işlemlerinin gelişmesinin, yayılmasının ve bu işlemlere önem verilmesinin başlıca nedeni en değerli yerlere, üzeri nakışlı eşyalar hediye etmek âdet ve zevkinden doğmuştur. Renk ve motifler, âdetleri gereğince fazla konuşmayan Türk kadınının aynı zamanda konuşma lisanıdır. Bunu Türk el sanatları hakkında yazılan paragraflar çok güzel ifade eder. Anadolu’da insanlar sustuğu zaman renkler ve motifler konuşur. (Korkusuz:1980,s.v)

Evinde ve tarlasında çalışan, kocasına ve çocuklarına bakan köy kadınları, günlük yaşamlarında bin bir uğraşı arasında örgü ve işleme yapmayı da sürdürmüşler. Bunları yaparken de kendi zevk ve düşüncelerinin en güzel örneklerini vermişler. Özellikle çeyiz hazırlarken kendini gösteren bu uğraşı alanında Türk kadınları arı ve temiz duygularının en güzel örneklerini ortaya koymuşlardır. (Öztürk:1977,s.84)

Büyük bir imparatorluktan Cumhuriyet’e geçiş süreci içinde Anadolu birçok

değişikliklere şahit olmuş; harpler, milli krizler atlatmıştır. Bu olaylar karşısında işleme sanatının da olumsuz olarak etkilendiği açık bir şekilde farkedilmektedir. Özellikle 1830 yılında zincir işi yapan makine ve 1851 yılında Isaac M. Singer'in geliştirdiği dikiş makinesinin getirdiği kolaylık ve çağın koşulları el işlemeciliğini etkileyerek gittikçe azalmasına neden olmuştur. (Köklü:2002,s.4)

Tekniğin ilerlemesi ve zevklerin değişmesine rağmen, Anadolu'nun birçok köy, kasaba ve şehirlerinde genç kızlar ve kadınlar, kasnaklarının başında; sevgilerini, özlemlerini, isteklerini motifler ve renklerle anlatma geleneğini sürdürmektedirler. (Berker:1980,s.33)

İşlemelerin Kullanım Alanları

Türk işleme sanatının değerlendirildiği yerler çok çeşitlidir. Çadırdan mendile, elbiseden sedir örtüsüne, pabuca kadar her türlü giyecek ve kullanılacak eşyalara uygulanmıştır. (Berker:1974,s.8) İşlemenin uygulandığı eşyalar;

- **Resmi kıyafet sayılan erkek dış elbiseleri;** başlıklar, üstlük, maşlahlar, cübbeler, kürkler, hil'atlar, sakolar, binişler, feraceler, kaftanlar, kaplar, göğüslükler, cepkenler, saltalar, çaprazlar, camadanlar, fermeneler, yelekler, mintanlar, şalvarlar, entariler, gömlekler, dizlikler, yemeniler, pabuçlar, çizmeler.
- **Kadın kıyafetleri;** başlıklar, kürk, feraceler, çarşafklar, entariler, libade, yelek ve cepken, hırka, gömlek, şalvar, terlik.
- **Elbiselerin tamamlayıcı parçaları;** başörtüleri, çevreler, alın çatkısı, kaşbastı, peçeler, yelpazeler, bileklikler, kemerler, kuşaklar, mendiller, eldivenler.
- **İçlikler ve tamamlayıcı parçaları;** takke, gecelik entarisi, don, uçkur.
- **Ev eşyaları ve tamamlayıcı parçaları**
- **Değişik amaçlarla kullanılan öteki eşyalar;** gelinlik, sünnet takkesi, askeri eşyalar. (Sürür:1976,s.16-26)

Yüzyıllar boyu kullanılmış ve dilimizde yer etmiş olan işlemeli ürünlerden bazıları şunlardır:

Makrama; Ege dolaylarında el havlusu ya da yağlık yerine kullanılan bir sözcüktür ve sadece eski zamanlarda kullanılmıştır.

Çevre; çok ince ve sık dokunuşlu organze, keten, tülbent gibi dokumalardan yapılmış, mendilden daha büyük kare biçimde, dört kenarı ibrişim ve sırma nakışlarla süslü bir bordür, köşelerde ise ayrıca birer motiften oluşan, etrafı çevrilip, oya ve nakışlarla süslenmiş parçalardır.(Onuk-Çerçioğlu:1997,s.44) Çevreler başa sarılır ya da göğüste taşınırdı. Bohça gibi, bir şeyleri sarıp sarmalamada kullanıldığı da olurdu. Ama esas görevi, baş örtüsüydü. Baş örtüsü olarak kullanıldığında çenenin altında düęümленmez, başın üzerine serbestçe konur ve ziynet eşyası ya da başka bezlerle tutturulurdu. (Ther:1993,s.9)

şekil No: 14 Çevre (Nevşehir Müzesi)

Mendil; daha küçük boyutlarda (50x50 cm) kare biçimli bezlere mendil denir. Bunlar, pamukludan ya da sert, zar gibi ince tülден dokunmuş, köşelerine motifler yerleştirilmiştir. Kumaş parçası olan mendil, bir “dil”dir. Bu ince ve hassas dil, nice şiire, maniye, şarkıya kaynaklık etmiştir. Üstelik hayli rafine ve şifresi ancak

âşıklar tarafından, çözülebilen bir “dil”dir bu. Mendilin renginden oyasına kadar bir çok ayrıntı hep bir şeyler anlatmaya yarar. (Tunç:1999,s.12)

Peşkir (yağlık); elleri, yüzü yıkadıktan sonra kurulamak için hazırlanmış, iki dar ucu bordürle bezenmiş, ya keten ya da pamuklu dokumadan yapılmış dikdörtgen örtüdür. (Barışta:1999,s.222) Bir elbezi ya da peçete işi de görürdü. Daha kaba bir bezden yapıldığında ve kenarları yağlıktaki gibi ince bir şeritle bastırılmış olmayıp, saçak saçak bırakıldığında adına peşkir denirdi. Eski gezginlerin dilinde ya da miras tutanaklarında bu bezlere çoğunlukla **peşkir** denir. Yağlık ya da peşkirler, müze ve koleksiyonlardaki işlemlerin çoğunluğunu oluştururlar. (Ther:1993,s.10)

Şekil No: 15 Peşkir (Nevşehir Müzesi)

Uçkur; uzun, dar ve bazen kuşak da denen bir bezdir. Uçkur, hem kadın hem erkek giyiminin bir parçasıydı. Ya şalvarın ağzı enlice bastırılır, içinden uçkur geçirilir ve önden düğümlenerek güzel işlemeli uçları aşağı sarkıtılırdı; ya da sadece süs bezi olarak şalvarın beline sokuşturulurdu. (Ther:1993,s.10)

Şekil No: 16 Uçkur (Nevşehir Müzesi)

Havlu; tek bir parçadan oluşan en büyük bezdir havlu. Keten ya da pamukludan dokunmuştur, ortasında havlu kısmı vardır. (Ther:1993,s.11)

Yatak örtüsü ya da çarşaf; yatağa güzel bir görünüm kazandırmak ve kirlenmesini önlemek amacıyla hazırlanmış, yatağın üstüne, yorganın altına serilen ve genellikle iki geniş kenarı işlemelerle süslenmiş büyük dikdörtgen örtüdür. (Barışta:1999,s.203) 2 m uzunlukta, aşağı yukarı 1,50 m genişlikte bir bezdir ve birbirlerine yatay dikişle tutturulmuş üç parçadan oluşur. (Ther:1993,s.11)

Şekil No: 17 Yatak Çarşafı (Nevşehir Müzesi)

İşlemelerde Uygulanan Teknikler

İşleme ile ilgili araç-gereç, daha XVI. Yy.da bile bir Türk evinin değerli demirbaş eşyası arasındaydı. Bu eliş araçları arasında iğneler, yüksük, makas, kasnak ve gergefi sayabiliriz.

Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde genellikle uygulanan iğneler; ajur(delik işi), akma, anavata, aplike(kapama), astragan iğnesi, balıksırtı, Bosna iğnesi, çöp işi, etamin iğnesi, dival işi(mıhlama), düğüm iğnesi, fisto nakışı, Girit iğnesi, goblen iğnesi, hasır iğne, hesap işi, iğne ardı, ilme(suzeni), kesme ajur, kordon tutturma, kum iğnesi, susma, tel kırma, yüzeysel pesent, pul işi, pulat işi, zincir işi şeklinde sıralanabilir. (Barışta:1999,s.5)

Türk işlemleri tekniklerinden en çok uygulananları şunlardır:

Hesap İş: İki yüzü aynı olan işlemlerin genel adı hesap işidir. Hesap işlerinde işlenecek kumaş yüzeyinin atkı ve çözgü iplikleri dikkatle sayıldığından işlenecek kumaşın genellikle seyrek dokunmuş olması gerekir. (Sürür:1976,s.36)

Hesap işi olmayan yazma işlemlerde iğneyi göz kararı eşit aralıklarla batıp çıkarmak gerekir.

Mürver İğne ve Muşabbak: Bu gibi delikli işleme tekniklerinde gözler, iplik çekerek değil, iplikleri toplayarak elde edilir. (Ther:1993,s.19)

Türk İşi (Musul işi): Türk işi iğneleri, desen özelliğine göre sayılarak veya çizilerek, ince keten bezler üzerine yapılır. (Korkusuz:1980,s.304)

Pesent İğne: Sayılı ve sayısız olmak üzere iki şekilde işlenir. Sayılı pesentte genellikle desenin etrafı gözenir. Sayısız pesent desen şekline göre veya etrafı gözenerek çalışılır. (Korkusuz:1980,s.304)

Maraş İşi(Dival işi): Tek yüzlü bir işleme olan Maraş işinde iplik, desen üzerinden atlatılarak karşılıklı tutturulur. Yani desen, iplikle düzenli sarılmış görünümündedir. Atlas, kadife vb. kumaşlar üzerine desen şeklinde kesilerek yapıştırılmış kartonu sırma, sim ve tırtıl ile sararak işlenmiş motifleri boncuk, inci, pul ile de süslemektir. Dival işi, yüzyıllar boyu Osmanlı saraylarında padişah ve sultanların kıyafet ve eşyalarını süslemiştir. (Diker:1973,s.74) Genellikle erkekler tarafından yapılan dival işlemleri Maraş'ta yaygın olarak uygulandığından bunlara "Maraş işi" denilmiştir.

Türk işlemlerinin önü ve arkası yoktur. İki yüzü de aynıdır. İşleme teknikleri ve iğneler; coğrafi, sosyal, ekonomik şartlar ve estetik değerler doğrultusunda yüzyıldan yüzyıla değişiklikler göstermektedir. (Onuk-Çerçioğlu:1997,s.44) Duygu ve düşünceyi aktarma aracı olarak uygulanan iğnelerin zengin çeşitlendirmelerdeki teknik beceri, incelik dikkati çekmektedir. 16. ve 17. yy.ın başlarında bir örtüde, iğne sayısı genellikle ikiyi geçmemiştir. 17. yy.ın ikinci yarısından sonra iğne sayısında bir artış görülmekte, üçü aşan iğne sayısı giderek çoğalmaktadır. 19. yy.da sayılarak yapılan nakışlarla bezenmiş örtülerde, beşten fazla iğne kullanılmıştır. (Barışta:1998,s.132)

İşlemelerde Kullanılan Renk ve Motifler

Türk el sanatlarında, özellikle işlemede sanatçı, renk seçiminde daima iyiyi, güzeli ve doğruyu aramış, bunda da başarılı olmuştur. Parlak ve acı renklerden mümkün olduğu kadar uzak kalmış, işlemelerinde yumuşak ve pastel renkleri kullanmıştır. XVI. ve XVII. Yy. işlemelerinde görülen renk sayısı yediyi geçmez.

Türk işlemelerinde en sık kullanılan renk kırmızıdır. Kırmızının ardından yeşil gelir. Mavi, sarı, beyaz, gümüş ve kahverengi bunları izler. Bunların yanı sıra sanatçı işlediği motifi belirgin hale getirmek için sim ve siyah rengi kullanmıştır. XIX. Yy. işlemeleri, teknikte olduğu kadar renk ve kompozisyonda da zayıftır. XX. Yy. işlemelerinde, geçmişteki yüzyıllardan gerek motif, gerek renk anlayışını görmek mümkündür. (Berker:1974,s.7-8)

İşleme sanatçısı, bağında-bahçesinde gördüğünü almış, kendi saf ve temiz anlayışı içinde yeni bir biçime sokmuştur. Böylece sanatçı, tabiatı kendisince en güzel şekilde sadeleştirerek anlatmıştır (stilize etmiştir). Bu nedenle süsleme sanatları içinde halkın duygu ve dünyasını yansıtan en içten anlatım sanatı işlemelerdeki konularda görülür. (Fenercioğlu:1973,s.80)

Türk işlemelerinde gördüğümüz motifler, diğer sanat dallarında kullanılanlardan daha bol ve çeşitlidir. Türk işlemelerinde ilk motifler, geometrik düzen içindedirler. Desenlerde hayvan motifleri de görülür. Bu durum XV. Yy. sonuna kadar sürer. XVI. yy.ın başında motifler, doğadaki meyve ve çiçeklere dönüşmüştür. Sanatçı doğadaki şekilleri kendi görüş açıları içinde stilize ederek eserlerine yansıtmıştır. (Berker:1974,s.7)

Başka sanatlarda olduğu gibi işleme sanatı da en yüksek mertebesine XVI. yy.da ulaşmıştır. Konu ve motif arasında en kuvvetli bir ahenk bu devirde göze çarpar. XV. Yy. motifleri hakkında bir fikir verecek parça, günümüze kadar gelmediğinden, o devrin kumaş desenleri hakkında yeterli bilginin XVI. yy. işlemelerindeki kumaş motiflerinden alındığını düşünebiliriz. Dolayısıyla XV. Yy.

kumaş motiflerinin, XVI. yy. işlemelerinin bir başlangıcı olduğunu düşünmek akla yakın gelebilir. (Gönül:1973,s.47)

Türk işlemelerinin büyük bölümünde bitki motifleri hâkimdir; çiçekler, yapraklar, meyveler, ağaçlar... Bu motiflerden karanfil, lale ve bunların yanında sümbül motifi işlemelerde yer almıştır. Fakat sümbül çoğunlukla arka plândadır. Lale ve karanfil de zaman içinde küçülüp arka plâna itilmiştir. Gül, en sık rastlanan çiçeklerden biridir. Gül, yaşamı ve yaşama sevincini, mutluluğu dile getirir. (Ther:1993,s.23)

İşlemelerde güllerin, lalelerin, karanfillerin, sümbüllerin ve pek çok başka belirsiz çiçek motifinin yanı sıra; gelincik, ebegümece çiçeği, inci çiçeği, fuşiya, küpe çiçeği, zambak, kuzgunkılıcı, peygamber çiçeği hatta dikenler ve kaktüsler de yer almıştır. Bütün yuvarlak çiçek biçimleri, güneşi simgelerler ve refah, bolluk isteğini dile getirirler. (Ther:1993,s.23-25)

İçi tohumlu meyveler, bereket sembolüdür. Nar, üzüm, karpuz, kavun gibi. Bol çekirdekli meyvelerden olan nar, Osmanlı Türklerinin saltanat motifi olarak yüzyıllar boyunca süsleme sanatında kullanılmıştır. (Berker:1980,s.34) Üzüm oldukça geç ortaya çıkan bir motiftir.

İşlemelerdeki ağaçlar; salkım, söğüt, çınar, hayat ağacı ve palmiye'nin yanı sıra özellikle selvidir. Selviler, sivri biçimleriyle minareleri hatırlatır, ölümden sonra göğe yükselen ruhu simgelerler. (Ther:1993,s.28) Anadolu işlemelerinde en çok hayat ağacı motifi görülmektedir. Bu motif bize Uzak Doğu ülkelerinden gelmiştir. Hayat ağacı motifi bir kökten yukarı doğru uzanan dallar, yapraklar ve çiçeklerden oluşmuştur. Bu motif, Türklerde; uzun, sağlıklı ve geniş bir aileyi simgelemektedir. (Berker:1980,s.33)

Yazı olarak işlemelerde genellikle “maşallah” ibaresi görülür. Ayrıca tuğra da işlemelerde yer almıştır. Mimari motifler, işlemelerde XVIII. Yy.ın son çeyreğinde ortaya çıkmıştır. Bahçeli, su arkı, çiçekli, ağaçlı konaklar, camiler ve çadırların yanı

sıra mimari motifler arasında gemiler ve gemi üstü köşkleri de sayılabiliriz. (Ther:1993,s.27)

Ege ve Orta Anadolu işlemlerinde haç ve gamalı haç motifi, nazarın sembolüdür. Yaptığı örtüyü çok beğenen genç kız işleminin bir kenarına haç motifi işleyerek ona nazar değmesinden koruduğuna inanmaktadır. Çok uzun ömürlü olan çarkıfelek çiçeği de işlemlerde kullanılan bir motiftir. Birbiri üzerine dönen yaprakları, süsleme sanatında hayatı ve yaşamı temsil etmektedir. (Berker:1980,s.34-35)

İşlemlerde çok az hayvan motifi kullanılmıştır. Bunların arasında kuşlar başı çeker. Geç döneme ait tuhaf, dört ayaklı yaratıklar ve deve gibi hayvan motifleri de işlemlerde kullanılmıştır. (Ther:1993,s.29) Türk işlemlerinde özellikle Ege dolaylarında en çok yılan motifi görülmektedir. Bu motif, Ege ve İç Anadolu’da sıhhat ve kötülüklere karşı güç anlamını taşımaktadır.

Doğadaki her canlı, işlemede yer almış ve onu işleyen kişinin yarattığı kompozisyon dizisinde bir şeyler anlatmaya yardımcı olmuştur. İşlemlerde görülen daha birçok motif vardır ve onlarda herhangi bir şeyin sembolü olarak daima çevrelerine bir mesaj vermektedirler. Anadolu’da kadınlar ve genç kızlar pek konuşmazlar ama söylemek ve anlatmak istediklerini işledikleri, ördükleri, diktikleri örtüler, keseler, çoraplar ve çevrelerle anlatmışlardır. (Berker:1980,s.33,35)

Doğa özellikle çiçekler, yapraklar ve ağaçlar aracılığıyla nakışlar üzerinde egemenliğini ilân eder; kuşlar, kelebekler dinsel nedenlerle nakışlara giremezken bazı nakışlara ilginç bir şekilde “şehir” sızmış. Küçük türbeler, birkaç katlı ve üzerinde âlem bulunan, önündeki çitin bile ihmal edilmediği kubbeli binalar, ilk bakışta minareleri andıran selviler ve bunlara benzer başka motiflerden oluşan kompozisyonlardan hareket edersek; o çağlarda hayatın, doğayla iç içe geçmiş şehirle birlikte algılanmış olduğunu düşünmek mümkün. (Tunç:1999,s.13)

Eski işlemler karşısında günümüz insanı, bu ince nakışların gerektirdiği sabır karşısında dehşete düşebilir. Elden kayacak, en zarif parmaklarla bile tutulamayacak kadar ince ve narin kumaşların üzerine, yırtıcı ve keskin bir altın sırma tel ile karanfiller işlemek kaç ömür alır kimbilir. XV. – XVI. hatta XIX. yy.larda o nakışları işleyen eller için zamanın mutlaka başka bir tanımı olmalı. O dokumaları ve işlemleri üreten yaratıcılarda, akıl almaz bir hayata bağlılık varmış. Kendilerine ayrılmış olan yaratıcı faaliyet alanı ev ile sınırlı olduğundan, evin dışına çıkıldığında kadınlar söz sahibi olamamışlar. Bu yüzden kendilerine tanınan alanda, kadınsı olarak tanımlanmış malzeme ile güzellik üretmişler. (Tunç:1999,s.13)

3.1.3.2. Geleneksel Türk Giyim-Kuşamı

Barınılacak bir yer, beslenme ve giyim insanların en önemli ihtiyaçlarını teşkil eder. Bunlardan giyim, vücudu dış etkilere karşı koruyan bir araç olduğu kadar, süslenme arzusunu yerine getirdiği için bir sanattır.

İlk kıyafet, ilkel malzemelerden yapılmış, korunmak amacı ile kullanılmıştır. Aile topluluğunun kurulmasıyla birlikte, örtünmenin de başlamış olduğu bir gerçektir. Uygarlık ilerledikçe giyim, kadınlar tarafından iffetlerini koruma ve örtünme amacına yönelmiştir. Giyim ve süslemede yüzyıllarca sürekli bir gelişim olmuştur. Bu gelişme kadının yaradılışından gelen süslenme gereği ile çeşitli süslü giyim ürünlerinin yapılmasına yol açmıştır. (Özder:1995,s.2-3)

Giysiler insanların yaşamında önemli yer tutan kültürel bir olgudur. Türk ulusunun bu konudaki sanat anlayışı zengin, orijinal, estetik ve görkemli bir niteliğe sahiptir. Giysiler üzerindeki bezemelerin güzelliği geleneksel süsleme kültürümüzün zenginliğini yansıtmaktadır. (Kılıçkan:2004,s.166)

Türk milletinin kültür tarihi incelendiğinde, Orta Asya'dan Anadolu'ya kadar uzanan göç yollarında karşılaştıkları kültürlerden de etkilenerek günümüze kadar

uzanan zengin bir giyim- kuşam potansiyeline sahip olduğu görülür. (Arlı:1992,s.23)

Selçuklu ve daha önceki dönemlerde elbiseler yün, pamuk, ipek, yün-ipek karışımı, deve tüyünden dokunmuş kumaşlar ve keçeden dikiliyordu. Giyim eşyaları arasında deri ve kürkün önemli bir yeri vardı. İpekli kumaşlar renklerine, desenlerine göre değişik isimler alıyorlardı. Osmanlı devrinin başlangıcında kadın ve erkek giyimleri Selçuklular dönemindeki gibi oldukça sade ve birbirine benziyordu. Ancak, devlet büyüyüp zenginleştikçe bu sadelik yavaş yavaş terkedilmiş, özellikle XV. Yy.dan itibaren daha gösterişli kıyafetler tercih edildiği gibi kadın kıyafetleri de erkeklerinkinden uzaklaşarak günden güne zenginleşmiştir. (Günay:1986,s.2)

Kadınların daha güzel görünme arzularına bağlı olarak giyim eşyaları ve çeşitleri erkeklere nazaran her devirde ve her yerde daha zengin ve daha teferruatlı olmuştur. Türk kadınlarının Cumhuriyet dönemine kadar ve bazı yörelerde hâlâ giymekte olduğu kıyafetler genel olarak ortak niteliklere sahiptir. (Günay:1986,s.2)

Farklı coğrafi konum, politik yapı, ekonomik durum, kültürel etkenler ve tarihsel olaylar her ulusun kendine ait özellikte bir giyim tarzı oluşturmaya neden olmuştur. Bu giysiler çok fazla değişikliğe uğramadan pek çok kuşak tarafından uzun yıllar kullanılmıştır. Her ulusun tarihsel evrimi farklı olarak gelişmiş, bu gelişim giysilerine de yansımıştır. Tüm el sanatı ürünleri gibi geleneksel giysiler de kullanıldığı yörenin özelliklerini olduğu gibi koruduğu için değerlidir. (Koç,Pamuk:2003,s.243)

Pek çok uygarlığı üzerinde barındırmış olan Anadolu'da toplumların örf, adet, gelenek ve göreneklere giyimlerine de yansımıştır. Dolayısıyla her yörede o yöreye ait giyinme, baş bağlama şekli ile birlikte çeşitli giysi parçaları ve giysi aksesuarları ile karşılaşılacaktır. Türk giyim-kuşamı model, biçim, birleştirme, astarlama tekniklerinin yanı sıra süsleme, işleme teknikleri ve giysi aksesuarları çeşitleri ile çok geniş bir alanı kapsamaktadır. (Barışta:1994,s.491)

Kadın giyim eşyaları için gerekli olan kumaşlar hem ev tezgâhlarında hem de dokumacı tarafından üretiliyordu. Özellikle kırsal kesimde kadınlar kullandıkları her türlü kumaşı evlerinde el tezgâhlarında kendileri dokuyorlardı. İpekli, yünlü, pamuklu veya ipekli, ipek-pamuk karışımı olan kumaşların desenli ve düz olmak üzere iki türü kadın giyiminde kullanılıyordu. (Günay:1986,s.3)

Önemli bir tarihi geçmişi ve bölgesel çeşitlemeleri bulunan Türk giyiminin resmi ve sivil, günlük ve özel günler için hazırlanmış pek çok parçadan oluşan çeşitlemeleri bulunmaktadır. Türk giyim-kuşamının, yurt dışında ve yurdumuzda birçok resmi-özel müze ve koleksiyonlarda pek çok örnekleri bulunmaktadır. (Barışta:1996,s.17)

Bu kıyafetlerden **bindallı** dediğimiz peşsiz entarilere Anadolu'nun her yerinde rastlanır, daha çok bayramlarda ve düğünlerde giyilir. (Türk El Sanatları:1969,s.147) Üzeri metal yada metal bükümlü ipliklerle işlenmiş, kadife yada atlastan yapılmış değişik beden ve modelde gelin elbisesi olan bindallılar; genellikle uzun kollu ve ayak bileğine kadar uzun dikilen bu elbiselerin belden kesiksiz ve etek, ceket türünde yapılan iki tipi vardır.her iki türde de yakalı ve yakasız modellerine rastlanmaktadır. (Barışta:1999,s.200)

Şekil No: 18 Bindallı Entari (Nevşehir Müzesi)

Şalvar, göbek altı bol büzgülü, uçkurla bağlı, ağı geniş, rahat harekete elverişli ve ayak bileklerine kadar uzanan bir giysi parçasıdır. Şalvarın üstü geniş, altı ise dardır. **Üçetek** ise, uzun kollu olup kol ağzları yırtmaçlıdır. Önü açık, belden itibaren üç parça eteklidir. Bunların dışında cepken ve göynek de yöresel özellikte giysilerdir. **Cepkenler** bel hizasına kadar uzunlukta olup yarım yakalı, uzun kollu ve önden açık giysilerdir. **Göynekler** hakim yakalı, önü kapalı (üstten üç veya beş düğme açık olabilir), dokuma kumaştan yapılmaktadır. (Türk Halk Oyunları Giysileri:1999,s.62,63)

Yaşlıların cepkenleri siyah veya kahverengi, gençlerin de al ve mavi renkli kumaşlardan kesilir, giyenin varlığına göre yaka ve kol kenarları, önleri, etek köşeleri ipekle, sırma ile işlenir, süslenirdi. (Koçu:1969,s.51) Daha öncede söylediğimiz gibi bu yöresel kıyafetlerimizi tamamlayan birçok giysi parçası ve giysi aksesuarları da bulunmaktadır.

Şekil No: 19 Cepken (Nevşehir Müzesi)

Günümüzde maddi kültürümüzün önemli öğeleri arasında yer alan geleneksel giysilerimizin bir kısmı özelliğini yitirmiş, bir kısmı değerini kaybetmiş, bir kısmı tamamen ortadan kalkmış, bir kısmı da biçim ve kullanım özelliklerini değiştirerek veya yozlaşarak varlıklarını sürdürmeye çalışmaktadır. (Arlı:1992,s.23)

Anadolu insanının halen daha düğünlerde ve törenlerde kullandığı kıyafetler bölgeden bölgeye değişir. Anadolu'nun birçok yerinde, genç kızların kendilerini oğlan annelerine beğendirmeleri, güzelliklerinin ve hamaratlıklarının yanı sıra elbise ve süslerinin zenginliğine de bağlıdır. (Türk El Sanatları:1969,s.147)

Anadolu halkının yakın zamanlara kadar giydiği yöresel giysiler Cumhuriyet dönemiyle birlikte moda akımlarının etkisiyle yok olmaya yüz tutmuştur. Giysiler, bölgelerin coğrafi, tarihi ve sosyo-kültürel yapısının tüm özelliklerini sergilemektedir. (Türk El Sanatları:1993,s.12) Ancak bazı köylerde, özellikle göçebe yörükler arasında geleneksel kıyafetler bugün de yaşamaktadır.

3.1.3.3. Geleneksel Kadın Başlıkları

Anadolu, çeşitli uygarlıkların yaşadığı bir yer olarak kültür zenginlikleri bakımından önemli bir yere sahiptir. Orta Asya'dan günümüze kadar yaşayan uygarlıkların birbirlerinden etkileşerek uygarlık dünyasına zengin bir kültür ve sanat taşıdığı, bu kültürlerin izlerinin asırlarca devam ederken günümüze kadar geldiği bir gerçektir. (Özder:1995,s.4)

Anadolu baş süslemelerinde, Anadolu'da şehirleşmenin bilinen sekiz bin yıllık tarihini ve uygarlığını görmek mümkündür. (Araz:1990,s.4) Yüzyıllar öncesinden günümüze kadar, kültür hazinemizin bir kolu halinde gelmiş olan kadın başlıkları Anadolu'nun bütün bölgelerinde ortak bir gelenek olarak kullanılmıştır. (Kırzioğlu:1989,s.38)

Başlıklar, geçmiş yüzyıllar içinde oluşup günümüze kadar gelmiş, giyim-kuşam uygarlığımızın örneklerindendir. (Türk El Sanatları:1993,s.33) Kadın başlıklarının o zamanki adı “boğaltak” idi. Saray kadınlarının boğaltaklarında hükümdar tuğralarına benzer, ama onlardan daha küçük tuğlar olurdu. Kadınlar zenginliklerine göre, altınlı, elmaslı, incili boğaltaklar takarlardı. Kadınlar, erkekler gibi “üsküf” denilen keçe başlıklar da kullanırlardı. (Araz:1989,s.34)

Başlık, Anadolu insanının doğumundan ölümüne kadar giydiği bir tür şapkadır. (Tansuğ:1991,s.71) Başlık giyimi, bebeğin doğumu ile başlar, kadının ölümüne kadar sürer. Başlıklar gelenek ve göreneklere göre hazırlanır. Çeşitli

malzemeden yapılabilir. Başlıklarda bölge bölge, köy köy değişiklikler görülür. (Tansuğ:1976,s.2) Anadolu kadını; başlığını altınla, gümüşle, elmasla, inciyle, mercanla donatmak istemiştir hep. (Tansuğ:1991,s.71) Kadın başındaki başlığı ile ekonomik durumunu çevresine gösterir. Başlıkların biçimleri ve süsleri bunları giyenlerin sosyal durumunu da belirler. (Türk El Sanatları:1993,s.19)

Başlıklar bölgeden bölgeye, köyden köye değişiklikler gösterse de; bu değişiklikler ayrıntılardadır. Genelde ortak özellikler göze çarpar. (Kırzioğlu:1989,s.38)

Kadınların baş süslemelerinin ana öğeleri; doğal malzeme olan saçlar, fesler (dal fes, sırmalı fes), oyalı krepler, yazma ve yemenilerdir. Bunları süslemek için kullanılan tılsımlar, takılar, dizi altınlar, küpeler, yanak dövenler, taşlar, titrek, kabak çiçeği adlarıyla anılan elmaslı ziynet eşyaları. (Araz:1989,s.35)

Fes

Kadın baş süslemelerinin saçtan sonraki en önemli ögesi festir. Eski törede başında fes olmayan bir kadın düşünülemezdi. Fesin hem koruyucu hem de süsleyici bir fonksiyonu vardı. Üzerinde hiçbir işleme olmayan fese “dal fes” denir. Daha çok çocukluktan çıkmış kızlar ve yaşlı kadınlar kullanır dal fesi. (Araz:1990,s. 4)

Altın sırma ile işlenmiş fesler başlı başına bir güzelliştir ama kadınıımız bununla yetinmez, fesin ucunu dizi altın paralarla süsler, başına kreplerin en güzelini oyalayarak takar. (Araz:1989,s.35) Fes üstüne bazen tepelik denen gümüşten, altından çevresi, ucu paralı saçaklarla çevrili telkâri süsleme konur. (Araz:1990,s. 4)

Şekil No: 20 Geleneksel Başlık (Nevşehir Müzesi)

Alnın ortasına, iki kaşın arasına gelen yere “alın altını” takılır. Buna tılsım da denir. Tılsımlar, kadının kendine, eşine, çocuklarına kısaca mutluluğuna nazar değmemesi için başına taktığı en güzel süsleridir. Onu kötü ruhların kötü etkisinden korur.

Başa ya da fese sarılan kumaş kısmının en önemli ögesi olan oyali krepler, yemeniler el işleme sanatının en önemli bölümünü oluşturur. (Araz:1989,s.35)

Başlıklar, başlık altı (terlik, kofik, dinge) üzerine örtülen veya bağlanan, çeşitli renkteki ipekli ve pamuklu, pullu, boncuklu örtüler ve baş takıları ile hazırlanır. Bölgelere göre farklı yöntemlerle başlıklara yükseklik verilir. Kofik veya dinge denilen başlık altının tepesine, genelde gümüş tepelikler kullanılırsa da, yaşlı kadınların başlıklarının tepesine boncuklarla Türk motifleri işlenir.

Başlıklar ve baş süslemelerinin en zenginleri gelin başlıklarında görülebilir. Geleneksel Anadolu gelin başlıkları bizim kültür zenginliğimizin renkli, canlı, güzel bir örneğidir. Bu başlıklar, renkleriyle altınlı, gümüşlü, çiçekli, tüylü takılarıyla çevreye bin bir mesaj iletirler. (Tansuğ:1991,s.71)

Bazı yörelerde, erkek ailesi geline altınla başlık takar. Gelin başlığına dikilen altın sırasının çokluğu hem gelinin hem de erkek ailesinin onurudur. Gelin bu görünümüyle topluma övünür, çevresine gücünü sergiler. Aynı zamanda altınlar, kadının maddi varlığıdır da; bir tür hayat garantisidir. (Tansuğ:1991,s.74)

Altınlardan başka, gelinin başında gümüş takılar da vardır. Kadının sıhhatli ve güçlü olması için nazarlıklar takılır. Anadolu'da gelin kıza bir başlık armağan etmek gelenektir. (Tansuğ:1991,s.73)

Köylüsü, kasabalısı, kentlisi, zengini, fakiri malzeme farkıyla birbirinin tıpkısı başlıklar giyerek gelin olurlardı. Yaşamları boyu da bu başlığı taşırlardı. Başlıklar ve onların süslenmesini, özel tecrübe sahibi kadınlar yaparlardı her yörede. Çünkü bu iş ustalık isterdi. Ve böylesi el becerisi genellikle anadan kıza veya geline geçerdi. Kısaca Türkiye'nin batısında, doğusunda, güneyinde, kuzeyinde başka deyişle tüm düzeyinde başlık ortak bir gelenektir. (Tansuğ:1976,s.4)

Gelenek ve göreneklere göre hazırlanan başlıklar çeşitli malzemeden yapılabilir. Bugün Anadolu'nun birçok yerinde geleneksel başlıklar unutulmakla beraber, az da olsa bu gelenekleri yaşatan köylerimiz vardır. (Kırzioğlu:1989,s.38) Bugün bile Anadolu'nun yollarının erişmediği bölgelerinde başlık, her gün kadınlar tarafından giyilir.

Bazı farklılıklar olmakla birlikte geçmişten çağımıza gelinceye kadar Anadolu kadınının baş süslemelerinde pek büyük biçim değişiklikleri olduğu söylenemez. Pek çok şey gibi başlıkların yozlaştığı bir gerçektir. Ama önemli törenler sırasında sandıklardan çıkan baş süslemeleri yine de en eski çağların esintilerini belirli bir biçimde taşıyor. (Araz:1989,s.34) Törelere devam ettiği köylerde, düğün törenindeki duvak gününde baş bağlama töreni yapılır. Yeni geline kadın başlığı, davetli kadın konuklar önünde bağlanır. (Özder:1995,s.7)

Kadın Giyiminde Başa Giyilenler, Sarılanlar ve Takılanlar

Anadolu’da, kadın giyiminde başa giyilenler, sarılanlar ve takılanlar şunlardır. Fes, tepelik, terlik, takke, kofik (kofi), hotoz, ağıl oyalı yemeni, oyalı yazma, yaşmak, çember, çatkı, çit, yağlık, leçek, keten, vala, altın ve gümüş para, inci dizileri, gerdanlık, beşibirlik, yanaklık (yanakdöven), dulukçalık, maşallah, takma belik, belik boncuğu kurdelesı, penez, kıstı, sıra ve hızma. (Özel:1992,s.25)

Baş Süslemelerinde Kullanılan Anadolu Kadın Takıları

İnsanların vücutlarını ve elbiselerini süslemeleri ise çok eski devirlere dayanmaktadır. Güzel görünmek her insanın yaradılışından gelme bir duygudur.

Dolayısıyla insanoğlu, beğendiği ve kendini güzel göstereceğine inandığı her nesneyi vücudunda taşımaya ve takmaya özen göstermiştir. Kullanılan malzeme, teknik, şekil ve bezeme özellikleri ile kullanım biçimlerinden dolayı verdikleri mesajlar Anadolu takılarına ayrı bir anlam kazandırmıştır. (Özbağı:1993,s.50)

Anadolu’da “atın dişine, ırgatın işine, güzelin başına bakılır” derler. Anadolu kadını, süslemeye önce başından başlar. Takılar, baş süslemesinin aksesuarlarıdır. Anadolu kadın takılarından, baş süslemelerinde kullanılan, zengin teknik ve motiflerle süslenmiş tepelik, fes süsü, alınlık, yanakdöven, küpe gibi takılar bazı yörelerde birkaçı fes üzerine veya fessiz olarak kullanılmaktadır. (Özbağı:1993,s.51) Her topluluğun, her köyün başlığı, takıları, tepelikleri, başa sarılan renkli yazmaları, hatta yazmaların renk sırası birbirinden farklıdır.

Tepelik

Tepelik, hafif çukur ve dairesel olup fesin üstüne yerleştirilerek kullanılan takı çeşididir. Tepelikler fesin üstüne oturtularak takıldığı gibi, fessiz serpuş gibi saç üzerine oturtularak da kullanılmaktadır. Tepeliklerin merkezinde; bazen renkli bir taş, bazen de süsleme teknikleriyle motifler yer almaktadır. Dairenin etrafında ise

zincirlere tutturulmuş değişik penez ve boncuklar bulunmaktadır. (Özbağı:1993,s.51)

Tepelikler gümüş, altın yanında daha az değerli başka alaşımlarla da hazırlanmaktadır. Fes, külah gibi kumaş yapılı başlıkların tepesine oturtulup kenarlarına da para, zincir gibi sarkıt süsler eklenen tepeliklerin çok değerlileri vardır. Günümüzde bile kırsal kesimlerdeki kadın giysilerinde baş süsü olarak görölmektedir. Tepelikler ilk kez gelin başında kullanılmıştır. Tepeliklerde gösterişli ana parça plaka, motif işlemeli yan parçalarla desteklenir. (Kırtunç:1990,s.78)

Şekil No: 21 Tepelik (Nevşehir Müzesi)

Fes Süsü

Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde baş süslemelerinde fesin ön kısmından yanlara doğru takılarak kullanılan bir takı türüdür. Üçgen, daire ve değişik motiflerin, zincir ve penezlerle süslenmesinden oluşan fes süsü kullanılan malzeme ve süsleme teknikleri bakımından farklılık göstermektedir. (Özbağı:1993,s.51)

Şekil No: 22 Fes Süsü (Nevşehir Müzesi)

Alınlık

Alınlık, baş süslemelerinde kadınların alınlarına taktıkları çeşitli metal, boncuk ve taşlarla süslü, zincir şeklinde takılardır. Alınlık fesin alt kenarına tutturularak kullanıldığı gibi, bazı yörelerde çene altından geçirilerek alının her iki yanından fese tutturularak da kullanılmaktadır. Takının bu şeklindeki kullanım biçiminden olsa gerek bu yörelerde takıya “çenelik” denilmektedir. (Özbağı:1993,s.52)

Şekil No: 23 Alınlık (Nevşehir Müzesi)

Yanakdöven

Fesin yanlarında yanaklara sarkıtılarak kullanılan; dairesel, üçgen ve sembolik şekillerde zincir, penez ve boncuklarla süslü takılardır. Bu takıyı takan kişi yürüdükçe takıda bulunan zincir ve penezlerin yanak üzerinde hareket etmesinden dolayı “yanakdöven” adı verilmiş olabilir. (Özbağı:1993,s.52)

Şekil No: 24 Yanakdöven (Nevşehir Müzesi)

Küpe

Kadınların süslenmek için kulaklarına taktıkları takılardır. Anadolu kadınının süslenme araçları içinde özellikle küpeler önemli bir yer tutuyordu. O zamanın küpeleri yalnız kulağa takılan cinsten değildi, bazen de baş süslemelerinin tamamlayıcı bir ögesi olarak bu süslemelere takılıyor ve o zaman adına “yanakdöven” deniyordu. (Araz:1989,s.34)

Tomaka

Tomaka, genellikle gümüşten ve özel bir şekilde olmaktadır. Çene altından ve

yanaklar üzerinden dolanıp iki yandan, baş çekisine kancalanır. Tomaka da kancaların bulunduğu kısım değişik biçimlerde ve üzerinde çiçek desenleri vardır. Bu çiçeklerin ortasına renkli taş oturtulur. (Tansuğ:1985,s.472)

Gagaklı Takı

Türkmen ve Yörük takılarının madeni olanları çoğunlukla kancalıdır. Bu kancalara gagak adı verilir. Gagaklı takılar, genel takı geleneği içinde özel bir tür oluyor. Bugün, kancalı takıları, daha çok köylüler kullanıyorlar. Köylü kadını, gerektiğinde gündelik giyiminin üzerine Gagaklı takılarını kancalayır.

Bunlardan başka bir de tozak ile süsleme takarlar. Tozaklar, at kuyruğu kılına (boncuk, pul, kuru karanfil, renkli bez parçaları) dizilerek hazırlanır. (Tansuğ:1985,s.474)

3.1.3.4 Takı

İnsanların süsleme gereksinimlerinden birisini de en ilkel şekilden gelişimine kadar “takı” oluşturmaktadır. Takı, takmak kelimesinden gelmektedir. Mücevher veya ziynet eşyası olarak adlandırdığımız takılar, insanların süslenmek ve dini inançları doğrultusunda taktıkları çeşitli maden, taş, doğa ürünleri ve buna benzer malzemelerden çeşitli biçimlerde yapılmış olan süs eşyalarıdır.(Özbaşı, 1989, s.13)

Tarihi süreç incelendiğinde, insanların, özellikle de kadınların yaşantısında önemli yeri olan takılar, maddi açıdan güven kaynağı, estetik açıdan ise mükemmel süs unsuru olmuşlardır. Süslenmek ve güzel görünmek isteği, her insanda çağlar boyunca az veya çok süregelmiştir. Geçmişten günümüze insanlar, kimi zaman yüzük, bilezik kolye takmış, kimi zaman da küpeler kullanmıştır. Takıların geçmişte ne amaçla kullanıldıkları bir çok kez gündeme gelmiş ve pek çok yorum yapılmıştır. (Bingöl:1999,s.7)

Takıların en çok kadınlar tarafından kullanılmalarına karşın, erkeklerin de başlangıçta az olmak üzere, giderek artan bir şekilde takı kullandıklarını biliyoruz. Hem dini, hem de dünyevi amaçlarla kullanılan takılarda bazen her iki amaç birbiriyle sıkı bağlantılıdır. Önceleri din, tılsım, büyü, uğur gibi kavramların etkisi ile başlayan takı takma, dönem dönem bu anlamlarının yanı sıra ölü hediyesi, tanrılara sunu, imtiyaz göstergesi, zenginlik ifadesi, hediye ve nihayet güzel görünmek gibi amaçları da kapsar olmuştur. (Antik Takılar:1999,s.13)

Anadolu'da yaşamış uygarlıklara ait sanat eserleri arasında, takıların ayrı bir yeri ve önemi bulunmaktadır. Geçmişten günümüze, çıplak yaşayan topluluklar görülmesine rağmen; takı kullanmamış uygarlıklar görülmemesi, takıya verilen önemi belirtmektedir. Bu anlamda takı; en ilkel giyim tarzının önemli bir parçasını oluşturmasının yanında, tarihin ilk çağlarından itibaren süslenme ihtiyacının da başladığının göstergesi olarak kabul edilebilir.(Mandıracı,1996,s,i)

İnsanların yazılı belgeler bırakmadan yaşadıkları tarih öncesi çağların en eskisi olan Paleolitik Çağda, mağara yaşantısı içinde olan insan, doğada bulunan kemik, hayvan dişleri, deniz ve kara hayvanlarının kabukları, çeşitli taşları toplayıp kolye şekline dönüştürerek ilk takıyı ortaya koymuştur. Böylece günümüzden yaklaşık 10.000 yıl önce, ilk kuyumculuk çalışmaları başlamıştır denilebilir. Kalkolitik Çağda taşın yanı sıra maden insan hayatına girer. İlk Tunç Çağında madencilğe dayalı yaşam başlamıştır. Madenin insan hayatına girmesiyle, takılar gerek malzeme, gerek form yönünden zenginlik kazanır. Özellikle kolyelerde, altın ve küçük boncuklar son derece büyük bir uyum içinde sıralanmışlardır. (Ergil,1989, s.42)

Hellenistik çağda takılar gündelik hayata girmiş, küpe, bilezik ve kolye de daha önce moda olan figürlü motiflerin kullanılmasına devam edilmiştir. Roma çağında çeşitli taşlar, altının yanında yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Bizans çağında ise daha çok dinsel amaçlı takılar dikkati çekmektedir. Süslemenin yoğun olduğu Bizans takılarında taş kullanımı artmış, altın ve gümüş ise taşı süsleyen unsur haline dönüşmüştür. (Ergil,1989, s.42,44)

Yerleşim birimlerinde de takıların ele geçmelerine karşın, takıların günümüze kadar çok miktarda gelebilmelerinin nedeni, mezarlara ölü takısı ve ölü hediyesi olarak bırakılma geleneğidir. Anadolu ölü gömme adetlerinin bir gereği olarak mezara bırakılan hediyelerin yanında takılar da önemli bir yer tutarlar. (Antik Takılar:1999,s.13)

Eski Türklerde kadın, süslenmeye önce başından başlamış, yüz güzelliğini, yüze sürülen allık ve göze çekilen sürmeler, yanaklara kondurulan benler, kulaklara takılan küpeler, örgülü saçlar ve saç süsleri, işlemeli başlıklar ve taçlarla zenginleştirilmiştir. (Payzın,1985,s.44)

Etnografik takılar Anadolu'nun her yöresinde kendine özgü bir üslupla ortaya çıkar. Anadolu kadınının giyimini zenginleştiren takılar, kişinin manevi dünyasını da zenginleştirmiştir. Kadın böylesi zengin giyimle yolda yürümüş, ata binmiş, evde, tarlada çalışmış, düğüne, bayrama katılmıştır. Alın takısı, perperi, şakandırak, tomaka, zülüflük olarak bilinen örnekler etnografik takıların sadece bir bölümüdür. Anadolu kadını, kıyafetini bu takılarla süslediği zaman görkemli bir görünüm kazanır. (Ergil,1989,s.45)

Takı Çeşitleri

Küpe: Kulağı süslemek için kulaklara takılan bir takı çeşididir.

Kolye: İpe dizilmiş küçük nesnelerden, birbirine geçirilmiş halkalardan, geometrik şekillerden meydana gelen ve boyuna takılan, çeşitli uzunluklarda bir takı çeşididir. Genellikle tek öğeli boyun takılarına, kolye; boynu saran takılara, boyunluk(yekpare veya çok parçalı olabilir); çok öğeli olanına da gerdanlık denilmektedir. Çeşitli halka ve formlarından oluşan ögesiz zincirler de kolye grubuna girerler.

Gerdanlık: Çoğunlukla değerli taş ve madenlerden yapılmış, boyuna takılan ziynet eşyasıdır.

Kıstı (boğmak): Aynı motifli metal parçalarının yan yana dizilmesinden oluşan ve boyuna sıkı bir biçimde yerleştirilerek takılan takılardır.

Şekil No: 25 Kıstı (Nevşehir Müzesi)

Hamaylı: Silindir, üçgen, kare, yıldız ve benzeri şekillerde içi boş olup, içine muska ve nazarlık konularak uzun bir zincir ile boyuna düz veya çapraz olarak takılan takılardır.

Broş: Kadınların göğse veya başa taktıkları mücevherli süs iğnesidir.

Pazibent: İçinde nusha (muska) veya kimlik nişanı, yahut da altın ve mücevher bulunan bir muhafaza olup, kolun pazı denilen kısmına bağlanıp taşınır.

Bilezik: Kadın kolunun bilek ile dirsek arası süsüdür. Çok eskiden beri kadınlarımız altın, gümüş, altın ve gümüş üzerine elmas, zümrüt, yakut vb. bileziklerle süslenmişlerdir.

Şekil No: 26 Bilezik (Nevşehir Müzesi)

Halhal: Kadınların ayak bileklerine taktıkları gümüş veya altın halka olup, genellikle Hint ve Arap kadınları tarafından kullanılır.

Yüzük: Bronz çağında ortaya çıkmıştır. Önceleri basit bir halka iken, daha sonraları üst kısmına kıymetli taşlar ilave edilmiştir. (Gerdan,2007,s.27)

Kemer: Eski Türk kıyafetlerinin en göze çarpan özelliklerinden Türklere has kemer ve kuşaklardır. Kuşak, elbise ve şalvarların beline sarılan, bazıları işlemlerle süslenen çeşitli dokumalardan yapılırdı. Kemer, bele bir defa sarılıp tokalanan veya uçlarındaki iplerle bağlanan, deri veya kumaştan yapılan giyim tamamlayıcısıdır. Kemerlerin özel olarak dokunanları yanında kıymetli madenlerden olanları da vardır. Kemerler, kumaştan ve madenlerden olmak üzere iki şekilde hazırlanırdı. (Günay:1986,s.9)

Kemer bir giyim tamamlayıcısı oluşu yanında, günlük kullanımı olan tütün, tabaka, çubuk, dikiş gereçleri, para ve silahları da üzerinde taşıyan çok önemli bir eşyaydı. Kemerlerin yapısal gösterişi mendil ve çevrelerle daha da artırılmaya çalışılmıştı. Kemerlerin tokaları, en çok gelişme gösteren bölümdür. Kullanan kişinin varlığına göre altın ya da gümüşten hazırlanan kemerlerdeki taşların sayısı ve niteliği parasal değerine göre değişiyordu. (Kırtunç:1990,s.77)

Şekil No: 27 Kemer (Nevşehir Müzesi)

Kemer ve tokalarda kullanılan madenlerin başında gümüş gelmektedir. Bu tür eşyaların üretiminde kazıma, kabartma, yaldız, telkâri, savat, kakma, ağır gibi isimleri olan tekniklerin çoğunlukla birkaçından birden yararlanılmıştır. Kemerlerde gösterişli ana parça plaka, motif işlemeli yan parçalarla destekleniyordu. Kemerlerde, eklemler biçiminde birleştirilen plakalar deri ya da kumaş üzerine yerleştirilerek tamamlanmıştır. (Kırtunç:1990,s.78)

Takı Yapımında Kullanılan Madenler

Altın: Parlak sarı renkte soy bir metaldir. Değişik renklerde altın ve gümüş eklenerek değişik renklerde altın ve beyaz altın elde edilir. (Meriçboyu:2001, s.10)

Gümüş: Kolay işlenebilir, parlak beyaz bir metaldir. Saf altından biraz daha serttir. Tüm metaller arasında ışığı en az yansıtır. Çok ince levha haline getirilip işlenmektedir. (Özbağı:1989,s.9)

Bakır: Kendine has kırmızı bir rengi vardır, ısıyı ve elektriği en iyi ileten maddedir. Sert değildir, kolayca levha ve tel haline getirilebilir. (Gerdan:2007,s.29)

Pirinç: Bakır ve çinko alaşımı olup, çok etkili şekillerde işlenebilen, levha ve tel haline gelebilen, aşınmaya karşı dayanıklı, ergime ve döküm kolaylığı olan parlaklığı ve rengi nedeniyle mücevhercilikte çok kullanım alanı bulan parlak, sarı bir alaşımdır. (Gerdan:2007,s.29)

Platin: Oldukça yumuşak, dövülerek biçimlendirilebilen çok ince tel ve levha haline gelebilen, sağlam, gri beyaz renkte bir elementtir. (Gerdan:2007,s.29)

Takı Yapımında Kullanılan Teknikler

Takı yapımında kullanılacak olan metal altın, gümüş vb. önce temel işlem olan yaprak metal, tel kalıplara dökülerek atölyede uygulanabilecek hale getirilir. Atölyede uygulanabilecek hale getirilen metal maden süsleme teknikleri kullanılarak tasarlanan, yörenin kültürel özelliklerini anlatan ya da sanat değeri yüksek olan eserler üretilir. Üretim yapılan takıda tek bir süsleme tekniği uygulandığı gibi birden çok teknikte bir arada kullanılabilir.

Madeni takıları süslerken, telkari, granülasyon, savatlama, kakma, ajur, kaplama (yaldızlama) kalıpla kabartma ve mineleme gibi süsleme teknikleri kullanılmaktadır. (Gerdan:2007,s.29)

Telkari Tekniği

İnce altın ve gümüş tellerin, kıvrılarak, sarılarak ya da örülerek, çeşitli desenler oluşturacak şekilde hazırlanmış” kasnak (ana iskeletin) içine tutturulması işlemidir.(Gerdan:2007,s.29)

Granül Tekniği

Madenlerden çeşitli şekillerde hazırlanmış taneciklerin yan yana veya metal üzerine lehimlenmesiyle elde edilen süslemeye granül tekniği denilmektedir. (Özbağı:1989,s.16)

Kabartma Tekniği

Maden, eşyalar, alet kullanılarak şekillerin oluşturulmasıyla yapılan süslemelere “ kabartma tekniği” denilmektedir. Kabartma tekniği çok eski bir teknik olup altın, gümüş gibi madeni takılar üzerine kutu, vazo gibi kullanım eşyalarına uygulanmaktadır. (Özbağı:1989,s.18)

Savatlama Tekniği

Gümüş eşyanın üzerini süslemek için çelik kalemle açılan oyuklara; bakır, kurşun ve kükürtten oluşan bir alaşım konarak elde edilen siyah çizgiler ve bu çizgilerle yapılan süslemelere savatlama denilmektedir. (Özbağı:1989,s.24)

Kakma Tekniği

Takılar üzerindeki oluklara renkli cam ve taş parçalarının kesilerek yapıştırılması işlemidir. Kakma tekniği uygulanmış takılar arasında özellikle tepelik, kemer tokaları ve bilezikler de yoğun olarak kullanılmıştır. (Gerdan:2007,s.34)

Ajur (Delik İşi) Tekniği

Madeni eserler üzerine, kesici ve delici aletler kullanılarak yapılan delikli süsleme tekniğidir. Bu tekniğe ajur haricinde delik işi veya oyma adı da verilir. (Gerdan:2007,s.34)

Kaplama

Çok ince altın ve gümüş varaklar, daha ucuz olan başka bir metal, ahşap gibi maddelerin üzerine kaplanarak yapılır. Mekanik bir yöntemdir. (Meriçboyu:2001, s.12)

Mine İşi

Ana maddesi camdır.Mine yapımı sırasında hazırlanan yuvalara renkli cam tozları konur,hafif ısıtıldığında eriyen cam tozu metalle kaynaşır.Mine renkleri mavi,turkuaz,yeşil,siyah,kahverengi,beyaz ve kırmızıdır.Altın üzerine kırmızı mine yapımı ustalık ister. (Meriçboyu:2001,s.12)

3.1.3.5. Kese

Para, saat, mühür, tütün gibi çeşitli eşyanın içinde korunduğu, örme ibrişimden, boncuktan, deriden ve kumaştan yapılmış, ağzı büzmeli küçük torbalara kese denir. Keseler, içine konulan eşyaya göre adlandırılırlar. Para kesesi, mühür kesesi, saat kesesi gibi. (Kültür ve Sanat:1990,s.80)

Keselerden bugüne kadar muhafaza edilebilmiş olanlar ya sandıkların çamaşır kokuları içinde zamanın tahribatına terkedilmiş veya lüzumsuz bir eşya sayılarak elden çıkarılmıştır. (Özbel:1949,s.4)

Kullanıldıkları yerlere göre keseleri beş sınıfta toplamak mümkündür. Bunlar;

- Giyimle ilgili ve üstte taşınan keseler (bunlar erkeklere mahsustur)
- Kitaba ve yazı yazmaya mahsus araçların içinde muhafaza edildiği keseler
- Mutfak malzemeleriyle yemek yemeğe mahsus araçların içinde muhafaza edildiği keseler
- Temizlik işlerinde kullanılan keseler
- Harp malzemeleriyle ile diğer bazı eşyaların içinde muhafaza edildiği keseler. (Özbel:1949,s.4)

Keseler daima kız tarafından hazırlanır ve bazıları fazladan olarak çarşıdan

satın alınır ve ötekilerin yanına katılırdı. Böylelikle eskiyenlerin yerini tutacak yedekleri temin edilmiş olur ve miktarı yüzleri bulurdu. Fakat gelin kız tarafından yapılmış olanların üzerinde daha fazla durulur ve daha fazla kıymet verilirdi. (Özbel:1949,s.5) Damat için (tığ, şiş, iğne ile) örme, dokuma ve kumaş parçalarıyla yapılıp sırma ile süslenen yüzlerce kese, içine konulacak cisme göre para, mühür, saat ve tütün kesesi olarak adlandırılırdı. Bu dört keseye bir takım denirdi. (Züher:Tarihsiz,s.53)

Türk kadını işlemelerdeki üstün zevkini keselerde de göstermiştir. Erkeğine hediye ettiği saat, mühür, tütün ve para keselerini çoğunlukla iğne, beş şiş ve tığla örür, çeşitli motiflerle de bezer. Renk renk keten iplik, ibrişim ve sırma ile örülen keselerde daha çok, “ibrikli, dallı, sarhoş yolu, mercan, çayır-çimen, kesme kayalar” gibi motifler kullanılır. Boncuk keselere hayvan motifleri ve manidar sözler, beyitler ayrı bir özellik kazandırır. (Türk El Sanatları:1969,s.34)

Geleneksel el sanatlarımız arasında yer alan, örneklerine ancak etnografya müzelerinde ve özel koleksiyonlarda rastladığımız keseler, bugün artık kullanılmıyor. Kullanılmadığı ve pazarı olmadığı için de örülmüyor. Ne var ki, keseler bugün yitirdiğimiz el sanatları arasında yer alıyor. (Pirinççi:1989,s.74)

Kese Türleri ve Şekilleri

Saat Keseleri: Biri daire, diğeri ovale yakın bir şekilde olup iki türdür. Daire şeklinde olanların kenarında çoklukla saatin girmesine müsait bir boşluk vardır. Oval şeklinde olanların yalnız saatlerin girmesine elverişli, bir tarafı açık ve diğer tarafları birbirine ekli bir şekildedir. Açık olan kısımların uçlarından birer kordon bağlı bulunmakta ve uçlarını püsküller süslemektedir. Bu tertip yalnız oval keselere mahsustur. Örgüden veya kumaştan yapılmış keseler büzülmek suretiyle kapanır. (Özbel:1949,s.7)

Şekil No: 28 Saat Kesesi (Nevşehir Müzesi)

Para Keseleri: Gergin bir halde tutulduğu zaman üst kısmı düz olup gittikçe daralarak sonu bir püskülle son bulur. Bu şekil çoklukla camilerde kullanılmış olan kandillere benzer. Düz kısmı kesenin ağzını teşkil etmektedir. Gerek kumaştan ve gerek örgüden yapılmış olanların ağız kısımlarında kafesli bir tür örgü vardır. Bunların arasından uçları püsküllü veya muhtelif şekillerde örülmüş küçük motiflerin bağlı bulunduğu kordonlar her iki tarafa çapraz olarak geçirilir. Bunların çekilmeleriyle ağzın kapatılması sağlanmış olur. (Özbel:1949,s.7)

Şekil No: 29 Para Kesesi (Nevşehir Müzesi)

Mühür Keseleri: Para keseleri şeklinde olup daha küçük boydadır.

Tütün Keseleri: Kumaş veya örgü türünden yapılmış olanlar dikdörtgen şeklindedir. Çarşıda yapılmış olanların çoğu para keselerinin şekline benzerler. (Özbel:1949,s.8)

Kaşık Keseleri: Dikdörtgen şeklindedir. Şehirlerde kumaştan, köylerde ayrıca dokunarak meydana getirilirdi. (Özbel:1949,s.8)

Cüz ve Kur'an Keseleri: Eskiden bir çocuk mektebe giderken boynuna sırmalı bir cüz kesesi geçirilirdi. Bu kese ilk birkaç gün daha okula götürülüp getirilir ve daha sonra evin duvarına süs olarak asılırdı. Kur'an keseleri süslü ve kıymetli kumaşlarla yapılır, evin yüksek bir yerinde muhafaza edilirdi.

Bunlardan başka ağızlık keseleri, çakmak keseleri, tarak keseleri, divid keseleri, hamam ve yüz keseleri, sabun keseleri, yay keseleri, askılı keseler ve dokuma keseleri gibi çeşitleri de vardır. (Özbel:1949,s.9)

Keselerin Yapıldığı Teknik İle Kullanılan Malzemeler

Keseler ev ve çarşı işi olarak başlıca iki muhitte yapılırdı. Fakat gerek evlerde gerek çarşıda yapılanların arasında teknik, zevk ve malzeme farkı vardır. Ev keseleri; örülmek, dokunmak ve kumaş parçalarını birbirine dikmek suretiyle üç teknik arz eder. Çarşı keseleri; dival fermene ve köşker işi olarak üç çeşit tekniktir. (Özbel:1949,s.6)

İğne Keseleri: İğne ile örülmüş keseler diğerleri arasında en zariflerini teşkil eder. Örgü malzemeleri muhtelif renklerde ipektir. Bu keseler kullanılmaya pek elverişli olmadıklarından kıymetli bir eşya yerine geçer ve bir hatıra olarak saklanır. (Pirinççi:1989,s.74)

Tığ Keseleri: Keselerin tığ ile örülmüş olanlarına her yerde ve her zaman

rastlanır. İğne örgülerine nazaran daha sağlam ve her tür nakışın işlenmesine daha elverişlidir. İpek, pamuk ipliği ve kılaptan, sırma gibi her türlü malzeme bu araçla işlenmeye elverişlidir. Bazılarında inci malzemeler kullanılmıştır. (Özbel:1949,s.6)

Örgü kesede tığ kullanılarak uygulanan tekniklerin başında sık ilmek, brit, yay şekilli file, çalışma yönü, artırma, köşeli artırma, ortadan artırma gelmektedir. **Sık ilmek** (sık iğne) tığ örgüsü çalışmalarında çok kullanılan bir tekniktir. Örgü keselerin yapımında bu teknikten yararlanılmaktadır. (Kayadibi:2000,s.66)

Tığ keselerde kullanılan motifleri ve renkleri oluşturmak için çok renkli çalışma tekniğinden faydalanılır. Örgüde kullanılacak iplikler, ilmeklerin arasında yürütülerek motifler oluşturulmaktadır. Örgü keselerin hemen hepsinde çok renkli çalışmalar yer alır. (Kayadibi:2000,s.74)

Şişle Örülmüş Keseler: Bu keseler beş şişle örülen nakışlı çorap ve eldivenlerin tekniğinde örülmektedir. İnce madeni çubuklardan olan bu şişler her türlü nakışların uygulanmasına daha elverişli olduğu gibi örgü keselerin en sağlamlarıdır. Yalnız teknik zorluğu bakımından bunlara ait örnekler pek az tesadüf edilir. (Pirinççi:1989,s.75)

Dokuma Keseler: Çoklukla bu teknikte keselere köylerde tesadüf edilir. Zili, cicim türünden bir dokumadır. (Özbel:1949,s.6)

Kumaş Parçaları İle Yapılan Keseler: Artık kumaş ve eskimiş işleme parçaları ile yapılan bu keselerden takım halinde olanların çevrelerine ve uçlarına ayrıca oya örülerek güzelleştirilirdi. (Özbel:1949,s.6)

Dival ve Fermene İşleri: Sırma, tırtıl, pul, inci ve değerli taşlarla üzeri işlenen çuha, kadife, atlas gibi kalın kumaşlardan yapılan dival işlemeli keselerde motifler kartondan kesilip üzeri sırma ile sarılırdı. Keseler üzerindeki çeşitli sırma ve kordonla yapılan işlemeye “fermene”, sanatçısına da “fermeneci” denirdi. (Züher:Tarihsiz,s.54)

Deri İşleri: Köşker ve terlik imal eden esnafın bir kısmı ince derilerden keseler de imal ederlerdi. Nakışlarını fermenecilerle, dival işleyenlere yada müzehhiplere yaptırırlardı. (Özbel:1949,s.7)

Boncuk Keseler: Evlerde kadınlar tarafından yapıldığı gibi ayrıca ceza evlerinde mahkûmlar da bu işlerle meşgul olurdu. Diğer tekniklerde yapılan kese çeşitlerinden çoğu bu tekniğe göre ve muhtelif renklerde boncuklarla yapılmıştır. (Özbel:1949,s.7)

Keselerde Motif ve Renkler

Boncukla örülmüş keselerde insan şekilleri, tığ ve beş şişle örülmüş keselerde hayvan şekilleri ve sıklıkla da bitkisel motiflere rastlanır. (Türk El Sanatları:1993,s.161) Tığ ve beş şişle örülmüş keselerin motifleri üç bölümde incelenebilir. Birincisi nakış, kalın dokuma ve çoraplardan alınan geometrik çizgiler ve çiçeklerdir. İkincisi örücülerin kendi buluşları ile çiçeklerden çıkardıkları şekillerdir. Üçüncüsü hayvan ve insan şeklindeki motiflerdir. (Pirinççi:1989,s.75)

Tığ ve beş şişle örülmüş keselerin üzerindeki motiflerde özel bir kaide göze çarpar; kesenin dibine yakın yerdeki motife “badem” adı verilir. Bu motifin her kesede bulunması gelenektir. Bunun üstünde ağıza yakın yerde iki su keseyi süsler, buna “kuşak” adı verilir. Her ikisi arasındaki boşluğa yapılan süslere de “göbek” denir. Boncuk keselerde motifler ilkeldir, gelişigüzel yapılmış insan ve hayvan motifleri görülür. Tığ ve boncuk keselerde bazı anlamlı sözlere ve beyitlere de rastlanır. (Pirinççi:1989,s.75)

Keselerde kullanılan renkler, genellikle pembenin çeşitli tonları, sarı, sarı sim, yeşil, kırmızı ve siyahtır. Bunlar bazı bölgelerde büyük ustalıkla kullanılmıştır. Kirlenmemesi için beyaz renkten kaçınılmış bunun yerine krem, bej, hafif gri renkler kullanılmıştır. Kahverengi, turuncu, sarı renkler de ikinci derecede yer almıştır. Keselerin en eskilerinde renk ahengine daha fazla rastlanır. Yakın zamana ait olanlarda bu zevk bozulmuş denecek kadar birbirine uygun olmayan demode bir hal

vardır. (Özbel:1949,s.10)

3.1.3.6. Örücülük

Anadolu'nun arkeolojik zenginliklerinin yanı sıra folklor ve etnografyası da bitmeyen bir kaynaktır. Dünyanın hiçbir ulusunda Anadolu kadar zengin halk sanatlarına rastlanmamaktadır. (Ortaç:2002,s.1)

İnsanlar genellikle asıl işlerinden arta kalan zamanlarında çevrelerinde bulunan her türlü hammaddeden yararlanarak, zamanlarını değerlendirmek, ihtiyaçlarını gidermek, aynı zamanda kısmen ek gelir sağlamak ve duygudüşüncelerini yansıtmak amacıyla yapmış oldukları yaratıcılık gücü isteyen, yoğun emeği olan, basit araç-gereçlerle yapılabilen her türlü uğraşmayı el sanatları içinde incelemek mümkündür. Geleneksel el sanatlarımızdan biri olan örücülük sanatı, zengin konu, üslup ve tekniğiyle önem taşımaktadır. (Akpınarlı:1997,s.157)

Halk sanatları her bölgede ayrı bir özellik göstermektedir. Halk sanatları ferdin ve ailenin çeşitli ihtiyaçlarından doğmaktadır. Bu sanatlar çoğunlukla kadınlar tarafından yapılmaktadır.

Çağımız bilim adamları halk sanatlarından olan halı, kilim, çevre, çorap gibi dokuma-örgü desenlerine eğilip çeşitli sanat ürünleri de meydana getirmektedirler. Çok eski devirlerden beri giyim ve ev süslemesine önem veren Türkler örücülük konusunda erişilemeyecek güçte güzellikler yaratmışlardır. (Ortaç:2002,s.2)

Örgü sanatının ilk kez nerede, nasıl ve kimler tarafından yapıldığı kesin olarak bilinmemekle beraber XVIII. yy.da Avrupa'da kasnak işinin çok tutulmasının örücülüğe hız verdiği görülmektedir. M.Ö. VII. ve VIII. Yy.lar arasında Orta Asya'da yaşayan Hunlara ait Pazırık 2. kurganındaki bulgular arasında konç yeri koç boynuzu desenleri ile süslenmiş yün çoraplar bulunmaktadır. (Ortaç:2002,s.2)

Ele geçmiş olan en eski örgü işi, tahminen İ.Ö. 1500 yıllarına aittir. Bu, kuzey memleketlerinden birinde kütükten oyma bir mezar içerisinde bulunan bir kadının başındaki takkidir. (Türk Örgü İşleri Sergisi:1947,s.9)

İnce veya kalın bükümlü muhtelif cinsten ipliklerin basit araçlarla yada elle sıra ile birbiri üstüne ilmiklenerek-düğümlemlenerek tutturulmasından meydana gelen işlere **örgü** adı verilir. Genel olarak bütün örgü türleri yapıldıkları araçların adını alırlar; iğne, mekik, şiş, tığ örgüleri gibi. Bunlardan bir kısmı süs, diğer kısmı da giyim ihtiyacını sağlar. (Özbel:1949,s.3)

Teknik bakımdan örgüler düğümlü ve düğümsüz olarak iki sınıfa ayrılır. Ayrıca örgüler kafesli ve sık olarak da iki çeşittir. Balık ağları, file adı verilen içinde eşya taşımaya yarayan araçlar da örgü türleri arasında yer alır. (Özbel:1949,s.3)

Örücülük sanatını şu şekilde sınıflandırabiliriz:

- El Örücülüğü
 1. Araç ile yapılan el örücülüğü
 - Şiş örücülüğü
 - Kroşe (tığ) örücülüğü
 - İğne örücülüğü
 - Mekik örücülüğü
 - Firkete örücülüğü
 2. Araçsız yapılan el örücülüğü
 - Makrame
 - Ağ
 - Bitkisel örücülük
- Makine Örücülüğü
 - Trikotaj

El örgüleri; hayvansal, bitkisel ve suni ipliklerle araçla veya araçsız bir obje yada obje süsü elde etmek için sıra ile birbiri üzerine ilmekler geçirilerek meydana

gelmektedir. El örgüleri kullanıldıkları alanlara göre iki gruba ayrılmaktadır.

- Objeyi oluşturan el örgüleri; çorap, eldiven, elbise, kese, ceket vb.
- Objeyi süsleyen el örgüleri; elbise eşarp süslemesi ve ev süslemesinde kullanılanlar. (Ortaç:2002,s.3)

Makine örücülüğü; hayvansal, bitkisel ve suni ipliklerin trikotaj makinalarında ilmekleri tutturmak veya düğümlemek işlemi sonunda ortaya çıkan işlere denmektedir. Günümüzde gelişen teknoloji ile en basitinden bilgisayarlı trikotaj makinalarına kadar rastlanmaktadır. (Ortaç:2002,s.3)

Örgü işlerine iğne, tığ, firkete, mekik vb. aracılığıyla ipek, pamuklu iplik, pul-boncuk kullanarak yapılan tentene yanı sıra araç kullanmadan yapılan bağ işi, oya çeşitlemelerinden oluşan ince örgüler ve yün iplik kullanarak tığ ve şişle yapılan kalın örgüler olarak iki ana başlık altında toplanabilir. (Barışta:1998,s.133)

a.Tığ (Kroşe) Örücülüğü

Kroşe “crochet” sözcüğü, Fransızcadan çengel anlamına gelmektedir. Tığların uçları çengel şeklinde olduğundan, tığ ile yapılan işlere kroşe adı verilmektedir.

Kroşenin başlangıcı 1743 yılındadır. Tığ işleri manastırlarda önemli bir uğraşı dalı olmuştur. Rahibeler kroşe örücülüğü ile gelir sağlamış ve aynı zamanda çok ince sanat eserleri meydana getirmişlerdir. (Ortaç:2002,s.8)

Kroşe hem boş zamanı değerlendiren hem de gelir sağlayan, eski ve yeni desenlerini karıştırarak sonsuz desenler yaratabilen bir el sanatıdır. Kroşede tek tip ilmek vardır. Bu ilmekler birbirinden, bir diğerinden tığ ile iplik alınarak üretilmektedir. (Ortaç:2002,s.8)

Kroşede kullanılan tığlar, kullanılacak gerece ve yapılacak desene göre çeşitli

kalınlıkta olurlar. Kemik şımşirden yada çelikten yapılırlar. Günümüzde alüminyum ve plastik olanları da bulunmaktadır. Gereç olarak ise, kroşe örgüye elverişli her türde ve kalınlıkta iplikler (yün, pamuk, keten, ipek, rafya vb.) kullanılmaktadır. (Ortaç:2002,s.9)

Tığ kullanılarak veya elle tek tek düğüm atılarak yapılan işlere **tenten** denmektedir. Bordür ve kapalı kompozisyon biçiminde tasarlanan tenteneler ipek, ipek bükümlü ipek iplik (sim), pamuklu iplik kullanarak tığ aracılığıyla yapılmaktadır. Gül, zambak, mine, üzüm, sarmaşık, ağaç gibi bitkisel bezemeler, menderes şeridi, kare, baklava, zincir gibi geometrik bezemeler, Arap harfleri kullanılarak oluşturulan “yadigâr”, “maşallah” gibi yazılı bezemeler tentenelerde kullanılan en yaygın motiflerdir. (Sözen:1998,s.2008)

Türk tenteneleri arasında ya bağ işi, düğüm işi yada “**Kastamonu düğümü**” olarak bilinen tentenelerin ayrı bir yeri vardır. Tığ, iğne, şiş vb. bir araç kullanmadan yapılan bağ işinde ya bir bez ya da ipe tutturulmuş, iki ucu serbest bırakılmış değişik kalınlıkta pamuklu ipliklerle çalışılmaktadır. Bazı kaynaklara “Süleyman düğümü” olarak geçmiş olan bu düğüm, sağdaki ipliğin soldaki iplik üzerinden yukarıya doğru kıvrılarak, arkaya geçirilmesiyle oluşturulan halka içinden aynı ipliğin çekilmesiyle yapılır. bu düğümler desene bağlı olarak tekrarlanarak düğüm tentenesi oluşturulur. Belli aralıklarla atılan bu düğümler arasında bazen düğümlenmemiş boş iplik sıralarına da yer verilir. (Barışta:1998,s.133)

Tentenelerde kullanılan düğüm işinin bazı kaynaklara dayanılarak Selçuklulardan beri bilindiği söylene de, günümüzde elimizde bulunan örnekler Osmanlıların son döneminden kalmadır. Düğüm işi; Kastamonu, Çorum ve Bursa yöresinde özellikle havlu, peşkir ve çarşaf bezemesinde yaygın olarak sürdürülen bir el sanatıdır. (Sözen:1998,s.208)

b.Şiş Örücülüğü

El sanatları içinde en çok rastlanılan örücülük çeşitlerinden biri şiş örücülüğüdür. Şiş örücülüğünde en önemli rol örgü şişleridir. Genellikle çelik, plastik, nylon, alüminyum veya tahtadan yapılırlar ve çeşitli kalınlıkta olurlar. Çoğunlukla kadın işi olan bu sanatla bazı bölgelerde erkeklerin meşgul olmasına rastlanır. Kırsal alanlarda örgü ile yapılan çorap, ceket, eldiven vb. satın alınmayan bir şeydir. Şehirlerimizde de bir kısım halk bu geleneği sürdürür. Diğer kısmı ihtiyaçlarını çarşıdan satın alarak karşılamaktadır. (Ortaç:2002,s.4)

Şiş örücülüğü renk, motif ve malzeme yönünden her bölgede kendine özgü ayrı bir karakter gösterir. Kuzeyde pamuk, Orta Anadolu'da koyun ve tiftik yünü, Doğu ve Güney'de yün, Batı'da pamuk, Marmara Bölgesi'nde pamuk ve keten iplerden örülmüş örgülere rastlanmaktadır. (Ortaç:2002,s.4)

Anadolu'da şiş örücülüğünde en çok yapılan ürün çoraplardır. Çorap örme işi köylerde sadece kış günlerinde değil her fırsatta, yolculuklarda bile rahatlıkla yapılmaktadır. Çoraplardan başka şişle çeşitli giyim eşyaları (ceket, kazak, süveter vb.) ve ev süslemesinde kullanılan örtüler vb. yapılmaktadır. (Ortaç:2002,s.5)

Şiş örücülüğünde motif olarak çeşitli hayvan, bitki, eşya ve semboller yer almaktadır. Dokuma şekline göre ilmekler ya birbiri içinden düz alınarak yada içten ayrı ilmek atılarak tersi ile yüzü ayrı şekilde örülür. Bu bakımdan şiş örücülüğü ister elde ister trikotaj makinalarında örülür. İlmeklerin şekline göre tersi ve yüzü daima ayırt edilebilir. Ayrıca ilmeklerin döndürülmesiyle çeşitli desenler, ilmek atma, örmeden ilmek alma ve ilmek eksiltme işlemleri yapılarak hudutsuz desenler çıkarılmaktadır. (Ortaç:2002,s.5)

Şiş örücülüğünde elde edilen desenlere farklı isimler verilmektedir, bu desen isimleri yörelere göre farklılık gösterir. Bazı yörede bulunan desenler diğer yörede bulunmamaktadır. Aynı zamanda yörenin özelliklerine (iklim, gelenek-görenek vb.) göre desenlere isim verilmektedir. (Ortaç:2002,s.6)

Şiş örücülüğü özellikle giyside çok kullanıldığından temel ihtiyaçları karşılamaktadır. Bu nedenle örücülük içinde her yörede en çok kullanılan örücülük çeşididir. Fakat günümüzde eskiden kullanılan iplerin ve desenlerin kullanıldığı bölgelerin ve bu bölgelerdeki kişilerin sayıları azalmaktadır. Günümüzde daha çok hazır iplere ve sürekli kullanılan belirli desenlere önem verilmektedir. (Ortaç:2002,s.6)

Oyalar

Oya, ince bir dantel olarak tarif edilir, örgü bakımından dantele ve en çok işlendiği motifleri bakımından da yapma çiçek sanatına benzer. (Özbel:1949,s.4)

Türk danteli olarak adlandırılan oyanın benzetildiği örgülerden dantel Avrupa'da XVI. yy.da tanınmıştır. 1594 yılında dantel olarak Fransız Akademi Lügâtına girmiş ve Batı dillerinde de bu adla tanınmaktadır. (Türk Oyaları Kataloğu:1998,s.7) 1905'de Menfiz kazılarında bulunan örneklerden milattan 2000 yıl önce bile insanların örgü tekniğini bildikleri saptanmıştır. (İzmir İğne Oyalarından Örnekler:2001,s.1) Bazı kayıtlarda iğne ile yapılan örgülerin XII. Yy.da Anadolu'dan Yunanistan'a, oradan da İtalya yolu ile Avrupa'ya geçtiği belirtilmektedir. Oya sözcüğünün başka dillerde karşılığının bulunmaması, bu sanatın Türk kadınına ait olduğu görüşünü desteklemektedir. (Öğüt:1973,s.55)

Oya; süslemek, süslenmek amacıyla ve taşıdıkları mesajlarla bir iletişim aracı olarak kullanılan iğne, mekik, tığ, firkete gibi aletlerle yapılan bir Türk el sanatıdır. Genellikle aynı tür iplik kullanılan bu tekniklerde, iplikler halkalanarak, zincir çekilerek, birbirine bağlanarak, düğüm atılarak ve bazen de pul, boncuk, payet kullanılarak şekillendirilir. En zengin kompozisyon ve motiflere iğne oyalarında rastlanır. (Türk El Sanatları:1993,s.143)

Oyaların ipek, pamuklu veya sentetik ipliklerle ve çeşitli araçlarla yapılan değişik türleri vardır. Bu türler kullanılan araca göre iğne oyası, tığ oyası, mekik

oyası, firkete oyası malzemeye göre de iplik oyası, boncuk oyası, pul oyası, kordon oyası, koza oyası gibi adlarla anılır. Bezeme ögesi olarak kadın ve erkek giyiminde karşımıza çıkan oyalar özellikle damat şalvarlarında, gömleklerinde, bellerine taktıkları çevrelerde ve yakalarda, çember, yemeni gibi başörtülerinde, hotozlarda, feslerde, iç çamaşırlarında ve üçeteklerde kullanılmıştır. Ayrıca kemere veya yakaya takılmak üzere giyim aksesuarı olarak tasarlanmış örnekleri de vardır.

Oyalarda en çok bitkisel bezemelere, insan ve hayvan figürlerine, baklava dilimi, daire, üçgen, kare gibi geometrik motiflere rastlanır. Günümüzde oyalara Anadolu'nun her yerinde rastlanırsa da, en önemli merkezleri Konya, Elazığ, Aydın, Tire, İstanbul ve Bursa'dır. (Sözen:1998,s.208)

Oyalar işlendikleri araç-gereç ve işleme tekniklerine göre şu şekilde sınıflandırılırlar:

- İğne oyaları
- Tığ oyaları
- Mekik oyaları
- Firkete oyaları
- Koza oyaları
- Yün oyaları
- Mum oyaları
- Boncuk oyaları
- Dokuma oyaları
- Kumaş artığı oyalarıdır. (İzmir İğne Oyalarından Örnekler:2001,s.1)

En zengin kompozisyon ve motiflerin yer aldığı iğne oyalарının malzemesi genellikle ipektir. İğne oyasının ortaya çıkıp gelişmesinde en büyük etken, Anadolu'nun İpek Yolu üzerinde olması ve ipek üretimi yapılmasıdır. Küçük iğnelerle düğümlenmek suretiyle yapılan oyalарın, düğümler sıkıştırıldıkça örgü gözleri de küçülmektedir. (Türk Oyaları Kataloğu:1998,s.8) Motiflerin dik durmasını sağlamak için at kılı, anten teli ve misina kullanılır. Ayrıca yumurta akı, şeker, kitre,

zamlık veya jelatin ile motifler sertleştirilebilmektedir. (İzmir İğne Oyalarından Örnekler:2001,s.1)

Tığ oyalarında daha çok pamuk ipliği kullanılmakta ise de son zamanlarda sentetik ipliklerin tercih edildiği görülmektedir. Tığ oyları, tığlarla zincirlenerek örülmektedir. Mekik oylarının malzemeleri de tığ oylarında kullanılanlarla aynıdır. Belli uzunlukta bir ipliğe, istenilen motifin şekline göre mekikteki iplikler halkalanarak işlenmektedir. Firkete oylarının malzemesi de genellikle pamuk ipliğidir. Ancak son örneklerinin sentetik ipliklerden yapıldığı görülmektedir. Bir firketenin iki sapına iplikler geçirilip tığ ile orta kısmından bağlanarak işlenmektedir. (Türk Oyları Kataloğu:1998,s.8)

Günümüzde daha çok ekonomik ve sosyal nedenlerle yapılan oyların, buna bağlı olarak kullanım alanları farklılıklar göstermektedir. Bu oyların kentsel yaşamda yatak, masa ve sehpa takımlarında örtü, modern dizaynli giysilerde ise aksesuar olarak kullanıldığı görülmektedir. (Türk El Sanatları:1993,s.149)

Oyayı yapan da kullanan da kadındır. Ancak erkekler için yapılan oylar da vardır. Özellikle bu oylar Aydın, Muğla, İzmir efe başlıklarının üzerine sarılan poşu, kefiye ve yazmaların kenarlarında hâla başlarını süslemektedir. Kenarları oya yapılarak gönderilen mendiller erkeğin cebinde, kuşağının arasında, en önemlisi yüreğinde yer almaktadır. (Türk Oyları Kataloğu:1998,s.9)

Anadolu'da Kastamonu, Konya, Elazığ, Bursa, Bitlis, Gaziantep, İzmir, Ankara, Bolu, Kahramanmaraş, Aydın, İçel, Tokat, Kütahya gibi şehirlerde daha yoğun olarak yapılmakta olan ancak eski önemini kaybeden ve çeyiz sandıklarında birkaç örnekle varlığını korumaya çalışan oylarımızın ustaları günden güne azalmakta, uzun zaman ve maharet isteyen oylardan çok sade ve yapılması kolay olanlar tercih edilerek pazara sunulmaktadır. (Türk Oyları Kataloğu:1998,s.9)

Çorap

Geleneksel el sanatları içerisinde yer alan örmeciliğin bir dalı da el örücülüğüdür. El örücülüğü, çeşitli materyallerden yapılmış ipliklerin şiş aracılığı ve tığ ile kendi üzerine bükülüp kıvrılarak meydana getirdiği ilmeklerle tutturulma tekniğidir. Ülkemizde el örücülüğünün en önemli örnekleri ise çorap ve halk arasında patik olarak bilinen konçsuz çoraplardır. (Koç,Sezgin:2003,s.227)

El örgüsü çoraplara tarihsel açıdan bakıldığında, çok eski çağlara uzanan bir tarihi olduğu ve Türklere ait olan ilk tarihi belgelerin Orta Asya'da yapılan arkeolojik kazılarda bulunduğu görülür. M.Ö. VII. ve VIII. yy.larda Orta Asya'da yaşayan Hunlara ait Pazırık 2. kurganındaki bulgular arasında konç kısmı koç boynuzu motifleri ile süslü çoraplar bulunmuştur. (Akpınarlı:1997,s.157) Priscilla A. Gibson-Roberts'e göre ise; ilk örgü örneği M.Ö. VIII-X. yy.lara ait Mısır kazılarında bulunan patik örneğidir. (Koç,Sezgin:2003,s.227)

Ayrıca Anadolu'da çorapların keçe çorap ve örme çorap olarak yapıldığı, çorabın ilk örneklerinin keçe çorap olduğu, XVII. yy.a kadar iki türlü çorabın kullanıldığı tespit edilmiştir. El örgüsü çoraplarımızda Türk halkının sanat zevkini, renk anlayışını, desen ve süsleme özelliklerini, özgürlüğünü görmek mümkündür. (Akpınarlı:1997,s.157)

Anadolu'da el örgüsü çoraplarda araç olarak beş şiş, gereç olarak yün, pamuk, tiftik, ipek liflerinden hazırlanan iplikler bölgelere göre farklılık göstererek kullanılmaktadır. Renk, motif ve teknik özellikler de bölgelere göre farklılık göstermektedir. (Ortaç:2002,s.7)

Yurdumuzda sosyal bir nitelik taşıyan çorap örücülüğünü küçüğünden büyüğe herkes bilmektedir. Hatta Karadeniz'in bazı yörelerinde erkekler tarafından da çorap örülmektedir. Çorap örücülüğünün araçlarının kolay sağlanması, gereçlerinin köylerde bulunması ve her yerde her zaman uygulanabilir olmasından dolayı en çok sevilen ve yaygın olan el sanatları arasındadır. Her kadın ve genç

kızımız kolunun altında yumağı elinde şişleri otururken, yürürken hemen her yerde çorap örmektedir. Özellikle kırsal kesimlerde doğayla iç içe yaşayan insanlar bütün gün gördükleri değişen renkleri, dağları, ağaçları, çiçekleri izleyerek bir şeyler yaratma arzuları uyanmakta ve kişiliklerini bulmaya çalışmaktadırlar. (Ortaç:2002,s.7)

El örgüsü çoraplar ekonomik yönden de; pamuk veya yetiştirilen koyunlardan elde edilen yünlerin kaba ve karışık olanlarını değerlendirmektedir. (Ortaç:2002,s.7)

El örgüsü çoraplarda kullanılan lifler, yörelerdeki iklim şartlarına göre farklılık gösterir. Kuzey ve Batı Anadolu'da pamuk, Orta Anadolu'da tiftik, Güney Anadolu'da ise yündür. Günümüzde çorap örücülüğünde bazı yörelerimizde sadece geleneksel olarak elde edilen iplikler, bazı yörelerimizde fabrikasyon iplikler, bazı yörelerimizde ise her ikisinin birlikte kullanıldığı tespit edilmiştir. (Akpınarlı:1997,s.158)

Tiftik, örgü inceliği sağlar. En güzel desenler de yün çoraplardadır. Ankara, Konya, Bursa, Malatya, Gaziantep, Isparta, Erzurum ve Sivas çorapları ünlüdür. (Züher:Tarihsiz,s.47)

El örgüsü çoraplarda şiş örücülüğü teknikleri olan düz örgüler, desenli örgüler, renkli desenli örgüler ve ajur örgüler kullanılmaktadır. Örgü teknikleri yörelere göre farklılık göstermekte ve örülen çorapta bir veya birden çok teknik yapılmaktadır. Çoraptaki bölümlerde ise örgü teknikleri değişmemektedir. (Akpınarlı:1997,s.158)

El örgüsü çoraplarımızın en belirgin özelliği desen ve motifleridir. Motifler el örgüsü çoraplarda da halkın zevkini, renk anlayışını, duygusunu, düşüncesini yansıtarak geçmiş kültürü günümüze taşımada bir kültürel unsur ve iletişim aracı olmuşlardır. (Akpınarlı:1997,s.160)

Bitki, hayvan, insan, diğer eşya ve arkeolojik cisimlerden alınan şekiller ile

yazı ve simgeler Türk çoraplarına motif olmuştur. (Züber:Tarihsiz,s.47) Çoraplardaki motifler bazen sosyal olay ve ilişkilerin, bazen duygusal yoğunlukların bazen de doğadan alıntılarının aynasıdır. Çoraplardaki örgü biçimleri ve motifler, örenin düşüncesini, duygusunu dile getirir. Çoraplar kadın sırrı, pıtrak, kuşlu, gül bahçesi, gelin yanağı, saat kordonu, sıçan yolu, muhabbet çengeli, yandım alamadım, yarimi eller aldı, kâkül, fes püskülü, ergen bıyığı, incili küpe, ateş gemisi, eli mektuplu, elifbe, hünkâr kilidi, gönül kilidi, güllü su böreği, aynalı gibi adlar alırlar. (Türk El Sanatları:1993,s.162)

Şekil No:30 Çorap (Nevşehir Müzesi)

Bütün el sanatlarında olduğu gibi, genç kız ve kadınlar kendilerine veya sevgilileri için ördükleri çorapların motif ve renklerinde gizli tutkularını anlatırlar. Geleneklerine bağlı birçok Anadolu köylerinde çorap, ayağa giyilen bir giysiden çok özlemi, sevinci, kederi ve ümidi anlatan ayrı bir dildir. Aynı zamanda kişinin sosyal durumunu, köyünü ve ailesini de tanıtır. (Türk El Sanatları:1969,s.23)

Çoraplarda işlenen motifler ve renkler dinsel ve büyüsel inanmaları içerdiğinden giyen bireyi koruduğuna inanılır. Medeni durumu belirler, kıymetli hediyelerden sayılır ve anlatılmak istenilen bazı olaylara vasıta olur. Doğal olayları ve toplumda yaşanmış unutulmayan olayları anlatır.

El örgüsü çoraplarda motif ve desenlerin çorap üzerine boyuna, yatay, benekli, verev, yardımcı desen ve motif kullanarak vb. şekillerde yerleştirilmektedir. (Akpınarlı:1997,s.160)

Anadolu'nun bazı bölgelerinde, çoraplar üzerine çeşitli inanışlar ve âdetler de vardır. Mesela, çoğunluğu beyazlı bir çift çorabın hediye edilmesi hayra, siyahlılar ise şerre yorumlanır. Dul bir kadının erkek çorabı giymesi, evlenmek istediğini anlatır. Kaybolan çorap teki, o evdeki evli veya nişanlıların ayrılık habercisidir. (Türk El Sanatları:1969,s.23)

Kültürümüzün önemli bir parçası olan el örgüsü çoraplarımız gelişen teknoloji nedeniyle yörelerimizde eski özelliğini kaybetmeye başlamıştır. Bu nedenle eskiden günümüze gelen ve günümüzde yapılmakta olan bu sanat dalımız ile ilgili eserlere sahip çıkmak, olanları belgelemek ve yörelerde mümkün olduğu kadar önemini kavratmak milli ve maddi kültürümüze sahip çıkmak açısından gereklidir. (Akpınarlı:1997,s.160)

Ankara, Bursa, Konya, Bergama, Antalya'daki etnografya müzeleri ile başka müze ve özel koleksiyonlarda Anadolu çoraplarından seçme örnekler bulunduğu gibi, kasaba ve köylerimizde çorap örme sanatı günümüzde de devam etmektedir. (Kültür ve Sanat:1990,s.80)

Eldiven

Çoraplarda uygulanan teknik ile tek veya beş parmaklı olmak üzere her bölgede kendine özgü motiflerle pamuk, tiftik veya yünden eldiven örülmektedir. Çoraplarda olduğu gibi üzerindeki desenden başka parmak uçlarına ve ağız kısmına konulan püsküllerle de süslenir. (Züher:Tarihsiz,s.51)

Şekil No:31 Eldiven (Nevşehir Müzesi)

3.1.3.7. Dokumacılık

Dokuma sanatı, insanın en erken çağlardan başlayarak başardığı işlerden biridir. Dokumanın temelinde, dikey ve yatay doğrultuda uzayan ipliklerin birbiriyle dik açıda birleşerek bir doku oluşturması yatar. (Ölçer:1988,s.9)

Dokuma; eğirme veya başka yollarla iplik haline sokulabilir her cins hammaddeden imal edilmiş olan, dokunan, örülen veya bu sistemlerin dışında sadece elyafı birbirine değişik metodlarla tutturarak bir bütün meydana getirme yoluyla elde edilen kumaş, triko, döşemelik, halı, kilim, keçe vb.dir. (Türk El Sanatları:1993,s.71)

Atkı ve çözgü denilen ipliklerin dik açı yaparak çeşitli şekillerde birbirinin altından ve üstünden geçirilme işlemine ve bu yolla elde edilen yüzeye dokuma denir. Dokumada boyuna uzanan ipliklere çözgü (argaç), çözgüler arasından enine atılan ipliklere de atkı (arış) adı verilir. Dokuma tekniğine göre çözgü ipinin çözülüşü

ve atkı ipinin atılışı deseni meydana getirir. (Sönmez:1995,s.1) Dokuma tekniğinin en basit türü, bezayağı dokumadır. Bunda, enlemesine olan atkı ipliği dikey inen çözümlü ipliğinin alt ve üstünden geçerek dokuyu oluşturur. (Ölçer:1988,s.9)

İnsanların korunma, örtünme, barınma ve süslenme ihtiyacından doğan dokumanın ilk örneklerinin; bitki ve hayvan liflerinin eğrilip, bükülmesi, birbirinin altından ve üstünden geçirilmesi ile düz dokumalar olarak ortaya çıktığı gözlenmektedir. (Sönmez:1995,s.1)

Dokumanın icadı, insanoğlunun giyinmekten başlayan pek çok ihtiyacını cevaplamıştır. Bunların arasında, yaşamın geçtiği mekânların zeminlerinin soğuktan korunması amaçlı yer yaygılarının da önemli bir rolü vardı. (Ölçer:1988,s.10)

1962 yılında Çatalhöyük kazılarında elde edilen Neolitik devre ait (M.Ö. 6000) dokuma parçaları, Anadolu'da dokumacılık tarihinin çok eski olduğunu ortaya çıkarmıştır. (Türk El Sanatları:1993,s.72) Malzeme olarak, başlangıçta kullanılan ve tabiatta hazır halde bulunan saz ve bitki liflerinin yerini, M.Ö. 800'lerde Yakın Doğu'da gerçekleştirilen hayvanların evcilleştirilmesinden sonra en baş sırada yün almıştır. (Ölçer:1988,s.10)

Önceleri sadece kutsal mekânların duvar ve yerlerini süslediği sanılan bu yaygı dokumaların, M.Ö. 6000'e ait yerleşme yerlerinde yapılan kazılarda ortaya çıkan dokuma ağırlıkları ve iğlerin ortaya koyduğu gibi giderek sivil hayatta, özel evlerde de kullanılacak kadar yaygınlaştığı anlaşılmaktadır. (Ölçer:1988,s.10)

Tarihsel gelişimine göre; önce kilimler sonra da halılar en ilkel barınak olan çadırdan, saraylar, köşkler ve konaklara varıncaya kadar en büyük konutlarda uzun yüzyıllar süresince örtü, yaygı ve süs eşyası olarak kullanılmıştır. Avrupa'da evlerin en değerli eşyalarından biri sayılan halı, Türk evinin vazgeçilmez eşyaları arasında yer alır. (Görgünay:1982,s.156)

Türklerin Anadolu'ya gelmeden önceki yurtlarında, hayvan besleyen tüm

göçebe kavimlerde olduğu gibi köklü bir dokuma geleneği mevcuttu. (Ölçer:1988,s.11)

Günümüzde geleneksel Türk el sanatları içinde üretimi en uygun olan dokuma sanatlarıdır. Halk hem kullanmak, hem de para kazanmak amacı ile dokuma yapmaktadır. El dokumacılığımız ülkemizin birçok yöresinde kendine has özellikleri ile halı, kilim, cicim, zili (sili), sumak, kolan, sava, peşkir, çarşaf vs. olarak üretilmektedir. (Soysaldı:1997,s.187)

El dokumalarımız son yıllarda eski değerine ulaşmış, renk, motif ve desen özelliği ile iç ve dış pazarlarda çok aranan ve döviz getiren bir sanat halini almıştır. (Sönmez:1995,s.1)

Dokumalar kalın ve ince olmak üzere iki bölümde incelenir. Kalın dokumalar arasına giren halı, kilim, cicim, sili ve kolanların tümünde malzeme, motif ve renk bakımından ortak özellikler vardır. (Akbiç:1970,s.9)

Halı

İnsanların yaygı ihtiyaçlarını gidermek, güzel sanatlara karşı olan duygularını tatmin etmek için yün, ipek, pamuk, jüt ve kendir iplerinden dokudukları eşya ve eserlerdir. (Çalış:1969,s.43) Çözü iplikleri üzerine ayrı bir desen ipliği ile değişik şekillerde düğüm atılarak, aralarından atkı ipliği geçirilerek dokunan kadifemsi, havlı yüzlü dokuma yaygılardır. Heybe, yastık, çuval, torba, seccade, yaygı ve duvara asılan süs halıları gibi çeşitleri dokunmaktadır. (Türk El Sanatları:1993,s.113)

Orta Asya'dan Anadolu'ya uzanan zaman dilimi içinde Türk kadını oturduğu yerin tabanını, duvarını göze hoş gelecek biçimde yaygılarla süslemiştir. El emeği ve göz nuru ile ürettiği bu yaygılarda estetik zevkini, inceliğini, sabrını ve sanat becerisini sergilemiştir. (Kılıçkan:2004,s.140)

Halıcılık sanatı çok eskidir. Milattan önceki devirlerde de halı sanatı biliniyordu. Asurilerin, Babillilerin, eski Mısırlıların ve Yunanlıların da halıları meşhurdu. Onların sanatlarını Sasaniler ve Bizanslılar daha da geliştirmişlerdi. (Eski Türk Kilimlerinden ve Halılarından Örnekler:1961,s.1)

Türk halılarının, halı sanatı içinde özel bir yeri vardır. Halı sanatının Türklerin yerleştiği bölgelerde başlaması ve onlarla birlikte yayılması bu yerin önemini belirten faktörlerin başında gelir. Halılar üzerinde henüz yüz yılı geçmemiş olan araştırmalar halı sanatının başladığı yerin Orta Asya'da Türklerin yaşadığı bölgelerde olduğunu ortaya koymuştur. Bu sanatı, bir sanat olarak geliştiren ve bütün dünyaya tanıtan Türkler olmuştur. Düğümlü halılar ilk defa Türklerin bulunduğu bölgede ortaya çıkmış ve gelişmesini sürdürmüştür. Düğümlü halıların tarihi Türk tarihine sıkıca bağlıdır. (Yetkin:1974,s.11)

Halı sanatı, Türklerin dünya sanatına yaptığı en büyük katkılardan birisidir. Bilinen en eski halı örnekleri, 1906-1908 yılları arasında Sir Marc Aurel Stein'in Doğu Türkistan'da, Lou-Ian ve Lop-Nor'da yaptığı kazılarda ortaya çıkan ve M.Ö. IV-III. yüzyıllara tarihlendirilen halı parçalarıyla, Rus arkeologu Rudenko'nun, Altay Dağları eteklerindeki Pazırık Yaylası höyüklerinde yaptığı kazılarda çıkan, bugün Leningrad Ermitaj Müzesi'nde bulunan 1,83 x 2 m boyutundaki halıdır. M.Ö. V-III. yüzyıllara tarihlendirilen, Gördes düğümü ile Türk dokuması türünde dokunmuş bu halının desimetre karesinde 3600 düğüm bulunmaktadır. Yapıldığı yıllara göre çok ince dokunmuş olduğundan, halının ilk ortaya çıkışının çok daha eskilere uzanması gerekir. (Sözen:1983,s.298)

Şekil No: 32 Pazırk Halısı-M.Ö. V. Yy (Leningrad Ermitaj Müzesi)

Şekil No: 33 Pazırık Halısı'ndan Detay (Leningrad Ermitaj Müzesi)

Şekil No: 34 Pazırık Halısı'ndan Detay (Leningrad Ermitaj Müzesi)

(<http://www.klasikhali.com/pazyryk.asp>)

Pazırık yöresinde bulunan Başadar 2. kurganda çeşitli tekniklerle yapılmış dokuma parçaları bulunmuştur. Pazırık ve Başadar kurganlarında çıkan dokumaların teknikleri üzerinde incelemeler yapılmıştır. Palaz, kilim, cicim, sili, şad, verni, halı, sumak, çul, aplike keçelere ait dokuma tekniklerinden örnekler ele geçirilmiştir. (Duru:1997,s.12) Pazırık Yaylası'nda bulunan kurganlardan çıkarılan eşya hemen hemen hiç bozulmamıştır. Buzlar altında kalan kurgandaki (höyükteki) cesetler, atlar,

oldukları gibi durmaktadır. (Türk Halıcılığı ve Uşak Halıları:1967,s.8)

Türkler, geniş yaylaları bulunan vatanlarında (Orta Asya'da) halının esas malzemesini veren iyi cins koyunlar yetiştirmişlerdir. Uzun süren çadır hayatı, onları taşınması en kolay ev eşyası olan halıları yapmaya sevketmiştir. Nebati boya tedariki ve hemen her yerde dokunabilmesi kolaylığı, halıyı bu yörenin en doğal bir malzemesi haline getirmiştir. Ancak buna renk ve şekil de karıştırarak halıyı sonunda milli bir sanat eseri haline getirmişlerdir. (Dirik:1938,s.7)

Tarihin eski devirlerinde başka milletler ruhlarını muhitlerindeki mermerlerle ifade ederken Türkler de ruhlarını zümrüt gibi ovaların yetiştirdiği ince ve parlak yünlere tabiattan ilham aldıkları renk ve hatları vererek ifade etmişler ve bu sanatta diğer milletlerden üstün olmuşlardır. (Dirik:1938,s.8)

Bir zamanlar bu yörede avcı göçebe olarak yaşayan kavimler ilk zamanlar avladıkları hayvanların postlarını kullanıyorlardı. Fakat daha sonra çoban göçebe haline gelince, bir dokumaya hayvanlarının yünlerinden elde ettikleri yün iplikleri, uçları dışarı doğru sarkar şekilde düğümleyerek suni bir post yapmak yoluna gittiler. Bu şekilde düğümlü halının en ilkel şekli keşfedilmiş oldu. Desenin ortaya çıkması için bu sarkan uçların kesilmesi gerekiyordu. Bunun ne zaman olduğu tam olarak bilinmiyor. (Yetkin:1974,s.12)

Hakanların, hanların, noyanların mezarlarını süsleyecek kadar ilerlemiş olan halıcılığın oralarda çok eski devirlerden beri yapılmakta olduğu, halının Türklerle birlikte Çin'e, Hint'e, İran'a, Macaristan'a ve Mısır'a kadar gitmiş olduğu düşünülmektedir. (Türk Halıcılığı ve Uşak Halıları:1967,s.9) Düğümlü halının VIII-IX. Yy.da Asya'dan akmaya başlayan göçebe Türk kavimlerle Orta Doğu'ya geldiği sanılıyor. (Ölçer:1993,s.117)

Halı tarihini kesintisiz olarak XIII. Yy. Anadolu Selçuklu halılarına kadar izlemek zordur. Türk halı sanatının asıl gelişimi Anadolu Selçukluları ile başlar. Selçuklu dönemine ait, günümüze kalabilmiş 18 halı, yün malzeme ve Gördes

düğümüyle dokunmuştur. Selçuklu halılarının en önemlileri Konya Alaeddin ve Divriği Ulu camilerinde bulunanlarla, Mısır'da Fustat'ta yapılan kazılarda ortaya çıkan halılardır. (Sözen:1998,s.168)

Selçuklu halılarında geometrik motifler, üsluplaştırılarak geometrik karakter kazanmış bitkisel motifler, halı zeminini sonsuz bir düzende kaplar. Bordürlerde kûfi yazılara da yer verilmiştir. Selçuklular Dönemi'nde Batı'ya kadar da uzanan geniş bir alana halı ihraç edilmiştir. (Sözen:1983,s.298)

XIV. yy.ın başından itibaren stilize hayvan figürleri Türk halı sanatına süsleyici motif olarak katılmıştır. XV. Yy.ın ikinci yarısından itibaren Avrupa resimlerinde hayvan figürlü halı tasvirlerinin yerini geometrik ve soyut bitkisel motifli halılar almaya başlar. Hayvan figürleri kaybolur. (Yetkin:1993,s.315)

Selçuklular Dönemi'nde Anadolu'da halı sanatının büyük üne sahip olduğu bilinmektedir. Dönemin ünlü gezgini Marko Polo 1271-72 yıllarında İran'dan gelerek yolunu Sivas'tan ve Kayseri'den geçirmek suretiyle Anadolu'da seyahat etmiş, en iyi ve güzel halıların Anadolu'da yapıldığını ve bunların da Konya, Sivas ve Kayseri gibi merkezlerde imal edildiğini yazmaktadır. Konya halıları, İslam halı sanatının en erken örnekleri; dünyada ise (Pazırık halısından sonra) ikinci en eski halılardır. (Eski Türk Kilimlerinden ve Halılarından Örnekler:1961,s.1)

Halı sanatı, Selçukluları izleyen Osmanlı Dönemi'nde büyük gelişme göstermiş ve çok sayıda Avrupa ülkesine satılmıştır. Nadide eserler olarak Avrupa ülkelerine gelen bu halılar, inanılmaz yüksek fiyatları nedeniyle ancak seçkin soylular ve dönemin en zengin kurumu olan kilise tarafından satın alınmış ve yine bu kesimin çağın modası gereği, verdikleri portre siparişlerine ve yaptırdıkları resimlere bir dekorasyon, giderek bir prestij unsuru olarak girmiştir. Dönemin ünlü kişilerini resmeden ressamalar, bu halılara resim dekorunda ön plânda yer vermiştir. Tüm resimlerde bir Türk halısı masa veya yere serili durmakta, mihrabı süslemekte veya balkondan sarkmaktadır. (Ölçer:1993,s.120,121)

İlk devir Osmanlı halıları ilk defa İtalyan ressamlarının tablolarında görülmekle beraber, halı literatüründe yanlışlıkla Alman ressamı Holbein'in adı ile tanınmışlardır. (Yetkin:1993,s.315) Hans Holbein'in tablolarında görülen XIV. ve XV. Yy.larda gelişen Osmanlı halılarında zemin karelere bölünmüş, yıldız ve geometrik motifler kullanılmıştır. XVI. yy.dan itibaren madalyonlu, yıldızlı, kuşlu olarak ayrı ayrı grup oluşturan Uşak ve Bergama halıları, XVII. ve XVIII. Yy.larda bulut ve çintemâni motifli halılar ortaya çıkmıştır. (Sözen:1983,s.298)

Desenleri saray atölyelerinde hazırlanan XVI. yy. Osmanlı halılarında Gördes düğümü yerine Sine düğümü, malzeme olarak da ipeğin kullanıldığı görülür. (Sözen:1983,s.298) Osmanlı saray halıları Türk halı sanatında yeni bir teknik ve tamamen natüralist çiçek motiflerinin görüldüğü bir halı grubudur.

Biçimi seccadeye benzeyen, renk ve desen bakımından saray halılarını andıran Gördes halıları, XVII. ve XVIII. yy.ların en yaygın Türk halılarından. Türk düğümüne adını veren Gördes, XVI. yy.dan sonra bir halı ihraç merkezi olmuştu. Fakat XIX. yy sonlarında ortaya çıkan halılar, XX. yy. başlarından sonra üretilmez olur ve yerini özelliksiz halılara bırakır. Karaman, Karapınar, Sille, Kavak, Yahyalı, Taşpınar (XVIII. ve XIX. yüzyıllar), Döşemealtı, Yağcıbedir, Kozalı, Yunddağı, Ayvacık, Ezine, Dazkırı, Çamardı ve Maden (Niğde) gibi merkezlerde üretilenler de Türk halı sanatının önemli örnekleridir. (Sözen:1998,s.176-177)

XVIII. yy.dan sonra, Türk halı sanatında belli bir duraklama söz konusudur. Ekonomik durumla orantılı olarak saray atölyeleri giderek daralmış, sanatçı sayısı azalmış, bu tip büyük atölyeleri besleyecek siparişler seyrekleşmiştir. XIX. yy.dan başlayarak Avrupa kimya sanayinin ürünleri anilin boyaların ülkeye girmesi ve kolay kullanımından ötürü kısa sürede doğal boyaların yerini almaya başlaması, Türk halı sanatını olumsuz yönde etkileyen bir faktör olmuştur. (Ölçer:1993,s.130,131)

1844'de Sultan Abdülmecid tarafından kurulan Hereke fabrikası, kısa sürede XIX. yy.ın ikinci yarısında hızla yükselen Batı üslubundaki saraylara sipariş yetiştirecek bir saray atölyesine dönüşürken; Sivas, Kayseri ve İstanbul'da da büyük

halı atölyeleri kurulmuştur. (Ölçer:1993,s.131)

Doğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayan halk, genellikle dar gelirlidir. Bu nedenle; köylerde halı ve kilimler sadece ev gereksinimlerini karşılamak ve genç kızların çeyizlerini tamamlamak için dokunur. Bunun için de ilkel yer tezgâhları (yere çakılan kazıklar arasında dört değnek üzerine gerilmiş çözgü iplikleriyle) ve mengenesiz dik döner tezgâhlar kullanılır. (Görgünay:Tarihsiz,s.5)

Halı dokumada, bölge ve dönemlere göre değişik tezgâhlar kullanılmakla birlikte, genellikle ıstar adı verilen dik tezgâhlar, düğüm ve atkılar sıkıştırmak için kirkit, kırkım denilen düğüm fazlalıklarını almakta özel makaslar kullanılır. (Ölçer:1993,s.128)

Anadolu halılarının çoğunda çözgü ve atkılar yünden yapılmıştır. XVII. yy.dan sonra atkılarda pamuk da kullanılmıştır. Çözgü ve atkısı ipek olan çok ince halılarda düğüm ve ilmekleri ipekten yapılanlar da vardır. Gördes veya Türk düğümü olarak adlandırılan düğüm çift argaç (çözgü) üzerine atılır. Bu düğümle dokunan halılarda desen köşeli ve geometrik bir karakter kazanır. Sine düğümü denilen ve iki argaç üzerine ters simetrik olarak atılan düğüm, bir argaca ilmiklenir, diğerinin ise etrafından dolaşır. Bu halılarda ise, yumuşak çizgiler olmasına karşılık, Gördes düğümlü halılar kadar dayanıklı değildirler. (Ölçer:1993,s.128)

Halılar kullanıldıkları yere göre birbirinden farklı şekiller, adlar alır. Belli başlıcaları; yatak halısı, namaz halısı (seccade), yol halısı, yastık ve minder halısıdır. Büyük halıların ortasında, genellikle göbek denilen bir motif vardır, bu motifi çevreleyen pervaza kenar suyu adı verilir. (Gönül:1973,s.255)

Şekil No: 35 Halı (Nevşehir Müzesi)

XVI. yy.da klasik biçimini bularak, bu parlak dönemi XVII. yy.da da sürdüren Osmanlı halı sanatının bir ürünü de **seccadelerdir**. Namaz kılmak isteyen Müslümanlara temiz bir yer sunmak amacıyla yapılan ve secde etmeye yetecek boyutları (genellikle 1 x 1,5 m), Kâbe'yi sembolize eden mihrap nişi ve onu çevreleyen sütun, kandil gibi elemanlarla seccadeler, XVI. yy. saray atölyelerinde oluşmuş geleneksel biçimlerini günümüze kadar sürdürmüş, özellikle XVIII. ve XIX. yy.da Gördes, Ladik, Mucur, Kırşehir bölgesinde üretilmişlerdir. (Ölçer:1993,s.128)

Halılarda desen güzelliği, düğüm sıklığı kadar kullanılan malzeme ve boyaların da büyük önemi vardır. (Sözen:1993,s.298) Türk halılarında çoğunlukla Türk beğenisini yansıtan bezemelerle Anadolu motifleri görülür. Hayvansal motifler din yasağına rağmen Türk halılarında stilize veya doğal olarak kullanılmıştır. Özellikle eski Türk halılarında kartal, güvercin veya kumru motifleri yer almaktadır. Bitkisel motiflerden her türlü ağaç, selvi, salkım söğüt, çiçeklerden lale, karanfil, sümbül, gül, palmet, şeftali çiçekleri, bahar çiçekleri ve stilize her çeşit çiçek; geometrik motiflerden üçgen, kare ve her türlü çizgi çeşitleri görülür. (Gönül:1977,s.152)

Eski ve yeni dokumalar arasında en çok dikkati çeken hayat ağacı ile

etrafında bulunan koruyucu mahiyetteki canlı şekiller gerek eski halılarda ve gerekse çok yeni XIX. ve XX. yy. dokumalarında mevcuttur. Karışık ve sembolik şekillerde Türk dokumalarında bir hayli zengindir. En önemli sembolik motifler kartal, hayat ağacı, demon, el, gamalı haç, tarak, ibrik ve kandildir. (Gönül:1977,s.152)

Türk halılarında daha çok kırmızı renge önem verilmiştir. Türklerin bu asil rengi, halılarda zenginliği, saadeti ve sevinci ifade etmiştir. Yeşil cennet, mavi asalet ve ihtişamdır. Sarı kötülüklerden korunmayı, siyah dünya sıkıntılarından arınmayı işaret eder. (Önder:1969,s.4)

Halıcılık, Selçuk Türkleriyle hem İran'a hem Anadolu'ya girmiştir. Türk halıları ile İran halıları, kullanılan yün, renk ve süs motifleriyle birbirinden ayrılır. İran halıları daha incedir. Çünkü, İran'da ve Orta Asya'da elde edilen yün Anadolu'da elde edilenden daha incedir. (Gönül:1973,s.255)

Anadolu'da ilk dokunan halılardan önemli parçalar kalmamıştır. İmamların ve evkaf memurlarının zaman zaman eski halıları değiştirmeleri ve elden çıkarmaları, bazı kimselerin eski halıları toplamaları, yenisini vererek kullanılmış olanları almaları, yangınlar, savaşlar, yurt değiştirmeler ata yadigârı olan bu kıymetli halıları kaybettirmiş ve bizi çok önemli bir hazineden mahrum bırakmıştır. (Türk Halıcılığı ve Uşak Halıları:1967,s.16)

Kilim

Atkı ipliklerinin çözgü iplikleri arasından bir alt, bir üst geçirilmesi ve sıkıştırılmasıyla, çözgü ipliklerinin gizlendiği atkı yüzölçümlü bir dokumadır. Kilimde desenlerin bulunduğu belirli alanlarda, o desenin rengindeki bir atkı ipliği, başka renkteki desenin sınırına kadar gider ve geri döner. Böylece ayrı renkteki atkılar çözgüler arasında gidip gelerek desen oluştururlar. (Sönmez:1995,s.20)

Hammaddesi yün ve kıldır. Son zamanlarda ise sentetik iplerle

dokunmaktadır. Döşeme, sedir, divan vb. yerlere serilen genellikle renkli, desenlerle süslü, havsız dokumalardır. (Türk El Sanatları:1993,s.77)

Düğümlü halı dışında kalan ve pek çok türü olmasına karşılık, kilim adı altında tanınan düz dokuma yaygıların tarihçesinin, düğümlü halıdan daha eski olduğu biliniyor. Ne var ki, malzemesinin düğümlü halıya göre daha dayanıksız olmasından ötürü, günümüze kalabilen eski örnekleri sayıca çok az olmuştur. (Ölçer:1993,s.140) Ele geçen örneklerden anlaşıldığına göre, tüylü halılardan evvel yapılmış olan kilimlerin milattan 1500 yıl önce Hindistan'da dokunduğu kabul edilmektedir. (Görgünay:Tarihsiz,s.2)

Arkeologlar tarafından yapılan kazılarda, milattan 600 yıl öncesine ait bir kilim parçası Mısır'da, M.S. III. ve VII. yy arasında dokunduğu zannedilen üstü insan, hayvan geometrik şekilleriyle bezenmiş kilim parçalarını da Asya'da meydana çıkarmışlardır. (Özbel:1949,s.5)

Türkmen boylarının Orta Asya'daki ve Anadolu'ya gelesiye kadar ki göçleri ve konaklamaları sırasındaki komşuları, Anadolu'daki geçmiş uygarlıkların birikimleri ve diğer etnik gruplar, Haçlı Seferleri, Selçuklu ve Osmanlılar zamanındaki Kuzey Afrika'dan Avrupa'nın ortasına, Çin'e kadar geniş alandaki değişik kültürlerin etkileri birleşerek, bu çeşitli dokuma teknikleri ve şaşırtıcı desen zenginliğini ortaya çıkarmıştır. (Ölçer:1993,s.142)

Kilimin Anadolu'ya 1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra girdiği, Selçuklular devrinde ve Osmanlı Devleti zamanında gelişerek yaygınlaştığı anlaşıyor. (Aldoğan:1984,s.13) Avrupa'da Türk halılarının tanınması XVI. yy.da başlar. Kilimlerimizin tanınması ise daha yakın zamana rastlar. İlk tanınan kilimler, Karaman kilimleridir. Hatta Avrupa'da ilk zamanlarda kilimlerimize Karaman adı verilmiştir. Anadolu kilimlerinin güzelliğine başka memleketlerde rastlanmaz. Bunu iyi bilen bazı yabancı girişimciler, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra bu işin ticaretine başlamışlardır. Eşme'de İngiliz yünleriyle dokutulan bazı kilim türleri İngiltere'de büyük bir rağbet görmekteydi. Kilimlerimiz de halılarımız kadar güzel olduğu gibi

içlerinden birçoğu aynı derecede dayanıklıdır. (Özbel:1949,s.3)

Kilim dikey tezgâh (istar) veya yatay yer tezgâhında yün veya kalın kıl ipliğinden dokunur. Kirkit veya didik adı verilen alet, dokuma sırasında atkı ve desen iplerini sıklaştırmak için kullanılır. Kilim, diğer dokuma yaygılarda olduğu gibi mekân donatım malzemesi olarak ve genellikle kırsal yaşantıda zahirenin korunmasında, eşyanın taşınmasında (çuval, heybe) fonksiyonel olarak da kullanılır. (Aldoğan:1984,s.13)

Kilim Anadolu'nun çadırından sedirine, çuvalından heybesine kadar yaygındır. Bazen çorap olur, bazen kuşak. Anadolu'nun halıları, kilimleri renkleriyle, motifleriyle, dokunduğu bölgenin karakterlerini taşır. Bu karakterler önce renklerden başlar, sonra motiflerde, şekillerde dile gelir. (Önder:1969,s.6)

Anadolu'da yedi kilim dokuma bölgesi vardır:

1. Marmara Bölgesi'nde; Çanakkale, Balıkesir
2. Ege Bölgesi'nde; Bergama, Pamukkale, Denizli, Aydın, Kütahya, Kula, Uşak, Manisa, Gördes
3. Orta Anadolu Bölgesi'nde; Nevşehir, Kırşehir, Konya, Çankırı, Karaman, Kayseri, Sivas, Niğde, Eskişehir, Yozgat, Ankara'da Elmalı ve Kızılcahamam
4. Karadeniz Bölgesi'nde; Gümüşhane, Sinop, Ordu, Giresun, Artvin, Çorum, Amasya, Tokat, Bayburt
5. Akdeniz Bölgesi'nde; Isparta, Burdur, Fethiye, Silifke
6. Doğu Anadolu Bölgesi'nde; Van, Erzurum, Kars, Erzincan, Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli, Ağrı, Bitlis, Hakkâri
7. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde; Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Maraş, Elbistan önemli dokuma merkezleridir.

Orta Asya'dan Anadolu'ya göç eden Türklerin yaygılarındaki motif değişikliklerini çevreleri ile olan kültür alışverişine bağlayabiliriz. Anadolu'nun hemen hemen her yerinde dokunan kilimlerde renk, teknik ve motifsel özellikler

açısından büyük farklılıklar göze çarpar. (Aldoğan:1984,s.14)

Anadolu kilimlerinde renkler ve desenler gelişigüzel seçilmez. Her yörenin, her bölgenin bir kilimi vardır. Renkler ve desenler, milli bir gelenek halinde yüzyılları kucaklar. Her çizginin dili ayrıdır, anlamı başkadır. Motif şeklindeki stilize edilmiş hayvan figürleri, eski Türk totemlerinin izlerini taşır. Çengel şeklindeki uğur ve bereket sembolleri, sağlık tılsımı, yılan ve ejderler, kıvrımlar, zencerekler, kuşlar, yıldızlar, cennet bahçesi çiçekleri, tarak, tırmık, ibrik gibi eşya motifleri, Anadolu halkının bütün inançları, manevi dünyası, kilimlerde en ayrıntılı renklerle yüze güler. (Önder:1969,s.6)

Naturalist motifler, geometrik motifler, aşiret ve aileleri simgeleyen damgalar (imler), dinsel ve Şamanizm inançlarına bağlı motifler, hayvan motifleri, mimari tasvirler ve sembolik motifler Türk kilimlerinde görülen motiflerdir. (Aldoğan:1984,s.15) Türk kilimlerinde görülen motiflerin tümü geometrik şekillere sokularak işlenir. Motiflerin geometrik şekillere sokulması, kilimler için teknik bir zarurettir. (Çalış:1969,s.68)

Anadolu kilimlerini Türkmen, Yörük, Kürt ve Türk kilimleri olmak üzere dört bölümde toplamak mümkündür. Bunların böyle sınıflara ayrılmasını motiflerinin terki edilişinden anlayabiliriz. Aşiret kilimlerinde geniş satırlı motifler, Yörük kilimlerinde çubuklar ve kenar suları diğer motiflerden daha fazla bulunur. Siirt, Antep ve Silifke kilimlerinde ise Kürt, Aşiret ve Yörük kilimlerinde kullanılan motiflerle çubuklar birbirine karıştırılarak sadeleştirilmiş bir halde yer almaktadır. (Özbel:1949,s.5)

Şekil No: 36 Kilim (Nevşehir Müzesi)

1880 öncesinde dokunan bütün kilimlerde, renk çeşidi bakımından zengin ve dayanıklı olan tabii boyalar kullanılırdı. 1880 sonrasında ise bunun yerini, daha kolay ve ucuz olan anilin boyalar almış, iplikleri anilin ile boyanarak dokunan kilimlerin kullanıldıktan bir müddet sonra renklerinde bir takım değişmelerin olduğu saptanmıştır. (Aldoğan:1984,s.14)

Kilimlerde kullanılan renkler her bölgede değişir. Yeşil, turuncu, mavi, lacivert, kırmızı renkler esas olup, bunlar dışında pembe, kahve ve güvez renkleri sayılabilir. (Çalış:1969,s.67)

Cicim

Düz dokumalar üzerine renkli iplerle yapılan veya farklı teknikte dar ve uzun biçimde dokunan veya kesilen kilim parçalarının yan yana eklenmesiyle oluşturulan havsız dokumalardır. (Sözen:1998,s.187) Hammaddesi yündür. Gergin çözgü iplik sistemi üzerine bezayağı zemin örgüsü işlenirken renkli ekstra iplikler çözgü üzerinden belirli atlamalarla motifleri oluşturur. Heybe, yastık, çuval, torba, yer yaygısı olarak kullanılırlar. (Türk El Sanatları:1993,s.90)

Sili (Zili)

Yünden, bezayağı zemin örgüsü üzerine renkli iplikler motif oluşturacak şekilde belirli atlamalarla işlenir. Bu atlamalarla motiflerin içleri doldurulur. Düz zili, çapraz zili, seyrek zili, damalı zili ve konturlu zili olarak gruplandırılır. Heybe, yastık, çuval, torba, yer yaygısı ve duvara asılmak üzere dokunurlar. (Türk El Sanatları:1993,s.100)

Kolan

Çözü ve atkı ipliği olarak yün, pamuk, keten iplikler ve kıl gibi gereçlerin kullanıldığı, yassı ve enli kuşak, bağ gibi dokumalara kolan dokuma denir. Kolan ve çarpana dokumalar, gücü yerine kartların veya gücü çubuğunun kullanılması ve atkı ipinin mekikle geçirilmesi nedeniyle mekikli dokumalar içinde yorumlanmaktadır. (Sönmez:1995,s.65)

Kolanlar genişliklerine, gördükleri işe göre değişik adlar alırlar. Kadın ve erkek giyiminde bele bağlanabilen cinsine kuşak, eyer takımlarının hayvanlara bağlanılmasında kullanılanlara da kolan denilir. Kuşak ve kolanlar “topak ev” adı verilen çadırlarda, çuvallarda, giyim ve baş süslerinde kullanılmakla değerlendirilirler. Köy kadınları çoğunlukla kolan ve kuşakları yer tezgâhlarında, en basit usul ve araçlarla dokurlar. İnce kolanlarda çarpana denilen dört köşesi delinmiş deri levhalar kullanılarak dokunur. (Akbiç:1970,s.10)

Bu tekniğin tarihi, Mezopotamya’da İ.Ö. 4000 yıllarına kadar inmektedir; fakat Sus mabedinde (Elam) bulunan fildişi çarpana İ.Ö. 3000’e tarihlendirilmektedir. Çarpana ile dokunmuş en eski dokuma ise “Ramses Kuşağı” adı ile bilinen İ.Ö. 3000’e tarihlendirilen son derece değerli bir örnektir. Orta Asya’da yaşayan Türk toplulukları arasında bu tekniğin çok eski tarihlerden bu yana kullanıldığı, günümüzde de bu teknikle çeşitli dokumalar yapıldığı bilinmektedir. (Sönmez:1995,s.66)

Çarpanalarda keten, ipek, yün ipliklerin yanında klaptan ve sim gibi değerli malzemeler de kullanılmıştır. Çarpana dokumacılığı, Anadolu'da yüzyıllardan bu yana göçerler arasında sürdürülmektedir. At, deve derisi veya kalın köseleden yapılmış çarpanalarla yün ve kıl iplikler kullanarak çeşitli dokumalar yapılmaktadır. (Sönmez:1995,s.66)

Motifler dokuma tekniğinin gerektirdiği anlamda geometriktir. İnsan, hayvan, bitki şekilleri hep bu anlam içinde ifade edilmiştir. (Akbiç:1970,s.10) Kolan ve kuşaklarda daha çok pastel renkler görülür. Uçları tozak denilen bir püskülle son bulur. (Türk El Sanatları:1969,s.24)

Şekil No: 37 Kolan Dokuma-At Süsü (Nevşehir Müzesi)

Kumaş

Örtünmek ve giyinmek gibi ihtiyaçlardan doğan kumaş dokumacılığı süslemeyi de doğurduğu için boyama ve desenleme işlemlerini ortaya çıkarmaktadır. İnce dokumacılık ürünleri kumaşlar; hem ev tezgâhlarında, hem de dokumacı esnafının loncaları içinde üretilmektedir. (Türk El Sanatları:1993,s.11)

İpekli, yünlü, pamuklu veya ipek-pamuk, ipek-yün karışımı kumaşlar, düz

kumaşlar; atlas, canfes, kadife, kutnu, montin gibi ipekliler, çuha, şayak, sof gibi yünlülerdir. Alaca, altıparmak, çitari gibi yollu kumaşlar en çok tercih edilenlerdir. Üsküfe, kemha, sandal gibi ipeklilerin dokumasında gümüş yada altın tel kullanılmakta, kıvratma denilen, ham ipekle dokunan bürümcükler gömlek, elbise vb. zarif giysilerde tercih edilmektedir. (Türk El Sanatları:1993,s.11-12)

Teknolojinin gelişmesine bağlı olarak son yıllarda dokuma merkezlerinde bazı değişiklikler gözlenmekle birlikte, tekstile bağlı araçlar Anadolu'nun bazı bölgelerinde ve müzelerinde bulunabilmektedir.

Yazılı kaynaklarda, ketenin Karadeniz'de özellikle Kastamonu çevresinde, pamuğun Çukurova, ipeğin Bursa, Edirne, Elazığ ve Ayaş çevresinde, yünün ise koyun ve keçi yetiştirilen bölgelerde üretildiği, tekstilin bütün dallarında kullanılan ipliklerinse doğal boylarla boyandığı kaydedilmiştir. (Barışta:1998,s.109)

Türk tekstilinde büyük bir grup kumaş, beyaz ve bej gibi tabii renklerle dokunmuştur. Bu tek renkli dokuma grubunda XVI. ve XVII. yy. örnekleri ince, seyrek dokunmuş, kaliteli, eni dar ketenlerle ayırt edilmektedir. XVIII. ve XIX. yy.larda giderek yerini pamuklu dokumalara bırakan bu kaliteli ketenler, 45-50 cm genişliğindedir. Düz tek renkli dokumalar arasında XIX.-XX. yy. başlarında pamuk keten karışımı ile yapılan yollu, dökmeli dokumalar ilgi çekmektedir. XVIII. yy sonlarıyla XX. yy.ın ilk çeyreği arasında havlı dokumalar fark edilmektedir. Genellikle beyaz dokunan havlıların kadifeden farkı, iki yüzünün ilmeli dokunmuş olmasıdır. XIX. ve XX. yy.ın tipik dokumaları tülbent, müslin, organze ve patiskadır. (Barışta:1998,s.110)

Renkli ipliklerle dokunan tek renkli kumaşlar arasında XVI.-XVIII. yy.larda ipek, atlas, ipek kadife ve XVII. yy.dan sonra beğeni kazanan XVIII. yy.da yaygınlaşan gezi (muare) dir. XVIII. yy.ın sonlarıyla XX. yy. arasında atlas ve kadifenin pamuklu cinsi ön plândadır. (Barışta:1998,s.110)

Osmanlılar, Bursa'da, Bilecik'te ve Üsküdar'da çatma diye anılan bir cins

kadife dokumuşlardır. Bursa'da dokuma sanayi son derece gelişmişti. Burada yünlü kumaşlar, ipekli kumaşlar, dibalar (sırmalı ipekli kumaşlar), her cins kadife dokunuyordu. Bu kumaşların ünü dünyaya yayılmıştı. Dokumalarıyla ün salmış olan Çin bile Bursa'dan kumaş satın almış, bu şehirde yapılan kumaşlar Macaristan, Polonya, İtalya ve Balkan ülkelerinin pazarlarını istila etmişti. Bu kumaşlar, malzemesinin zenginliği ve desenlerinin güzelliği ile o devirdeki bütün dünya kumaşlarından üstündü. Mükemmel bir zenginlikle dokunan dibalar, kadifeler, canfesler (taftalar) padişahlara, şehzadelere yapılan elbiselerde kullanılıyordu. (Gönül:1973,s.263-265)

Üzerleri işlenerek (bindallı, üçetek vb.) de kullanılan kumaş çeşitlerinden bazıları eskiden üretilmiş, bazıları ise günümüzde az da olsa üretilmektedir. Bunları ev eşyalarında örtü olarak ve özellikle halk oyunları kıyafetleri ve yöresel giysilerde hala görmekteyiz. (Türk El Sanatları:1993,s.12)

Günümüze ulaşan kumaşların yanı sıra müzelerde ve Anadolu'nun Kastamonu, Bursa, Rize gibi şehirlerinin bazı evlerinde, XIX. yy.a ait tezgâhlar bulunmaktadır. (Barışta:1998,s.112)

3.1.4. Nevşehir İl Müzesi El Sanatları Örnekleri Bilgi Formları

3.1.4.1. İşlemeler

Şekil No: 38
 Örnek No: 1
 Envanter No: 68 (49/h)
 Ürün Adı: Havlu
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 84 x 42 cm
 Teknik: Sim sarma
 Materyal: Beyaz ve sarı sim, pamuklu dokuma
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarı da kalın bordür şeklinde işlenmiştir. Kenarlarına el düğümü tekniği ile samsa motif yapılmıştır.

Şekil No: 39
 Örnek No: 2
 Envanter No: 125 (86)
 Ürün Adı: Hamam havlusu
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 178 x 77,5 cm
 Teknik: Sim sarma
 Materyal: Sarı sim, pamuklu dokuma
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarı da kalın bordür şeklinde işlenmiştir. Kenar temizliği ip çekilerek yapılmıştır.

Şekil No: 40
 Örnek No: 3
 Envanter No: 262 (227)
 Ürün Adı: Havlu
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 100 x 49 cm
 Teknik: Sim sarma
 Materyal: Sarı ve beyaz sim, pamuklu dokuma
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarı da kalın bordür şeklinde işlenmiştir. Kenarlarına el düğümü tekniği ile burmalı samsa motifi yapılmıştır.

Şekil No: 41
 Örnek No: 4
 Envanter No: 266 (231)
 Ürün Adı: Havlu
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 74 x 39 cm
 Teknik: Sim sarma
 Materyal: Sarı sim, pamuk dokuma
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarı da kalın bordür şeklinde işlenmiştir. Kenarlarına el düğümü tekniği ile samsa motifi yapılmıştır.

Şekil No: 42
 Örnek No: 5
 Envanter No: 63 (49/c)
 Ürün Adı: Havlu
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 86 x 43 cm
 Teknik: Sim sarma
 Materyal: Beyaz sim,
 pamuklu dokuma
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki
 kenarı da
 merkezden çıkan
 motifler şeklinde
 işlenmiştir.
 Kenarlarına el
 düğümü tekniği
 ile burmalı samsa
 motifi yapılmıştır.

Şekil No: 43
 Örnek No: 6
 Envanter No: 300 (265)
 Ürün Adı: Havlu
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 162 x 78 cm
 Teknik: Hesap işi,
 Materyal: Pembe, yeşil ve
 siyah renkte
 iplikler, sarı gelin
 teli, dokuma bez
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki
 kenarı da geniş
 bordür şeklinde
 işlenmiştir. Kenar
 temizliği saçak
 şeklindedir.

Şekil No: 44
 Örnek No: 7
 Envanter No: 2902 (3952)
 Ürün Adı: Büyük havlu
 Envanter Giriş Tarihi: 03.02.1977
 Boyut: 124 x 41 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Pembe, gülkurusu, yavruağzı, yeşil, turkuaz mavi renkte iplikler, sarı sim, pamuk dokuma
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarı da kalın bordür şeklinde işlenmiştir. Kenar temizliği ip çekilerek yapılmıştır.

Şekil No: 45
 2902 (3952)
 envanter no.lu
 havludan detay

Şekil No: 46
 Örnek No: 8
 Envanter No: 95 (65/1)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 86 x 41 cm
 Teknik: Kanaviçe işi
 Materyal: Kırmızı, yeşil, mavi, mor, sarı ve siyah renkte iplikler, dokuma bez
 Bezeme: Geometrik ve bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarı da, dört adet saksıdan çıkan bitki motifi ile işlenmiştir. Kenar temizliği ip çekilerek yapılmıştır.

Şekil No: 47
 Örnek No: 9
 Envanter No: 173 (127)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 104 x 45 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Yeşil, sarı, kahverengi ve açık yavruağzı renkte iplikler, sim, dokuma bez
 Bezeme: Geometrik motif
 Kompozisyon: Dokumanın her iki kenarında dört adet sekizgen motif ve aralarına üçgen motifler işlenmiştir. Kenar temizliği ip çekilerek yapılmıştır.

Şekil No: 48
 Örnek No: 10
 Envanter No: 267 (232)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 115 x 39 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Pembe, mor, mavi, beyaz ve kahverengi renkte iplikler, kıvratma
 Bezeme: Geometrik ve bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarı da, beş adet saksıdan çıkan bitki motifleri ile işlenmiştir. Kenarlarından ip çekilmiştir.

Şekil No: 49
 Örnek No: 11
 Envanter No: 268 (233)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 162 x 37 cm
 Teknik: Türk işi
 Materyal: Turuncu, mavi, hardal sarısı, sütü kahve, yeşil ve siyah renkte iplikler, dokuma bez
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın tek kenarı üç adet stilize edilmiş saksıdan çıkar şekilde bitki motifleri ile işlenmiştir. Kenarlarından ip çekilmiştir.

Şekil No: 50
 Örnek No: 12
 Envanter No: 285 (250)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 118 x 38 cm
 Teknik: Türk işi
 Materyal: Yeşil, eflatun, vişne çürüğü, yavru ağzı ve siyah renkte iplikler, beyaz sim, kıvratma bez
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Birbirini izleyen kıvrım dal ve bitkisel motifler işlenmiştir. Kenar temizliği ip çekilerek yapılmıştır.

Şekil No: 51
 Örnek No: 13
 Envanter No: 838 (1258)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: 21.08.1969
 Boyut: 66 x 44 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Mavi, kırmızı, camgöbeği, sarı ve siyah renkte iplikler, dokuma bez
 Bezeme: Geometrik motif
 Kompozisyon: Dört adet kare motif içerisinde yer alan geometrik formlarla bezenmiştir. Kenar temizliği antika ile yapılmıştır.
 Kaynak: Hasan Yurtbeğendi

Şekil No: 52
 Örnek No: 14
 Envanter No: 806 (1226)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: 21.08.1969
 Boyut: 70 x 41 cm
 Teknik: Kanaviçe işi
 Materyal: Kırmızı, mavi, pembe, mor ve yeşil renkte iplikler, dokuma bez
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın kenarı, üç adet saksıdan çıkan çiçek ve yaprak motifleri ile işlenmiştir. Kenarlarından ip çekilmiştir.
 Kaynak: Nezihe Solmaz

Şekil No: 53
 Örnek No: 15
 Envanter No: 345 (339)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 125 x 45 cm
 Teknik: Türk işi
 Materyal: Mavi, yeşil, siyah ve bakır renkte iplikler, sarı sim, dokuma bez
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın kenarı üç adet kıvrım dal ve bitki motifleri ile işlenmiştir. Kenar temizliği ip çekilerek yapılmıştır.

Şekil No: 54
 Örnek No: 16
 Envanter No: 1145 (1623)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: 1970
 Boyut: 97 x 35 cm
 Teknik: Türk işi
 Materyal: Beyaz, turkuaz mavi, sütlü kahve ve yeşil renkte iplikler, kıvratma
 Bezeme: Geometrik ve bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın kenarı dört adet çiçek ve dairelerle ile bezenmiştir. Kenarlarından ip çekilmiştir.
 Kaynak: Hasan Yurtbeğendi

Şekil No: 55
 Örnek No: 17
 Envanter No: 852 (1272)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: 21.08.1969
 Boyut: 114 x 37 cm
 Teknik: Türk işi
 Materyal: Turuncu, mavi, gülkurusu, yeşil, siyah ve kahverengi iplikler, sarı sim, dokuma bez
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Üç adet kıvrım dal ve stilize bitki motifleri işlenmiştir. Kenarlarından ip çekilmiştir.

Şekil No: 56
 Örnek No: 18
 Envanter No: 861 (1281)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: 21.08.1969
 Boyut: 96 x 40 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Pembe, mor, turkuaz mavi ve yeşil renkte iplikler, sarı sim, dokuma bez
 Bezeme: Geometrik ve bitkisel motif
 Kompozisyon: Geometrik bitki motifleri arasında yerleştirilmiş üçgen formlarla bezenmiştir. Kenarlarından ip çekilmiştir.

Şekil No: 57
 Örnek No: 19
 Envanter No: 344 (338)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 111 x 38 cm
 Teknik: Antep işi
 Materyal: Mavi, beyaz ve yeşil renkte iplikler, sarı sim, dokuma bez
 Bezeme: Geometrik motif
 Kompozisyon: Dokumanın her iki kenarı da dört adet sekizgen şeklinde geometrik motiflerle bezenmiştir. Kenarlarından ip çekilmiştir.

Şekil No: 58
 Örnek No: 20
 Envanter No: 1800 (2562)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: 23.02.1973
 Boyut: 121 x 41 cm
 Teknik: Türk işi
 Materyal: Kırmızı, sarı, mavi, turuncu, yeşil, pembe renkte iplikler, sarı sim, kıvratma
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın her iki kenarı da birbirini takip eden kıvrım dal ve bitki motifleri ile bezenmiş kalın bordür şeklindedir.

Şekil No: 59
 Örnek No: 21
 Envanter No: 864 (1284)
 Ürün Adı: Sumat peşkiri
 Envanter Giriş Tarihi: 21.08.1969
 Boyut: 84,6 x 31 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Sarı, yeşil, vişne çürüğü, mavi, pembe ve turuncu renkte iplikler, sarı sim, dokuma bez
 Bezeme: Geometrik ve bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarı da saksıdan çıkan bitki motifleri ve hayat ağacı formu ile işlenmiştir. Kenarlarından ip çekilmiştir.

Şekil No: 60
 Örnek No: 22
 Envanter No: 979 (1399)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: 25.12.1969
 Boyut: 105 x 39 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Pembe, turuncu, mavi ve yeşil renkte iplikler, sarı sim, dokuma bez
 Bezeme: Geometrik ve bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın kenarı, üç adet saksıdan çıkan geometrik bitki motifleri ile bezenmiştir.
 Kaynak: Zekiye Karakaya

Şekil No: 61
 Örnek No: 23
 Envanter No: 2086 (2863)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: 28.11.1973
 Boyut: 88 x 38 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Mavi, yeşil, turuncu, pembe, kırmızı ve mor renkte iplikler, sarı sim, keten
 Bezeme: Geometrik motif
 Kompozisyon: Dokumanın her iki kenarı, yan yana saksıdan çıkan geometrik motiflerle bezenmiştir. İp çekilerek kenarları temizlenmiştir.

Şekil No: 62
 Örnek No: 24
 Envanter No: 2050 (2825)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: 17.11.1973
 Boyut: 80 x 40 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Mavi, kırmızı, yeşil, turuncu, mor ve sarı renkte iplikler, pamuklu bez
 Bezeme: Geometrik motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarına da kalın bordür şeklinde geometrik motifler işlenmiştir.
 Kaynak: Enver Tosun

Şekil No: 63
 Örnek No: 25
 Envanter No: 1126 (1604)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: 1970
 Boyut: 121 x 36 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Pembe, mavi, turuncu, mor, yeşil ve siyah renkte iplikler, sarı sim, kıvratma
 Bezeme: Mimari
 Kompozisyon: Çatı altında bulunan saksı içerisinde çıkar şekilde stilize bitki motifleri ile işlenmiştir.
 Kaynak: Meliha Ayaz

Şekil No: 64
 Örnek No: 26
 Envanter No: 294 (259)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 110 x 40 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Pembe, turuncu, mavi, yeşil, siyah ve sarı renkte iplikler, sarı sim, kıvratma
 Bezeme: Geometrik ve bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın her iki kenarı, geometrik bitki motifleri ile geniş bordür şeklinde işlenmiştir.

Şekil No: 65
 Örnek No: 27
 Envanter No: 1143 (1621)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: 1970
 Boyut: 94 x 43 cm
 Teknik: Hesap işi, tel kırma
 Materyal: Mavi ve kahverengi tonlarında iplikler, sarı sim, kıvratma
 Bezeme: Mimari
 Kompozisyon: Dokumanın her iki kenarı, iki adet camii motifi formu ile bezenmiştir. Kenarlarından ip çekilmiştir.
 Kaynak: Hasan Yurtbeğendi

Şekil No: 66
 Örnek No: 28
 Envanter No: 873 (1293)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: 21.08.1969
 Boyut: 140 x 38,5 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Yavruağzı, yeşil, mavi, kahverengi iplikler, dokuma bez
 Bezeme: Geometrik ve bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarında geometrik bitki motifleri serpme olarak işlenmiştir. Kenarlarından ip çekilmiştir.
 Kaynak: Ayşe Solmaz

Şekil No: 67
 Örnek No: 29
 Envanter No: 535 (529)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 150 x 43 cm
 Teknik: Türk işi
 Materyal: Sarı, turuncu, petrol mavisi, yeşil ve kahverengi iplikler, dokuma bez
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarında bitkisel motifler geniş bordür şeklinde işlenmiştir. Uçlarında püskülleri vardır.

Şekil No: 68
 Örnek No: 30
 Envanter No: 1180 (1690)
 Ürün Adı: Sumat peşkiri
 Envanter Giriş Tarihi: 1969
 Boyut: 75 x 85 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Mavi, yeşil, açık yavruağzı ve kahverengi iplikler, kıvratma
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın her iki kenarı, üç adet saksı içerisinde yer alan bitki motifleri ile işlenmiştir. Uçları saçaklıdır.
 Kaynak: Naciye İnanc

Şekil No: 69
 Örnek No: 31
 Envanter No: 2084 (2861)
 Ürün Adı: Sumat peşkiri
 Envanter Giriş Tarihi: 28.11.1973
 Boyut: 72,6 x 44 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Mavi, pembe, kırmızı, yeşil, sarı ve siyah renkte iplikler, sarı sim dokuma bez
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarı da geniş bordür şeklinde bitki motifleri ile bezenmiştir. Motifler verev şekilde birbirini takip eder. Uçları saçaklıdır.
 Kaynak: Mustafa Tosun

Şekil No: 70
 Örnek No: 32
 Envanter No: 2901 (3951)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: 03.02.1977
 Boyut: 108 x 46 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Pembe, mor, gülkurusu, mavi, yeşil ve siyah renkte iplikler, pamuklu bez
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarı da birbirini verev şekilde takip eden nebat motifleri ile geniş bordür şeklinde işlenmiştir.
 Kaynak: Mustafa Ocak

Şekil No: 71
 Örnek No: 33
 Envanter No: 1196 (1706)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: 19.12.1970
 Boyut: 79 x 50 cm
 Teknik: Sim sarma
 Materyal: Sarı sim, siyah renkte iplik kıvratma
 Bezeme: Yazılı
 Kompozisyon: Dokumanın tek kenarındaki kırmızı renkteki bölümüne eski Türkçe yazı ile "yaşasın asker" yazısı geniş bordür şeklinde işlenmiştir.
 Kaynak: Hasan Görken

Şekil No: 72
 Örnek No: 34
 Envanter No: 2831 (3873)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: 07.10.1976
 Boyut: 49 x 30 cm
 Teknik: Türk işi
 Materyal: Kırmızı, yavruağzı, gülkurusu, mavi ve yeşil renkte iplikler, beyaz sim, pamuklu bez
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarına da dört adet kalın bordür şeklinde stilize bitki motifleri işlenmiştir. En uçta ise ince bir su motifi bulunmaktadır.
 Kaynak: Mustafa Ocak

Şekil No: 73
 2831 (3873)
 envanter no.lu
 peşkirden detay

Şekil No: 74
 Örnek No: 35
 Envanter No: 2833 (3875)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: 07.10.1976
 Boyut: 124 x 36 cm
 Teknik: Türk işi
 Materyal: Cam göbeği
 renkte iplik, sarı
 sim, pamuklu bez
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki
 kenarı da bitkisel
 motiflerle kenar
 suyu şeklinde
 işlenmiştir. En
 uçta ise ince bir
 su motifi
 bulunmaktadır.

Şekil No: 75
 2833 (3875)
 envanter no.lu
 peşkirden detay

Şekil No: 76
 Örnek No: 36
 Envanter No: 2830 (3872)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: 07.10.1976
 Boyut: 80 x 36 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Turuncu, bordo, yeşil, sıklamen ve sarı renkte iplikler, beyaz sim, pamuklu bez
 Bezeme: Geometrik ve bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarı da stilize nebati motiflerle geniş bordür şeklinde işlenmiştir. Kenarlarından ip çekilmiştir.
 Kaynak: Mustafa Ocak

Şekil No: 77
 2830 (3872)
 envanter no.lu
 peşkirden detay

Şekil No: 78
 Örnek No: 37
 Envanter No: 126 (87)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 107 x 43 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Sıklamen, turkuaz mavi, sarı ve yeşil renkte iplikler, sarı sim, dokuma bez
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarında, bitki motifleri geniş bordür şeklinde işlenmiştir. Uçlarında saçakları vardır.
 Kaynak: -

Şekil No: 79
 126 (87) envanter no.lu peşkirden detay

Şekil No: 80
 Örnek No: 38
 Envanter No: 2419 (3334)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: 30.05.1975
 Boyut: 228 x 40 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Yavruağzı, mor, sarı, mavi ve yeşil renkte iplikler, sarı sim, pamuklu bez
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarına da iki adet, saksıdan çıkar pozisyonda stilize çiçek motifleri geniş bordür şeklinde işlenmiştir. Uçlarında saçakları vardır.
 Kaynak: Mihriye Kent

Şekil No: 81
 2419 (3334)
 envanter no.lu
 peşkirden detay

Şekil No: 82
 Örnek No: 39
 Envanter No: 1801 (2563)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: 23.02.1973
 Boyut: 113 x 42 cm
 Teknik: Türk işi
 Materyal: Nar çiçeği,
 yavruağzı, sarı,
 mavi, yeşil ve
 krem rengi
 iplikler, sarı sim,
 kıvratma
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki
 kenarında,
 birbirini takip
 eden kıvrım dal
 ve çiçek motifleri
 geniş bordür
 şeklinde
 işlenmiştir. İp
 çekilerek kenar
 temizliği
 yapılmıştır.

Şekil No: 83
 1801 (2563)
 envanter no.lu
 peşkirden detay

Şekil No: 84
 Örnek No: 40
 Envanter No: 1465 (2123)
 Ürün Adı: Sumat peşkiri
 Envanter Giriş Tarihi: 11.12.1971
 Boyut: 674 x 39 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Pembe, eflatun, mavi, lacivert, turkuaz mavi, sarı, turuncu, gri ve yeşil renkte iplikler, beyaz sim, pamuklu bez
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarına geniş bordür şeklinde bitkisel motifler işlenmiştir. Uçlarında saçakları vardır.

Şekil No: 85
 1465 (2123)
 envanter no.lu
 peşkirden detay

Şekil No: 86
 Örnek No: 41
 Envanter No: 1641 (2394)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: 01.06.1972
 Boyut: 111 x 47 cm
 Teknik: Hesap işi, tel kırma
 Materyal: Gülkurusu rengi iplik, gümüş tel, pamuklu bez
 Bezeme: Geometrik
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarı da geniş, dikdörtgen çerçeve içerisine yerleştirilen kafes motifi ile bezenmiştir. Uçlarında saçakları vardır.
 Kaynak: Leman Sağlayan

Şekil No: 87
 1641 (2394)
 envanter no.lu
 peşkirden detay

Şekil No: 88
 Örnek No: 42
 Envanter No: 1218 (1715)
 Ürün Adı: Peşkir
 Envanter Giriş Tarihi: 19.12.1970
 Boyut: 68 x 38 cm
 Teknik: Antep işi
 Materyal: Yavruağzı, yeşil, mavi, hardal sarısı renkte iplikler, sarı sim, gümüş tel, pamuklu bez
 Bezeme: Geometrik motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarı da uçları çengelli “E” harfine benzeyen üçer adet geometrik motiflerle bezenmiştir.
 Kaynak: Behiye Şanlıbaba

Şekil No: 89
 1218 (1715)
 envanter no.lu
 peşkirden detay

Şekil No: 90
 Örnek No: 43
 Envanter No: 2207 (3110)
 Ürün Adı: Uçkur
 Envanter Giriş Tarihi: 29.08.1974
 Boyut: 170 x 10 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Sarı, mavi, mor, yeşil, pembe, turuncu renkte iplikler, sarı sim, kıvratma
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarı da bir saksı içerisinde çıkan bitki motifleri ile işlenmiştir. En uç kısımlarda ise inse bir su motifi bulunmaktadır.
 Kaynak: Ahmet Askanalp

Şekil No: 91
 Örnek No: 44
 Envanter No: 1095 (1579)
 Ürün Adı: Uçkur
 Envanter Giriş Tarihi: 1975
 Boyut: 208 x 21 cm
 Teknik: Türk işi
 Materyal: Bordo ve mavi renkte iplikler, sarı sim, tafta
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın her iki kenarında birbirini takip eden kıvrım dal ve stilize bitki motifleri işlenmiştir.
 Kaynak: Feriha Kalfaoğlu

Şekil No: 92
 Örnek No: 45
 Envanter No: 1096 (1579)
 Ürün Adı: Uçkur
 Envanter Giriş Tarihi: 1970
 Boyut: 192 x 18 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Kırmızı, pembe, mavi, mor, yeşil, gri renkte iplikler, kıvratma
 Bezeme: Bitkisel ve geometrik motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarı da saksıdan çıkar pozisyonda çiçek motifleri ile bezenmiştir. En uç kenarlara ise ince su motifi işlenmiştir.
 Kaynak: Feriha Kalfaoğlu

Şekil No: 93
 Örnek No: 46
 Envanter No: 789 (1209)
 Ürün Adı: Uçkur
 Envanter Giriş Tarihi: 16.04.1969
 Boyut: 189 x 27 cm
 Teknik: Türk işi
 Materyal: Yavruağzı, mavi, yeşil, gülkurusu renkte iplikler, sarı sim, patiska
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarı da karmaşık dekore edilmiş bitki motifleri ile bezenmiştir.
 Kaynak: Sebahat Sarıgedik

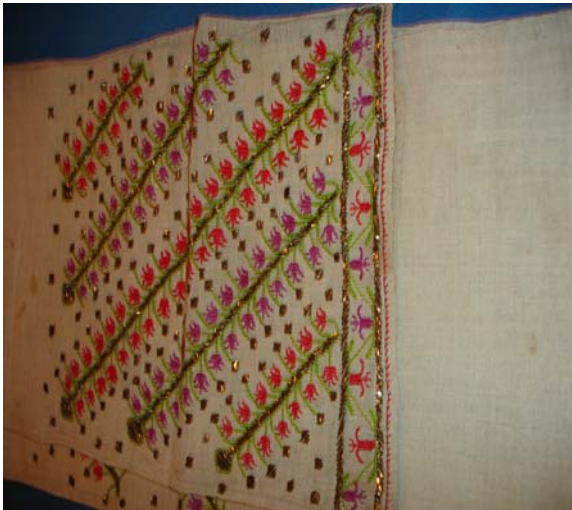
Şekil No: 94
 Örnek No: 47
 Envanter No: 974 (1394)
 Ürün Adı: Uçkur
 Envanter Giriş Tarihi: 25.12.1969
 Boyut: 180 x 28 cm
 Teknik: Türk işi
 Materyal: Yavruağzı, yeşil renkte iplikler, sarı sim, tülbent
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarına ikişer adet, bir daldan çıkan çiçek ve yaprak motifleri işlenmiştir. Sarı simle kenar suyu yapılmış, uçlarında püskülleri vardır.
 Kaynak: Zekiye Karakaya

Şekil No: 95
 Örnek No: 48
 Envanter No: 555 (552)
 Ürün Adı: Uçkur
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 220 x 37 cm
 Teknik: Türk işi
 Materyal: Yeşil, mavi, açık kahve renkte iplikler, sarı sim, patiska
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarı yan yana ve üst üste sıralanmış hurma ağacı motifleri ile bezenmiştir. Uç kısımlarına kenar süsü işlenmiştir.

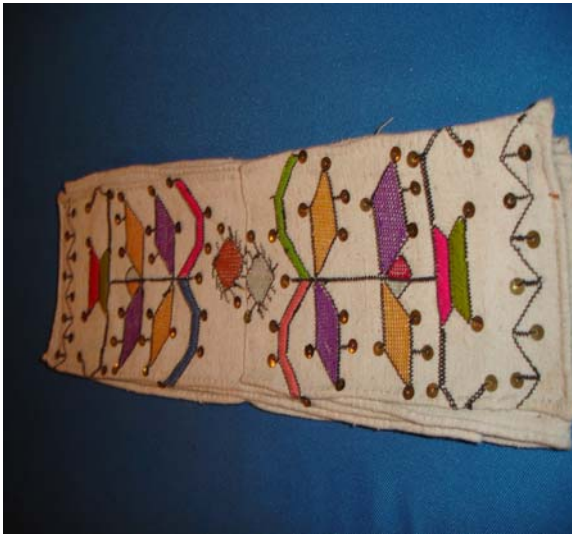
Şekil No: 96
 Örnek No: 49
 Envanter No: 128 (89)
 Ürün Adı: Uçkur
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 200 x 22 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Pembe, eflatun, yeşil renkte iplikler, sarı sim, kıvratma
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarı da düzenli olarak sıralanmış çiçek motifleri ile işlenmiştir. Uç kısmında ise kenar suyu bordür şeklinde yapılmıştır.

Şekil No: 97
 Örnek No: 50
 Envanter No: 2926 (3976)
 Ürün Adı: Uçkur
 Envanter Giriş Tarihi: 03.02.1977
 Boyut: 182 x 25 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Kırmızı, yeşil, sıklamen renkte iplikler, altın tel, pamuklu bez
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarına, üzerinde nebat motiflerinin yer aldığı dallar verev şekilde yerleştirilmiştir. Ayrıca kenar süsü de yapılmıştır.

Şekil No: 98
 Örnek No: 51
 Envanter No: 2837 (3879)
 Ürün Adı: Uçkur
 Envanter Giriş Tarihi: 07.10.1976
 Boyut: 194 x 22 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Kırmızı, pembe, lacivert, mavi, yeşil, sarı renkte iplikler, altın tel pamuklu bez
 Bezeme: Geometrik ve bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarında ikişer adet, saksı içerisinden çıkan geometrik bitki motifleri ve bu saksılar arasına selvi ağacı motifi işlenmiştir. En uçta ise kenar süsü yer alır.
 Kaynak: Mustafa Ocak

Şekil No: 99
 Örnek No: 52
 Envanter No: 1439 (2097)
 Ürün Adı: Uçkur
 Envanter Giriş Tarihi: 03.08.1971
 Boyut: 180 x 10 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Sarı, mor, pembe, yeşil, gri ve siyah renkte iplikler, pamuklu bez
 Bezeme: Geometrik motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarına saksıdan çıkar şekilde geometrik motifler işlenmiştir.

Şekil No: 100
 Örnek No: 53
 Envanter No: 1125 (1603)
 Ürün Adı: Yatak çarşafı
 Envanter Giriş Tarihi: 1970
 Boyut: 259 x 124 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Pembe, yeşil, mavi, mor, turuncu, kahverengi iplik, sarı sim, kıvratma
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın bir kenarına yan yana sıralanmış (9 adet) saksı içerisinde çıkan geometrik bitki motifi işlenmiştir. Kenar suyu yapılmış çarşafın uçları püsküllüdür.
 Kaynak: Meliha Ayaz

Şekil No: 101
 Örnek No: 54
 Envanter No: 379 (375)
 Ürün Adı: Yatak çarşafı
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 214 x 124 cm
 Teknik: Antep işi
 Materyal: Yeşil, mavi, krem, kahverengi iplikler, sarı sim, dokuma kumaş
 Bezeme: Geometrik motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarına yan yana sıralanmış geometrik motifler geniş bordür şeklinde işlenmiştir. Uçlarında püskülleri vardır.

Şekil No: 102
 Örnek No: 55
 Envanter No: 124 (85)
 Ürün Adı: Yatak arşafı
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 225 x 146 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Sıklamen, sarı, pembe, mor, mavi, krem, sütlü kahverengi iplikler, gümüş tel, pamuklu bez
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Dokumanın iki kenarına da yan yana sıralanmış (9 adet) saksı içerisinde çıkan bitkisel motifler bezelidir. Her motif arasına gümüş telle üçgen motifler yerleştirilmiş çarşafın, kenar süsü de yapılmıştır. Uçlarında püskülleri vardır.

Şekil No: 103
 124 (85) envanter no.lu yatak arşafından detay

Şekil No: 104
 Örnek No: 56
 Envanter No: 71 (51/b)
 Ürün Adı: Çevre
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 90 x 89 cm
 Teknik: Sim sarma, Antep işi
 Materyal: Sarı sim, organze
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Çevrenin dört köşesine sarı simle stilize bitki motifleri işlenmiştir. Kenarlarına Paris puanı yapılmıştır.

Şekil No: 105
 Örnek No: 57
 Envanter No: 73 (51/d)
 Ürün Adı: Çevre
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 87 x 87 cm
 Teknik: Sim sarma, Antep işi
 Materyal: Sarı sim, organze
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Çevrenin dört köşesine sarı simle stilize bitki motifleri işlenmiştir. Kenarları Paris puanlıdır.

Şekil No: 106
 Örnek No: 58
 Envanter No: 2842 (3884)
 Ürün Adı: Çevre
 Envanter Giriş Tarihi: 07.10.1976
 Boyut: 79 x 76 cm
 Teknik: Sim sarma, Antep işi
 Materyal: Sarı sim, tül bent
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Çevrenin dört köşesine, bir saksı içerisinde çıkan stilize nebat motifleri işlenmiş, eski Türkçe yazı ile "Maşallah" yazılmak istenmiştir. Kenarları makinede dikilmiştir.

Şekil No: 107
 Örnek No: 59
 Envanter No: 509 (476)
 Ürün Adı: Çevre
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 67 x 66 cm
 Teknik: Türk işi
 Materyal: Mavi renkte iplik, beyaz sim, kıvratma
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Çevrenin dört köşesine, bir saksı içerisinde çıkan yaprak motifleri işlenmiştir. Kenarları ise makinede dikilmiştir.

Şekil No: 108
 Örnek No: 60
 Envanter No: 504 (471)
 Ürün Adı: Çevre
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 83 x 76 cm
 Teknik: Türk işi
 Materyal: Yeşil renkte iplik, beyaz sim, kıvratma
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Çevrenin dört köşesine, bir saksı içerisinde çıkan bitki motifleri işlenmiştir. Kenarları ise makinede dikilmiştir.

Şekil No: 109
 Örnek No: 61
 Envanter No: 2290 (3199)
 Ürün Adı: Çevre
 Envanter Giriş Tarihi: 08.01.1974
 Boyut: 81 x 75 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Mavi, turuncu, pembe, vişne çürüğü, sarı yeşil renkte iplikler, sarı sim, kalın tülbent
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Çevrenin tüm kenarlarına, bordür şeklinde devam eden nebati motifler işlenmiş ve simle tığ işi yapılmıştır.

Şekil No: 110
 Örnek No: 62
 Envanter No: 778 (1199)
 Ürün Adı: Yazma
 Envanter Giriş Tarihi: 16.04.1969
 Boyut: 77 x 72 cm
 Teknik: Türk işi
 Materyal: Pembe, mor, vişne çürüğü, yeşil, açık kahverengi iplikler, gümüş tel, mermerşahi
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Yazmanın her köşesine bitkisel motifler(çiçek dalı) işlenmiş, kenarlarına ise antika işi yapılmıştır.
 Kaynak: Ömer Temizöz

Şekil No: 111
 Örnek No: 63
 Envanter No: 843 (1263)
 Ürün Adı: Yazma
 Envanter Giriş Tarihi: 21.08.1969
 Boyut: 60,5 x 59,5 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Kırmızı, mavi, sıklamen, yeşil, turuncu, siyah renkte iplikler, tülbent(dokuma)
 Bezeme: Geometrik motif
 Kompozisyon: Yazmanın tüm kenarları nebati motiflerle bordür şeklinde bezenmiş ve firkete oyasıyla çevrelenmiştir.
 Kaynak: Hasan Yurtbeğendi

Şekil No: 112
 Örnek No: 64
 Envanter No: 846 (1266)
 Ürün Adı: Yazma
 Envanter Giriş Tarihi: 21.08.1969
 Boyut: 63 x 59,5 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Kırmızı, mavi, camgöbeği, mor, pembe, turuncu, siyah renkte iplikler, fisto, tülbent(dokuma)
 Bezeme: Geometrik ve bitkisel motif
 Kompozisyon: Yazmanın tüm kenarları tek sıra halinde stilize bitki motifleriyle bezenmiş, sim fisto ile çevrelenmiştir.

Şekil No: 113
 Örnek No: 65
 Envanter No: 1093 (1576)
 Ürün Adı: Namaz başörtüsü
 Envanter Giriş Tarihi: 1970
 Boyut: 100 x 96 cm
 Teknik: Hesap işi
 Materyal: Lacivert, mavi, sarı, yeşil, pembe, kahverengi iplikler, sarı sim, tülbent
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Başörtünün tüm kenarlarına "s" şeklinde dallar üzerine yerleştirilmiş bitki motifleri işlenmiş, piko ile kenar temizliği yapılmıştır.

Şekil No: 114
 Örnek No: 66
 Envanter No: 740 (1159)
 Ürün Adı: Bohça
 Envanter Giriş Tarihi: 19.04.1969
 Boyut: 87 x 82,5 cm
 Teknik: Suzeni
 Materyal: Nar çiçeği, sarı, yeşil, mavi renkte iplikler, saten
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Bohçanın her köşesine ve ortasına çiçek dalı işlenmiştir. İnce bir kenar suyu ile çevrelenen bohçanın kenar temizliği makinede dikilerek yapılmıştır.
 Kaynak: Zehra Uncuoğlu

Şekil No: 115
 740 (1159)
 envanter no.lu
 bohçadan detay

Şekil No: 116
 Örnek No: 67
 Envanter No: 742 (1161)
 Ürün Adı: Bohça
 Envanter Giriş Tarihi: 16.04.1969
 Boyut: 84 x 83,2 cm
 Teknik: Suzeni
 Materyal: Beyaz, krem, sarı, yeşil renkte iplikler, saten
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Bohçanın dört köşesine ve ortasına çiçek demetleri işlenmiştir. İnce bir kenar suyu yapılmış ve kenarları makinede dikilmiştir.
 Kaynak: Zehra Uncuoğlu

Şekil No: 117
 Örnek No: 68
 Envanter No: 59 (47/b)
 Ürün Adı: Bohça
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 87 x 87 cm
 Teknik: Suzeni, tohum işi
 Materyal: Beyaz, sarı, mavi renkte iplikler, atlas
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Bohçanın her köşesine ve ortasına çiçek ve yaprak motifleri işlenmiş, çiçekler tohum işi ile yapılmıştır. Kenarları makinede dikilmiştir.

Şekil No: 118
 Örnek No: 69
 Envanter No: 58 (47/a)
 Ürün Adı: Bohça
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 100 x 100 cm
 Teknik: Suzeni
 Materyal: Sarı renkte iplik, atlas
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Bohçanın her köşesine ve ortasına fiyonkla bağlanmış çiçek demeti şeklinde motifler işlenmiştir. Kenar süsü ile çevrelenen bohçanın kenarları makinede dikilmiştir.

Şekil No: 119
 Örnek No: 70
 Envanter No: 2810 (3852)
 Ürün Adı: Bohça
 Envanter Giriş Tarihi: 07.10.1976
 Boyut: 88 x 90 cm
 Teknik: Dival işi
 Materyal: Sarı sim, pul, sim fisto, kadife
 Bezeme: Bitkisel motif
 Kompozisyon: Bohçanın her köşesine ve ortasına çeşitli bitki motifleri simetrik olarak yerleştirilmiştir. Kenar suyu da yapılmış bohçanın kenarları sim fisto ile çevrelenmiştir.

Kaynak: Mustafa Ocak

Şekil No: 120
 Örnek No: 71
 Envanter No: 944 (1365/1)
 Ürün Adı: Kırılent
 Envanter Giriş Tarihi: 25.12.1969
 Boyut: R: 48,2 cm
 Teknik: Kum iğnesi
 Materyal: Kırmızı, gri, beyaz, sarı, yeşil, mor renkte iplikler, sarı sim
 Bezeme: Mimari
 Kompozisyon: Yuvarlak olan kırılentin orta kısmına, altı minareli bir cami ve çevresine eski yazıyı andıran motifler bordür şeklinde işlenmiştir. Kenarları simle tığ işi yapılmıştır.

Şekil No: 121
 Örnek No: 72
 Envanter No: 2093 (2870/a)
 Ürün Adı: Yastık örtüsü
 Envanter Giriş Tarihi: 11.02.1974
 Boyut: 31 x 41 cm
 Teknik: Türk işi
 Materyal: Bordo, lacivert, yeşil, turuncu, beyaz sim, bez
 Bezeme: Geometrik motif
 Kompozisyon: Dikdörtgen şeklindeki örtünün yarısı, iki sıra halinde daire içerisine ve çevresine çeşitli motifler işlenerek yapılmıştır.
 Kaynak: Zeliha Altıntaş

3.1.4.2. Kadın Giysileri

Şekil No:	122
Örnek No:	73
Envanter No:	49 (39)
Ürün Adı:	Bindallı entari
Envanter Giriş Tarihi:	-
Boyut:	Etek boy: 90 cm, etek üst en: 56 cm, etek alt en: 95 cm, ceket eni: 47 cm, kol boyu: 53 cm
Teknik:	Maraş işi
Materyal:	Sarı sim, sarı tel, pul, boncuk, atlas
Bezeme:	Bitkisel motif
Kompozisyon:	Küçük dik yakalı bindallı iki parçadan ibarettir. 1. parça etek, 2. parça ceket kısmı. Ceket kısmının yakasına ayrıca dilimli bir kumaş dikilmiş ve bunun üzeri de işlidir. Entarinin kollarına, üst bedenine (yakası da dahil) ve eteğine tamamen simlerle bitkisel motifler işlenmiştir. Bu motifler simetrik bir şekilde yerleştirilmiştir. Kol ağzları ve etek ucunda birbirini takip eden kıvrım dal ve motifler kenar suyu şeklinde işlenmiş, bunun alt sırasına ise yarım ay şeklinde motifler yapılmıştır.

Şekil No:

123

49 (39) envanter
no.lu entarinin
ceket kısmı

Şekil No:

124

49 (39) envanter
no.lu entarinin
ceket kısmından
detay

Şekil No:

125

49 (39) envanter
no.lu entarinin
etek kısmı

Şekil No:

126

49 (39) envanter
no.lu entarinin
etek kısmından
detay

Şekil No:	127
Örnek No:	74
Envanter No:	2027 (2802)
Ürün Adı:	Bindallı
Envanter Giriş Tarihi:	21.09.1973
Boyut:	Boy: 133 cm, arka boy: 145 cm, etek genişliği: 234 cm, kol boyu: 57 cm
Teknik:	Dival işi
Materyal:	Sarı sim, pul, boncuk, bordo kadife
Bezeme:	Bitkisel motif
Kompozisyon:	Küçük dik yakalı bindallının önü bel hizasına kadar açık, ön etek kısa arka uzundur. Ön ortasında etek ucundan bel hizasına kadar dizilmiş çiçekler yer alır. Bütün etek kenarlarında ve yakaya kadar çıkan öndeki çiçek dizisinin altında uzun üçgen kaideli, yuvarlak gövdeli bir vazodan sarmaşık şeklinde çıkan çiçekler bulunmaktadır. Elbisenin önü, arkası ve kolları tamamıyla işlidir. Bütün boşlukları dolduran dallar üzerinde güller, yapraklar, saplar, tomurcuklar ve spiral şeklinde kıvrımlarla işlenmiş çok güzel bir bindallıdır.

Arkası bel
hizasına kadar
kuplarla oturur.
Kollar da aynı
şekilde dallar
üzerindeki
çiçeklerle
işlenmiştir.
Bindallının içi bej
renkte astarlıdır.
Arif Türkavut

Kaynak:

Şekil No:

128
2027 (2802)
envanter no.lu
bindallının etek
kısmından detay

Şekil No:	129
Örnek No:	75
Envanter No:	2028 (2803)
Ürün Adı:	Şalvar
Envanter Giriş Tarihi:	21.09.1973
Boyut:	Boy: 98 cm, bel:260 cm, paça genişliği: 17 cm, uçkur boy: 180 cm, en: 20 cm
Teknik:	Dival işi
Materyal:	Beyaz sim, pul, kırmızı kadife
Bezeme:	Geometrik ve bitkisel motif
Kompozisyon:	Belinden uçkur geçen şalvarın ön ve arka ortaları iki sıra şal deseni ile süslenmiştir. Şal deseninin ortaları karelere bölünmüş, aralara ise stilize çiçekler yapılmış, uçlarına da pullar dikilmiştir. Şalvarın bacaklara gelen kısımlarına ise havuç desenini andıran bitki motifleri yan yana ve üst üste sıralanmış, ortaları karelere bölünmüştür. Bu motiflerin aralarına ise yıldıza benzer motifler pullarla işlenmiştir. Şalvarın içi beyaz bir kumaşla astarlanmıştır.
Kaynak:	Arif Türkavut

Şekil No:

130
2028 (2803)
envanter no.lu
şalvardan detay.

Şekil No:

131
2028 (2803)
envanter no.lu
şalvardan detay.

Şekil No:	132
Örnek No:	76
Envanter No:	500 (467)
Ürün Adı:	Ceket
Envanter Giriş Tarihi:	-
Boyut:	Boy: 92 cm
Teknik:	Suzeni
Materyal:	Beyaz sim, mor kadife
Bezeme:	Bitkisel motif
Kompozisyon:	Ceketin yakası uzunca ve bebe yakası şeklindedir. Etek uçlarına, kol kenarlarına ve yakasına laleye benzer motifler birbiri ardına bordür şeklinde işlenmiştir. Cepleri mevcut olan ceketin cepleri üzerinde çiçek motifleri bulunmaktadır.

3.1.4.3. Başlıklar ve Takılar

Şekil No:	133
Örnek No:	77
Envanter No:	1234 (1752)
Ürün Adı:	Geleneksel başlık
Envanter Giriş Tarihi:	29.02.1971
Boyut:	H:18,5 cm, tepe r: 10,5 cm, ağız r: 13,5 cm
Teknik:	Tepelik ve penezlerle süsleme
Materyal:	Gümüş tepelik, penez, fes (çuha)
Bezeme:	Geometrik
Kompozisyon:	Başlığın ön tarafında üç sıra penez dizisi vardır. En alttaki dizinin parçaları küçüktür. Üst sıranın ortasında ve iki ucunda kancalı levhaları vardır. Üst iki sıradaki penezler zincire dizilmiştir. Fesin ortasında tepeligi vardır ve etrafını bir sıra penez çevreler. Tepelik, madeni bir levha üzerine oturtulmuş ve ortasına bir adet penez konmuştur.
Kaynak:	Şükriye Başaltın

Şekil No:	134
Örnek No:	78
Envanter No:	1367 (2011)
Ürün Adı:	Geleneksel başlık
Envanter Giriş Tarihi:	05.06.1971
Boyut:	h:10 cm, tepe r: 13,5 cm, ağız r: 18 cm
Teknik:	Tepelik ve penezlerle süsleme
Materyal:	Alüminyum tepelik, penez, zincir, alınlık, basma, fes (çuha)
Bezeme:	Geometrik
Kompozisyon:	Başlığın ön tarafında üç sıra penez dizisi vardır. En alttaki dizinin parçaları küçüktür. Üst iki sıradaki penezler zincire dizilmiştir. İlk sıranın ortasında iki tane armudi birbirine yapışık alınlık, 2. sıranın ortasında bir alınlık yer alır. Fesin dış yüzü basma ile kaplanmıştır. Fesin ortasında tepeligi vardır ve etrafını bir sıra penez çevreler. Tepeliğin ortası şişkin, etrafında yuvarlak motifler yer alır.
Kaynak:	Hasan Uslu

Şekil No: 135
 Örnek No: 79
 Envanter No: 326 (326)
 Ürün Adı: Geleneksel başlık
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: R: 17 cm
 Teknik: Tepelik ve penezlerle süsleme
 Materyal: Pirinç tepelik, penez, fes (çuha)
 Bezeme: Geometrik
 Kompozisyon: Başlığın ön tarafında fesin alt kısmında tek sıra penez dizisi vardır. Fesin ortasında tepeliği vardır ve etrafını bir sıra penez çevreler.

Şekil No: 136
 Örnek No: 80
 Envanter No: 1050 (1527)
 Ürün Adı: Geleneksel başlık
 Envanter Giriş Tarihi: 1970
 Boyut: 17 x 24 cm
 Teknik: Paralarla süsleme
 Materyal: Para, zincir, üçgen muska, bez
 Bezeme: Geometrik
 Kompozisyon: Paralar, yedi sıra halinde birer delikle bez üzerine sıralanarak dikilmiştir. En alt sırada, alın kısmına gelen yerde 14 tane penez vardır. Sağ tarafında üçgen bir levhadan sarkan 6 zincir vardır.

Şekil No: 137
 Örnek No: 81
 Envanter No: 640 (864)
 Ürün Adı: Tepelik
 Envanter Giriş Tarihi: 27.10.1967
 Boyut: R: 10,5 cm
 Teknik: Taş kakma, ajur, kabartma desenli
 Materyal: Maden, taş
 Bezeme: Sembolik
 Kompozisyon: Tepeliğin ortasında kabarık, daire şeklinde bir motif ve etrafında yıldız motifi yer alır. Bu yıldızın kollarının içi ve dışı renkli taşlarla süslenmiştir ve kenarlarından zincirler sarkar.

Şekil No: 138
 640 (864)
 envanter no.lu
 tepelikten detay

Şekil No: 139
 Örnek No: 82
 Envanter No: 1064 (1548)
 Ürün Adı: Tepelik
 Envanter Giriş Tarihi: 1970
 Boyut: R:11,5 cm
 Teknik: Taş kakma, ajur, kabartma desenli
 Materyal: Gümüş, cam taş
 Bezeme: Sembolik
 Kompozisyon: Tepeliğin ortasında kabarık, daire şeklinde bir motif ve etrafında yıldız motifi yer alır. Bu yıldızın kollarının içi cam taşlarla süslenmiştir. Kenarlarından zincirler sarkar ve uçlarında kalp şeklinde levhalar yer alır.

Şekil No: 140
 1064 (1548)
 envanter no.lu
 tepelikten detay

Şekil No: 141
 Örnek No: 83
 Envanter No: 3244
 Ürün Adı: Tepelik
 Envanter Giriş Tarihi: 05.02.1975
 Boyut: R:16 cm, h:6 cm
 Teknik: Taş kakma,
 telkâri, kabartma
 Materyal: Gümüş, boncuk
 Bezeme: Geometrik
 Kompozisyon: Ortasında yüksek
 bir göbek kısmı
 bulunan tepeliğin
 düz yüzeyi mavi,
 kırmızı taşlarla
 süslenmiş,
 yuvarlak halka
 motiflerle
 doldurulmuştur.
 Tepe kısmında
 büyük kırmızı taş
 bulunmaktadır.
 Kaynak: Arif Türkavut

Şekil No: 142
 3244 envanter
 no.lu tepelikten
 detay

Şekil No: 143
 Örnek No: 84
 Envanter No: 1550 (2270)
 Ürün Adı: Tepelik
 Envanter Giriş Tarihi: 20.01.1972
 Boyut: R:13,5, h:4,7cm
 Teknik: Oyma, kabartma
 Materyal: Maden
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Tepelik kubbe
 şeklindedir.
 Ortada bir tepecik
 ve etrafında
 spirallerden
 meydana gelmiş 8
 yapraklı çiçeği
 andıran bir motif
 yer almaktadır.
 Kenarları ise
 halkalarla
 çevrelenmiştir.
 Kaynak: Mevlit İnce

Şekil No: 144
 1550 (2270)
 envanter no.lu
 tepelikten detay

Şekil No: 145
 Örnek No: 85
 Envanter No: 1974 (2749)
 Ürün Adı: Tepelik
 Envanter Giriş Tarihi: 31.07.1973
 Boyut: R:16 cm,h:7,5 cm
 Teknik: Kabartma,oyma
 Materyal: Gümüş
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Yarım küre şeklindeki tepeliğin kenarları dilimlidir ve geniş dış bordürü vardır. Tepeliğin ortası yüksekçe, üzeri çarkıfelek motifi ile süslenmiştir. Etrafında ise kabartma çiçek ve yaprak motifleri yer alır.
 Kaynak: Arif Türkavut

Şekil No: 146
 1974 (2749)
 envanter no.lu
 tepelikten detay

Şekil No: 147
 Örnek No: 86
 Envanter No: 1066 (1550)
 Ürün Adı: Tepelik
 Envanter Giriş Tarihi: 1970
 Boyut: R: 7,5 cm
 Teknik: Telkâri
 Materyal: Maden + Gümüş
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Ortasında yedi yapraklı çiçek bulunan tepeliğin kenarları dilimlidir. Ortadaki çiçeğin etrafında uzun yapraklarla çevrelenen başka bir çiçek motifi yer almaktadır.
 Kaynak: Hasan Yurtbeğendi

Şekil No: 148
 Örnek No: 87
 Envanter No: 1067 (1551)
 Ürün Adı: Tepelik
 Envanter Giriş Tarihi: 1970
 Boyut: R: 8 cm
 Teknik: Oyma, kabartma
 Materyal: Maden + Gümüş
 Bezeme: Geometrik
 Kompozisyon: Tepeliğin ortası kafes şeklindedir ve kenarlara doğru içleri boş yaprak dilimleri ile çevrelenmiştir. Tepeliğin etrafı iki sıra zincir halkasını andıran motiflerle son bulur.
 Kaynak: Hasan Yurtbeğendi

Şekil No: 149
 Örnek No: 88
 Envanter No: 3719
 Ürün Adı: Alınlık-Cıngıl
 Envanter Giriş Tarihi: 19.12.1975
 Boyut: 35 x 4,5 cm
 Teknik: Kabartma, zincir
 üzerine pul dizme
 Materyal: Gümüş, cam taş
 Bezeme: Geometrik
 Kompozisyon: Üçgen şeklindeki
 plakalar üzerinde
 kabartma desenli
 motifler ve renkli
 taşlar yer alır.
 Yanlardaki
 plakalar üzer adet
 pullu zincirle
 ortadakine
 birleşmektedir.
 Bu plakaların alt
 kenarlarından
 yedişer adet pullu
 zincir sarmıştır.
 Kaynak: Mecit Çiçek

Şekil No: 150
 3719 envanter
 no.lu alınlıktan
 detay

Şekil No: 151
 Örnek No: 89
 Envanter No: 3268
 Ürün Adı: Alınlık-Cıngıl
 Envanter Giriş Tarihi: 14.02.1975
 Boyut: 36,5 x 7 cm
 Teknik: Telkâri, zincir üzerine pul dizme
 Materyal: Gümüş, cam taş
 Bezeme: Geometrik
 Kompozisyon: Ortada yer alan damla şeklinde plakaya, yandaki plakaya, yandaki plakalar üzeri pullu üçer adet zincirle birleşmektedir. Ortadaki plakanın altından üzeri pullu üç adet zincir sarkmıştır.
 Kaynak: Hasan Yurtbeğendi

Şekil No: 152
 3268 envanter no.lu alınlıktan detay

Şekil No: 153
 Örnek No: 90
 Envanter No: 2360 (3270)
 Ürün Adı: Fes Kancası
 Envanter Giriş Tarihi: 14.02.1975
 Boyut: Uz:34,5 cm
 Teknik: Kabartma, taş kakma, zincir ve pullarla süsleme
 Materyal: Gümüş, cam taş
 Bezeme: Geometrik
 Kompozisyon: Tepe kısmında damla şeklinde madeni bir kısım vardır ve bunun altından iki sıra halinde küçük damla plakalar inmektedir. Bunların da yanlarından ve altından uçları pullu zincirler sarkıtılmıştır.
 Kaynak: Hasan Yurtbeğendi

Şekil No: 154
 2360 (3270)
 envanter no.lu fes kancasından detay

Şekil No: 155
 Örnek No: 91
 Envanter No: 2558 (3492)
 Ürün Adı: Fes Kancası
 Envanter Giriş Tarihi: 13.08.1975
 Boyut: R:2,5 x 47 cm
 Teknik: Telkâri, taş
 kakma, zincir
 üzerine pul dizme
 Materyal: Maden, taş
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Tepede telkâri
 yuvarlak madeni
 kısmın ortasına
 mavi taş
 yerleştirilmiştir.
 Bu madenin
 etrafından üzeri
 değişik pullarla
 süslü zincirler
 sarkıtılmıştır.
 Kaynak: Hasan
 Yurtbeğendi

Şekil No: 156
 2558 (3492)
 envanter no.lu fes
 kancasından detay

Şekil No: 157
 Örnek No: 92
 Envanter No: 2500 (3425)
 Ürün Adı: Saç Bağı
 Envanter Giriş Tarihi: 25.07.1975
 Boyut: 41,5 x 2 cm
 Teknik: Zincir ve pullarla süsleme
 Materyal: Maden
 Bezeme: Geometrik
 Kompozisyon: Konik biçimli gövdenin tepesine biri uzun diğeri kısa, uçları pullu iki zincir geçirilmiştir. Gövdenin altından ise üzeri pullu 5 adet zincir sarkıtılmıştır.
 Kaynak: İzzet Kale

Şekil No: 158
 Örnek No: 93
 Envanter No: 2501 (3426)
 Ürün Adı: Saç Bağı
 Envanter Giriş Tarihi: 25.07.1975
 Boyut: Uz: 31 cm
 Teknik: Boncuk dizme
 Materyal: Tazı boncuğu, renkli boncuklar, iplik ve para
 Bezeme: -
 Kompozisyon: İpliklere dizilmiş boncuk dizisinden ibarettir. Tazı boncuklarının arasına siyah ve mavi boncuklar dizilmiş, sayıları birbirinden farklıdır. Uçları 5, 10 ve 20 paralarla süslenmiştir.
 Kaynak: İzzet Kale

Şekil No: 159
 Örnek No: 94
 Envanter No: 1933 (2708)
 Ürün Adı: Saç Bağı
 Envanter Giriş Tarihi: 31.07.1973
 Boyut: R:3,8 x 23 cm
 Teknik: Kabartma, zincir üzerine pul dizme
 Materyal: Gümüş
 Bezeme: Geometrik
 Kompozisyon: Yarım küre şeklindeki ana gövdenin üzeri spiral motiflerle süslüdür ve tepesi ince silindirik bir boru ile sonlanır. Yarım kürenin etrafındaki dört çengeldən üzeri pullu zincirler sarmaktadır.
 Kaynak: Arif Türkavut

Şekil No: 160
 Örnek No: 95
 Envanter No: 2563 (3497)
 Ürün Adı: Dulukçalık
 Envanter Giriş Tarihi: 13.08.1975
 Boyut: 1,4 x 30,5 cm
 Teknik: Taş kakma, zincirle süsleme
 Materyal: Gümüş, yeşil taş
 Bezeme: -
 Kompozisyon: Yeşil taşlı bir küpeyi andıran dulukçalık fese kulak hizasında kancalar ile tutturulur. Taşlı kısmın altında bir penez sarkar ve zincir, boyun altından geçerek diğer taşlı kısma birleştirilmiştir.

Şekil No: 161
 Örnek No: 96
 Envanter No: 1975 (2750)
 Ürün Adı: Gerdanlık
 Envanter Giriş Tarihi: 31.07.1973
 Boyut: 3,7 x 22 cm
 Teknik: Kabartma, taş kakma
 Materyal: Gümüş, mavi taş, basma
 Bezeme: Sembolik, geometrik
 Kompozisyon: Gerdanlık baklava dilimi, fiyonk ve ortada el şekline benzeyen parçaların birleşmesiyle oluşmuştur. Ortadaki parçanın ve baklava dilimlerinin üzerine kabartma noktalar yapılmıştır. Bütün parça bez üzerine dikilmiştir.
 Kaynak: Arif Türkavut

Şekil No: 162
 1975 (2750)
 envanter no.lu
 gerdanlıktan
 detay

Şekil No: 163
 Örnek No: 97
 Envanter No: 3029 (4081)
 Ürün Adı: Gerdanlık
 Envanter Giriş Tarihi: 27.09.1977
 Boyut: Uz: 16,5 cm
 Teknik: Telkâri, kabartma, pul ve boncuk ile süsleme
 Materyal: Gümüş, renkli boncuklar, bez
 Bezeme: Geometrik
 Kompozisyon: Uzunlamasına kesiti alınmış silindirik metal, bez üzerine tutturulmuştur. Telkâri süslemeli damla şekilleri, mavi boncuk ve yaprak şeklindeki pullar halkalarla silindirik metal parçalara birleştirilerek sarkıtılmıştır.
 Kaynak: Mecit Çiçek

Şekil No: 164
 3029 (4081)
 envanter no.lu
 gerdanlıktan
 detay

Şekil No: 165
 Örnek No: 98
 Envanter No: 2783 (3825)
 Ürün Adı: Gerdanlık
 Envanter Giriş Tarihi: 01.10.1976
 Boyut: Uz: 40 cm
 Teknik: Granül, pullarla süsleme
 Materyal: Gümüş
 Bezeme: Bitkisel, geometrik
 Kompozisyon: Üzeri kubbe şeklinde kabartma desenli metal parçalarına 4 adet minik halkanın lehimlenmesiyle çiçek motifi oluşturulmuştur. Bu çiçek motifleri de halkalarla birbirine birleştirilerek uçlarına kalp şeklinde pullar eklenmiştir. Çiçek motiflerinin sayıları, birleştirilirken azaltılıp artırılarak değişik bir görünüm kazandırılmıştır.
 Kaynak: Mecit Çiçek

Şekil No: 166
 2783 (3825)
 envanter no.lu
 gerdanlıktan
 detay

Şekil No: 167
 Örnek No: 99
 Envanter No: 2948 (3999)
 Ürün Adı: Gerdanlık
 Envanter Giriş Tarihi: 09.02.1977
 Boyut: 15 x 3 cm
 Teknik: Kabartma
 Materyal: Gümüş
 Bezeme: Geometrik
 Kompozisyon: Zinciri andıran halkaların lokmalar halinde birleşmesiyle meydana gelmiştir. Yan yana 8 adet, üzeri kabartma desenli uzun bir parçaya birleştirilmişlerdir. Başlangıç yerinde üzüm taneleri halinde topçuk grupları vardır.

Kaynak: Arif Türkavut

Şekil No: 168
 2948 (3999)
 envanter no.lu
 gerdanlıktan
 detay

Şekil No: 169
 Örnek No: 100
 Envanter No: 2695 (3723)
 Ürün Adı: Muskalık
 Envanter Giriş Tarihi: 19.12.1975
 Boyut: 10,5 x 2,5 cm,
 zincir uz: 41 cm
 Teknik: Kabartma, zincir
 üzerine pul dizme
 Materyal: Gümüş, cam taş
 Bezeme: Geometrik,
 bitkisel
 Kompozisyon: Büyükçe
 silindirik, üzeri
 kabartma desenli
 bir ana kısmı
 vardır ve bunun
 altından üzeri
 kabartma desenli
 ve ortasında
 kırmızı taş
 bulunan üçgen
 şeklinde bir plaka
 sarmaktadır.
 Boyna takılan
 zincir üzerine
 değişik şekillerde
 pullar dizilmiştir
 ve zincir ana
 kısmın iki ucuna
 takılmıştır.

Kaynak: Mecit Çiçek

Şekil No: 170
 2695 (3723)
 envanter no.lu
 muskalıktan detay

Şekil No: 171
 Örnek No: 101
 Envanter No: 2716 (3748)
 Ürün Adı: Muskalık
 Envanter Giriş Tarihi: 30.01.1976
 Boyut: Taban uz:5,5cm
 h:4cm
 Teknik: Kabartma, pullarla süsleme
 Materyal: Maden
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Muska şeklindeki ana kısmın üzeri kabartma motiflerle süslüdür. Alt kısmından zincir ve pullar sarkıtılmıştır.
 Kaynak: Mehmet Demirçelik

Şekil No: 172
 Örnek No: 102
 Envanter No: 1946 (2721)
 Ürün Adı: Bilezik
 Envanter Giriş Tarihi: 31.07.1973
 Boyut: 16,8 x 1,3 cm
 Teknik: Kabartma, taş kakma, savat işi
 Materyal: Gümüş, siyah taş
 Bezeme: Sembolik
 Kompozisyon: 8 elips parça birbirine kilitleyicilerle bağlanmış, her bir parça üzerine siyah taş yerleştirilip gümüşle kalbe benzer motifler işlenmiştir. Kilit yeri üzerinde kabartma el motifi yer alır.

Şekil No: 173
 Örnek No: 103
 Envanter No: 2746 (3782)
 Ürün Adı: Bilezik
 Envanter Giriş Tarihi: 16.07.1976
 Boyut: R:7 cm
 Teknik: Oyma, taş kakma
 Materyal: Gümüş, mavi taş
 Bezeme: Geometrik
 Kompozisyon: Ağız kısmı açık olup, burmalıdır. Uç kısımları köşeli birer topuzdan ibarettir. Bunların üzerine mavi boncuklar yerleştirilmiştir.
 Kaynak: Arif Türkavut

Şekil No: 174
 Örnek No: 104
 Envanter No: 1051 (1528)
 Ürün Adı: Bilezik
 Envanter Giriş Tarihi: 1970
 Boyut: 19 x 3,5 cm
 Teknik: Taş kakma, kabartma, zincir
 Materyal: Pirinç, kırmızı taş
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Bilezik dört sıra zincirdendir. Kaş kısmı iki parça halinde ve yarım yuvarlaktır. Ortalarına kırmızı taş yerleştirilmiştir. Bir tel ile açılıp kapatılmaktadır.

Şekil No: 175
 Örnek No: 105
 Envanter No: 1938 (2713)
 Ürün Adı: Bilezik
 Envanter Giriş Tarihi: 31.07.1973
 Boyut: R:7 cm, en:6 cm
 Teknik: Kabartma, oyma
 Materyal: Gümüş
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Elips şeklindeki bilezik iki parçadan ibarettir. Birbirine paralel geniş ve dar bordürler içerisine çiçek motifleri yerleştirilmiştir. Geniş olanlara ortada kabarık oymalı çiçek motifi, dar olanlara ise yan yana 4 adet kabartma çiçek motifi yapılmıştır.

Şekil No: 176
 Örnek No: 106
 Envanter No: 2798 (3840)
 Ürün Adı: Bilezik
 Envanter Giriş Tarihi: 01.10.1976
 Boyut: Uz:18 cm, h:11 cm, yüzük R:2 cm
 Teknik: Granül
 Materyal: Gümüş
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Üzeri kubbe şeklinde kabartma desenli çiçek motiflerinin birleşmesiyle oluşturulmuştur. Kaş kısmında da aynı çiçeklerden yer alır ve tepede yüzüğü vardır.

Şekil No: 177
 Örnek No: 107
 Envanter No: 3278
 Ürün Adı: Yanakdöven
 Envanter Giriş Tarihi: 14.02.1975
 Boyut: 10 x 5,5 cm
 Teknik: Kabartma
 Materyal: Pirinç, boncuk
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Üst kenarı dilimli olup yan kenarları sivri şeklindedir. Alt kenarından zincire geçirilmiş boncuk şeklinde metaller sarmaktadır. Ana plakanın üzeri kabartma desenlidir. Bir ucundan üzeri mavi boncuklu yuvarlak metal zincirle sarkar.

Şekil No: 178
 Örnek No: 108
 Envanter No: 1979 (2754)
 Ürün Adı: Göğüslük
 Envanter Giriş Tarihi: 31.07.1973
 Boyut: R:12 cm, h:3 cm
 Teknik: Telkâri, kabartma
 Materyal: Gümüş, para
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Yarım küre şeklinde, tepesi delik ve üstü kancalıdır. Kabartma şeklinde 5 çiçek, kenarlarda yarım çiçek ve yaprak motifleri ile tüm zemin doldurulmuştur. Ağız kenarından 7 adet para sarkar.

Şekil No: 179
 Örnek No: 109
 Envanter No: 201 (154)
 Ürün Adı: Kemer
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 90,5 x 3,5 cm
 Teknik: Telkâri, oyma
 Materyal: Gümüş
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Kemer 69
 dilimden
 meydana
 gelmiştir. Üzeri
 oyma desenli bu
 dilimler yanlardan
 küçük halkalarla
 birbirine
 tutturularak
 sıralanmışlardır.
 Kemer kaşı
 fıyonk şeklindedir
 ve alt kısmında
 gümüşten üç adet
 püskülü sarkar.
 Dilimlerinin dört
 tanesinin
 ortasında tespit
 delikleri vardır.

Şekil No: 180
 201 (154)
 envanter no.lu
 kemerden detay

Şekil No: 181
 Örnek No: 110
 Envanter No: 1737 (2502)
 Ürün Adı: Kemer
 Envanter Giriş Tarihi: 06.02.1973
 Boyut: 89 x 4,5 cm
 Teknik: Telkâri, kabartma
 Materyal: Gümüş, siyah
 çuha

Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Siyah çuha
 üzerine
 tutturulmuş S
 şeklinde kıvrımlı,
 içi spiral hatlarla
 ve kabartma nokta
 desenli motiflerle
 süslü parçaların
 yan yana
 dizilmesinden ve
 6 yapraklı bir
 çiçekten meydana
 gelmiştir. Kaş
 kısmı kelebek
 şeklinde, düz
 zemin üzerine
 oturan, etrafı
 noktacıklarla
 çevrili ortasında
 da kasımpatıya
 benzer bir çiçek
 bulunan parçadan
 oluşmuştur. Alt
 kısmından 3
 küçük zincir sivri
 uçlu parçalarla
 sarmaktadır.

Kaynak:

Arif Türkavut

Şekil No: 182
 1737 (2502)
 envanter no.lu
 kemerden detay

Şekil No:	183
Örnek No:	111
Envanter No:	1738 (2503)
Ürün Adı:	Kemer
Envanter Giriş Tarihi:	06.02.1973
Boyut:	74 x 6,5 cm
Teknik:	Kabartma, taş kakma
Materyal:	Gümüş, mavi ve kırmızı taş, siyah bez
Bezeme:	Bitkisel
Kompozisyon:	Üzerinde kabartma çiçek motifi bulunan, üçgen şeklinde kancalı bir toka kısmı vardır. Bundan sonra, yuvarlak pulların halkalarla birleştirilmesiyle oluşturulan çiçek şekilleri yan yana dizilerek metal plâkalara birleşmektedir. Sonrasında sivri uçlu kabarık kalp şeklinde, üzeri kabartma çiçek motifli kırmızı ve mavi taşlarla bezeli bir kısım gelmektedir. Siyah bez üzerine tutturulmuş, ortada yaprak kabartmalı hilâl sırası altta ve üstte yaprak sıraları vardır. En uçta da sivri uçlu biraz daha küçük kalp şeklinde bir kaş bulunmaktadır.
Kaynak:	Arif Türkavut

Şekil No:

184

1738 (2503)
envanter no.lu
kemerin kaş
kısmından detay

Şekil No:

185

1738 (2503)
envanter no.lu
kemerin toka
kısmından detay

Şekil No: 186
 Örnek No: 112
 Envanter No: 531 (523)
 Ürün Adı: Kemer Tokası
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 28,6 x 7 cm
 Teknik: Kabartma, taş kakma
 Materyal: Pirinç, cam taş
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Uçları sivri iki parçadan oluşmaktadır. Üzeri kabartma bitkisel motiflerle ve minare şeklinde yuvarlak formlarla süslü olan bu iki parçayı ortada başka bir plâka tutmaktadır. Bunun da üzeri kabartma desenlidir ve ortada minare şekilli motif yer almaktadır. Bu yuvarlakların ortalarına mavi ve kırmızı taşlar yerleştirilmiştir.

Şekil No: 187
 531 (523)
 envanter no.lu
 kemer tokasından
 detay

Şekil No: 188
 Örnek No: 113
 Envanter No: 989 (1408)
 Ürün Adı: Kemer Tokası
 Envanter Giriş Tarihi: 17.11.1969
 Boyut: R:11,5 x 11 cm
 Teknik: Kabartma, oyma
 Materyal: Bakır + gümüş
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Yuvarlak bir çiftten ibarettir. Üzeri bitkisel motiflerle kabartma desenli tokaların orta kısımları daha yüksektir. İki kaşın tam ortasında yuvarlak, oyma ve kabartma desenli bağlantı kısmı yer alır. Her tokenın alt kısmında bakırdan ikişer köprü vardır.

Kaynak: Hasan Yurtbeğendi

Şekil No: 189
 989 (1408)
 envanter no.lu
 kemer tokasından
 detay

Şekil No:	190
Örnek No:	114
Envanter No:	1545 (2265)
Ürün Adı:	Kemer Tokası
Envanter Giriş Tarihi:	20.01 1972
Boyut:	40 x 10,4 cm
Teknik:	Kabartma, taş kakma
Materyal:	Sarı tunç, cam taş
Bezeme:	Bitkisel
Kompozisyon:	Üzeri kabartma bitkisel motiflerle süslü yaprak şeklindeki iki kemer kaşının ortasında yuvarlak bir bağlantı kısmı yer alır. Bu yuvarlağın üzerinde ve yaprak şeklindeki kaşların ortasında minare şeklinde kabartmalar vardır ve ortalarına kırmızı cam taş yerleştirilmiştir. Kemer kaşının alt kısmından yaprak şeklinde pullar sarkıtılmıştır.
Kaynak:	Mevlit İnce

Şekil No:	191
	1545 (2265)
	envanter no.lu
	kemer tokasından
	detay

Şekil No: 192
 Örnek No: 115
 Envanter No: 638 (862)
 Ürün Adı: Kemer Tokası
 Envanter Giriş Tarihi: 27.10.1967
 Boyut: 32 x 6,5 cm
 Teknik: Kabartma, taş kakma
 Materyal: Tunç, renkli taş
 Bezeme: -
 Kompozisyon: Üzeri yoğun kabartma motiflerle süslü, yuvarlak şekilli iki kemer kaşının ortasında bir başka yuvarlak bağlantı kısmı yer alır. Yuvarlak kemer tokaları dilimlere ayrılmış ve aralarında kabartma şekilli süs taşları bulunmaktadır. Kemer tokaları ve bağlantı kısmının ortaları yüksekçe ve renkli taş çıkıntılıdır.

Şekil No: 193
 638 (862)
 envanter no.lu
 kemer tokasından
 detay

3.1.4.4. Keseler

Şekil No: 194
 Örnek No: 116
 Envanter No: 1808 (2571)
 Ürün Adı: Para kesesi
 Envanter Giriş Tarihi: 23.02.1973
 Boyut: 14,5 x 10,9 cm
 Teknik: Tığ örgü
 Materyal: Petrol mavisi, sarı, pembe, kırmızı, yeşil, siyah pamuklu iplik, tığ
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Kesenin alt kısmı oval şekilde kapanır ve püsküllüdür. Gövde üzerinde çiçek demetleri, alt kısımda ise “w” şeklinde bezemeler yer alır.
 Kaynak: Hikmet İler

Şekil No: 195
 Örnek No: 117
 Envanter No: 1768 (2527)
 Ürün Adı: Para kesesi
 Envanter Giriş Tarihi: 12.02.1973
 Boyut: 15,5 x 10,5 cm
 Teknik: Tığ örgü
 Materyal: Sütü kahve, sarı, yeşil, krem, bordo pamuklu iplik, tığ
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Kesenin alt kısmı oval şekilde kapanır ve püsküllüdür. Gövde üzerinde bitki motifleri ve geometrik süsler mevcuttur. Büzgü bağları çiçeklidir.
 Kaynak: Zekiye Sarıkuzu

Şekil No: 196
 Örnek No: 118
 Envanter No: 1166 (1668)
 Ürün Adı: Para kesesi
 Envanter Giriş Tarihi: 1970
 Boyut: 13,5 x 10 cm
 Teknik: Tığ örgü
 Materyal: Kiremit rengi, krem, yeşil, mavi, kırmızı, kahve pamuklu iplik, tığ
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Kesenin alt kısmı oval şekilde kapanır ve püsküllüdür. Gövde üzerinde gül motifleri ve geometrik süsler mevcuttur.
 Kaynak: Naciye İnanc

Şekil No: 197
 Örnek No: 119
 Envanter No: 975 (1395)
 Ürün Adı: Para kesesi
 Envanter Giriş Tarihi: 25.12.1969
 Boyut: 14,5 x 10 cm
 Teknik: Tığ örgü
 Materyal: Kahverengi, mavi, kırmızı, pembe, yeşil, beyaz pamuklu iplik, tığ
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Kesenin alt kısmı oval şekilde kapanır ve püsküllüdür. Gövde üzerinde gül motifleri ve geometrik süsler mevcuttur.
 Kaynak: Zekiye Karakaya

Şekil No: 198
 Örnek No: 120
 Envanter No: 953 (1373)
 Ürün Adı: Para kesesi
 Envanter Giriş Tarihi: 26.12.1969
 Boyut: 16 x 9,5 cm
 Teknik: Tığ örgü
 Materyal: Mavi, sarı, beyaz, yeşil, pembe, siyah pamuklu iplik, tığ
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Kesenin alt kısmı oval şekilde kapanır ve püsküllüdür. Gövde üzerinde gül motifleri ve geometrik süsler mevcuttur.
 Kaynak: Sebat Çevik

Şekil No: 199
 Örnek No: 121
 Envanter No: 950 (1370)
 Ürün Adı: Para kesesi
 Envanter Giriş Tarihi: 26.12.1969
 Boyut: 15 x 9,9 cm
 Teknik: Tığ örgü
 Materyal: Bordo, pembe, kırmızı, yeşil, krem, beyaz pamuklu iplik, tığ
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Kesenin alt kısmı oval şekilde kapanır. Gövde üzerinde çiçek motifleri ve geometrik süsler mevcuttur. Büzgü bağlarına çiçek motifi yapılmıştır.
 Kaynak: Sebat Çevik

Şekil No: 200
 Örnek No: 122
 Envanter No: 808 (1228)
 Ürün Adı: Para kesesi
 Envanter Giriş Tarihi: 21.08.1969
 Boyut: 14 x 10 cm
 Teknik: Tığ örgü
 Materyal: Mavi, yeşil, krem, eflatun, pembe, gri pamuklu iplik, tığ
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Kesenin alt kısmı oval şekilde kapanır. Gövde üzerinde çiçek motifleri ve geometrik süsler mevcuttur. Büzgü bağlarına çiçek motifi yapılmıştır.
 Kaynak: Nezihe Solmaz

Şekil No: 201
 Örnek No: 123
 Envanter No: 558 (556)
 Ürün Adı: Para kesesi
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 14 x 9 cm
 Teknik: Tığ örgü
 Materyal: Hardal sarısı, mavi, pembe, krem kırmızı, yeşil pamuklu iplik, tığ
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Kesenin alt ucuna çiçek motifi yapılmıştır ve oval şekilde kapanır. Gövde üzerinde kıvrım dal, çiçek motifleri ve geometrik süsler mevcuttur.

Şekil No: 202
 Örnek No: 124
 Envanter No: 557 (555)
 Ürün Adı: Para kesesi
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 17,5 x 10,2 cm
 Teknik: Tığ örgü
 Materyal: Şarabi, yeşil, sarı, kırmızı, siyah, mor pamuklu iplik, tığ
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Kesenin alt kısmı oval şekilde kapanır ve püsküllüdür. Gövde üzerine arabesk motifler işlenmiş ve “w” şeklinde bezemeler yer alır.

Şekil No: 203
 Örnek No: 125
 Envanter No: 739 (1158)
 Ürün Adı: Para kesesi
 Envanter Giriş Tarihi: 16.04.1969
 Boyut: 14,3 x 9,6 cm
 Teknik: Tığ örgü
 Materyal: Yeşil, turuncu, siyah, krem, mavi pamuklu iplik, tığ
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Kesenin alt kısmı oval şekilde kapanır. Gövde üzerinde yaprak motifleri ve geometrik süsler mevcuttur. Büzgü bağlarına kurtçuk yapılmıştır.
 Kaynak: Zehra Uncuoğlu

Şekil No: 204
 Örnek No: 126
 Envanter No: 281 (246)
 Ürün Adı: Para kesesi
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 14 x 10 cm
 Teknik: Tığ örgü
 Materyal: Tığ, kiremit rengi, mavi, yeşil, sarı, bordo pamuklu iplik, beyaz sim
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Kesenin alt kısmı oval şekilde kapanır ve püsküllüdür. Gövde üzerinde yaprak motifleri ve geometrik süsler mevcuttur. Büzgü bağları da püsküllüdür.

Şekil No: 205
 Örnek No: 127
 Envanter No: 560 (558)
 Ürün Adı: Para kesesi
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 15 x 9 cm
 Teknik: Tığ örgü
 Materyal: Beyaz, mavi, gri pamuklu iplik, beyaz sim, tığ
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Kesenin alt kısmı oval şekilde kapanır ve buraya çiçek motifi yapılmıştır. Gövde üzerinde asma yaprağı motifleri ve geometrik süsler mevcuttur.

Şekil No: 206
 Örnek No: 128
 Envanter No: 738 (1157)
 Ürün Adı: Para kesesi
 Envanter Giriş Tarihi: 16.04.1969
 Boyut: 13,1 x 10,2 cm
 Teknik: Tığ örgü
 Materyal: Kırmızı, siyah, sarı, beyaz, yeşil, mavi pamuklu iplik, tığ
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Kesenin alt kısmı oval şekilde kapanır ve püsküllüdür. Gövde üzerinde çiçek motifleri ve geometrik süsler mevcuttur.
 Kaynak: Zehra Uncuoğlu

Şekil No: 207
 Örnek No: 129
 Envanter No: 298 (263)
 Ürün Adı: Para kesesi
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 14,3 x 11 cm
 Teknik: Tığ örgü
 Materyal: Mavi, yeşil, beyaz, pembe, mor pamuklu iplik, tığ
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Kesenin alt kısmı oval şekilde kapanır ve püsküllüdür. Gövde üzerinde geometrik çiçek motifleri ve geometrik süsler mevcuttur. Büzgü bağları da püsküllüdür.

Şekil No: 208
 Örnek No: 130
 Envanter No: 76 (53/2)
 Ürün Adı: Para kesesi
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 11 x 8,5 cm
 Teknik: Tığ örgü
 Materyal: Kırmızı, pembe, mor, yeşil pamuklu iplik, sarı sim, tığ
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Dikdörtgen şeklindeki kesenin iki yüzünün de ortasına yuvarlak şekilde çiçek bezemeleri yapılmıştır. Alt ve üst kenarları oyalıdır.

Şekil No: 209
 Örnek No: 131
 Envanter No: 814 (1234)
 Ürün Adı: Para kesesi
 Envanter Giriş Tarihi: 21.08.1969
 Boyut: 15,5 x 9,3 cm
 Teknik: Tığ örgü
 Materyal: Mavi, sarı, krem, kırmızı, siyah pamuklu iplik, tığ
 Bezeme: Geometrik
 Kompozisyon: Kesenin alt kısmı oval şekilde kapanır. Kese üzerinde birbirine paralel bezemeler içerisine geometrik motifler yapılmıştır.
 Kaynak: Yusuf Akkoç

Şekil No: 210
 Örnek No: 132
 Envanter No: 120 (83/2)
 Ürün Adı: Tarak kesesi
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 15,8 x 11 cm
 Teknik: Kumaş
 Materyal: Yeşil oya ipliği, kahverengi oya boncuğu, tığ, sıkklamen ipekli
 Bezeme: -
 Kompozisyon: Kesenin alt kısmı yuvarlak hatlı olup, kenarlarına boncuk oyası yapılmıştır. Büzgü bağları püsküllüdür ve kesenin içi astarlıdır.

Şekil No: 211
 Örnek No: 133
 Envanter No: 915 (1336)
 Ürün Adı: Tarak kesesi
 Envanter Giriş Tarihi: 26.11.1969
 Boyut: 16 x 12 cm
 Teknik: Kumaş
 Materyal: Kırmızı, yeşil, mavi renkli iplik, sim fisto (harç), güllü kron
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Kesenin alt kısmı yuvarlak hatlı olup, kenarları simli harçla bezenmiştir. Kendinden desenli kronun gülleri renkli ipliklerle işlenmiştir.

Şekil No: 212
 Örnek No: 134
 Envanter No: 914 (1335)
 Ürün Adı: Tütün kesesi
 Envanter Giriş Tarihi: 26.11.1969
 Boyut: 28 x 16 cm
 Teknik: İşleme
 Materyal: Yeşil, krem renkli
 iplik, kırmızı
 saten
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Dikdörtgen
 şeklindeki
 kesenin ortasına,
 köşelerine ve
 kenarlarına
 bitkisel motifler
 işlenmiştir. İki alt
 köşe püsküllüdür.
 Kesenin ağzına
 ince bir oya
 yapılmıştır.
 Kaynak: İbrahim Yüce

Şekil No: 213
 Örnek No: 135
 Envanter No: 810 (1230)
 Ürün Adı: Saat kesesi
 Envanter Giriş Tarihi: 21.04.1969
 Boyut: R:8,5 cm
 Teknik: Tığ örgü
 Materyal: Mor, yeşil, sarı,
 kırmızı, pembe,
 kahverengi
 pamuklu iplik, pul
 Bezeme: Geometrik
 Kompozisyon: Daire şeklindeki
 kese, merkezden
 dışa doğru renkli
 ipliklerle örülerek
 tamamlanmıştır.
 Çevresi pullarla
 süslüdür.
 Kaynak: Nezihe Solmaz

Şekil No: 214
 Örnek No: 136
 Envanter No: 174 (128)
 Ürün Adı: Saat kesesi
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: R:6,3 cm, kordon
 boyu:8 cm
 Teknik: Boncuk örme
 Materyal: Mavi, sarı, yeşil,
 kırmızı, siyah,
 beyaz, lila rengi
 boncuk, iplik, tığ
 Bezeme: Geometrik
 Kompozisyon: Daire şeklindeki
 kese üzerinde
 baklava dilimi
 motifler yer alır.
 Kesenin iki
 kordonu vardır ve
 uçlarında üçgen
 muskaları ve
 bunların da
 ucunda boncuk
 püskülleri vardır.

Şekil No: 215
 Örnek No: 137
 Envanter No: 175 (129)
 Ürün Adı: Para cüzdanı
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 10,5 x 10 cm
 Teknik: Boncuk örme
 Materyal: Mavi, sarı, yeşil,
 kırmızı, lacivert,
 beyaz boncuk,
 iplik, tığ, klips
 Bezeme: Sembolik
 Kompozisyon: Yuvarlak hatlı
 cüzdanın iki
 yüzünde de
 Osmanlı deniz
 arması cüzdanın
 tüm yüzeyini
 kaplamaktadır. İçi
 astarlıdır.

3.1.4.5. Örgüler

Şekil No: 216
 Örnek No: 138
 Envanter No: 219 (185)
 Ürün Adı: Çorap
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 54,5 x 11,5 cm
 Teknik: Şiş örgü
 Materyal: Koyu kahverengi, mavi, kırmızı, yeşil ve beyaz renkte yün iplikler, şiş
 Bezeme: Geometrik
 Kompozisyon: Desenler birbirine paralel bezemeler halindedir. Birbiri içine geçmiş renkler, sağa yatmış "V" şeklinde motiflerle bezelidir.

Şekil No: 217
 Örnek No: 139
 Envanter No: 4 (4)
 Ürün Adı: Çorap
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 48 x 12 cm
 Teknik: Şiş örgü
 Materyal: Pembe, mor, sarı, yeşil, siyah, beyaz renkte yün iplikler, şiş
 Bezeme: Geometrik ve bitkisel
 Kompozisyon: Birbirine paralel bezemeler içerisinde geometrik çiçek motifleri ve yana yatmış "S" motifi yer almaktadır.
 Kaynak: Mehmet Sivri

Şekil No: 218
 Örnek No: 140
 Envanter No: 924 (1345)
 Ürün Adı: Çorap
 Envanter Giriş Tarihi: 04.12.1969
 Boyut: 52 x 11,9 cm
 Teknik: Şiş örgü
 Materyal: Kırmızı, pembe, sarı, yeşil, mavi, siyah, beyaz yün iplikler, şiş
 Bezeme: Geometrik ve bitkisel
 Kompozisyon: Birbirine paralel bezemeler içerisine, bir ucu içe doğru kıvrılmış bitki motifleri yana yatmış şekilde yer almaktadır.
 Kaynak: Kadın Alan

Şekil No: 219
 Örnek No: 141
 Envanter No: 925 (1346)
 Ürün Adı: Çorap
 Envanter Giriş Tarihi: 04.12.1969
 Boyut: 47 x 11,5 cm
 Teknik: Şiş örgü
 Materyal: Kırmızı, pembe, mor, sarı, yeşil, siyah renkte yün iplikler, şiş
 Bezeme: Geometrik
 Kompozisyon: Birbirine paralel bezemeler içerisindeki "V"nin üzerinde dört yapraklı çiçek motifi yer almaktadır.
 Kaynak: Kadın Alan

Şekil No: 220
 Örnek No: 142
 Envanter No: 1134 (1612)
 Ürün Adı: Çorap
 Envanter Giriş Tarihi: 1970
 Boyut: 50 x 12 cm
 Teknik: Şiş örgü
 Materyal: Pembe, sarı, mavi, yeşil, siyah, beyaz yün iplikler, şiş
 Bezeme: Geometrik
 Kompozisyon: Birbirine paralel panolar içerisinde, birbirini dik, paralel ve çapraz kesen çizgilerden meydana gelen birer motif vardır.
 Kaynak: Hasan Yurtbeğendi

Şekil No: 221
 Örnek No: 143
 Envanter No: 259 (024)
 Ürün Adı: Çorap
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 42,5 x 11 cm
 Teknik: Şiş örgü
 Materyal: Yeşil, mavi, beyaz, kırmızı, bordo, kahverengi yün iplikler, şiş
 Bezeme: Bitkisel ve geometrik
 Kompozisyon: Birbirine paralel bezemeler içerisinde kirazı andıran geometrik motifler ve topuk kısmında çiçek motifi bulunmaktadır.

Şekil No: 222
 Örnek No: 144
 Envanter No: 2459 (3374)
 Ürün Adı: Çorap
 Envanter Giriş Tarihi: 04.06.1975
 Boyut: 51 x 13 cm
 Teknik: Şiş örgü
 Materyal: Beyaz, pembe, yeşil, kahverengi yün iplikler, şiş
 Bezeme: Bitkisel ve geometrik
 Kompozisyon: Birbirine paralel panolar içerisinde saksı içinden çıkan geometrik çiçek motifleri ve panolar arasında ince bordür halinde kilim deseni yer almaktadır.
 Kaynak: Ali Yolyapan

Şekil No: 223
 Örnek No: 145
 Envanter No: 166 (120)
 Ürün Adı: Çorap
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 57 x 10 cm
 Teknik: Şiş örgü
 Materyal: Koyu kahverengi, beyaz yün iplik, şiş
 Bezeme: Geometrik
 Kompozisyon: Çorap yukardan aşağıya doğru kendinden paralel yollu, ajurlu olarak örülmüştür. Lastik kısmında bordür şeklinde kilim deseni yer almaktadır.

Şekil No: 224
 Örnek No: 146
 Envanter No: 1242 (1760)
 Ürün Adı: Patik
 Envanter Giriş Tarihi: 25.02.1971
 Boyut: 27,5 x 14,5 cm
 Teknik: Şiş örgü, işleme
 Materyal: Siyah yün, sarı, beyaz, pembe, kırmızı, turuncu, yeşil iplikler, şiş
 Bezeme: Sembolik
 Kompozisyon: Patik siyah yünden örülmüş, üzeri renkli ipliklerle işlenmiştir. Izgara, doldurma ve dişli motifleri patik yüzeyini süslemektedir.
 Kaynak: Ahmet Çolak

Şekil No: 225
 Örnek No: 147
 Envanter No: 8 (8)
 Ürün Adı: Eldiven
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 29 x 13 cm, parmak ölçüsü: 7 x 3 cm
 Teknik: Şiş örgü
 Materyal: Kırmızı, turuncu, beyaz, siyah, yeşil yün iplikler, şiş
 Bezeme: Geometrik
 Kompozisyon: Birbirine paralel bezemeler içerisine, her bezemede değişik kilim desenleri ile örülmüştür.
 Kaynak: Mehmet Sivri

3.1.4.6. Dokumalar

Şekil No:	226
Örnek No:	148
Envanter No:	3199 (4307)
Ürün Adı:	Halı
Envanter Giriş Tarihi:	13.04.1989
Boyut:	160 x 102 cm
Teknik:	Halı dokuma
Materyal:	Kırmızı, lacivert, turuncu, hardal sarısı, kahverengi ve krem rengi yün iplikler
Bezeme:	Bitkisel ve geometrik
Kompozisyon:	Halının uzun kenarlarında iki ince bordür arasında bir sıra geniş bordür yer almaktadır. Bu bordürler değişik tip ve renkte bitkisel motiflerle süslenmiştir. Hemen sonrasında bahar dalıyla süslü bir bordür daha gelir. Halının zemini kırmızı olup ortasına karşılıklı, çiçek dallarını anımsatan motifler yerleştirilmiştir. Halının eskiyen saçaklarına siyah bez dikilmiştir.
Kaynak:	Ali Karacan

Şekil No:	227
	3199 (4307)
	envanter no.lu
	halıdan detay

Şekil No: 228
 Örnek No: 149
 Envanter No: 3200 (4308)
 Ürün Adı: Halı
 Envanter Giriş Tarihi: 13.04.1989
 Boyut: 212 x 109 cm
 Teknik: Halı dokuma
 Materyal: Kırmızı, sarı, kahverengi, siyah, pembe, uçuk mavi, krem rengi

Bezeme:

Kompozisyon:

Bitkisel ve geometrik
 Halının kenarlarında iki ince bordür arasında bir sıra geniş bordür yer almaktadır. Geniş bordürde, açık kahverengi zemin üzerine stilize nebat motifleri yapılmıştır. Halının kırmızı zeminli orta kısmında ise stilize edilmiş bitkisel motifli göbeği karşılıklı mihrap formu içine yerleştirilmiştir.

Kaynak:

Ali Karacan

Şekil No:

229
 3200 (4308)
 envanter no.lu
 halıdan detay

Şekil No: 230
 Örnek No: 150
 Envanter No: 3104 (4194)
 Ürün Adı: Halı Yolluk
 Envanter Giriş Tarihi: 25.06.1984
 Boyut: 130 x 55 cm
 Teknik: Halı dokuma
 Materyal: Kırmızı, yeşil, siyah, pembe, uçuk mavi, krem rengi yün iplikler
 Bezeme: Bitkisel ve geometrik
 Kompozisyon: Kenarlarında iki adet bordürü vardır. Dış bordür geometrik motiflerle süslüdür. Diğerine ise küçük gonca gül motifleri sıralanmıştır. Orta kısımda mavi zemin üzerine 8 adet, biraz daha büyük gonca gül motifleri yerleştirilmiştir. Düzgün bir işçiliği vardır.
 Kaynak: Metin Erdoğan

Şekil No: 231
 3104 (4194)
 envanter no.lu
 yolluktan detay

Şekil No: 232
 Örnek No: 151
 Envanter No: 2350 (3260)
 Ürün Adı: Kilim
 Envanter Giriş Tarihi: 05.02.1975
 Boyut: 336 x 256 cm
 Teknik: Kilim dokuma
 Materyal: Kırmızı, sarı, kavuniçi, lacivert, koyu mavi, beyaz, kahverengi yün iplikler
 Bezeme: Geometrik ve sembolik
 Kompozisyon: Kilimin tek geniş bordürü içerisinde baklava dilimi motifleri, hemen bitişiğinde içe doğru da tarak motifi tekrar ettirilerek kilim adeta süslü bir çerçeve içerisine alınmış gibidir. İçleri kilim desenleri ve baklava dilimleriyle bezeli altıgenler tekrarlanarak orta alan doldurulmuştur.
 Kaynak: Arif Türkavut

Şekil No: 233
 2350 (3260)
 envanter no.lu
 kilimden detay

Şekil No: 234
 Örnek No: 152
 Envanter No: 3201 (4309)
 Ürün Adı: Zili Kilim
 Envanter Giriş Tarihi: 13.04.1984
 Boyut: 146 x 95 cm
 Teknik: Zili dokuma
 Materyal: Kırmızı, sarı, pembe, turuncu, siyah, krem rengi yün iplikler
 Bezeme: Geometrik ve sembolik
 Kompozisyon: Kenarları bir sıra çeşitli renk ve baklava dilimlerinden oluşan motiflerle süslüdür. Orta kısım, eli belinde motifi tekrar edilerek doldurulmuştur. Saçakları düğüm tekniğiyle süslenmiştir.
 Kaynak: Ercan İncilli

Şekil No: 235
 3201 (4309)
 envanter no.lu
 kilimden detay

Şekil No: 236
 Örnek No: 153
 Envanter No: 3122 (4216)
 Ürün Adı: Yastık
 Envanter Giriş Tarihi: 01.10.1987
 Boyut: 92 x 35 cm
 Teknik: Halı dokuma
 Materyal: Kırmızı, sarı, krem, siyah, mor, yeşil ve kahve rengi yün iplikler
 Bezeme: Bitkisel ve geometrik
 Kompozisyon: Kenarları bitkisel ve geometrik desenli bordürlerle süslüdür. Ortada kırmızı zeminde çiçek motiflerinden oluşan bir madalyon yer alır.
 Kaynak: Dilek Önder

Şekil No: 237
 Örnek No: 154
 Envanter No: 258 (223)
 Ürün Adı: Heybe
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 119 x 44,5 cm
 Teknik: Halı dokuma
 Materyal: Solgun kırmızı, krem, sarı, siyah, açık mavi yün iplikler, deri
 Bezeme: Bitkisel
 Kompozisyon: Heybenin iki gözü arasındaki köprü kısmı orta yerinden yarıktır. Kenarlarına deri geçilmiştir. Heybe üzeri lale ve karanfil motifleriyle süslüdür.

Şekil No: 238
 Örnek No: 155
 Envanter No: 624 (841)
 Ürün Adı: Heybe
 Envanter Giriş Tarihi: 22.05.1967
 Boyut: 137 x 56 cm
 Teknik: Halı dokuma
 Materyal: Kırmızı, yeşil, mavi, krem, hardal sarısı, kahverengi yün iplikler, meşin
 Bezeme: Figürlü ve bitkisel
 Kompozisyon: Heybenin iki gözü arasındaki köprü kısmı üzerine çiçek motifleri, gözler üzerine ise at başı, etrafına da geometrik bitki motiflerinden bordür yapılmıştır. Kenarları meşinle kaplanmıştır.

Şekil No: 239
 Örnek No: 156
 Envanter No: 15 (12)
 Ürün Adı: Heybe
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 140 x 50 cm
 Teknik: Cicim dokuma
 Materyal: Bordo, yeşil, sarı, turuncu, mavi, siyah, krem rengi yün iplikler
 Bezeme: Geometrik
 Kompozisyon: Heybenin iki gözü üzeri, dörtgenler içerisindeki yıldız motifleriyle doldurulmuştur. Kenarları püsküllü, arkasına bez kaplanmıştır.

Şekil No: 240
 Örnek No: 157
 Envanter No: 3091 (4177)
 Ürün Adı: Çuval
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 97 x 55 cm
 Teknik: Kilim dokuma
 Materyal: Kırmızı, siyah, mavi, sarı, yeşil, krem rengi yün iplikler
 Bezeme: Geometrik ve sembolik
 Kompozisyon: Kırmızı zeminli çuvalın tüm yüzeyi çeşitli kilim desenleriyle tamamen doldurulmuştur. Geometrik desenlerden oluşmuş bordürle çevrelenmiştir.

Şekil No: 241
 Örnek No: 158
 Envanter No: 5 (5)
 Ürün Adı: Çanta
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 23 x 21 cm
 Teknik: Cicim dokuma
 Materyal: Mavi, sarı, yeşil, bordo, siyah, krem ve turuncu renkte yün iplikler
 Bezeme: Geometrik ve sembolik
 Kompozisyon: Kenarlarına geometrik desenli tek sıra bordür yapılmış içerisi, eli belindelerle dolu dörtgenler tekrar ettirilerek doldurulmuştur. 3 kenar püsküllüdür

Şekil No: 242
 Örnek No: 159
 Envanter No: 1819 (2582)
 Ürün Adı: At Süsü
 Envanter Giriş Tarihi: 05.07.1973
 Boyut: 214 x 2 cm
 Teknik: Kolan dokuma
 Materyal: Siyah, bej, bordo
 yün iplikler
 Bezeme: Geometrik
 Kompozisyon: Kuşak boyunca
 geometrik "S"
 şeklindeki
 motifler üst üste
 sıralanmışlardır.
 Kenarları bej
 renkle
 bordürlenmiştir.
 Arkasında farklı
 motif oluşmuştur.
 Uçlarında 6
 bağdan çıkan 12
 püskülü vardır.
 Püsküller kırmızı,
 yeşil, sarı, mavi
 ve siyah
 renkleriyle
 yapılmıştır.
 Kaynak: Hasan Uslu

Şekil No: 243
 1819 (2582)
 envanter no.lu at
 süsünden detay

Şekil No: 244
 Örnek No: 160
 Envanter No: 359 (353)
 Ürün Adı: Şal
 Envanter Giriş Tarihi: -
 Boyut: 167x108x96 cm
 Teknik: Bezayağı dokuma
 Materyal: Kırmızı, yeşil, siyah, beyaz, sarı, turuncu, mavi yün iplikler
 Bezeme: Geometrik
 Kompozisyon: Üçgen şeklindeki şal üzerinde birbirine paralel renkli bezemeler içerisine birbirinden farklı geometrik motifler dekore edilmiştir. Bir kenarı püsküllüdür.

Şekil No: 245
 Örnek No: 161
 Envanter No: 708 (1123)
 Ürün Adı: Şal
 Envanter Giriş Tarihi: 1968
 Boyut: 150 x 37 cm
 Teknik: Bezayağı dokuma
 Materyal: Kırmızı, yeşil, sarı, mavi, beyaz yün iplikler
 Bezeme: Bitkisel ve geometrik
 Kompozisyon: Şalın boyuna doğru çeşitli kalınlıktaki yollar içerisine birbirinden farklı motifler yerleştirilmiştir. Geniş yollar içindeki bitkisel motifler aynıdır.

Şekil No:	246
Örnek No:	162
Envanter No:	1175 (1677)
Ürün Adı:	Kaşıklık
Envanter Giriş Tarihi:	1970
Boyut:	37 x 19 cm
Teknik:	Kırkyama
Materyal:	Mavi,krem, siyah, kırmızı, bordo bez ve çuha, düğme, tüy, iplik, boncuk
Bezeme:	Geometrik
Kompozisyon:	Tepesinde üçgen şeklinde bir kısım vardır, kenarları sim iplikle çevrelenmiştir ve buradan çiviye asılır. Üzerinde yan yana üçgenler kenar süsü olarak yapılmış ayrıca küçük daireler ve yıldız motifleriyle süslenmiştir. Dikdörtgen şeklindeki alt kısmın kenarları üçgen şeklinde çıkıntılıdır. Ortada iki daire meydana getirecek şekilde düğmeler dikilmiştir. Üçgen çıkıntılar üzerinde düğmeler, aralarında ise mavi boncuklar yer alır. Kaşıklığın üç kenarı yün ve kuş tüyleri ile süslenmiştir. Arkası kilim dokumadır.
Kaynak:	Fatma Kuyulu

3.1.5. Nevşehir İl Müzesi’nde Bulunan El Sanatları Örneklerinin Analiz Tabloları

Tablo 1: Nevşehir Müzesi’nde İncelenen Ürünler

Müzedede İncelenen Ürünler	Sayı	%
İşlemeler	72	44
Kadın Giysileri	4	2
Başlıklar ve Takılar	39	24
Keseler	22	14
Çoraplar	10	6
Dokumalar	14	9
Kaşıklık	1	1
Toplam	162	100

Tablo 1’de, Nevşehir Müzesi’nde incelenen el sanatı ürünlerine ve kadın giysi örneklerine genel olarak bakıldığında, % 44’ünün işlemeler % 2’sinin işlemeli kadın giysileri , % 24’ünün başlık ve takılar, % 14’ünün keseler, % 9’unun dokuma, % 6’sının çorap ve % 1’inin kaşıklık olduğu görülmektedir.

Müzedede incelenen ürünler içinde işlemeli örnekler yoğunluktadır. Örgü teknikleri kullanılarak yapılan kese ve çoraplar ile metal grubunda yer alan başlık ve takıların devamında dokumaların yoğunluğu görülmektedir.

Tablo 2: Nevşehir Müzesi'nde İncelenen İşlemeler

	Müzedeki İncelenen Ürün Sayısı	Kullanılan Malzeme														Uygulanan Teknik										Bezeme					
		Zemin											İşleme																		
		Pamuklu ve Bez Dokuma	Bez	Kıvratma	Patiska	Keten	Tülbent	Organze	Mermerşahi	Saten	Kadife	İpek	Pamuk	Sim Sırma	Yassı Tel	Hesap İşi	Türk İşi	Antep İşi	Maraş İşi	Kanaviçe	Sim Sarma	Suzeni	Kum İğnesi	Tel Kırma	Bitkisel	Geometrik	Sembolik	Figürlü	Mimari Form	Yazılı	
Havlu	7	6	1									2	5		2					5				7							
Peşkir	31		21	9		1						31	15	8	17	10	2		2	1			7	25	16			2	1		
Sumat Peşkiri	4		3	1								4	1	2	4							2	4								
Uçkur	10		5	2	2		1					10	6	2	6	4				1				9	3						
Yatak Çarşafı	3		2	1								3	1	1	2		1						2	1							
Çevre	6			2			2	2				3	5		1	5				2				6							
Yazma	3						2		1			3		1	2	1							2	2							
Namaz Örtüsü	1						1					1	1		1								1								
Bohça	5									4	1	4	1					1			4		5								
Kırlent	1				1							1	1								1						1				
Yastık Örtüsü	1		1									1	1			1								1							
Toplam	72	6	31	15	3	1	6	2	1	4	1	-	63	37	14	35	21	3	1	2	9	4	1	9	61	23	-	-	3	1	

Tablo 3: Nevşehir Müzesi’nde İncelenen İşleme Örneklerinde Kullanılan Zemin ve İşleme Malzemeleri *

	Kullanılan Malzeme	Sayı	%
Zemin	Havlu ve Bez Dokuma	6	3
	Dokuma Bez	31	17
	Kıvratma	15	8
	Patiska	3	2
	Keten	1	1
	Tülbent	6	3
	Organze	2	1
	Mermerşahi	1	1
	Saten	4	2
	Kadife	1	1
İşleme	İpek	-	-
	Pamuk	63	33
	Sim	37	20
	Tel	14	8

* Birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamaları alınmamıştır.

Tablo 3 incelendiğinde işlemelerin zemininde; % 17, % 8 ,% 3 , % 2 ve % 1 oranında pamuklu bez dokuma, kıvratma, havlu bez dokuma, patiska cinsi kumaşların kullanıldığı, % 3’ünde tülbent, % 2’sinde saten, % 1’inde ise keten, organze, mermerşahi ve kadifenin kullanıldığı görülmektedir.

Örneklerin % 33’ünde pamuklu iplik, % 20’sinde sim ve % 8’inde yassı tel işleme malzemesi olarak kullanılmıştır.

Tablo 4: Nevşehir Müzesi’nde İncelenen İşleme Örneklerinde Uygulanan Teknikler *

Uygulanan Teknikler	Sayı	%
Hesap İşi	35	41
Türk İşi	21	25
Antep İşi	3	4
Maraş(Dival) İşi	1	1
Kanaviçe	2	2
Sim Sarma	9	10
Suzeni	4	6
Kum İğnesi	1	1
Tel Kırma	9	10

* Birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamaları alınmamıştır.

Tablo 4’te araştırma kapsamında incelenen işlemeli ürün örneklerinin % 41’inde hesap işi, % 25’inde Türk işi, % 10’unda sim sarma ve tel kırma, % 6’sında Suzeni, % 4’ünde Antep işi, % 2’sinde kanaviçe, % 1’inde ise Maraş (Dival) işi ve kum iğnesi tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir.

Örneklerde hesap işi ve Türk işi teknikleri yoğun olarak kullanılmıştır. En az kullanılan teknikler, kum iğnesi ve dival işi teknikleridir.

Tablo 5: Nevşehir Müzesi’nde İncelenen İşlemelerde Kullanılan Renkler*

Kullanılan Renkler	Sayı	%
Kırmızı	14	4
Yeşil	51	16
Mavi	49	15
Mor	17	5
Sarı	25	8
Pembe	25	8
Turuncu	18	5
Hardal Sarısı	2	0,60
Krem Rengi	4	1,20
Beyaz	6	1,80
Yavruağzı	11	3
Gülkurusu	7	2
Sıklamen	5	1,50
Eflatun	3	1
Vişne Çürüğü	5	1,50
Bordo	3	1
Cam Göbeği	3	1
Nar Çiçeği	2	0,60
Kahverengi	15	4
Gri	4	1,20
Lacivert	4	1,20
Siyah	14	4
Bakır	1	0,30
Beyaz Sim	10	3
Sarı Sim	30	9

* Birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamaları alınmamıştır.

Tablo 5'te görüldüğü gibi Nevşehir Müzesi'nde incelemeye alınan işlemeli ürün örneklerinin % 16'sında yeşil, % 15'inde mavi, % 8'inde sarı ve pembe, % 5'inde turuncu, % 4'ünde kırmızı, kahverengi ve siyah, % 3'ünde yavruağzı, % 2'sinde gülkurusu, % 1,80'inde beyaz, % 1,50'sinde sıklamen ve vişneçürüğü, % 1,20'sinde krem rengi, gri ve lacivert, % 1'inde eflatun, bordo ve camgöbeği, % 0,60'ında hardal sarısı ve narçiçeği, % 0,30'unda ise bakır renginin kullanıldığı görülmektedir.

Ayrıca bu işlemelerin % 9'unda sarı sim, % 3'ünde ise beyaz sim kullanılmıştır. Sim sırmanın yoğun olarak peşkir, havlu, uçkur ve çevrelerde kullanıldığı saptanmıştır.

Tablo 5'te incelemeye alınan ürünlerde yeşil, mavi, sarı, pembe, turuncu, kırmızı, kahverengi ve siyahın yoğun olarak kullanıldığı; yavruağzı, gülkurusu, vişneçürüğü, hardal sarısı, krem rengi, beyaz, sıklamen, eflatun, bordo, camgöbeği, narçiçeği, gri, lacivert ve bakırın daha az kullanıldığı görülmüştür. İşlemelerde yeşil ve mavi yoğun olarak kullanılırken, en az kullanılan renkler; hardal sarısı, narçiçeği ve bakır olmuştur.

Tablo 6: Nevşehir Müzesi'nde İncelenen İşlemelerde Görülen Bezemeler*

Bezemeler	Sayı	%
Bitkisel	61	69
Geometrik	23	26
Sembolik	-	-
Figürlü	-	-
Mimari	3	4
Yazılı	1	1

* Birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamı alınmamıştır.

Müzedeki işlemeli ürünlerin bezeme konularının yer aldığı Tablo 6'da; % 69'u bitkisel, % 26'sı geometrik, % 3'ü mimari, % 1'i yazılı motiflerle bezeli işlemelerin yer aldığı görülmektedir.

Bitkisel ve geometrik motifler işlemelerde yoğun olarak; mimari ve yazılı bezemeler ise daha az kullanılmıştır. Müzede incelemeye alınan işlemeli ürün örneklerinde figürlü ve sembolik bezemelerin kullanılmadığı belirlenmiştir.

Tablo 7: Nevşehir Müzesi'nde İncelenen Kadın Giysileri

	Müzedeki İncelenen Ürün Sayısı	Kullanılan Malzeme								Uygulanan Teknik			Bezeme		
		Zemin			İşleme										
		Pamuklu	Saten	Kadife	Pamuk İplik	Sim Sırma	Yassı Tel	Pul	Boncuk	Maraş İşi	Suzeni	Pul-Boncuk	Bitkisel	Geometrik	Sembolik
Bindallı	2		1	1		2	1	2	2	2		2	2		
Şalvar	1			1		1		1		1			1	1	
Salta Ceket	1			1		1					1		1		
Toplam	4	-	1	3	-	4	1	3	2	3	1	2	4	1	-

Tablo 8: Nevşehir Müzesi’nde İncelenen Kadın Giysilerinde Kullanılan Zemin ve İşleme Malzemeleri*

	Kullanılan Malzemeler	Sayı	%
Zemin	Pamuklu	-	-
	Saten	1	7
	Kadife	3	21
İşleme	Pamuk İplik	-	-
	Sim Sırma	4	30
	Yassı Tel	1	7
	Pul	3	21
	Boncuk	2	14

* Birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamaları alınmamıştır.

Tablo 8 incelendiğinde Nevşehir Müzesi’ndeki kadın kıyafetlerinin zemininde % 21 oranında kadife, % 7 oranında ise saten kullanılmıştır. İncelenen ürünlerin zemininde yoğun olarak kullanılan kadifenin yanı sıra satenin de tercih edildiği, pamuklu dokumaların ise kullanılmadığı görülmüştür.

Bu kıyafetlerin işlemelerinde % 30 oranında sim, % 21 oranında pul, % 14 oranında boncuk, % 7 oranında ise yassı tel kullanılmıştır. Kıyafetlerde en çok kullanılan işleme malzemesinin sim, en az kullanılanın ise yassı tel olduğu saptanmıştır. Yöresel kadın kıyafetlerinin gösterişli olması bakımından büyük bir çoğunluğunun sim sırma, pul ve boncuklarla işlendiği söylenebilir.

Tablo 9: Nevşehir Müzesi’nde İncelenen Kadın Giysilerinde Uygulanan Teknikler*

Uygulanan Teknikler	Sayı	%
Maraş (Dival) İşi	3	50
Suzeni	1	17
Pul-Boncuk İşi	2	33
Toplam	6	100

* Birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamaları alınmamıştır.

Tablo 9’da görüldüğü gibi kadın kıyafetlerinin % 50’sinde Maraş (dival) işi, % 33’ünde pul-boncuk işi, % 17’sinde ise suzeni tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir. Kıyafetlerde Maraş (dival) işi tekniğinin yoğun olarak, suzeni tekniğinin ise daha az kullanıldığı görülmüştür.

Tablo 10: Nevşehir Müzesi’nde İncelenen Kadın Giysilerinde Kullanılan Renkler*

Kullanılan Renkler	Sayı	%
Sarı Sim	2	50
Beyaz Sim	2	50

* Birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamaları alınmamıştır.

Tablo 10’da görüldüğü gibi Nevşehir Müzesi’nde incelemeye alınan kadın kıyafetlerinin işleminde % 50 oranında sarı sim, % 50 oranında ise beyaz simin

kullanıldığı saptanmıştır. Müzedeki kıyafetlerde beyaz ve sarı simin aynı oranda kullanıldığı belirlenmiştir.

Tablo 11: Nevşehir Müzesi’nde İncelenen Kadın Giysilerinde Görülen Bezemeler*

Bezemeler	Sayı	%
Bitkisel	4	80
Geometrik	1	20
Sembolik	-	-

* Birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamaları alınmamıştır.

Tablo 11’de müzede incelenen kadın giysilerinin bezeme konuları göz önüne alındığında % 80’inin bitkisel, % 20’sinin ise geometrik motiflerle bezeli olduğu görülmektedir. Giysilerde bitkisel motifler yoğun olarak kullanılırken, geometrik motifler daha az kullanılmıştır.

Tablo 12: Nevşehir Müzesi'nde İncelenen Kadın Başlıkları ve Takıları

	Müzedeki İncelenen Ürün Sayısı	Kullanılan Malzeme														Uygulanan Teknik												Bezeme		
		Fes	Maden	Gümüş	Pirinç	Bakır	Tunç	Çuha	Tepelik	Penez	Para	Zincir	Taş	Boncuk	Basma-Bez	Tepelikle Süsleme	Penezlerle Süsleme	Zincir ve Pullarla Süsleme	Boncuk Dizme	Kabartma	Oyma	Telkâri	Ajur	Granül	Taş Kakma	Zincir	Bitkisel	Geometrik	Sembolik	
Başlık	4	3							3	3	1	2			2	3	4											4		
Tepelik	7		4	5									2	1						6	3	2	2		3		3	5	2	
Alınlık-Cıngıl	2			2									2					2		1		1				1	2			
Fes Kancası	2		1	1									2					2		1		1			2		1	1		
Saç Bağı	3		1	1							1			1				2	1	1								2		
Dulukçalık	1			1									1					1							1					
Gerdanlık	4			4									1	1	2			2	1	3		1		1	1		1	4	1	
Muskalık	2		1	1									1					2		2						2	1			
Bilezik	5			4	1								3							3	2			1	3	1	3	1	1	
Yanakdöven	1				1									1						1						1				
Göğüslük	1			1							1									1		1				1				
Kemer	3			3									1							2	1	2			1		3			
Kemer Tokası	4			1	1	1	2						3							4	1				3		3	1		
Toplam	39	3	7	24	3	1	2	2	3	3	3	2	16	4	4	3	4	11	2	25	7	8	2	2	14	1	19	21	4	

Tablo 13: Nevşehir Müzesi’nde İncelenen Kadın Başlıkları ve Takılarında Kullanılan Malzemeler*

Kullanılan Malzemeler	Sayı	%
Fes	3	4
Maden	7	9
Gümüş	24	31
Pirinç	3	4
Bakır	1	1
Tunç	2	3
Çuha	2	3
Tepelik	3	4
Penez	3	4
Para	3	4
Zincir	2	3
Taş	16	20
Boncuk	4	5
Basma-Bez	4	5

* Birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamaları alınmamıştır.

Tablo 13’te görüldüğü gibi Nevşehir Müzesi’nde incelenen başlık ve takılarda kullanılan malzemelerin % 31’inin gümüş, % 20’sinin taş, % 9’unun maden, % 5’inin boncuk ve basma-bez, % 4’ünün fes, pirinç, tepelik, penez ve para, % 3’ünün tunç, çuha ve zincir, % 1’inin ise bakır olduğu saptanmıştır.

İncelenen takılarda malzeme olarak gümüşün yoğun olarak kullanıldığı, bakırın ise daha az kullanıldığı görülmektedir. Kadın başlıklarının ana malzemesi olan fes ve süsleyici malzemelerinin (tepelik, penez ve para) aynı oranda kullanıldığı görülmektedir.

Takıları süslemek amacıyla çoğunlukla taş kullanılmış; boncuk, zincir, para ve penezlerin de taşın yanı sıra kullanıldığı belirlenmiştir.

Tablo 14: Nevşehir Müzesi’nde İncelenen Kadın Başlıkları ve Takılarında Uygulanan Teknikler*

Uygulanan Teknikler	Sayı	%
Tepelikle Süsleme	3	4
Penezlerle Süsleme	4	5
Zincir Üzerine Pul Dizme	11	14
Boncuk Dizme	2	3
Kabartma	25	31
Oyma	7	9
Telkâri	8	10
Ajur	2	3
Granül	2	3
Taş Kakma	14	17
Zincir	1	1

* Birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamaları alınmamıştır.

Tablo 14 incelendiğinde, müzedeki başlık ve takıların % 31’i kabartma, % 17’si taş kakma, % 10’u telkâri, % 9’u oyma, % 3’ü ajur, granül ve boncuk dizme, % 1’i zincir tekniğiyle yapılmış, % 14’ünde zincir üzerine pul dizilmiş, % 5’inin penezlerle % 4’ünün ise tepelikle süslenmiş olduğu görülmektedir.

Nevşehir Müzesi’nde incelenen takıların yapımında çoğunlukla kabartma ve telkâri tekniğinin kullanıldığı, zincir tekniğinin ise daha az kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca zincir üzerine pul dizme ve taş kakma tekniğinin, bu takıların süslemesinde

daha çok kullanıldığı belirlenmiş, başlıkların süslemesinde ise tepelik ve penezlerin çoğunlukla kullanıldığı saptanmıştır.

Tablo 15: Nevşehir Müzesi’nde İncelenen Kadın Başlıkları ve Takılarında Görülen Bezemeler*

Bezemeler	Sayı	%
Bitkisel	19	43
Geometrik	21	48
Sembolik	4	9

* Birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamaları alınmamıştır.

Tablo 15’de görüldüğü gibi Nevşehir Müzesi’nde incelenen başlık ve takıların % 43’ünün bitkisel, % 48’inin geometrik ve % 9’unun sembolik motiflerle bezeli olduğu belirlenmiştir.

Müzedeki kadın başlığı ve takılarda geometrik bezeme yoğun olarak kullanılırken, sembolik bezeme daha az kullanılmıştır.

Tablo 16: Nevşehir Müzesi'nde İncelenen Keseler

	Müzedeki İncelenen Ürün Sayısı	Kullanılan Malzemeler										Uygulanan Teknik						Bezeme			
		Yün İplik	Pamuk İplik	Nylon İplik	İpek İplik	Sim Sırma	Saten	İpek	Boncuk	Pul	Harç	İğne Örgü	Tığ Örgü	Şiş Örgü	Dokuma	Kumaş	Boncuk İşi	Bitkisel	Geometrik	Sembolik	Figürlü
Para Kesesi	16		16			3							16					15	14		
Tarak Kesesi	2			1	1		1	1	1		1					2		1			
Tütün Kesesi	1				1		1									1		1			
Saat Kesesi	2		1	1					1	1			1				1		2		
Para Cüzdanı	1			1					1								1			1	
Toplam	22	-	17	3	2	3	2	1	3	1	1	-	17	-	-	3	2	17	16	1	-

Tablo 17: Nevşehir Müzesi'nde İncelenen Keselerde Kullanılan Malzemeler*

Kullanılan Malzemeler	Sayı	%
Yün İplik	-	-
Pamuk İplik	17	52
Nylon İplik	3	9
İpek İplik	2	6
Sim	3	9
Saten	2	6
İpek	1	3
Boncuk	3	9
Pul	1	3
Hazır Harç	1	3

* Birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamaları alınmamıştır.

Tablo 17'de görüldüğü gibi Nevşehir Müzesi'nde incelenen keselerin % 52'sinde pamuk iplik, % 9'unda nylon iplik ve sim sırma, % 6'sında ipek iplik, saten, % 3'ünde ipek kumaş kullanılmış, bu keselerin % 9'unda boncuk, % 3'ünde pul ve hazır harcın süsleme malzemesi olarak yer aldığı saptanmıştır.

Keselerin yapımında çoğunlukla pamuk iplik kullanıldığı, ipek ipliğin ise daha az kullanıldığı görülmektedir. Yün ipliğin Nevşehir Müzesi'nde incelenen keselerde kullanılmadığı saptanmıştır.

Tablo 18: Nevşehir Müzesi’nde İncelenen Keselerde Uygulanan Teknikler*

Uygulanan Teknikler	Sayı	%
İğne Örgü	-	-
Tığ Örgü	17	77
Şiş Örgü	-	-
Dokuma	-	-
Kumaş-İşleme	3	14
Boncuk İşi	2	9

* Birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamı alınmamıştır.

Tablo 18 incelendiğinde müzedeki keselerin % 77’sinde tığ örgü, % 14’ünde kumaş-işleme, % 9’unda ise boncuk işi tekniğinin kullanıldığı belirlenmiştir. Keselerin çoğunda tığ örgü tekniğinin kullanıldığı bunun yanında kumaş-işleme tekniğinin de tercih edildiği söylenebilir. Boncuk işi tekniğinin ise daha az kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 19: Nevşehir Müzesi'nde İncelenen Keselerde Kullanılan Renkler*

Kullanılan Renkler	Sayı	%
Kırmızı	13	12
Yeşil ve Tonları	20	18
Mavi ve Tonları	15	13
Sarı	10	9
Pembe	9	8
Krem Rengi	8	7
Beyaz	8	7
Kiremit Rengi	2	2
Bordo	3	3
Eflatun	1	1
Hardal Sarısı	1	1
Şarabi	1	1
Mor	4	3
Turuncu	1	1
Lila	1	1
Kahverengi ve Tonları	4	3
Siyah	7	6
Lacivert	1	1
Gri	2	2
Sarı Sim	1	1

* Birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamaları alınmamıştır.

Tablo 19'da görüldüğü gibi Nevşehir Müzesi'nde incelenen keselerde kullanılan renklerden % 18'inin yeşil ve tonları, % 13'ünün mavi ve tonları, % 12'sinin kırmızı, % 9'unun sarı, % 8'inin pembe, % 7'sinin krem rengi ve beyaz, % 6'sının siyah, % 3'ünün bordo, mor ve kahverengi, % 2'sinin kiremit rengi ve gri, %

1'inin ise eflatun, hardal sarısı, şarabi, lila, turuncu, lacivert ve sarı sim olduğu görülmektedir.

Keselerde yeşil ve tonları yoğun olarak kullanılırken, en az kullanılan renkler eflatun, hardal sarısı, şarabi, lila, turuncu, lacivert ve sarı sim olmuştur.

Tablo 20: Nevşehir Müzesi'nde İncelenen Keselerde Görülen Bezemeler*

Bezemeler	Sayı	%
Bitkisel	17	50
Geometrik	16	47
Sembolik	1	3
Figürlü	-	-

* Birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamaları alınmamıştır.

Tablo 20'de görüldüğü gibi Nevşehir Müzesi'nde incelenen keselerin % 50'sinin bitkisel, % 47'sinin geometrik, % 3'ünün ise sembolik motiflerle bezeli olduğu belirlenmiştir. Keselerin çoğunun bitkisel motiflerle bezeli olduğu, sembolik motiflerin daha az yer aldığı görülmektedir.

Tablo 21: Nevşehir Müzesi'nde İncelenen Örgüler

	Müzedeki İncelenen Ürün Sayısı	Kullanılan Malzeme			Uygulanan Teknik			Bezeme			
		Yün İplik	Nylon İplik	Pamuk İplik	İki Şiş	Beş Şiş	İşleme	Bitkisel	Geometrik	Sembolik	Figürlü
Çorap	8	8				8		4	8		
Patik	1	1		1		1	1			1	
Eldiven	1	1				1			1		
Toplam	10	10	-	1	-	10	1	4	9	1	-

Tablo 22: Nevşehir Müzesi’nde İncelenen Örgülerde Kullanılan Malzemeler*

Kullanılan Malzemeler	Sayı	%
Yün İplik	10	91
Pamuk İplik	1	9
Nylon İplik	-	-

* Birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamaları alınmamıştır.

Tablo 22’de görüldüğü gibi Nevşehir Müzesi’nde incelenen örgü örneklerinin % 91’inde yün iplik, % 9’unda ise pamuk iplik kullanıldığı görülmektedir. Müzede incelenen örgülerin tamamının yün iplikle örüldüğü, pamuk ipliğin ise örgü örneğini işlemede kullanıldığı saptanmıştır.

Tablo 23: Nevşehir Müzesi’nde İncelenen Örgülerde Uygulanan Teknikler*

Uygulanan Teknikler	Sayı	%
İki Şiş	-	-
Beş Şiş	10	91
İşleme	1	9

* Birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamaları alınmamıştır.

Tablo 23’te görüldüğü gibi Nevşehir Müzesi’nde incelenen örgü örneklerinin % 91’inde beş şiş, % 9’unda ise işleme tekniğinin uygulandığı görülmektedir. Müzede incelenen örgülerin tamamının beş şişle örüldüğü, işleme tekniğinin ise örgü örneğini süslemek amacıyla kullanıldığı saptanmıştır.

Tablo 24: Nevşehir Müzesi’nde İncelenen Örgülerde Kullanılan Renkler*

Kullanılan Renkler	Sayı	%
Kırmızı	6	11
Yeşil ve Tonları	9	17
Mavi ve Tonları	4	7
Beyaz	9	17
Pembe	6	11
Mor	2	4
Sarı	5	9
Bordo	1	2
Turuncu	2	4
Kahverengi ve Tonları	4	7
Siyah	6	11

* Birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamı alınmamıştır.

Tablo 24’te görüldüğü gibi Nevşehir Müzesi’nde incelenen örgü örneklerinin % 17’sinde yeşil ve tonları ile beyaz, % 11’inde kırmızı, pembe ve siyah, % 9’unda sarı, % 7’sinde mavi ve tonları ile kahverengi ve tonları, % 4’ünde mor ve turuncu, % 2’sinde ise bordo renklerinin kullanıldığı görülmektedir.

Örgü örneklerinde beyaz ile yeşil ve tonları yoğun olarak kullanılırken, bordonun en az kullanılan renk olduğu saptanmıştır.

Tablo 25: Nevşehir Müzesi'nde İncelenen Örgülerde Görülen Bezemeler *

Bezemeler	Sayı	%
Bitkisel	4	29
Geometrik	9	64
Sembolik	1	7
Figürlü	-	-

* Birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamı alınmamıştır.

Tablo 25'te görüldüğü gibi Nevşehir Müzesi'nde incelenen örgü örneklerinin % 64'ünde geometrik, % 29'unda bitkisel, % 7'sinde ise sembolik bezemenin yer aldığı görülmektedir. Örgülerde geometrik bezemenin yoğun olarak, sembolik bezemenin ise daha az kullanıldığı belirlenmiştir.

Tablo 26: Nevşehir Müzesi'nde İncelenen Dokumalar

	Müzedeki İncelenen Ürün Sayısı	Kullanılan Malzeme				Uygulanan Teknik						Bezeme			
		Yün İplik	Pamuk İplik	Deri	Meşin	Halı	Kilim	Cicim	Zili (Sili)	Kolan	Bezayağı Dokuma	Bitkisel	Geometrik	Sembolik	Figürlü
Halı	3	3	3			3						3	3		
Kilim	2	2	2				1		1				2	2	
Yastık	1	1	1			1						1	1		
Heybe	3	3	3	1	1	2		1				2	1	1	1
Çuval	1	1	1				1						1	1	
Çanta	1	1	1					1					1	1	
At Süsü	1	1								1			1		
Şal	2	2									2	1	2		
Toplam	14	14	11	1	1	6	2	2	1	1	2	7	12	5	1

Tablo 27: Nevşehir Müzesi'nde İncelenen Dokumalarda Kullanılan Malzemeler*

Kullanılan Malzemeler	Sayı	%
Yün İplik	14	52
Pamuk İplik	11	40
Deri	1	4
Meşin	1	4

* Birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamı alınmamıştır.

Tablo 27'de görüldüğü gibi Nevşehir Müzesi'nde incelenen dokumalarda % 52 oranında yün iplik, % 40 oranında pamuk iplik, % 4 oranında ise deri ve meşin kullanıldığı görülmektedir.

Dokumaların tamamında yün iplik kullanıldığı, pamuk ipliğinin ise dokumalarda çözgü olarak kullanıldığı saptanmıştır. En az kullanılan malzemeler deri ve meşindir. Deri ve meşinin heybe kenarlarına geçildiği belirlenmiştir.

Tablo 28: Nevşehir Müzesi'nde İncelenen Dokumalarda Uygulanan Teknikler*

Uygulanan Teknikler	Sayı	%
Halı	6	43
Kilim	2	14
Cicim	2	14
Zili (Sili)	1	7
Kolan	1	7
Bezayağı Dokuma	2	14

* Birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamı alınmamıştır.

Tablo 28'de görüldüğü gibi Nevşehir Müzesi'nde incelenen dokuma örneklerinde % 43'ünün halı, % 14'ünün kilim, cicim, bezayağı dokuma, % 7'sinin ise zili (sili) ve kolan dokuma tekniğiyle yapıldığı görülmektedir.

Dokumalarda halı tekniği yoğun olarak kullanılırken; zili ve kolan dokuma tekniklerinin daha az kullanıldığı saptanmıştır.

Tablo 29: Nevşehir Müzesi'nde İncelenen Dokumalarda Kullanılan Renkler*

Kullanılan Renkler	Sayı	%
Kırmızı	11	13
Yeşil ve Tonları	8	8
Mavi ve Tonları	10	12
Sarı	10	12
Turuncu	5	6
Krem Rengi	10	12
Beyaz	3	4
Pembe	3	4
Mor	1	1
Hardal Sarısı	2	2
Kavuniçi	1	1
Bej	1	1
Bordo	3	4
Siyah	10	12
Kahverengi ve Tonları	5	6
Lacivert	2	2

* Birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamaları alınmamıştır.

Tablo 29'da görüldüğü gibi Nevşehir Müzesi'nde incelenen dokumalarda kullanılan renklerin % 13'ünün kırmızı, % 12'sinin mavi ve tonları, sarı, krem rengi, siyah, % 8'inin yeşil ve tonları, % 6'sının kahverengi ve tonları ile turuncu, % 4'ünün beyaz, pembe ve bordo, % 2'sinin hardal sarısı ve lacivert, % 1'inin ise mor, kavuniçi ve bej olduğu görülmektedir.

Dokumalarda kırmızı rengin yanında mavi ve tonları, sarı, krem rengi, siyah yoğun olarak kullanılırken; mor, kavuniçi ve bejin daha az kullanıldığı belirlenmiştir.

Tablo 30: Nevşehir Müzesi’nde İncelenen Dokumalarda Görülen Bezemeler*

Bezemeler	Sayı	%
Bitkisel	7	28
Geometrik	12	48
Sembolik	5	20
Figürlü	1	4

* Birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamı alınmamıştır.

Tablo 30’da görüldüğü gibi Nevşehir Müzesi’nde incelenen dokumaların % 48’inde geometrik, % 28’inde bitkisel, % 20’sinde sembolik, % 4’ünde ise figürlü bezemelerin yer aldığı görülmektedir.

Dokumalarda geometrik bezemelerin yoğun olarak kullanıldığı; figürlü bezemelerin ise daha az kullanıldığı belirlenmiştir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

İnsanoğlu varolduğu tarihten günümüze kadar el sanatlarıyla iç içe yaşamış ve yaşamaktadır. Çok zengin bir el sanatları potansiyeline sahip olan Türk milletinin kültür tarihi incelendiğinde, asırlar öncesinde bile yaratıcı gücünü kullanarak madenlerden, taşlardan, bitkilerden ve hayvanlardan elde edilen hammaddeleri değerlendirerek çeşitli ihtiyaç maddeleri yaptığı görülmektedir. Orta Asya'dan Anadolu'ya uzanan göç yolunda karşılaştıkları kültürlerden de etkilenerek günümüze kadar uzanan el sanatlarımızı oluşturmuşlardır.

Türklerin yüzyıllar boyunca yapa geldikleri halı, kilim, kumaş, işleme, oya, maden, tahta, deri, türbe, çeşme gibi mimari anıtların çeşitli taş, metal ve çini işlerinde olsun, güzel yazılarda, minyatürlerde, tezhip işlerinde olsun hepsinde ince bir biçim ve renk anlayışı titiz bir işçilik kaygısı hüküm sürmüştür.

Başka milletlere nasip olmayan çok zengin ve muhteşem bir geçmişi olan Türk el sanatları, gelişen teknoloji ile gerilemiş ve ilgili örneklerin bir çoğu müzelere giremeden kaybolmuştur. Türk El sanatlarına genel olarak bakıldığında - dokumacılık, işleme, giysi, örücülük, takı, taş, kâğıt sanatları, dericilik, seramik ve çömlekçilik vb.- her alanda birbirinden özgün eserler yaptıkları görülmektedir. Yapıldıkları dönemlere göre motif ve tekniklerde benzer özellikler taşımaları “geleneksel el sanatları” kavramını zenginleştirmektedir.

Anadolu'nun arkeolojik zenginliklerinin yanı sıra folklor ve etnografyası da bitmeyen bir kaynaktır. Dünyanın hiçbir ulusunda Anadolu kadar zengin halk sanatlarına rastlanmamaktadır. Yurt içinde ve yurt dışında birçok resmi ve özel müzede Türk sanatının eşsiz örnekleri tanıtılmaktadır.

Arlı, El sanatlarının sınıflandırılmasını belirli başlıklar altında toplamıştır.

- **Arkeoloji ve sanat tarihi araştırmalarında incelenen etnografik el**

sanatları; seramik-çini, taş işleri, ahşap işleri, madeni eserler, tekstil (halı, kilim, kumaş, keçe), kitap sanatları (hat, minyatür, cilt, tezhip, ebru), cam eserler.

- **Mimariye bağlı el sanatları;** taş süsleme, tuğla süsleme, alçı süsleme, fresk ve duvar resimleri, çini, ahşap süsleme, madeni süsleme.

Bilim ve teknolojideki gelişmeler ve yeni ticaret yollarının bulunması dışında, birçok nedenden dolayı el sanatlarının bir kısmı gerilemiş, bir kısmı değerini kaybetmiş, bir kısmı üretim biçimlerini değiştirmiş, bir kısmı da tümüyle ortadan kalkmıştır. Bütün bunlara rağmen bir kısmı da varlıklarını sürdürme çabası içindedirler.

Türkler, el sanatları alanında yüzyıllar boyunca çok zengin örnekler vermiş ve bir çok sanat dalını başarı ile teşhir etmişlerdir. Bizlere ulaşan veya belgelenen el sanatları örnekleri müze koleksiyonlarında ya da özel koleksiyonlarda koruma altındadır.

Yakın zamana kadar yalın araçlarla yürütülen el sanatları, gelişen teknoloji ile birlikte makineleşmenin içindeki yerini almıştır. XIX. ve XX. yüzyıllarda türlü araçlar, aygıtlar ve makineler, el sanatlarıyla uğraşanlara çeşitli kolaylıklar sağlamıştır. Günümüzde insanoğlunun teknolojide kat ettiği mesafe, teknolojinin gittikçe artan bir hızla ilerlemesi ve ihtiyaçların hızla karşılanması gerekliliği gibi nedenlerle el sanatları ile üretilen birçok ürün azalmıştır. Günümüze gelen örneklerin belgelenmesi ve korunması, tanıtılması çok daha fazla önem taşımaktadır. Somut olmayan kültür eserleri olarak kabul edilen özgün örneklerin sadece müzelerde değil, sanal müzeler yolu ile tanıtılması son yıllarda hız kazanmıştır.

Günümüze gelen el sanatları örneklerinin müze koleksiyonlarında yer alması bu araştırmanın müzelerde, özellikle el sanatlarıyla ilgili çok sayıda örneğin bulunduğu Nevşehir İl Müzesi'nde yapılmasında etken olmuştur

Bir çok el sanatı ürününün yer aldığı Nevşehir İl Müzesi'nde, bu ürünlerin yalnızca çok az bir kısmı, tek salonda birkaç vitrinde teşhir edilmektedir.

Nevşehir İl Müzesi'nde yürütülen bu araştırmada, belgelenmeye çalışılan el sanatları ürünlerinden; 72 adet işleme (havlu, peşkir, uçkur, yatak çarşafı, çevre, yazma, bohça ve kırlent), 5 adet yöresel kıyafet (bindallı, şalvar, ceket), 4 adet geleneksel başlık, 35 adet takı (tepelik, saç takıları, kemer, bilezik, kolye), 22 adet kese (para, tütün, tarak ve saat keseleri, para cüzdanı), 10 adet örgü (çorap, patik ve eldiven), 14 adet dokuma (halı, kilim, yastık, heybe, çuval, çanta, şal) ürün örnekleri kullanım yeri, malzeme, teknik, renk, süsleme ve bezeme konuları açısından incelenmiş ve şu sonuçlar elde edilmiştir.

Müzede incelenen ürünler içinde işlemeli örnekler yoğunluktadır. Örgü teknikleri kullanılarak yapılan kese ve çoraplar ile metal grubunda yer alan başlık ve takıların devamında dokumaların yoğun olduğu görülmüştür.

Müzede incelenen işleme örneklerinin yoğun olarak pamuklu dokuma kumaş üzerine, çok azının ise keten kumaş üzerine işlendiği belirlenmiştir. Pamuklu kumaşların yoğun kullanılmasının havlu, peşkir ve çarşafın sık yıkanma özelliği göz önüne alınarak kullanıldığı düşünülmektedir. Özel günlerde kullanılmak üzere çeyiz olarak üretilen bohçalarda saten, çevrelerde ise organze ve tülbindin sıkça kullanıldığı görülmüştür. İşlemelerde yoğun olarak kullanılan pamuk ipliğın yanı sıra simin de yer aldığı belirlenmiştir. Örneklerde hesap işi ve Türk işi teknikleri yoğun olarak kullanılırken; en az kullanılan teknikler, kum iğnesi ve dival işi teknikleridir. Yeşil ve mavinin yoğun olarak kullanıldığı işlemelerde en az kullanılan renkler; hardal sarısı, narçiçeğı ve bakır olmuştur. Bitkisel ve geometrik motiflerle bezeli işlemelerin yoğunluğu; mimari ve yazılı bezemelerin ise daha az kullanıldığı görülmüştür.

Müzede incelenen kadın giysilerinin zemininde yoğun olarak kullanılan kadifenin yanı sıra satenin de tercih edildiğı; işleme malzemesi olarak simin daha sık, yassı telin ise daha az kullanıldığı belirlenmiştir. Geleneksel kadın kıyafetlerinin

gösterişli olması bakımından büyük bir çoğunluğunun sim sırma, pul ve boncuklarla işlendiği söylenebilir. Kıyafetlerde Maraş (dival) işi tekniğinin yoğun olarak, suzeni tekniğinin ise daha az kullanıldığı görülmüş; beyaz ve sarı simin aynı yoğunlukta kıyafetlerin işlemede yer aldığı saptanmıştır. Kompozisyon özellikleri göz önüne alındığında bitkisel motifler yoğun olarak kullanılırken, geometrik motifler daha az kullanılmıştır.

Müzedeki kadın başlıklarının ana malzemesi olan feslerin süslemesinde tepelik ve penezlerin yoğun kullanıldığı görülmüştür. İncelenen takılarda malzeme olarak daha çok gümüşün kullanıldığı, bakırın ise daha az kullanıldığı gözlenmiştir. Takıları süslemek amacıyla çoğunlukla taş kullanılmış; boncuk, zincir, para ve penezlerin de taşın yanı sıra kullanıldığı belirlenmiştir. Nevşehir Müzesi'nde incelenen takıların yapımında çoğunlukla kabartma ve telkâri tekniğinin kullanıldığı, zincir tekniğinin ise daha az kullanıldığı görülmüştür. Kadın başlığı ve takılarda geometrik bezeme yoğun olarak kullanılırken, sembolik bezeme daha az kullanılmıştır.

Müzedeki yapılan inceleme sonucunda, bilgi formu envanter bilgilerinde saç bağı olarak geçen 2500, 2501 ve 1933 envanter no.lu (Bkz. Örnek No: 92, 93, 94) takı örneklerinin büyük bir ihtimalle zülüflük olduğu düşünülmektedir.

Müzedeki incelenen keselerin yapımında çoğunlukla pamuk iplik kullanıldığı, ipek ipliğin ise daha az kullanıldığı görülmüştür. Tığ örgü tekniğinin çoğunlukla kullanıldığı, bunun yanında kumaş-işleme tekniğinin de tercih edildiği söylenebilir. Boncuk işi tekniği ise daha az kullanılmıştır. Bu ürünlerde yeşil ve tonları yoğun olarak kullanılırken, en az kullanılan renkler eflatun, hardal sarısı, şarabi, lila, turuncu, lacivert ve sarı sim olmuştur. Bitkisel motiflerle bezeli keselerin yoğun olduğu, sembolik motiflerin daha az yer aldığı görülmüştür.

Müzedeki incelenen örgülerin tamamının yün iplikle ve beş şişle örüldüğü, pamuk iplikle ise örgü örneğinin işlendiği gözlenmiş; beyaz ile yeşil ve tonları yoğun olarak kullanılırken, bordonun en az kullanılan renk olduğu saptanmıştır. Geometrik

bezemenin yoğun olduğu örgülerde, sembolik bezemenin daha az kullanıldığını belirlenmiştir.

Müzede yer alan dokumaların tamamında yün iplik kullanıldığını, pamuk ipliğın ise dokumalarda çözgü olarak kullanıldığını saptanmıştır. Heybe kenarlarına geçirilen deri ve meşın daha az kullanılmıştır. Halı tekniğının yoğun olarak kullanıldığını dokumalarda cicim, zili ve kolan dokuma tekniklerinin daha az kullanıldığını saptanmıştır. Kırmızı rengin yanında mavi, sarı, krem rengi ve siyah dokumalarda yoğun olarak kullanılırken; mor, kavuniçi ve bejin daha az kullanıldığını belirlenmiştir. Geometrik bezemeler yoğun olarak kullanılırken; figürlü bezemelerin ise daha az kullanıldığını gözlenmiştir.

Müzede yürütölen çalışmalarda, Nevşehir Müzesinde yer alan bir çok örneğın depolarda korunduğu gözlenmiştir. Etnografik eserler açısından zengin birikimi olan Nevşehir Müzesinin de bir çok müze gibi sergileme alanları yetersizdir.

Müzelerde yapılan araştırmalarda, ışıktan ve nemden etkilenen ürünlerin zarar görmemesi için Müze müdürlüğünce yapılan belgeleme çalışmalarından yararlanılmış ve bazı örneklerin fotoğrafları kullanılmıştır.

4.2. Öneriler

Kuşaklardan kuşağa aktarılarak günümüze ulaşan müze, kütüphane ve koleksiyonlarda bulunan el sanatları örnekleri, Türk insanının üstün teknik gücünü, sanat zevkini ve yaratıcılığını göstermesi bakımından büyük önem taşımaktadır.

Türk el sanatımızın gün ışığına çıkarılmayı bekleyen örneklerini müzelerimizde tespit edip belgelemek ve el sanatlarımızın bilinmeyen yönlerini tespit ederek tanıtmak, üniversitelerimizde el sanatları alanında çalışmalar yapan araştırmacılara döküman sağlamak ve daha büyük kitlelere hitap etmek bu araştırmanın ana temasını oluşturmaktadır.

Türk soylarının yaşadığı birçok ülkenin müzesinde ve Avrupa müzelerinde Türklere ait giyim-kuşam, halı, kilim, işleme, bakır, ağaç oyma, sepet vb. örnekler yer almaktadır. Türk el sanatlarını dünyaya doğru tanıtmak amacıyla sadece Türkiye’deki müzelerde değil, Türklerin yaşadığı bölgelerdeki müzelerin de incelenmesi, ilgili ülkelerle ilişki kurarak tanıtımın yapılması önemlidir.

El sanatları, sahip çıkıldığı ve değer verildiği sürece varlığını korumuş, günümüze kadar ulaşmayı başarmıştır. Günümüzde de el sanatları, geliştirilerek hayatın her alanına uyarlanmalı, gelecek nesillere birer kültür unsuru olarak aktarılması sağlanmalıdır.

El sanatlarının birçok alanında yapılan ürünlerin belgelenmesinin yanı sıra, Müzelerde Cumhuriyet Döneminden sonra geliştirilen ve yaşatılan el sanatları ürünlerinin belgelenmesinde “çağdaş eserler” boyutunda kurumlar arası koordinasyonun sağlanması gerekir. Bölgesel incelemeler yeniden yapılmalı eksik görülen alanlarda eser temini yapılarak belgelenmeli ve koruma altına alınmalıdır. Ayrıca, günümüzde üretimi yapılan geleneksel ve çağdaş ürünlerin de belgelenmesinin yapılması sağlanmalıdır.

Nevşehir Müzesinde, birçok eserin envanter bilgilerinde eksiklik olduğu gözlenmiştir. Bu alanda bilgilerin hızla güncelleştirilmesi, elektronik ortamda tanıtılması ve sergileme alanlarının düzenlenmesinin gerekliliği gözlenmiştir. Bu alanda araştırma yapan kurum ve kişilere destek verilerek depolarda gün ışığına çıkartılmayı bekleyen birçok eser atıl durumdan kurtarılmalıdır.

Hızla özellikleri yozlaşan el sanatlarımızın korunmasında bireysel sorumluluklar unutulmamalı ve bu noktadan hareketle ilgili üniversiteler ve araştırmacılar, kurum ve kuruluşlar desteklenmelidir. Bireyler olarak, kendi üstümüze düşen sorumluluk bilinciyle Müzelere bağış yapılmasını sağlayacak kişi ve kişileri bilgilendirmeliyiz.

El sanatları örneklerinin etnografya müzelerinde çok çeşitlilik göstermesinde işleme-örgü-dokuma gibi alanların özel statüde yapılandırılması müzelerin çağdaşlaşmasına yarar sağlayacaktır. Müzelerde sanat tarihçileri ve arkeologların yanı sıra Geleneksel Türk El Sanatları alanlarından en az birinde, uzmanlaşmış elemanlar görevlendirilmelidir. Restorasyon ve konservasyon konularında uzmanlaşmış kişilerin kadroların artırılması ile geleneksel el sanatı örneklerinin belgelenmesi ve korunmasında bilimsel çalışmanın sağlayacağı düşünülmektedir.

Müzelerin tanıtılmasında sanal müzelere ve yeniden yapılandırılması gereken müzelerin yenilenmesine hız verilmelidir. Öğretici olma amacıyla tasarlanan sanal müzelerde, ziyaretçilerin ilgilendiği konuda daha fazla bilgi alması ve siteyi yeniden ziyaret etmesini sağlayacak bağlantılar bulundurulmalıdır.

KAYNAKÇA

ABACI, Oya. (1996), “Müze Eğitimi”, **Yeterlilik Tezi**, Marmara Üniversitesi, İstanbul

A.F.V. Anadolu Folklor Vakfı Dünyu Bugünü ve Türk Folkloru, (1988), Ankara

AKBİL, Fatma Pamir. (1970), **Türk El Sanatlarından Örnekler**, İstanbul: Akademi Yayınları

AKPINARLI, Feriha. (1997), “Geleneksel El Örgüsü Çoraplardan Çağdaş Yaklaşımlar”, **Türkiye’de El Sanatları Gelenegi ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri Sempozyumu Bildirileri**, Ankara: Kültür Bakanlığı HAGEM Yayınları

ALDOĞAN, Ayşen. (1984), “Türk Kilim Sanatı”, **Sanat Dünyamız**, Sayı:29, İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık

ALPARSLAN, Ebru. (2001), “Bazı Müzelerde Bulunan Deri Ürünlerin Özellikleri Üzerine Bir Araştırma”, **Sanatta Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi, Ankara

ALTUNTAŞ, Yener. (1994), “El Sanatlarının Dünyu Bugünü ve Sorunları”; **Kamu ve Özel Kuruluşlarda Orta Öğretimde El Sanatlarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyumu Bildirileri**, Ankara: TTK Basımevi

ANIL, Ayşegül. (2006), “Parça Birleştirme (Kırkyama) Çalışmalarında Programlı Öğretim Yönteminin Etkinliğı”, **Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi, Ankara

Antik Takılar (Anadolu Medeniyetleri Müzesi), (1999), Ankara: T.C Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları

ARAZ, Nezihe. (1989), “Atın Dişine, Güzelin Başına”, **Kültür ve Sanat**, Sayı:4 (Aralık), Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları

ARAZ, Nezihe. (1990) “Anadolu Kadınının Giyim Sanatı”, **Kültür ve Sanat**, Sayı:5 (Mart), Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları

ARLI, Mustafa. (1982), “El Sanatlarının Gerileme, Kaybolma ve Üretim Biçimlerinin Değişme Nedenleri İle Geliştirilme ve Yaratılmasına İlişkin Örnekler”, **II. Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri**, İzmir

ARLI, Mustafa. (1987), “Kullanıldıkları Hammaddeye Göre El Sanatlarının Sınıflandırılması”, **III. Milletlerarası Türk Folklor Bildirileri**, Ankara

ARLI, Mustafa. (1992), “Türk El Sanatları Atlası Üzerine Yöntem ve Öneriler”, **IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri**, V. Cild, Maddi Kültür, Ankara: Kültür Bakanlığı HAGEM Yayınları

ARLI, Mustafa. (2003), “Halkbilimi Müzeciliği ve El Sanatları”, **Türkiye’de Halkbilimi Müzeciliği ve Sorunları Sempozyum Bildirileri**, Ankara: Gazi Üniversitesi THBMER Yayınları

ARSEVEN, Celal Esat. (1957), **Sanat Ansiklopedisi**, Cilt:2, İstanbul

AYTAÇ, Çetin. (1981), **Sanat ve Uygarlık**, Ankara: Bizim Büro Dizgi Baskı

BARIŞTA, H.Örcün. (1988), **Türk El Sanatları**, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Sanat Eserleri

BARIŞTA, H.Örcün. (1994), “Burdur Çeltikçi Arvalli’dan Damat Giyimi”, **Atatürk Kültür Merkezi Dergisi**, Ankara

BARIŞTA, H.Örcün. (1996), “ Sadberk Hanım Müzesi’ndeki Türk İşlemeleri, Özel Müzelerimiz ve Koleksiyonlarımız”, **Kültür ve Sanat**, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

BARIŞTA, H.Örcün. (1998), **Türk El Sanatları**, Ankara: T.C Kültür Bakanlığı Yayınları

BARIŞTA, H.Örcün. (1999), **Osmanlı İmparatorluğu Dönemi Türk İşlemeleri**, Ankara: T.C Kültür Bakanlığı Yayınları

BARIŞTA, H.Örcün. (2003), “Halkbilimi Müzeciliği ve El Sanatları”, **Türkiye’de Halkbilimi Müzeciliği ve Sorunları Sempozyum Bildirileri**, Ankara: Gazi Üniversitesi THBMER Yayınları

BAŞLANGIÇ, Sevim. (1981), “El Sanatlarının Dünyası ve Bugünü”, **I. Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri**, İzmir

BERKER, Nurhayat. (1974), “Türk İşlemeleri”, **Sanat Dünyamız**, Sayı:2 (Eylül), İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayınları

BERKER, Nurhayat. (1980), “Türk El İşlemelerinde Semboller”, **Sanat Dünyamız**, Sayı:20 (Eylül), İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayınları

BİLGE, Arif. (1966), **Nevşehir ve Lale Devri Tarihi**, Konya: Nazım Bey Basımevi

BİLGİN, Nuran. (1990), “İktisadi, Sosyal ve Kültürel Gelişmeler Açısından Türk Ailesi” Paneli, Ankara: G.Ü.M.E.F. Yayınları, No:35

BİNGÖL, İ. (1999), **Antik Takılar**, Anadolu Medeniyetleri Müzesi (Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü), Ankara

BİRANT, M. Ali. (1993), **Nevşehir-Kapadokya**, İstanbul: And Yayınları

ÇALIŞ, Hasan. (1969), **Köy El Sanatları Kılavuzu**, Ankara: Güven Matbaası

DİKER, Bedia. (1973), “Türk İşleme Motifleri ve Tekniği”, **Kültür ve Sanat**, Sayı:1 (Haziran), İstanbul: Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Yayınları

DİRİK, Kâzım. (1938), **Eski ve Yeni Türk Halıcılığı ve Cihan Halı Tipleri Panoraması**, İstanbul: Alaeddin Kral Basımevi

DIYARBEKİRLİ, Nejat. (1972), **Hun Sanatı**, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları

DURU, Yusuf. (1997), **Yörük Kilimleri**, İstanbul: Ak Yayınları

Eğitim ve El Sanatları Hizmetleri, (Tarihsiz), Ankara: Köy İşleri Kooperatifleri Bakanlığı Genel Müdürlüğü Yayınları, No:GGM-25-EED

ERDOĞAN, Fergül. (2006), “Bursa İli Gemlik Yöresi Geleneksel Türk İşlemelerinin Renk, Desen ve Kompozisyon Özellikleri Yönünden Araştırılması ve Öğretim Analizlerinin Yapılması”, **Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi, Ankara

ERGİL, Tülay. (1989),”Antik Küpeler”, **Türkiyemiz Dergisi**, Sayı:65 (Ekim)

Eski Eserler ve Müzelerle İlgili Mevzuat, (1996), Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tasnifi Tescili ve Müzelere Alınmaları Hakkında Yönetmelik, Ankara

Eski Türk Kilimlerinden ve Halılarından Örnekler, (1961), İstanbul: Güzel Sanatlar Matbaası

EYİCE, Semavi. (1989-1990), “Müzeciliğimizin Başlangıcı ve Türk-İslam Eserleri Müzeleri”, **Müze**, Sayı:2-3 {Temmuz(1989)-Haziran(1990)}, T.C. Kültür Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Ankara: Dönmez Ofset Müze Eserleri Turistik Yayınları

FENERCİOĞLU, Sevim. (1973), **Türk İşlemelerinden Motifler**, Ankara: Ayyıldız Matbaası

GERÇEK, Ferruh. (1999), **Türk Müzeciliği**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları/2327, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi

GERDAN, Yıldız. (2007), “Takı ve Takı Tasarımın Eğitimdeki Yeri ve Önemi”, **Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi, Ankara

GÖNÜL, Macide. (1973), **Türk El İşleri Sanatı, XVI.-XIX. Yüzyıl**, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları:129

GÖNÜL, Macide. (1977), **Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri**, Cilt:5, Ankara: Etnografya ve Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları:22

GÖRGÜNAY, Neriman. (1982), “El Sanatlarının Önemi ve Köy Halılarımız”, **Türk Etnografya Dergisi**, Sayı: 17, Ankara

GÖRGÜNAY, Neriman. (1986), **El Sanatları ve Eğitim 10. Yıl Sempozyumu, Üniversitelerde Sanat Eğitimi (26 Mart)**, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları

GÖRGÜNAY, Neriman. (Tarihsiz), **Doğu Yöresi Halıları**, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları

GÜNAY, Umay. (1986), **Tarihi Türk Kadın Kıyafetleri**, İstanbul: Odvi (Orta Doğu Video İşletmeleri) Yayınları

İLTER, Neslihan. (2006), “Erzincan Yöresi Geleneksel El İşlemeleri Teknikleriyle Yapılmış Salta, Çevre, Uçkur İşlemelerinin Desen, Renk, Kompozisyon Özellikleri ve İşlem Analizleri”, **Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi, Ankara

İzmir İğne Oyalarından Örnekler, (2001), İzmir: T.C İzmir Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları

KARPUZ, Haşim. (2001), **Arkeoloji, Sanat Tarihi ve El Sanatlarında Bilimsel Araştırma Teknikleri**, Konya: Selçuk Üniversitesi Basımevi

KATLI, N. Tomris. (1986), “Kastamonu Çarşaf Bağlamaları Motif Özellikleri”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi, Ankara

KATLI, N. Tomris. (1998), “İç Anadolu Bölgesi Etnografya Müzelerinde Bulunan Deri Ürünlerin Süsleme ve Kompozisyon Özellikleri Üzerine Bir Araştırma”, **Doktora Tezi**, Gazi Üniversitesi, Ankara

KAYADİBİ, Pakize. (2000), “Bursa Yöresinde Bulunabilen Tığ Örgüsü Para, Saat ve Tütün Keseleri Üzerine Bir Araştırma ve Yeni Tasarımlar”, **Sanatta Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi, Ankara

KAZANCI, Fikriye. (2003), “Karabük İlinde Yapılan İğne Oyaları”, **Lisans Tezi**, Ankara

KESKİNER, Cahide. (1987), **Türk El Sanatları Desen Motifleri**, İstanbul

KILIÇKAN, Hüseyin. (2004), **Orta Asya’dan Anadolu’ya Türk Bezeme Sanatı ve Örnekleri**, İstanbul: İnkılap Yayınları

KIRTUNÇ, Erkan. (1990), “Anadolu Kuyumculuğu Ürünlerinden Kemer ve Tepelikler”, **Kültür ve Sanat**, Sayı:8 (Aralık), Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

KIRZIOĞLU, Neriman Görgünay. (1989), “Baş Süslemeleri”, **Kültür ve Sanat**, Sayı:3 (Ağustos), Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları

KOÇ, Fatma. (1997), “Osmanlı İmparatorluk Dönemi Çocuk Giysileri Üzerine Bir Araştırma”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

KOÇ, Fatma ve PAMUK, Beyhan. (2003), “Geleneksel Türk Giyim Kuşamının Derlenmesi ve Belgelendirilmesinde Uygulanacak Bir Dokümantasyon Denemesi”, **Türkiye’de Halkbilimi Müzeciliği ve Sorunları Sempozyum Bildirileri**, Ankara: Gazi Üniversitesi THBMER Yayınları

KOÇU, Reşat Ekrem. (1969), **Türk Giyim-Kuşam ve Süslenme Sözlüğü**, Ankara: Sümerbank Kültür Yayınları

KORKUSUZ, Süheyla. (1980), **Nakış**, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları

KÖKLÜ, Hülya. (2002), **El İşlemeleri**, İstanbul: Ya-pa Yayınları

KURT, Kenan. (1971), **Küçük El Sanatları**, Türkiye Odalar Birliği Yayınları

Kültür ve Sanat, (1990), “Türkiye İş Bankası Geleneksel El Sanatları Koleksiyonu’ndan Örnekler”, Sayı:8 (Aralık), Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

MANDIRACI, Servet. (1996),”Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde Bulunan Roma Dönemi Takıları ve Özgün Tasarımlar”, **Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi, Ankara

MERCANOĞLU, Ali. (2004), “El Sanatları Eğitiminde Müzeler İle Tarihi Mekânların Yeri, Önemi ve Kullanımına İlişkin Öğrenci-Öğretim Elemanı Görüşleri”, **Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi, Ankara

MERİÇBOYU, Yıldız. (2001), **Antikçağ’da Anadolu Takıları**, İstanbul: Akbank Yayınları,

Meydan Larousse. (1990), Cilt : 4, Ankara

MÜLAYİM, Selçuk. (1996), **Nevşehir**, İstanbul: T.C Kültür Bakanlığı Yayınları/1827

Nevşehir'in 50. Yılı, (2004), Nevşehir: Osmanlı Ofset Matbaası

Nevşehir Müze Müdürlüğü Notları, (2007-Kasım), Nevşehir

Nevşehir Yıllığı, (1973), TİSA Matbaası

OCAKÇIOĞLU, Haydar. (1938), **Etnografya Kılavuzu**, Sayı:7, İstanbul: Edirne ve Yöresi Eski Eserleri Sevenler Kurumu Yayınları

ONUK, Taciser ve ÇERÇİOĞLU, Hülya. (1997), “Geçmişten Günümüze Çevreler”, **Kültür ve Sanat**, Sayı: 34 (Haziran), Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları

ONUK, Taciser., AKPINARLI, H. Feriha. ve ORTAÇ, H. Serpil. (2003), “Halk Bilimi Müzesinde Bulunması Gereken El Sanatları Ürünleri ve Özellikleri”, **Türkiye’de Halkbilimi Müzeciliği ve Sorunları Sempozyum Bildirileri**, Ankara: Gazi Üniversitesi THBMER Yayınları

ORTAÇ, H. Serpil. (2002), “El Örgüsü Çoraplar”, TDÖ 103 (3) **Temel Örgü Teknikleri**, Gazi Üniversitesi, Ankara

ORTAÇ, H. Serpil. (2002), “Örücülük Sanatı”, TDÖ 103 (3) **Temel Örgü Teknikleri**, Gazi Üniversitesi, Ankara

ÖĞÜT, Bilge. (1971), **Türk Nakışları Meslek Analizi**, Ankara: M.E.B Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı Etüt ve Programlama Dairesi Yayınları, No:57

ÖĞÜT, Gürel. (1973), “Oyacılık Sanatı ve Kütahya Oyaları”, **Türk Etnografya Dergisi**, Sayı:13, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi

ÖLÇER, Nazan. (1988), **Kilimler**, İstanbul: Eren Yayıncılık

ÖLÇER, Nazan. (1993), “Halı Sanatı”, **Geleneksel Türk Sanatları**, İstanbul: T.C Kültür Bakanlığı Yayınları

ÖNDER, Mehmet. (1969), “Halılar, Kilimler ve Bir Yazılı Halı”, **Türk Etnografya Dergisi**, Sayı:11, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi

ÖNDER, Mehmet. (1977), **Türkiye Müzeleri ve Müzelerdeki Şaheserlerden Örnekler**, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

ÖNDER, Mehmet. (1989-1990), “Atatürk ve Müzeler”, **Müze**, Sayı:2-3 {Temmuz(1989)-Haziran(1990)}, T.C. Kültür Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Ankara: Dönmez Ofset Müze Eserleri Turistik Yayınları

ÖZBAĞI, Tevhide. (1989),”Ankara İl Merkezinde Yaşayan Kadınlarda Bulunan Geleneksel Gümüş Takılar Üzerine Bir Araştırma, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi, Ankara

ÖZBAĞI, Tevhide. (1993), “Baş Süslemelerinde Kullanılan Anadolu Kadın Takıları”, **Kültür ve Sanat**, Sayı:20 (Aralık), Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları

ÖZBEL, Kenan. (1949), **El Sanatları, II. Oya ve Oya Çeşitleri**, Ankara: Ulus Basımevi

ÖZDER, Lale. (1995), “İç Anadolu Bölgesi Geleneksel Kadın Başlıkları ve Çeşitli Özellikleri”, **Doktora Tezi**, Gazi Üniversitesi, Ankara

ÖZDEMİR, Melda ve YETİM, Fatma. (1997), “Günümüz Ekonomisinde Geleneksel El Sanatlarının Yeri ve Önemi”, **Türkiye’de El Sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri Sempozyumu Bildirileri**, Ankara: Kültür Bakanlığı HAGEM Yayınları

ÖZEL, Mehmet. (1992), **Folklorik Türk Kıyafetleri**, Ankara: Tüpraş Yayınevi

ÖZTÜRK, İsmail. (1977), “Köylü El Sanatlarına Folklor Açısından Bakış ve Yenikent Köyünde Oya ve İşlemeler”, **Türk Etnografya Dergisi**, Sayı:16, Ankara: Temel Eğitim Yatılı Bölge Okulu Döner Sermayesi Basımevi

ÖZTÜRK, İsmail. (1982), “Seramik Sanatının Duvar Süslemesine Etkileri”, **II. Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri**, İzmir

ÖZTÜRK, İsmail. (2003), **Geleneksel Türk El Sanatlarına Giriş**, İzmir: Dokuz Eylül Yayınları

ÖZTÜRK, Sevim. (1997), “Dünden Bugüne Türk El Sanatları”, **Kültür ve Sanat**, Sayı:36 (Aralık), Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları

PAYZIN, Sevim. (1985), “Anadolu Takıları”, **Antika Dergisi** (Nisan)

PİRİNÇÇİ, Alev. (1989), “Yitirdiğimiz Bir El Sanatı Örne Keseler”, **Kültür ve Sanat**, Sayı:3 (Ağustos), Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

PÜSKÜLLÜOĞLU, Ali. (1995), **Türkçe Sözlük**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

REHBER, Remzi. (1961), **Nevşehir ve Göreme**, Ankara: Yeni Matbaa

SCHWEİBENZ, W. (2004), The Development of Virtual Museums. **ICOM News No:3**

SERÇE, Yasemin. (2006), “Ankara İli Gdl Yöresi Geleneksel Türk İşlemelerinde Renk, Desen, Kompozisyon zellikleri ve ğretim Analizi Yönünden İncelenmesi”, **Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi, Ankara

SOYSALDI, Aysen. (1997), “Geleneksel Türk El Dokumaları İle retilen Turistik Amaçlı Hediyeelik rnlerde Kalitenin nemi ve örnek rnler”, **Türkiye’de El Sanatları Gelenegi ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri Sempozyumu Bildirileri**, Ankara: Kültür Bakanlığı HAGEM Yayınları

SÖNMEZ, Tuna Demir. (1995), **El Dokumacılığı ve çarpana Dokuma**, Ankara: T.H.K Basımevi

SÖZEN, Metin. (1983), **Tarihsel Gelişimi İçinde Türk Sanatı**, İstanbul: Emlak Bankası Yayınları

SÖZEN, Metin. (1998), **Geleneksel Türk El Sanatları**, İstanbul: Golden Horn Yayınevi

SRR, Ayten. (1976), **Türk İşleme Sanatı**, İstanbul: Apa Ofset Basımevi

TANSUĞ, Sabiha. (1976), “Türk Kadın Başlıkları”, **Sanat Dünyamız**, Sayı:7 (Mayıs), İstanbul: Yapı ve Kredi Bankası Yayınları

TANSUĞ, Sabiha. (1985), “Geleneksel Köylü Takıları ve Başlıkları”, **Türkiye’de Sanatın Bugünü ve Yarını**, 1. Ulusal Sanat Sempozyumu

TANSUĞ, Sabiha. (1991), “Altınlı Başlıkların Dili”, **Kültür ve Sanat**, Sayı:12 (Aralık), Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

Türkçe Sözlük, (2005), 10. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

Türk El Sanatları, (1969), İstanbul: Yapı ve Kredi Bankası Yayınları

Türk El Sanatları, (1993), Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları:202

Türk El Sanatları, (1993), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

Türk El Sanatları Araştırma Raporu, (1989), Ankara

Türk Halıcılığı ve Uşak Halıları, (1967), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

Türk Halk Oyunları Giysileri, (1999), Ankara: Milli Eğitim Basımevi

Türk Oyaları Kataloğu, (1998), Cilt:2, Ankara: T.C Kültür Bakanlığı Yayınları

Türk Örgü İşleri Sergisi, (1947), Ankara: Ulus Basımevi

Türkiye Müzeleri, (2002), Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları

THER, Ulla. (1993), **Türk İşlemeleri - Osmanlı Saray İşlemelerinden Anadolu Çeyiz Sandıklarına**, İstanbul: Yeni Çığır Kitabevi

TUNCEL, Metin. (1996), “Nevşehir Yöresi”, **Nevşehir**, İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları/1827

TUNÇ, Ayfer. (1999), “Kumaş, Nakış, Aşk”, **Sanat Dünyamız**, Sayı:73, İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık

ÜNAL, İsmail. (1956), “Türk İşlemeleri”, **Türk Etnografya Dergisi**, Sayı:1, Ankara: Maarif Basımevi

ÜNVER, Fehime. (2001), “Bursa İli Çevre İşlemeleri”, **Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi, Ankara

YALDIZ, Mehmet. (1993), “Atatürk ve Müzecilik”, **Kültür**, Sayı:102 (Kasım-Aralık), Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları

YALÇIN, Osman. (1961), **Nevşehir**, İstanbul: Özyürek Yayınları

YAZICIOĞLU, Yahşi. (1977), **Türkiye’de El Sanatları ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri**, Ankara

YENER, Enise. (1960), **Etnografya Kılavuzu**, Ankara: Doğu Limited Şirketi Matbaası, Türk Kadınlar Birliği Neşriyat No:2

YETKİN, Şerare. (1974), **Türk Halı Sanatı**, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları:150

YETKİN, Şerare. (1993), **Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı**, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

YILMAZ, İsmet. (1986), “Eski Türk İşlemelerinden Peşkirlerde İşleme Tekniği, Motif, Renk ve Kompozisyon Özellikleri”, **Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi, Ankara

ZÜBER, Hüsnü. (Tarihsiz), **Türk Süsleme Sanatı**, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

<[http:// www.entegresoft.com/i/Sanal_muze.doc](http://www.entegresoft.com/i/Sanal_muze.doc)> (2009,Nisan 12)

<<http://inet-tr.org.tr/inetconf11/bildiri/47.pdf>> (2009, Nisan 10)

<<http://www.klasikhali.com/pazyryk.asp>> (2009, Şubat 20)

<<http://www.muhendislikcozumleri.com>> (2009, Nisan 7)

<<http://www.nevsehirmuseums.com>> (2009, Nisan 5)

<http://www.nevsehir.bel.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=139&Itemid=73> (2009, Nisan 5)

<<http://www.nevsehir.com>> (2009, Nisan 10)

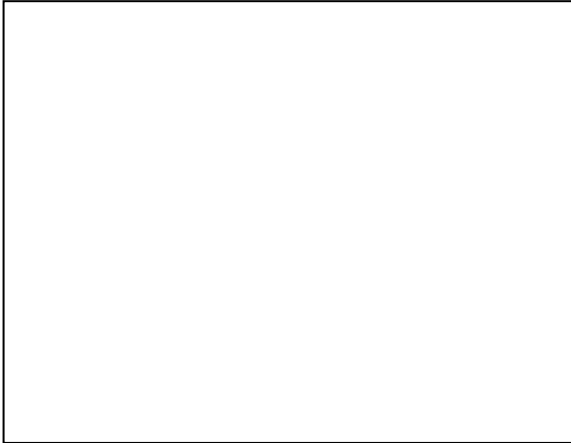
<<http://www.nevsehir.gov.tr/nevsehir/sosyo-kulturel-yapi/17.html>> (2009, Nisan 17)

<<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec=39865>> (2009, Nisan 22)

EKLER**Ek-1 Bilgi Formu Örneği**

Ek-1 Bilgi Formu Örneği

Şekil No:
Örnek No:
Envanter No:
Ürün Adı:
Envanter Giriş Tarihi:
Boyut:
Teknik:
Materyal:
Bezeme:
Kompozisyon:
Kaynak:

Şekil No:
Örnek No:
Envanter No:
Ürün Adı:
Envanter Giriş Tarihi:
Boyut:
Teknik:
Materyal:
Bezeme:
Kompozisyon:
Kaynak: